

Львівський державний університет внутрішніх справ

В. В. СЕРЕДА,
Ю. С. НАЗАР,
К. М. КОСТОВСЬКА

АДМІНІСТРАТИВНЕ
ПРАВО
УКРАЇНИ
(у схемах та коментарях)

Навчальний посібник

Львів
2016

УДК 342.9
ББК 67.9
С32

Рекомендовано до друку Вченою радою Львівського державного університету внутрішніх справ (протокол від 25 листопада 2015 р. № 4).

Рецензенти:

І. О. Личенко, доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри цивільного права та процесу
Навчально-наукового інституту права та психології
НУ «Львівська політехніка»;

М. В. Ковалів, кандидат юридичних наук, професор,
завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін
Львівського державного університету внутрішніх справ.

Середа В. В., Назар Ю. С., Костовська К. М.

С32 Адміністративне право України (у схемах та коментарях): навчальний посібник /
В. В. Середа, Ю. С. Назар, К. М. Костовська. – Львів: ЛьвДУВС, 2016. – 300 с.

ISBN 978-617-511-220-5

Навчальний посібник підготовлено відповідно до сучасної адміністративно-правової доктрини, що ґрунтується на досягненнях сучасного адміністративного законодавства України і практиці його застосування. Матеріал подано у структурно-логічних схемах і таблицях, що сприяє кращому його засвоєнню.

Для магістрів, студентів, курсантів, викладачів, а також наукових та практичних працівників.

УДК 342.9
ББК 67.9

ISBN 978-617-511-220-5

© Середа В. В., Назар Ю. С., Костовська К. М., 2016
© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2016

ПЕРЕДМОВА

Події, що недавно відбулись в Україні, засвідчують необхідність кардинальних змін у сфері соціального життя та функціонування елементів механізму держави. Ратифікувавши Угоду про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами – з іншого, Україна отримала «інструмент та дороговказ» для своїх змін. Виконання вимог цієї Угоди дає можливість Україні в подальшому стати повноцінним членом в Європейському Союзі.

Належне виконання цих вимог неможливе без реформування основних елементів системи публічного управління, зміни підходів до ролі місцевого самоврядування та територіальної організації влади, удосконалення структури суб'єктів публічної адміністрації, законодавчого закріплення їх повноважень, зважаючи на необхідність забезпечення територіальної цілісності та ефективної протидії зовнішній агресії.

Такі процеси пов'язані з підвищенням ефективності дії механізму адміністративно-правового регулювання та його основи – адміністративного права. Адміністративне право є обов'язковим інструментом, здійснення виконавчої влади у формі публічного управління. Його норми є правовою основою створення й ефективного функціонування найбільш активної та потужної державної підсистеми – апарату державного управління.

Безпосередньо нормами адміністративного права встановлюються державно-владні управлінські правовідносини та закріплюються права і обов'язки громадян, а також інших суб'єктів, які не мають владних повноважень у відносинах з представниками публічної адміністрації; визначаються принципи, методи, форми публічно-управлінської діяльності; закріплюються обов'язки суб'єктів публічної адміністрації щодо надання адміністративних послуг; встановлюються заходи адміністративного примусу тощо.

Водночас адміністративне право покликане забезпечити реалізацію прав і свобод людини і громадян у їхніх взаємовідносинах з органами виконавчої влади відповідно до конституційних вимог «утвердження і забезпечення прав і свобод людини і громадянина».

Суспільне призначення адміністративного права полягає у запровадженні та регламентації дійсно демократичних взаємовідносин між суб'єктами публічної адміністрації і громадянами, саме таких відносин, за яких кожній людині були б гарантовані реальне додержання та охорона належних їй прав і свобод у сфері діяльності суб'єктів владних повноважень, а також ефективний захист цих прав і свобод насамперед за допомогою адміністративного судочинства.

Адміністративне право є однією з основних навчальних дисциплін для підготовки фахівців за напрямками «Правознавство» та «Правоохоронна діяльність». За своєю структурою навчальний посібник складається з сімнадцяти тем, що відображають основні правові інститути Загальної та Особливої частин адміністративного права. Зокрема у схемах, таблицях та коментарях розкрито основні теоретичні положення щодо предмету, методу і системи адміністративного права, адміністративно-правових норм та правовідносин, суб'єктів адміністративного права, форм і методів публічного управління, публічної служби, адміністративно-правових режимів, адміністративного примусу й адміністративної відповідальності, адміністративного судочинства, способів забезпечення законності та дисципліни у публічному управлінні, адміністративно-правових засад публічного управління в економічній, адміністративно-політичній і соціально-культурній сферах.

Навчальний посібник підготовлений з урахуванням нової адміністративно-правової доктрини та змін чинного адміністративного законодавства.

Тема 1. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ЙОГО МІСЦЕ В ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

- 1.1. Поняття, предмет і методи адміністративного права*
- 1.2. Поняття та зміст публічного управління*
- 1.3. Система, джерела та принципи адміністративного права*
- 1.4. Наука адміністративного права*
- 1.5. Взаємодія адміністративного права з іншими галузями права*

1.1. ПОНЯТТЯ, ПРЕДМЕТ, МЕТОДИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Адміністративне право є однією з провідних галузей у правовій системі України, а також складним соціально-юридичним утворенням, в якому відображаються матеріальні, ідеологічні, моральні та інші відносини, що існують в суспільстві. Сучасний стан адміністративного права відображає кардинальні зміни, які відбуваються у сфері функціонування публічної адміністрації в умовах проведення антитерористичної операції на Сході нашої країни та реалізації умов Угоди про асоціацію з ЄС.

Зазнає змін й предмет адміністративно-правового регулювання як домінуючий чинник конструювання адміністративного права як галузі публічного права.

Предметом адміністративного права України є суспільні відносини, які виникають у процесі публічного управління, вирішення публічно-правових спорів адміністративними судами, а також застосування заходів адміністративного примусу.

Предмет адміністративного права становлять:

→ відносини публічного управління, зокрема і щодо забезпечення реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб

→ відносини, що виникають у процесі вирішення публічно-правових спорів адміністративними судами

→ відносини, що виникають під час застосування заходів адміністративного примусу

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

– це галузь публічного права, норми якої регулюють суспільні відносини, що виникають у процесі публічного управління, вирішення публічно-правових спорів адміністративними судами, а також застосування заходів адміністративного примусу

– це галузь права, засобами якої (норми, відносини, законодавство, методи, форми, статуси суб'єктів, способи реалізації норм, нормативні та індивідуальні акти) формуються, охороняються і захищаються публічні правовідносини, зорганізується і забезпечується функціонування публічної адміністрації (публічне адміністрування)

– це сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини, що виникають у процесі публічного управління економічною, соціально-культурною та адміністративно-політичною сферами життя, а також під час забезпечення реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб з боку органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування

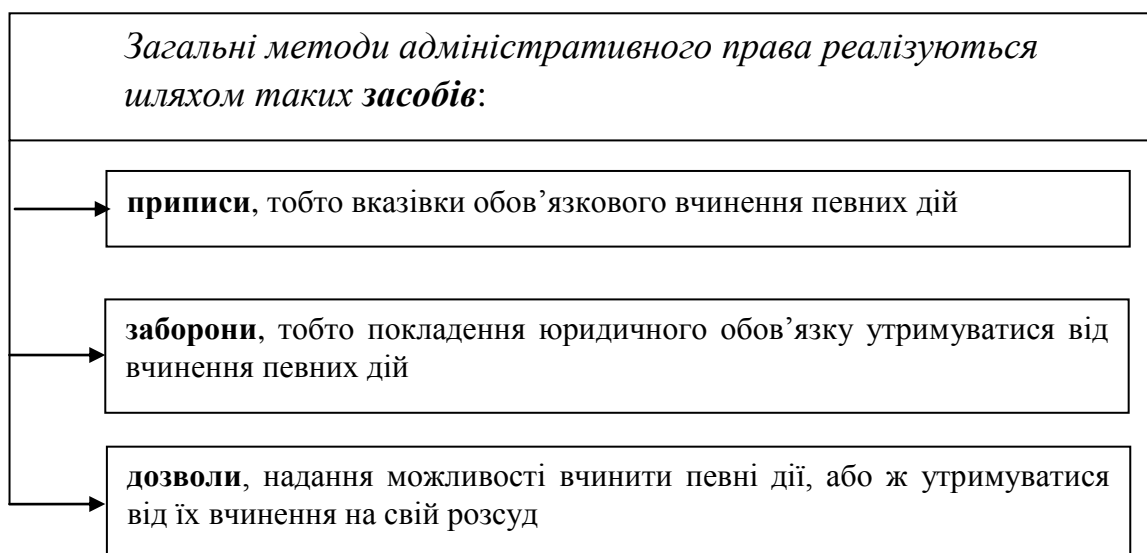
Метод адміністративного права – це сукупність правових засобів (прийомів), за допомогою яких здійснюється адміністративно-правове регулювання відповідних суспільних відносин.

Імперативний метод полягає в тому, що за його застосування об'єкт управління повинен діяти лише так, як йому приписано, тобто в нього немає права вибору щодо поведінки у конкретній ситуації.

Диспозитивний метод характеризується тим, що об'єкт управління має свободу вибору поведінки в конкретній ситуації.

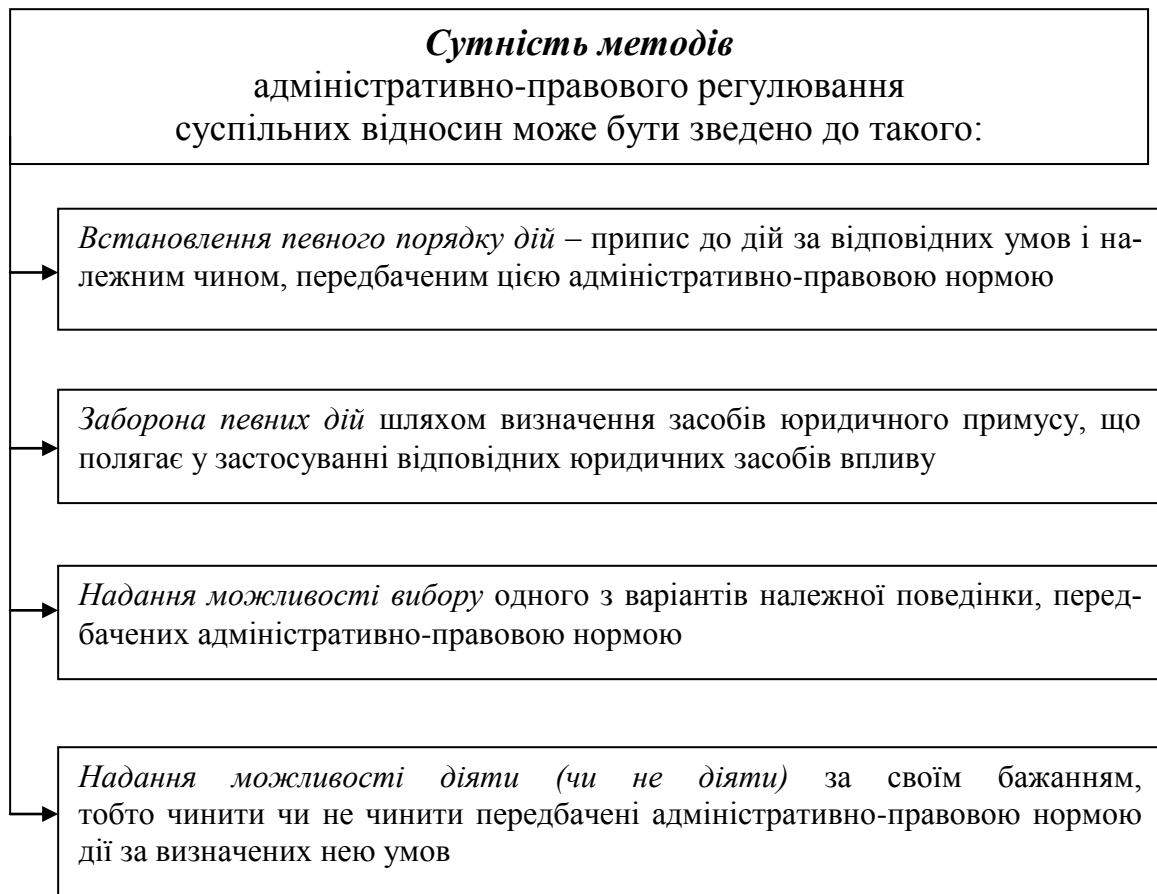
Переважаючим в адміністративному праві вважається імперативний метод правового регулювання.

Субординація – це спеціальний метод адміністративного права, основою якого є підпорядкованість об'єкта управління суб'єктові.

Координація – це спеціальний метод адміністративного права, в основі якого є необхідність узгодження управлінських дій між кількома суб'єктами для досягнення спільної мети.

Реординація – це спеціальний метод адміністративного права, основою якого є право керованого об'єкта вимагати від керівного суб'єкта створення необхідних умов для забезпечення своєї діяльності.

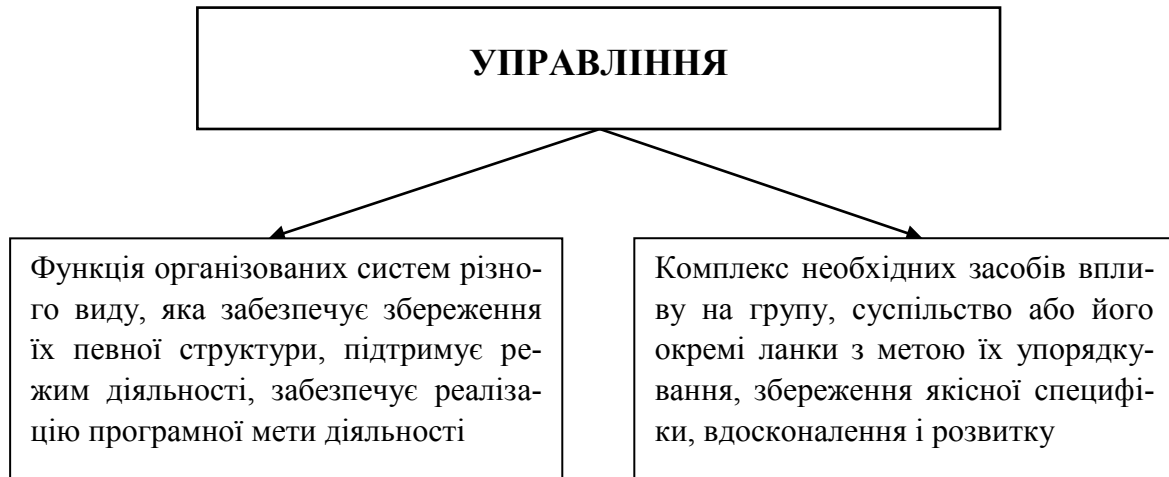

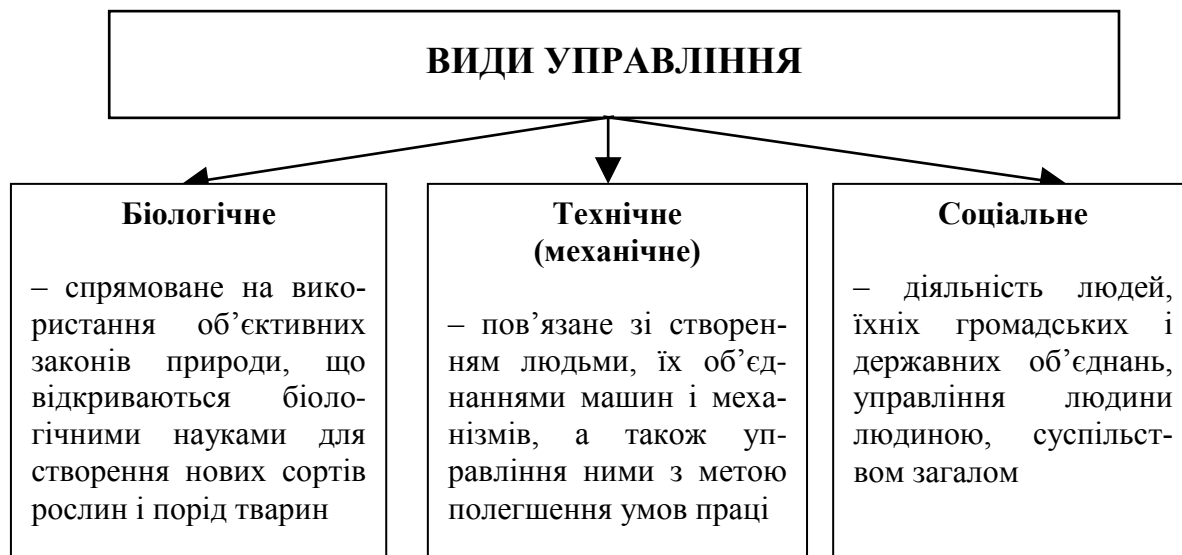
1.2. ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Адміністративне право як складова правової системи держави характеризується насамперед тим, що воно регулює суспільні відносини, які формуються здебільшого у сфері публічного управління.

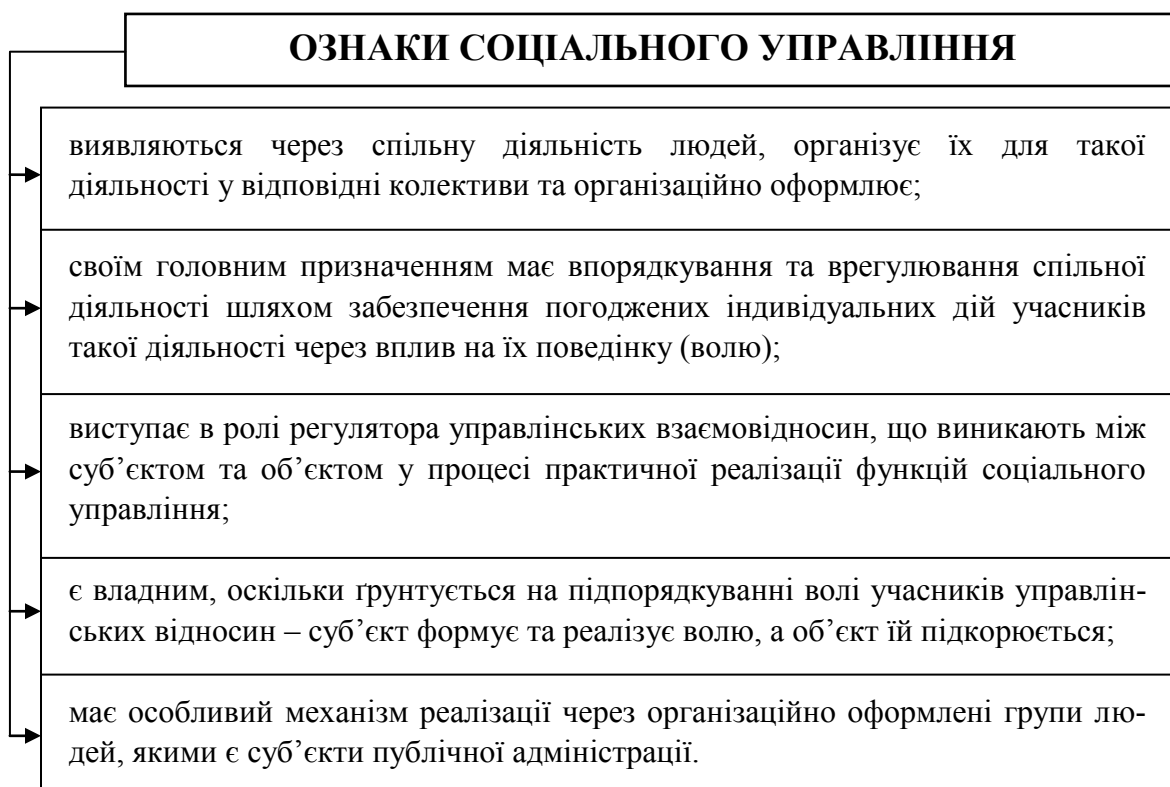
Управління – це діяльність людей – суб'єктів управління, яка може бути охарактеризована як цілеспрямована сукупність дій, що забезпечують погодження і координацію спільної праці з метою досягнення суспільно значущих цілей та вирішення поставлених завдань.

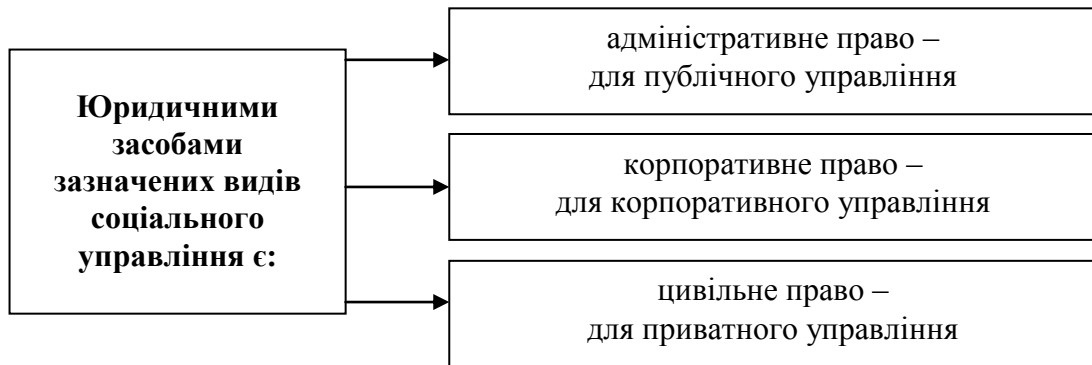
Управління є необхідною умовою розвитку суспільства, спільної праці людей для досягнення певних цілей у відповідних сферах та галузях діяльності.

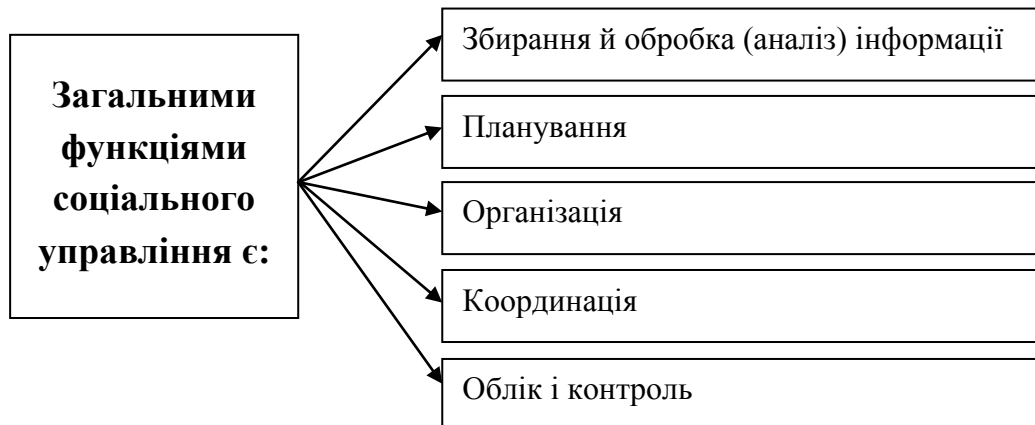

Соціальне управління (управління суспільством загалом) – це механізм організації громадських зв'язків, що здійснюються всіма державними інституціями, незалежно від конкретного призначення, органами місцевого самоврядування, а також об'єднаннями громадян.

Соціальне управління має низку функцій, тобто напрямів діяльності.

Публічне управління – це підзаконна, юридично-владна діяльність організаційного характеру, яка здійснюється суб'єктами публічної адміністрації та має на меті задоволення публічного інтересу

ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

- загальнодержавний характер, оскільки воно охоплює найбільш важливі сторони життя держави та суспільства
- спрямованість на виконання Конституції та законів України
- юридично-владний, розпорядчий характер
- організаційний зміст, за допомогою якого досягається регулювання і координація спільної праці
- активність і цілеспрямованість, яка виявляється в управлінському впливі на економічну, соціально-культурну, адміністративно-політичну сфери

Залежно від характеру впливу на об'єкт публічне управління поділяється на:

- **втручальне** – пов'язане з обмеженням прав, свобод і законних інтересів приватних фізичних та юридичних осіб, і має наслідком покладення на таких осіб додаткових обов'язків чи обмежень
- **сприяюче** – здійснюється з метою сприяння приватним фізичним та юридичним особам у реалізації наданих їм прав, свобод і законних інтересів. У межах такого управління надаються **адміністративні послуги**
- **забезпечувальне** – пов'язане із створенням умов для належного існування приватних фізичних та юридичних осіб шляхом забезпечення публічного порядку та безпеки, розвитку інфраструктури тощо

Адміністративна послуга – це результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та (або) обов'язків такої особи відповідно до закону.

Основним суб'єктом публічного управління є публічна адміністрація. **Публічна адміністрація** розглядається як сукупність організаційно-структурних утворень, які реалізують публічну владу шляхом виконання закону, підзаконних актів та вчинення інших дій в публічних інтересах.

Державне управління – виконавчо-розпорядча діяльність органів державної влади з метою владно-організуючого впливу на відповідні суспільні відносини і процеси в економічній, соціально-культурній та адміністративно-політичній сферах, а також внутрішньоорганізаційна діяльність апарату всіх державних органів щодо забезпечення належного виконання покладених на них завдань, функцій і повноважень.

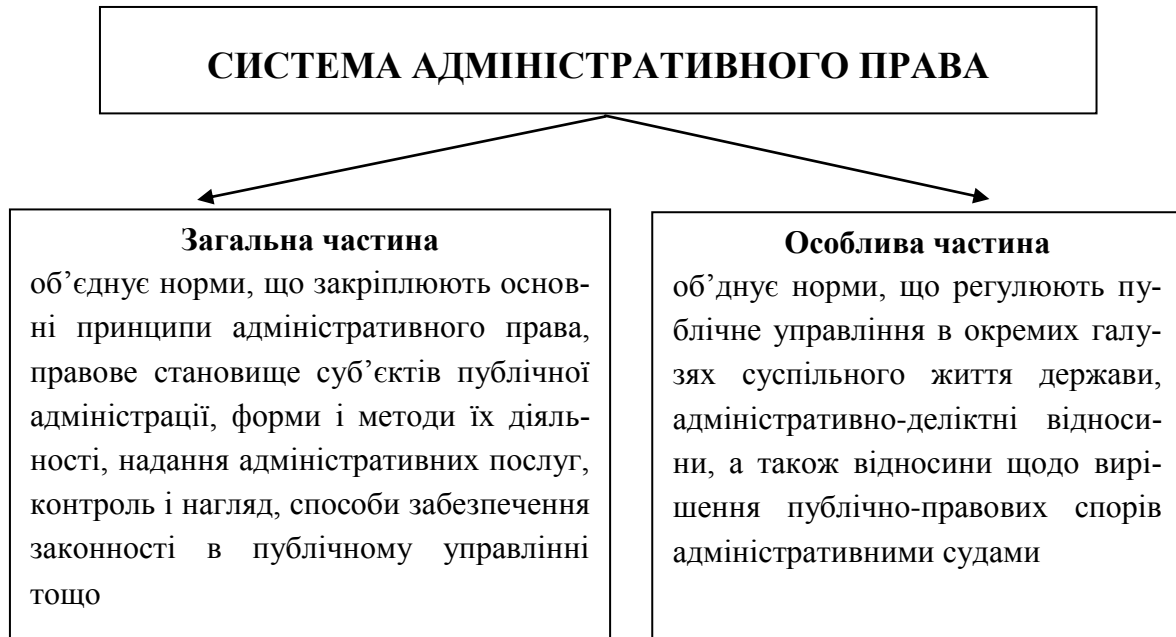
Місцеве самоврядування – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об’єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

Місцеве самоврядування здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст і безпосередньо, і через сільські, селищні, міські ради та їхні виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст.

Громадське управління характеризується тим, що це управління, де суб’єктами є недержавні утворення. Громадське управління здійснюють суб’єкти, які в управлінських відносинах виступають лише від свого імені і тільки для вирішення питань, що визначені їх статутними документами. Відтак ст. 21 Закону України «Про громадські об’єднання» передбачає, що громадське об’єднання зі статусом юридичної особи має право брати участь у здійсненні державної регуляторної політики відповідно до Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», а також брати участь у порядку, визначеному законодавством, у роботі консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів, що утворюються органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування для проведення консультацій з громадськими об’єднаннями та підготовки рекомендацій з питань, що стосуються сфери їхньої діяльності.

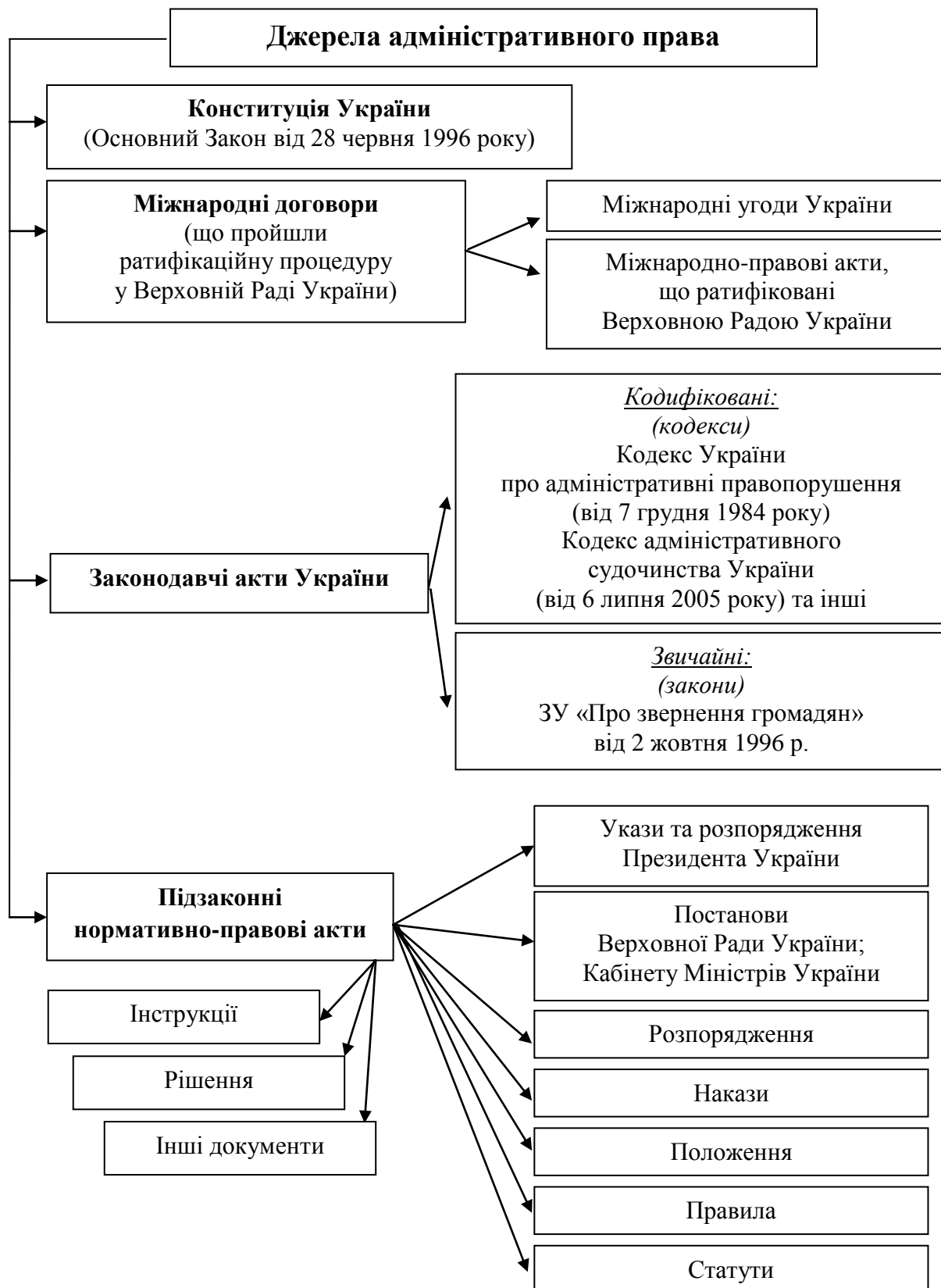
1.3. СИСТЕМА, ДЖЕРЕЛА ТА ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Система адміністративного права – це внутрішнє формування галузі, яка відображає послідовне розміщення елементів – підгалузей, інститутів і норм, що утворюють її, їх єдність і структурний взаємозв'язок.

Під джерелом адміністративного права розуміють зовнішню форму вираження його норм.

Кожне джерело адміністративного права відрізняється від інших за своїми особливостями, зумовленими цільовою спрямованістю і змістом норм. Відтак джерело може бути загальної та локальної дії, обов'язковим для виконання всіма органами управління і об'єктами, незалежно від підпорядкованості, або лише підприємствами, установами, посадовими особами, підвідомчими органу, який видав акт.

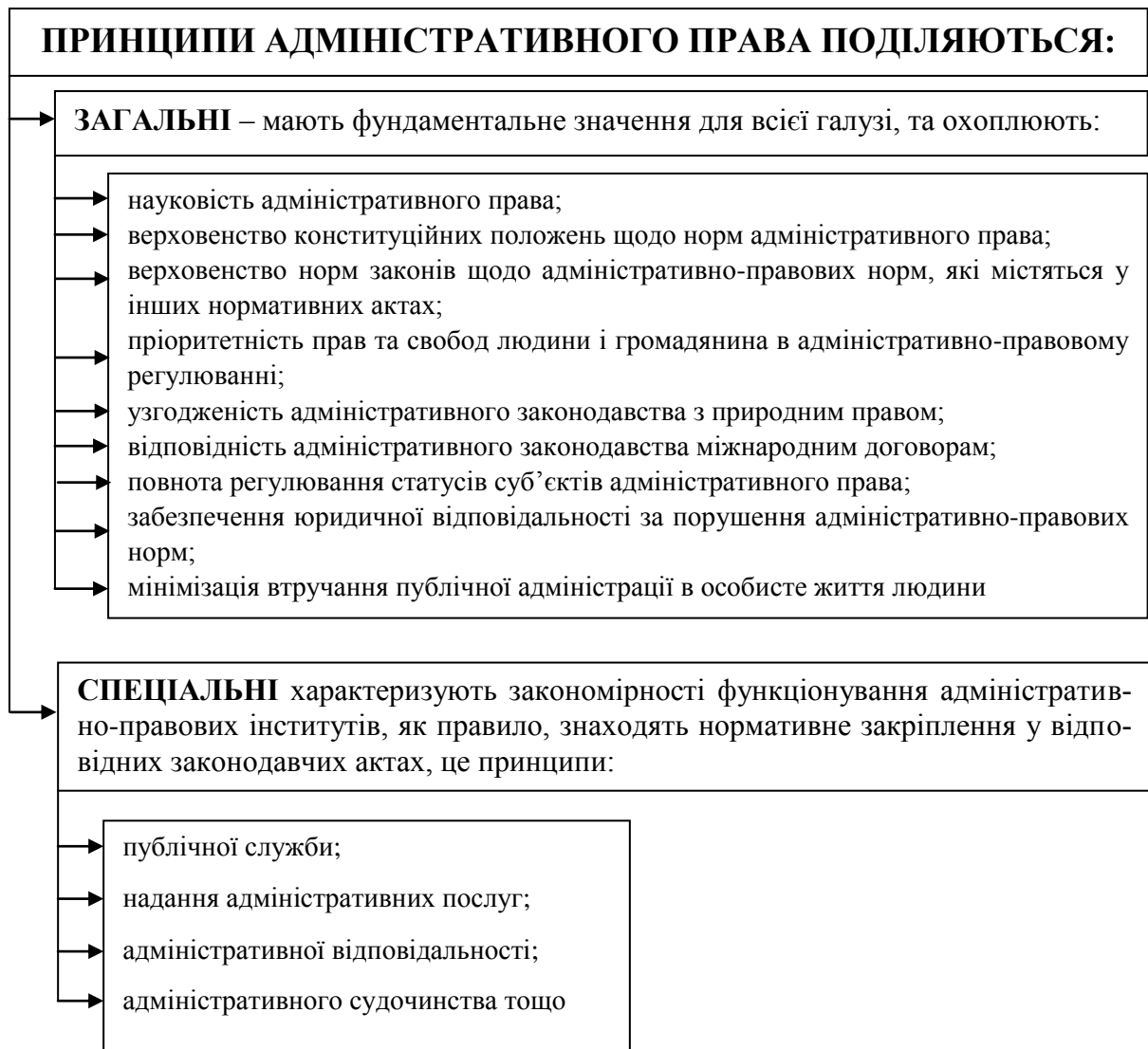
Система джерел адміністративного права
має такі **ознаки**:

→ усі вони ґрунтуються на нормах Конституції та законів, що мають вищу юридичну силу

→ нормативні акти суб'єктів публічної адміністрації вищого рівня слугують юридичною основою для нормативних актів, які приймають суб'єкти публічної адміністрації нижчого рівня

→ нормативні акти суб'єктів публічної адміністрації вищого рівня як джерела адміністративного права мають більшу юридичну силу порівняно з актами, що приймаються суб'єктами публічної адміністрації нижчого рівня

Принципи адміністративного права – це вихідні, об’єктивно зумовлені основоположні засади, відповідно до яких формується і функціонує система суб’єктів публічної адміністрації. Основоположним принципом адміністративного права є **принцип верховенства права**, який охоплює принцип законності.

1.4. НАУКА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Адміністративне право є не тільки самостійною галуззю права, але й галуззю правової науки. Наука адміністративного права є системою наукових уявлень, знань і теоретичних положень про адміністративне право.

Наука адміністративного права – це складова юридичної науки, яка визначається як система публічно-управлінських, адміністративних поглядів ідей, уявлень про закони, які регламентують відносини у сфері публічного управління, про його соціальну обумовленість та ефективність, закономірностях, реформуванні та тенденціях розвитку адміністративного законодавства, про принципи адміністративного права, про історію та перспективи його розвитку.

**ФУНКЦІЇ НАУКИ
АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА**

**Теоретико-
пізнавальна**

Теоретичне осмислення суті адміністративного права, його особливостей, усього механізму адміністративно-правового регулювання

Виховна

формує правову свідомість і правову культуру суспільства

**Практично-прикладна
(нормативна)**

забезпечує вироблення рекомендацій з удосконалення адміністративного законодавства і практики його застосування

**ПРЕДМЕТОМ НАУКИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА
Є ДОСЛІЖЕННЯ:**

правових проблем теорії публічного управління

проблем адміністративно-деліктного права та адміністративної юстиції

проблем адміністративно-деліктного права та адміністративної юстиції

адміністративно-правових норм, що регулюють відносини в різних сферах і галузях публічного управління

засоби забезпечення і зміцнення режиму законності та дисципліни у сфері публічного управління

форм і методів управлінської діяльності, правового статусу суб'єктів адміністративного права, адміністративно-правових гарантій їхніх прав

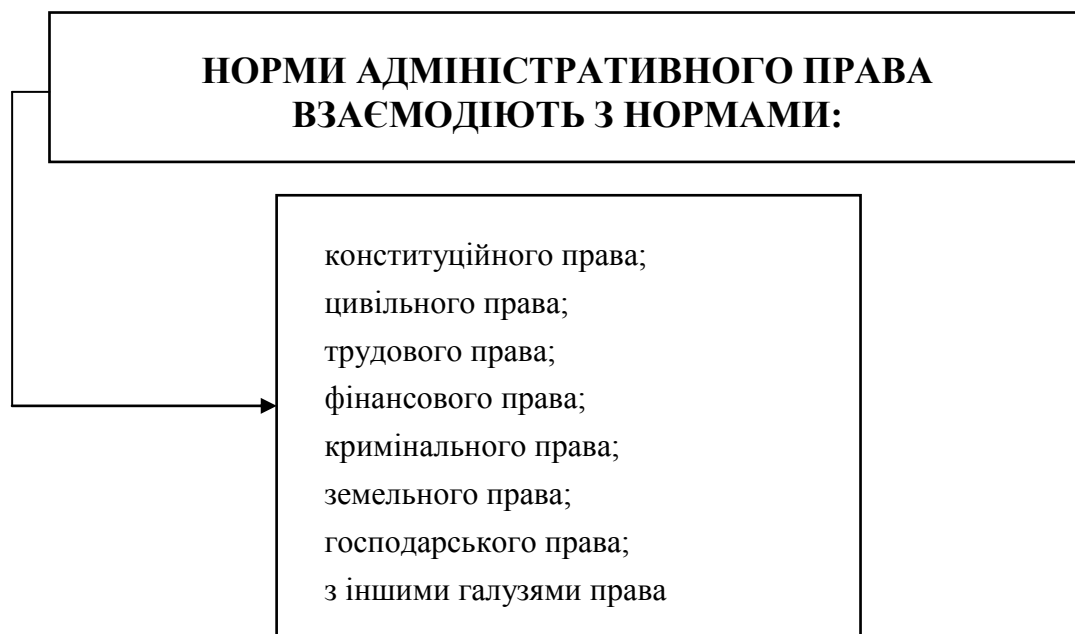
етапи історичного розвитку галузі адміністративного права, шляхи його подальшого удосконалення

досвід адміністративно-правового регулювання та досягнення зарубіжної правової науки

1.5. ВЗАЄМОДІЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА З ІНШИМИ ГАЛУЗЯМИ ПРАВА

З'ясування співвідношення адміністративного права з іншими, суміжними правовими галузями виконує важливу роль для уточнення його соціальної природи та призначення, особливостей змісту, а також визначення місця в правовій системі.

Адміністративне право пов'язане з багатьма іншими галузями права. Спільно з ними воно чинить регулюючий вплив на однорідні суспільні відносини.

1. Приписи норм конституційного права є основою для норм адміністративного права. У нормах адміністративного права розвиваються і деталізуються положення Конституції України та інших джерел конституційного права щодо функціонування суб'єктів публічної адміністрації.

2. Норми цивільного, господарського та адміністративного права регулюють майнові відносини. Однак учасники адміністративно-правових майнових відносин, як правило, не мають статусу рівноправних суб'єктів.

3. Трудове й адміністративне право пов'язані через регулювання відносин публічної служби та розгляд спорів, які виникають у цій сфері.

4. Фінансово-правовим відносинам, як й адміністративно-правовим, притаманний імперативний метод правового регулювання, що зумовлено особливостями публічного управління у сфері фінансової діяльності держави та органів місцевого самоврядування. Також за допомогою норм адміністративного права забезпечується охорона низки фінансово-правових відносин.

5. Норми кримінального та адміністративного права охороняють схожі суспільні відносини: існуючий порядок управління, власність, права і свободи громадян тощо.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Які відносини становлять предмет галузі адміністративного права?
2. З яких частин складається система адміністративного права?
3. Розкрийте зміст основних принципів адміністративного права.
4. Назвіть основні джерела адміністративного права.
5. Охарактеризуйте роль адміністративного права в системі юридичної науки.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Етапи історичного розвитку адміністративного права.
2. Основоположні принципи адміністративного права.
3. Зв'язок адміністративно-правової науки з теорією публічного управління.

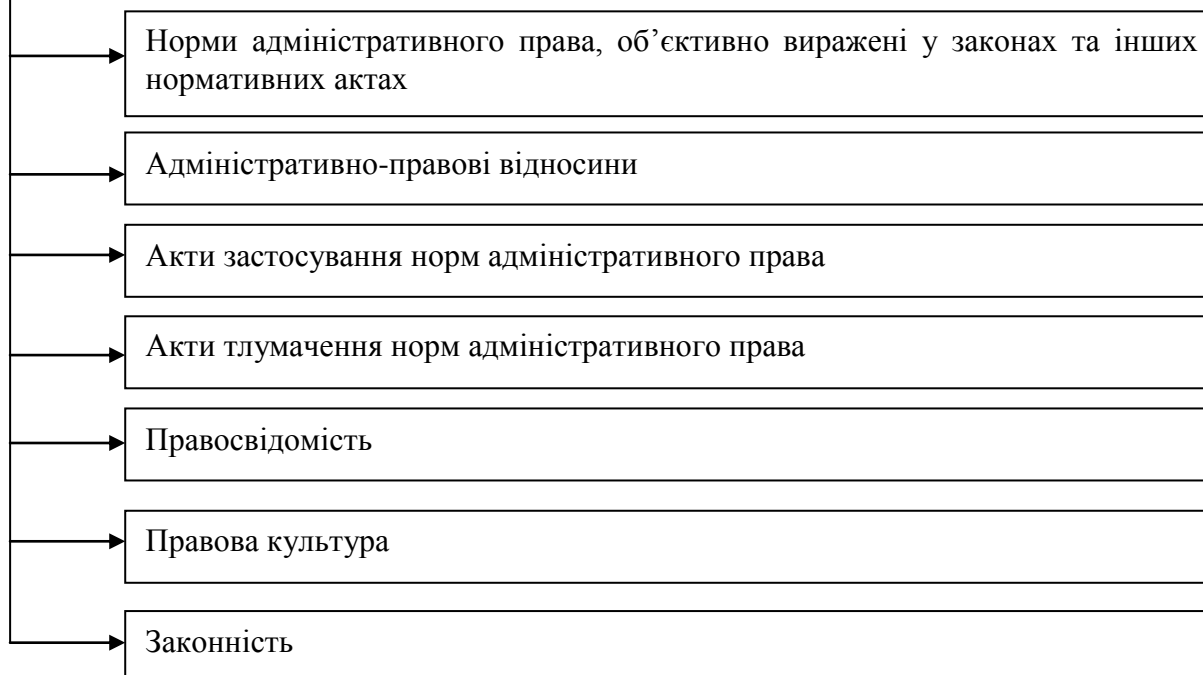
Тема 2. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ НОРМИ

- 2.1. Механізм адміністративно-правового регулювання суспільних відносин та місце у ньому адміністративно-правової норми*
- 2.2. Структура та класифікація адміністративно-правових норм*
- 2.3. Реалізація норм адміністративного права*

2.1. МЕХАНІЗМ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН

Механізм адміністративно-правового регулювання – це сукупність адміністративно-правових засобів, за допомогою яких здійснюється вплив на відносини, що виникають у процесі публічного управління, притягнення до адміністративної відповідальності чи вирішення публічно-правового спору адміністративним судом

ЕЛЕМЕНТИ МЕХАНІЗМУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН

Найважливішим елементом механізму адміністративно-правового регулювання вважається адміністративно-правова норма як основа виникнення адміністративно-правових відносин.

Адміністративно-правова норма – це формально визначене, загальнообов’язкове правило поведінки, встановлене або санкціоноване державою та забезпечене державним примусом, метою якого є регулювання суспільних відносин, що виникають у процесі публічного управління, притягнення до адміністративної відповідальності чи вирішення публічно-правового спору адміністративним судом.

ЦІЛІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ НОРМ:

→ **організаційна** – організація та регулювання відносин у процесі публічного управління, притягнення до адміністративної відповідальності чи вирішення публічно-правового спору адміністративним судом

→ **інформаційна** – інформування суб’єктів адміністративно-правових відносин щодо правил участі у таких відносинах

→ **охоронна** – забезпечення законності й дисципліни у процесі публічного управління, притягнення до адміністративної відповідальності чи вирішення публічно-правового спору адміністративним судом

→ **заохочувальна** – стимулювання учасників адміністративно-правових відносин до участі, активізації ролі, самостійності

→ **соціально-моральна** – формування правосвідомості, сприяння належному ставленню до охорони публічного порядку, безпеки тощо

Адміністративно-правові норми є різновидом правових норм і, відповідно, похідними від соціальних; їм притаманні загальні, тобто однакові для всіх правових норм ознаки, і специфічні, обумовлені особливостями суспільних відносин, які вони регулюють.

До спільних (загальних) ознак адміністративно-правових норм необхідно віднести такі:

– норма адміністративного права – це насамперед правило, зразок, модель поведінки у певній ситуації. Встановлення таких зразків та правил має на меті внести впорядкованість та організованість у існуючі суспільні відносини. Тобто норма має регулятивний характер;

– загальнообов'язковий характер, адже дія положень, що містяться у нормі, розповсюджується на кожного учасника суспільних відносин, щодо яких здійснює свій регулятивний вплив ця норма. Виконання викладених у нормі положень (вказівок, приписів) є обов'язковим і забезпечується силою державного примусу;

– формальна визначеність, тобто викладення норми адміністративного права у тексті певного нормативно-правового документу: законі, указі, постанові, статуті тощо. Саме завдяки формальній визначеності норма права відображається у реальному житті. І тому, власне, право в об'єктивному розумінні (чисто юридичному) є системою чинних нормативно-правових актів;

– наявність спеціального порядку створення та задіяння норм адміністративного права. Цей порядок включає компетенцію певного органу публічної адміністрації щодо створення тієї чи іншої норми права і відповідного нормативно-правового акта, та, власне, процедуру її створення та задіяння;

– виконання норм адміністративного права гарантується та забезпечується силою державного впливу аж до примусу. Тобто держава в особі своїх органів та посадових осіб має право застосувати до суб'єктів, які відмовляються у добровільному порядку виконувати положення норми права (як правило, зобов'язального характеру), заходи та засоби переконання і спонукання, а в разі необхідності – примусового характеру. Перелік таких заходів, засобів, прийомів тощо передбачається законами чи підзаконними нормативно-правовими актами.

До особливих ознак адміністративно-правових норм необхідно віднести те, що вони:

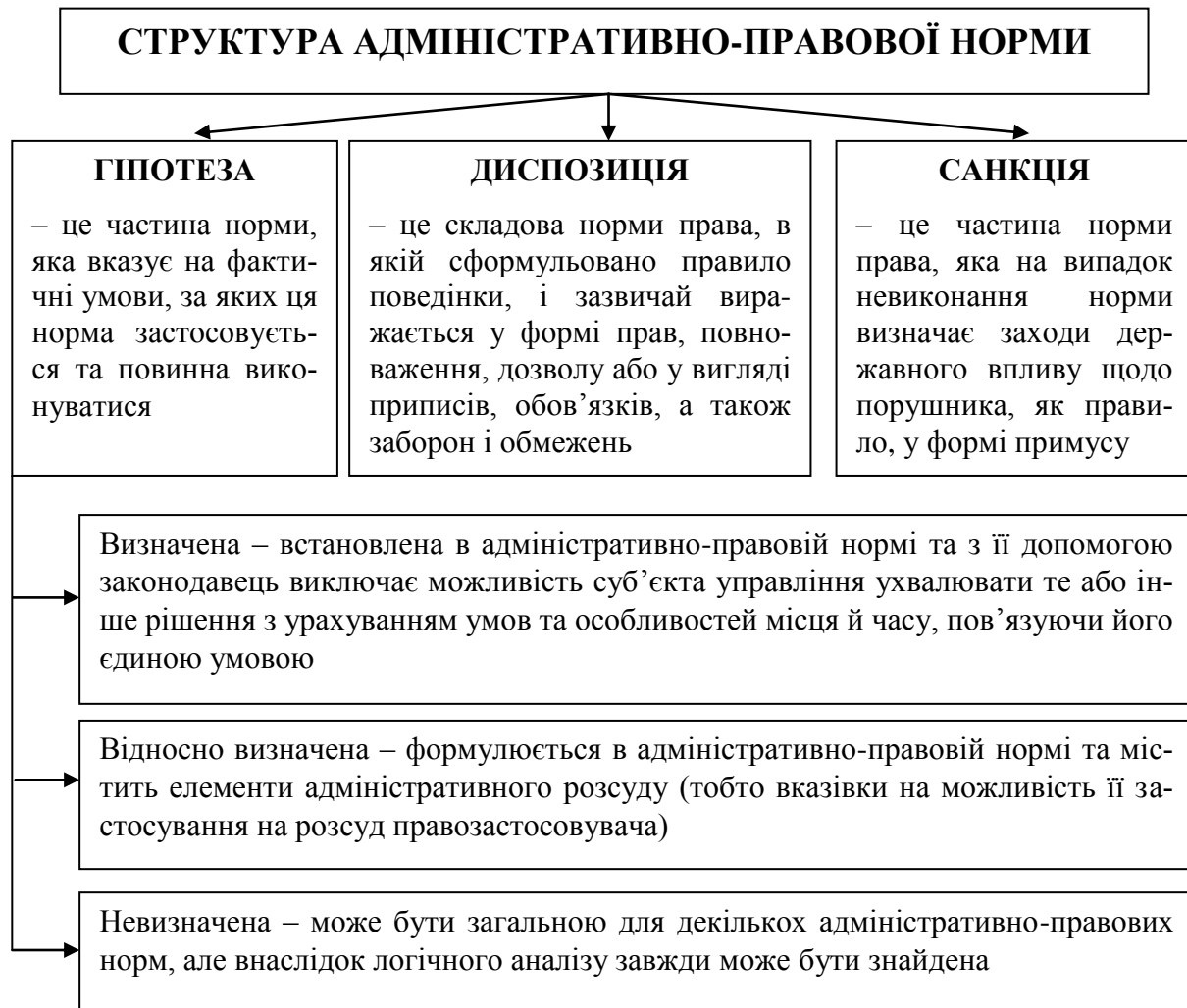
– регулюють суспільні відносини, пов'язані з функціонуванням органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, інших суб'єктів, уповноважених на здійснення функцій публічного управління. Причому зазначені відносини потребують такої регламентації, яка, з одного боку, забезпечить ефективність діяльності суб'єктів управління, а з іншого – створить умови для реалізації об'єктами управління своїх прав і надасть можливість останнім протистояти зловживанням з боку владних структур;

– мають імперативний характер. Більшість адміністративно-правових норм має саме імперативний характер. Ці норми, як правило, мають наказовий характер і містять чіткі вказівки не те, які саме дії в цій ситуації необхідно вчинити, а від яких потрібно утриматися. Навіть адміністративно-правові норми, що містять дозволи, передбачають конкретно визначений перелік дій, які може вчинити суб'єкт. Це суттєво відрізняє адміністративно-правові норми від норм приватного права, яким притаманний диспозитивний (дозвільний) метод регулювання;

– мають оперативний характер. Цю ознаку необхідно розглядати з двох боків. З одного боку, ця оперативність полягає у спрощеній процедурі розробки, прийняття та задіяння адміністративно-правових норм, адже значна їх кількість має підзаконний характер, оскільки видається органами публічної адміністрації під час їх безпосередньої діяльності. А з іншого – враховуючи спрощену процедуру їх прийняття, а також більшу наближеність органів публічної адміністрації до наявних проблемних питань та інших аспектів суспільно-державного життя, адміністративно-правові норми здатні швидше реагувати на нагальні запити суспільства та ефективніше вирішувати виниклі проблемні чи суперечливі ситуації.

2.2. СТРУКТУРА ТА КЛАСИФІКАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ НОРМ

Структура адміністративно-правової норми охоплює внутрішню побудову, первинний порядок взаємозв'язку, взаємообумовленості її складових, елементів норми, внутрішньоструктурну організацію нормативного матеріалу.

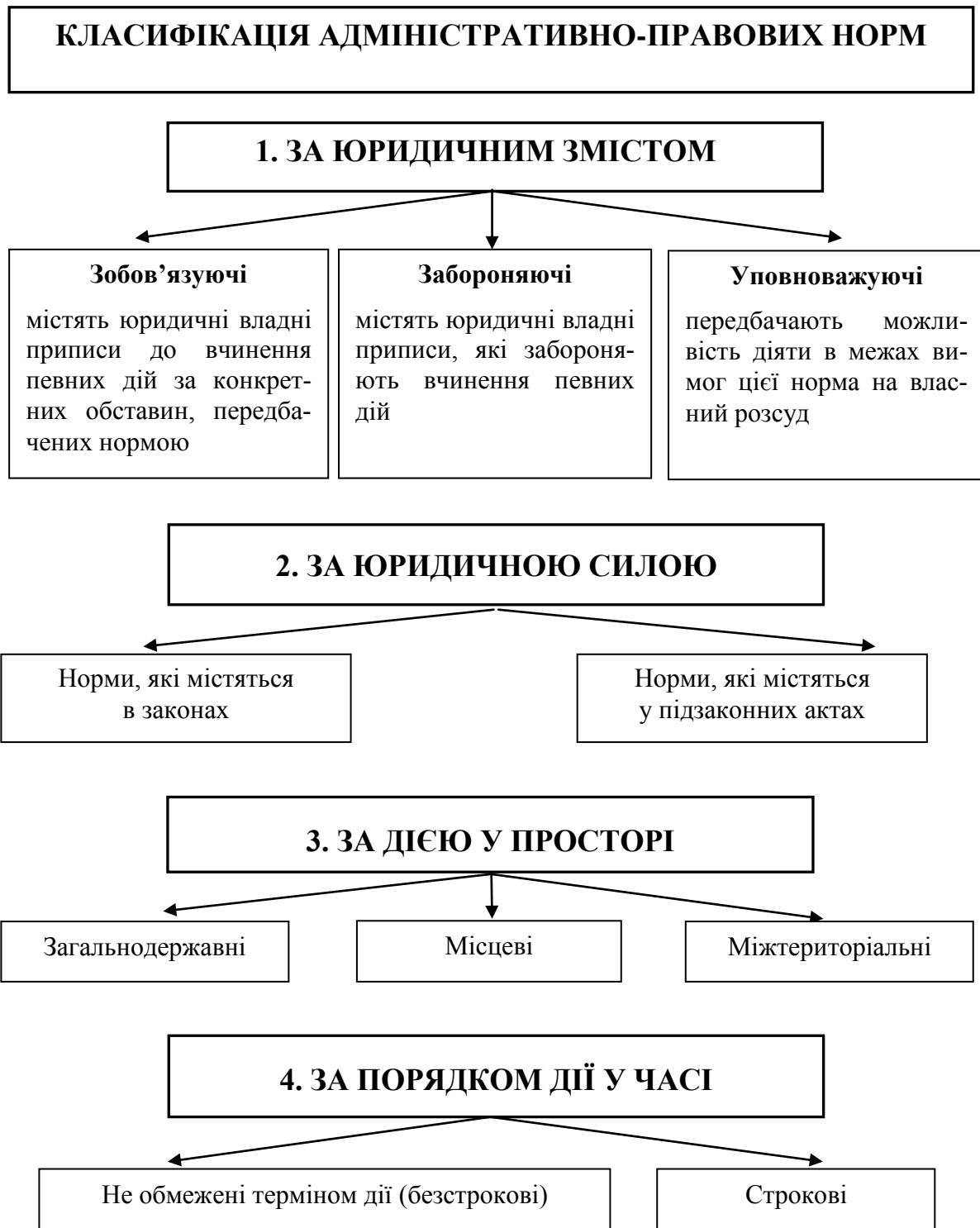
Залежно від складу адміністративно-правової гіпотези можна виокремити *прості та складні* гіпотези. Найчастішими є прості гіпотези.

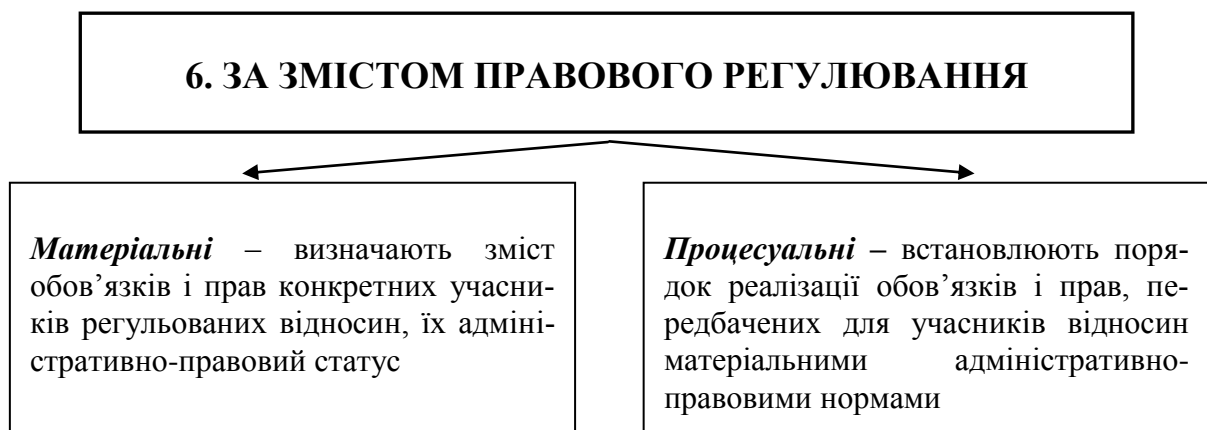
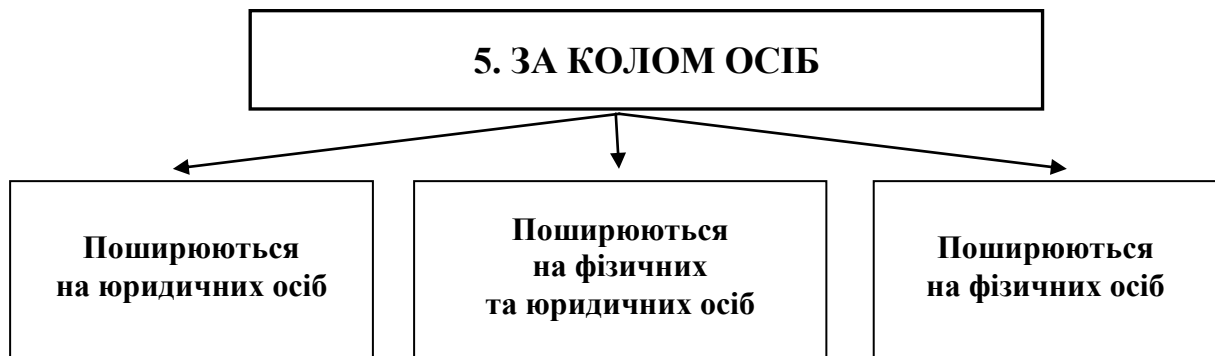
Ще однією підставою для класифікації адміністративно-правової гіпотези є форма їх вираження. За цим критерієм вони поділяються на *абстрактні та казуїстичні*.

Як правило, гіпотеза адміністративно-правової норми у нормативних актах має абстрактну форму. Рідше зустрічається казуїстична форма, тобто коли реалізація правової норми, виникнення, зміна та припинення відносин, які нею врегульовуються, пов'язуються з окремими, чітко визначеними випадками, які неможливо відобразити з допомогою абстрактної гіпотези.

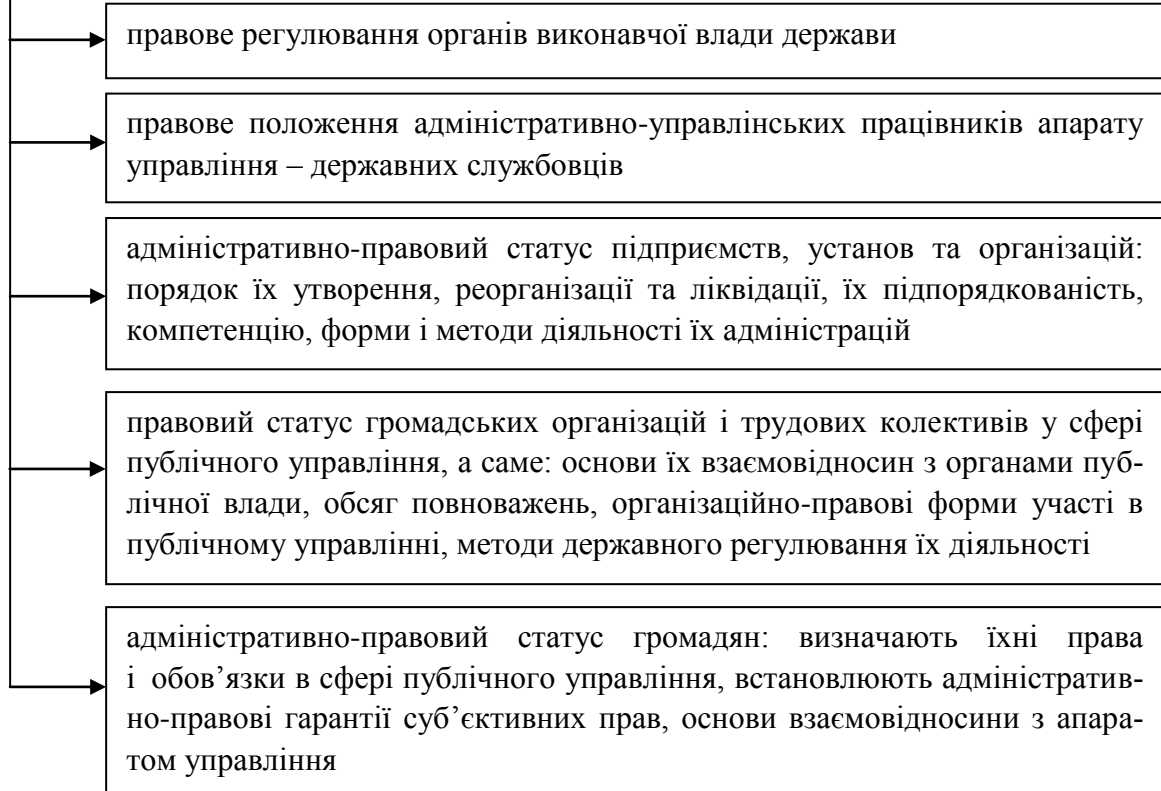
Класифікація норм – це розподіл їх на види (групи) залежно від обраного критерію (ознаки).

Правильне розмежування адміністративно-правових норм має важливе теоретичне та практичне значення. Воно дає змогу чітко відобразити характер адміністративно-правового регулювання та обрати найбільш доцільні для конкретних об'єктів регулювання правові засоби.

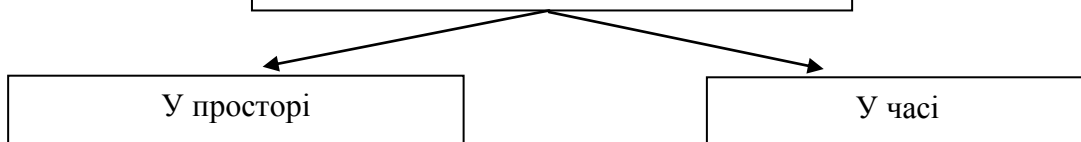

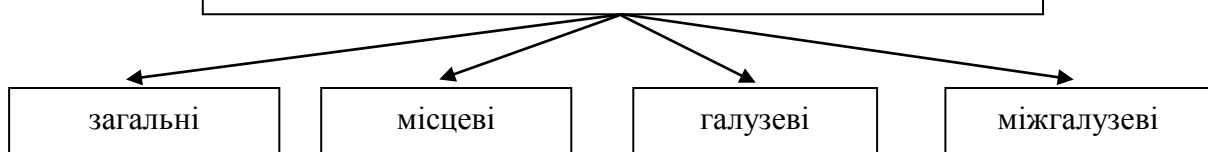
8. ЗАЛЕЖНО ВІД АДРЕСАТА НОРМАТИВНИХ ПРИПИСІВ

9. ЗА ОБМЕЖЕНІСТЮ ДІЇ

10. ЗА СТУПЕНЕМ ЗАГАЛЬНОСТІ

11. ЗА СПРЯМОВАНІСТЮ ЗМІСТУ

такі, що закріплюють порядок утворення і правовий стан суб'єктів, визначають форми і методи управлінської діяльності

такі, що встановлюють права та обов'язки громадян у сфері виконавчої та розпорядчої діяльності держави

такі, що визначають процедури надання органами публічної адміністрації адміністративних послуг

такі, що встановлюють порядок проходження публічної служби, права і обов'язки службовців

такі, що визначають способи і порядок забезпечення законності в публічному управлінні

такі, що регулюють управління окремими сферами (соціально-культурною, адміністративно-політичною тощо)

такі, що визначають види адміністративних правопорушень і порядок притягнення до адміністративної відповідальності

такі, що визначають процес розгляду справ адміністративної юрисдикції (розгляду публічно-правових спорів адміністративними судами)

2.3. РЕАЛІЗАЦІЯ НОРМ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Реалізація адміністративно-правових норм означає практичне втілення правил поведінки (приписів), які вони містять, у діяльність суб'єктів суспільних відносин, що перебувають у сфері адміністративно-правового регулювання

ОЗНАКИ РЕАЛІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ НОРМ

завжди правомірна поведінка

діяльність, пов'язана з досягненням певного результату, передбаченого нормою права

вольова поведінка, коли суб'єкт права узгоджує свою поведінку з вимогами норм права

У процесі реалізації норм адміністративного права правові приписи реалізуються всіма суб'єктами (сторонами) врегульованих суспільних відносин, але роль кожного суб'єкта у цьому процесі визначається відповідно до їх адміністративно-правового статусу.

В юридичній літературі існує кілька підходів до визначення *форм реалізації (способів)* адміністративно-правових норм. На нашу думку, переконливішим є виокремлення таких форм реалізації адміністративно-правових норм: *виконання, використання, застосування і додержання* норм.

**ФОРМИ РЕАЛІЗАЦІЇ
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ НОРМ**

Виконання	Використання	Застосування	Додержання
<p>полягає в активній поведінці суб'єктів правовідносин щодо виконання їхніх обов'язків</p>	<p>полягає в активній поведінці суб'єктів правовідносин, щодо добровільного, тобто за їхнім власним бажанням, здійснення наданих їм прав у сфері публічного управління</p>	<p>виражається у практичному вирішенні конкретних питань шляхом прийняття уповноваженим суб'єктом юридично-владних рішень (актів)</p>	<p>пасивна поведінка суб'єкта адміністративних правовідносин, що не допускає порушень адміністративно-правових заборон</p>

Норми адміністративного права здебільшого реалізуються шляхом виконання та застосування.

Застосування норм адміністративного права, на відміну від інших форм реалізації, має активний публічно-владний характер і здійснюється в установленому законом порядку.

Суть застосування адміністративно-правових норм виявляється у діяльності органів публічної влади, посадових осіб щодо конкретного факту, який має юридичне значення, і підведення його під певну адміністративну норму.

Внаслідок застосування норми адміністративного права виникають, змінюються або припиняються відповідні адміністративно-правові відносини.

Такі зміни відбуваються у результаті дії суб'єкта, який застосовує норми права і своїми діями хоче досягти мети, закладеної в нормі. Правозастосовна діяльність суб'єктів адміністративного права складається із встановлення обставин справи, вибору норми права, яка регулює конкретні відносини, з'ясування її змісту та ухвалення у справі конкретного рішення.

**ПРАВОЗАСТОСОВНА ДІЯЛЬНІСТЬ
ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
МАЄ ТАКІ ФОРМИ**

РЕГУЛЯТИВНА

допомагає вирішенню конкретних справ публічного управління: організаційних, господарських, соціально-культурних та зовнішньополітичних питань, які допомагають реалізації прав та законних інтересів: громадян, державних органів, підприємств, установ, громадських організацій в сфері публічного управління

ПРАВООХОРОННА

слугує для охорони адміністративних відносин, урегульованих нормами адміністративного права та допомагає вирішити спори, щодо юридичних фактів, які виникають у сфері публічного управління, в охороні правового статусу державних органів і громадських організацій, їх посадових осіб і громадян та в застосуванні до цих суб'єктів заходів адміністративного примусу за невиконання юридичних обов'язків

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Визначте поняття та елементи механізму адміністративно-правового регулювання.
2. У чому полягає особливості адміністративно-правових норм?
3. Охарактеризуйте значення гіпотези у структурі адміністративно-правової норми.
4. Дайте класифікацію адміністративно-правових норм.
5. Проаналізуйте форми реалізації адміністративно-правових норм.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Види диспозиції адміністративно-правової норми.
2. Правозастосування як спосіб реалізації адміністративно-правових норм.
3. Елементи механізму адміністративно-правового регулювання.

Тема 3. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ

3.1. Поняття та сутність адміністративно-правових відносин

3.2. Види адміністративно-правових відносин

3.3. Підстави виникнення адміністративно-правових відносин

3.1. ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН

Адміністративно-правові відносини – це вид суспільних відносин, які виникають щонайменше між двома суб'єктами та регулюються нормами адміністративного права.

Одним з найбільш принципових видів адміністративно-правових відносин є ті, що виникають між суб'єктом публічної адміністрації та приватною особою. Адміністративно-правові відносини виникають внаслідок реалізації норми адміністративного права щодо конкретного суб'єкта.

З огляду на це, вони завжди є конкретизованими. Відтак не можуть існувати загальні адміністративно-правові відносини, тобто такі, в яких учасники не є чітко визначеними.

Адміністративно-правові відносини пов'язані з суб'єктивними публічними правами, які є його основним елементом. Вони у певних випадках є наслідком, а іноді – передумовою суб'єктивного права.

Про значення адміністративно-правових відносин може йтися у теоретичному та практичному ракурсах.

Адміністративно-правові відносини – це врегульовані норми адміністративного права суспільні відносини, які формуються у процесі публічного управління, притягнення до адміністративної відповідальності чи вирішення публічно-правового спору адміністративним судом.

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН

Адміністративно-правові відносини складаються у процесі публічного управління, притягнення до адміністративної відповідальності чи вирішення публічно-правового спору адміністративним судом

В усіх відносинах однією із сторін обов'язково є суб'єкт владних повноважень (орган публічної адміністрації)

Адміністративно-правові відносини – це особливий зв'язок між їх учасниками, один з яких за цих обставин має право вимагати від іншого такої поведінки, яка передбачена адміністративно-правовою нормою

Адміністративно-правові відносини можуть виникати за ініціативою будь-якої зі сторін (органу виконавчої влади, громадянина тощо)

Порушення однією зі сторін своїх обов'язків зумовлює її відповідальність не перед іншою стороною, а перед державою в особі її компетентних органів

Спори, що виникають між сторонами адміністративно-правових відносин, вирішуються в адміністративному і в судовому порядку

Система основних властивостей сучасних відносин адміністративного права України складається з таких рис:

1) відносини адміністративного права мають власний, характерний тільки для них об'єкт – публічні потреби та інтереси, реалізація яких регламентована чинними адміністративно-правовими нормами;

2) для зазначених відносин характерне багатовекторне функціональне призначення – регулятивне та охоронне;

3) адміністративно-правові відносини мають великий ступінь інтеграції з відносинами інших управлінських галузей права, займаючи основне місце на «владно-управлінському полі». Вони забезпечують повноцінне функціонування споріднених з ними суспільних відносин, що регулюються нормами фінансового, земельного, екологічного, господарчого, податкового та інших галузей права;

4) особливості змісту їхніх динамічних властивостей характеризуються наявністю матеріальних і процесуальних правових відносин, які становлять єдине ціле – предмет адміністративного права;

5) адміністративно-правові відносини виникають у сфері, безпосередньо пов'язаній з владно-управлінською діяльністю, крім окремих її ділянок, врегульованих нормами фінансового і земельного права;

6) у відносинах адміністративного права однією зі сторін обов'язково виступає структура (посадова особа), наділена повноваженнями, що стосуються функціонування владно-управлінської сфери;

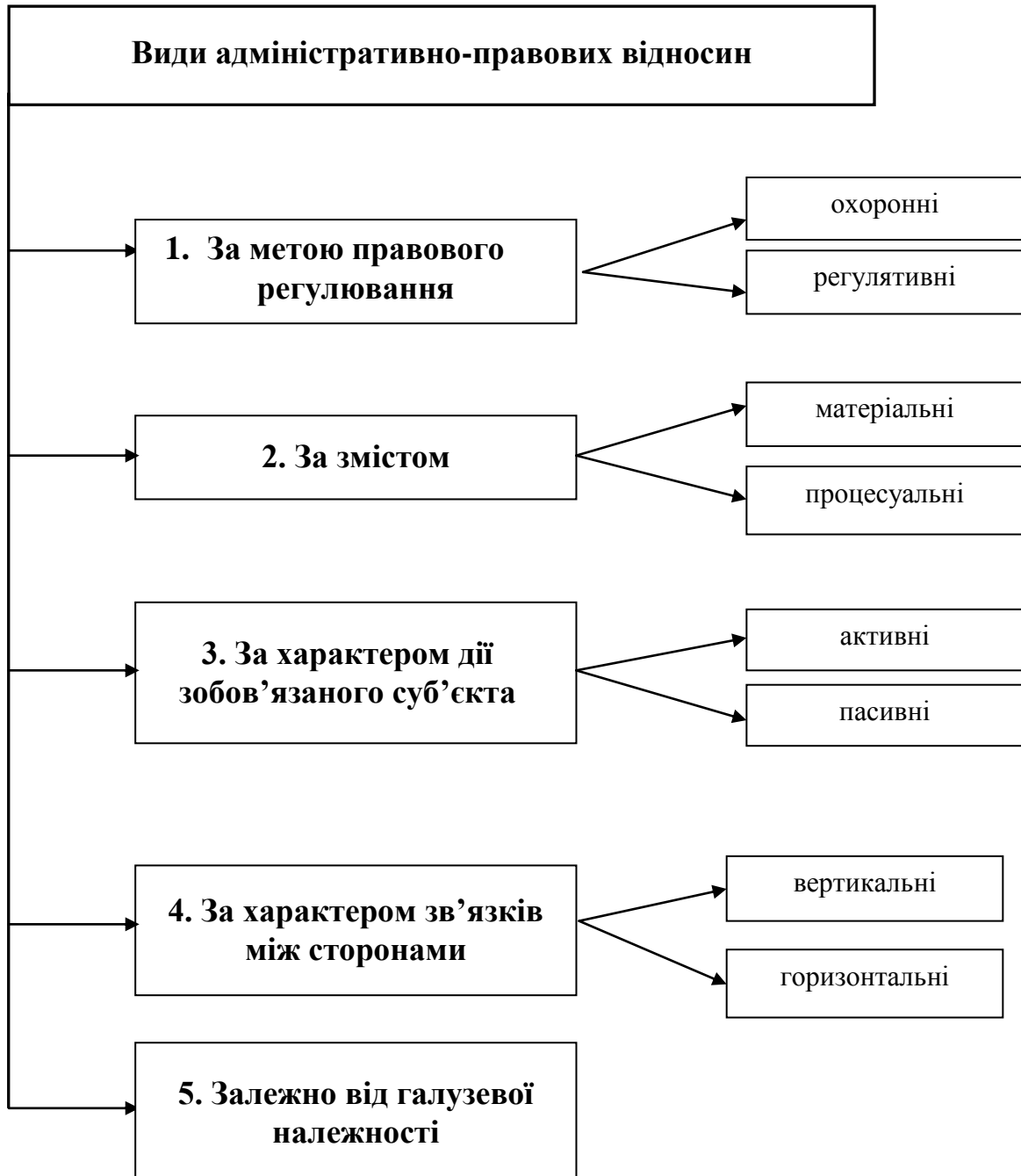
7) адміністративні правовідносини можуть ініціюватися будь-яким їх суб'єктом. Згода на їх виникнення є обов'язковою під час укладання адміністративних угод;

8) характер відносин адміністративного права є владно-партнерським. Це означає, що крім ознак владності в регулятивних відносинах у певному обсязі можуть бути елементи партнерства, а у відносинах адміністративно-правової охорони переважають владні чинники;

9) спори між сторонами адміністративно-правових відносин можуть вирішуватись і у судовому, і у позасудовому (адміністративному) порядку;

10) у разі порушення норми правової охорони відносин адміністративного права винна особа несе відповідальність перед державою, від імені якої виступають державні структури і виконавчі органи місцевого самоврядування.

3.2. ВИДИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН

ВИДИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН

1. За метою правового регулювання

РЕГУЛЯТИВНІ

– регулюють організаційні, управлінські відносини у суспільстві, пов'язані з реалізацією позитивних завдань виконавчої влади

ОХОРОННІ

– регулюють діяльність шляхом встановлення правових заборон і застосування до порушників заходів адміністративного примусу

2. За змістом

МАТЕРІАЛЬНІ

– адміністративно-правові відносини виникають на основі матеріальної норми

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРОЦЕСУАЛЬНІ ВІДНОСИНИ

– формуються через вирішення індивідуальних справ у процесі публічного управління, притягнення до адміністративної відповідальності, розгляду публічно-правових спорів

3. За характером дій зобов'язаного суб'єкта

АКТИВНІ

– зобов'язаний суб'єкт повинен вчинити дії

ПАСИВНІ

– зобов'язаний суб'єкт мусить утриматися від вчинення певних дій

4. За характером зв'язків між сторонами

ВЕРТИКАЛЬНІ
– відносини субординаційного характеру. Вони існують там, де одна сторона підпорядкована іншій

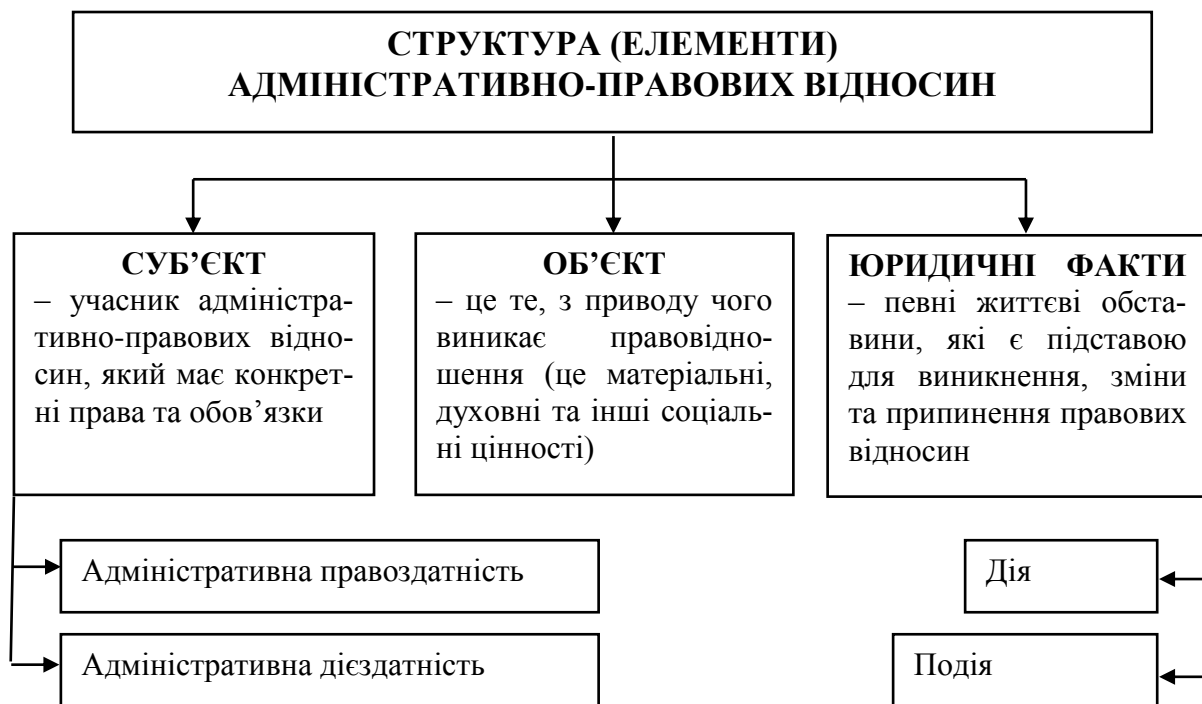
ГОРИЗОНТАЛЬНІ
– відносини координаційного характеру, що виникають між непідпорядкованими органами публічної влади, підприємствами, установами, організаціями, посадовими особами, громадянами

5. Залежно від галузевої належності

- між підпорядкованими суб'єктами публічного управління, що перебувають на різному організаційно-правовому рівні, тобто між вищими і нижчими органами
- між непідпорядкованими суб'єктами однакового організаційно-правового рівня
- між органами публічного управління і підпорядкованими їм організаційно-підприємствами, корпораціями, концернами
- між органами державної виконавчої влади і структурами місцевого самоврядування
- між органами державної виконавчої влади і недержавними підприємствами, установами, організаціями
- між органами публічного управління і громадськими об'єднаннями

3.3. ПІДСТАВИ ВИНИКНЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН

Відносини, що становлять предмет адміністративного права, характеризуються значним динамізмом і нестабільністю правової регламентації. Обслуговуючи різноманітні соціальні процеси, окремі групи цих відносин з часом втрачають свою актуальність та суспільне призначення. Вони можуть зникати поступово або відразу, залежно від причин цих явищ.

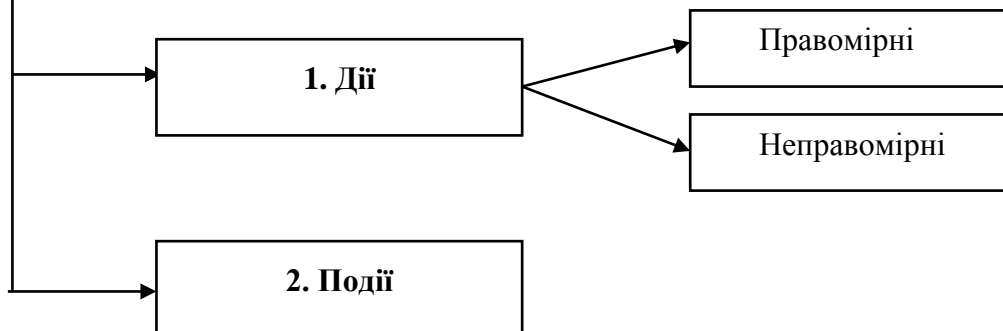

Зазначені обставини недаремно називають юридичними фактами, їх настання тягне за собою юридичні наслідки – початок, продовження або завершення правовідносин.

**ЗА ОЗНАКОЮ ХАРАКТЕРУ ЮРИДИЧНОГО НАСЛІДКУ
ЮРИДИЧНІ ФАКТИ ПОДІЛЯЮТЬСЯ НА:**

- правоутворюючі, тобто ті, що породжують адміністративні правовідносини
- правозмінюючі – викликають зміну адміністративно-правові відносини
- правоскасовуючі – припиняють певні адміністративно-правові відносини

**ЗА ВОЛЬОВОЮ ОЗНАКОЮ
ЮРИДИЧНІ ФАКТИ ПОДІЛЯЮТЬСЯ НА:**

Події – це юридичні факти, явища, настання яких не залежить від волі учасників правовідносин (наприклад, землетруси, самозаймання, епідемії, повені, нещасний випадок з людиною, технічні катастрофи тощо).

Дії – це результат активного волевиявлення людей, зовнішній вираз їхньої волі та свідомості. Дії можуть поділятися на правомірні й неправомірні.

Правомірні дії – це такі дії людей, які відповідають вимогам адміністративно-правових приписів. Правомірні дії можуть здійснюватися шляхом видання актів управління, складання індивідуальних актів, укладання адміністративних угод, написання заяв тощо. Крім того, правомірні дії можуть чинитися у вигляді юридичних проступків, тобто таких правомірних дій, які відповідають вимогам адміністративно-правових норм (наприклад, дотримання правил дорожнього руху, вчасна сплата комунальних послуг, оплата проїзду в громадському транспорті тощо).

Неправомірні дії – це насамперед порушення адміністративно-правових норм або норм інших правових галузей (земельного, фінансового права), за які чинним законодавством передбачена адміністративна відповідальність. Неправомірні дії можуть утворювати склад адміністративних або кримінальних правопорушень. До осіб, які своїми діями (бездіяльністю) спричинили виникнення деліктних адміністративно-правових відносин, можуть застосовуватися дисциплінарні стягнення.

Розглядом юридичних фактів – останнього обов'язкового елемента складу адміністративно-правових відносин – необхідно зазначити кілька важливих моментів: по-перше, елементи, які складають структуру зазначених відносин, пов'язані з нормами адміністративного права; по-друге, вдосконалення механізмів визначення їхніх родових, видових та безпосередніх об'єктів спонукає до подальшого поліпшення якості нормативного середовища, яке забезпечує здійснення адміністративно-правових відносин; по-третє, у перспективі слід змінити деформовані пропорції адміністративно-правового масиву у бік зростання в ньому питомої ваги законодавчих норм і, навпаки, зменшення маси підзаконних, відомчих нормативно-правових актів, які повинні виконати допоміжні функції щодо відповідних законів.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Дайте поняття та розкрийте сутність адміністративно-правових відносин.
2. Визначте основні елементи адміністративно-правових відносин.
3. Розкрийте поняття юридичних фактів.
4. Назвіть види адміністративно-правових відносин.
5. Наведіть приклади правомірних дій та події як підстави виникнення адміністративно-правових відносин.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

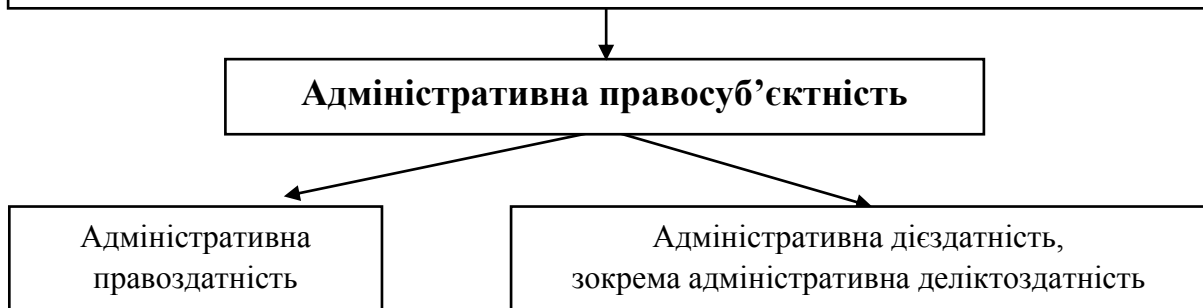
1. Правова характеристика об'єктів адміністративно-правових відносин.
2. Регулятивні та охоронні адміністративно-правові відносини.
3. Публічно-управлінські відносини як вид адміністративно-правових відносин.

Тема 4. СУБ'ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

- 4.1. Поняття та види суб'єктів адміністративного права
- 4.2. Органи виконавчої влади та Президент України як суб'єкти адміністративного права
- 4.3. Кабінет Міністрів України, центральні та місцеві органи виконавчої влади
- 4.4. Органи місцевого самоврядування
- 4.5. Приватні особи як суб'єкти адміністративного права

4.1. ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Суб'єкти адміністративного права – це фізичні особи або колективні утворення (насамперед, юридичні особи), які є носіями прав і обов'язків у сфері публічного управління, адміністративно-деліктних відносин чи адміністративного судочинства, передбачених адміністративно-правовими нормами, та мають здатність надані права реалізовувати, а покладені обов'язки – виконувати

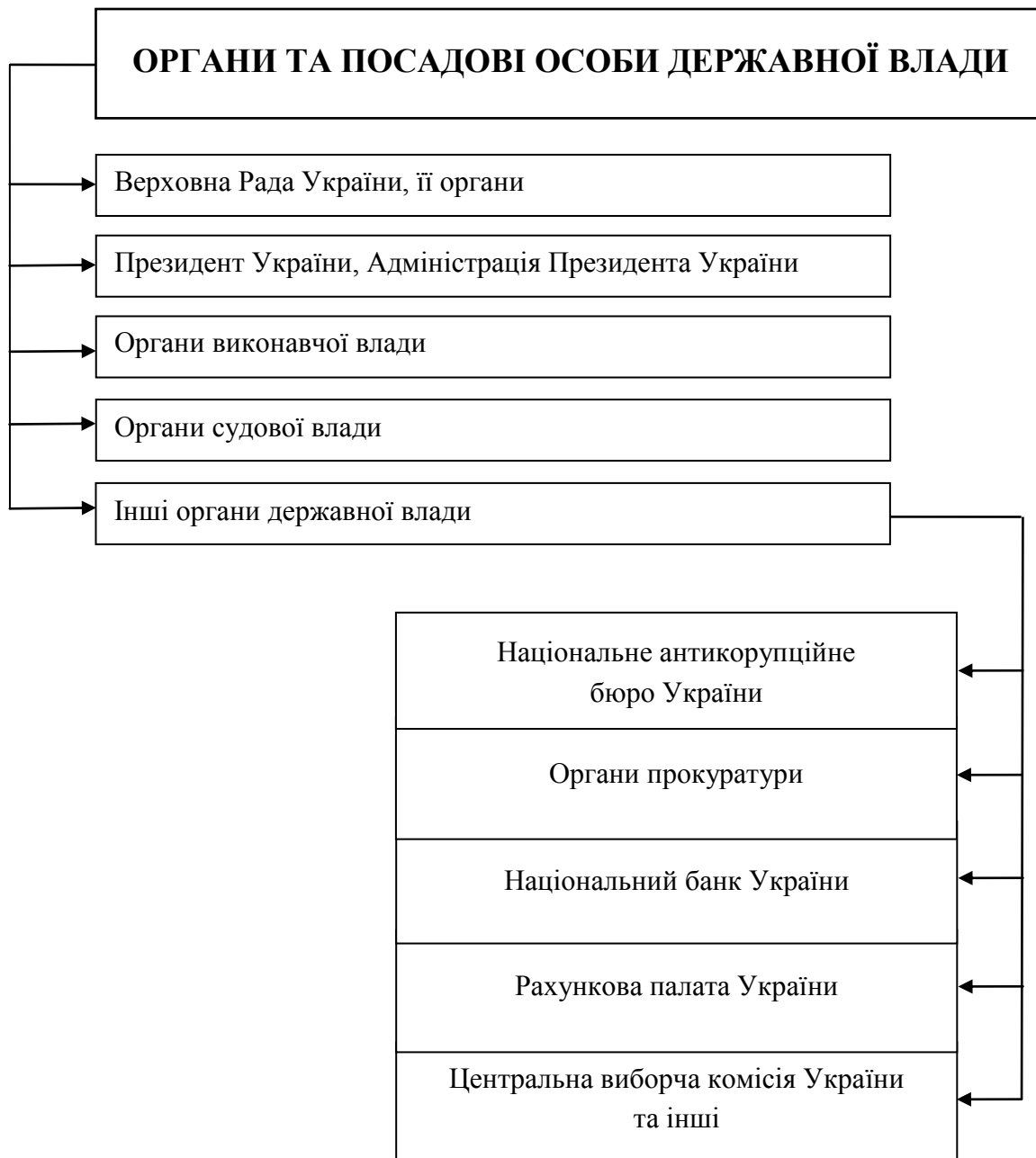

Адміністративна правоздатність – здатність суб'єкта *мати* права та обов'язки у сфері публічного управління, адміністративно-деліктних відносин чи адміністративного судочинства

Адміністративна дієздатність – здатність суб'єкта самостійно *реалізовувати* надані йому права і виконувати обов'язки у сфері публічного управління, адміністративно-деліктних відносин чи адміністративного судочинства

Адміністративна деліктоздатність – здатність суб'єкта самостійно нести юридичну відповідальність за порушення адміністративно-правових норм

4.2. ОРГАНИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ТА ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

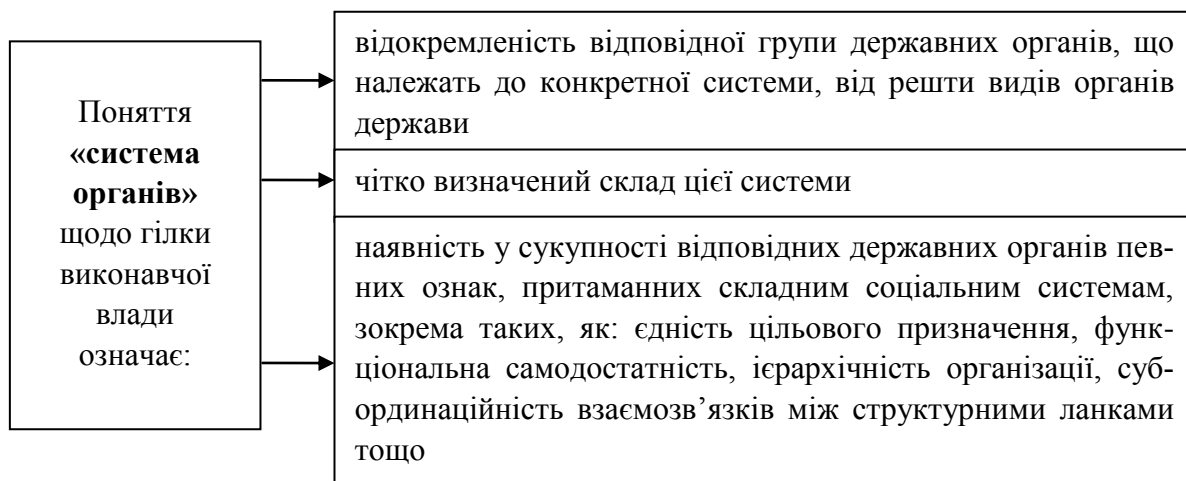
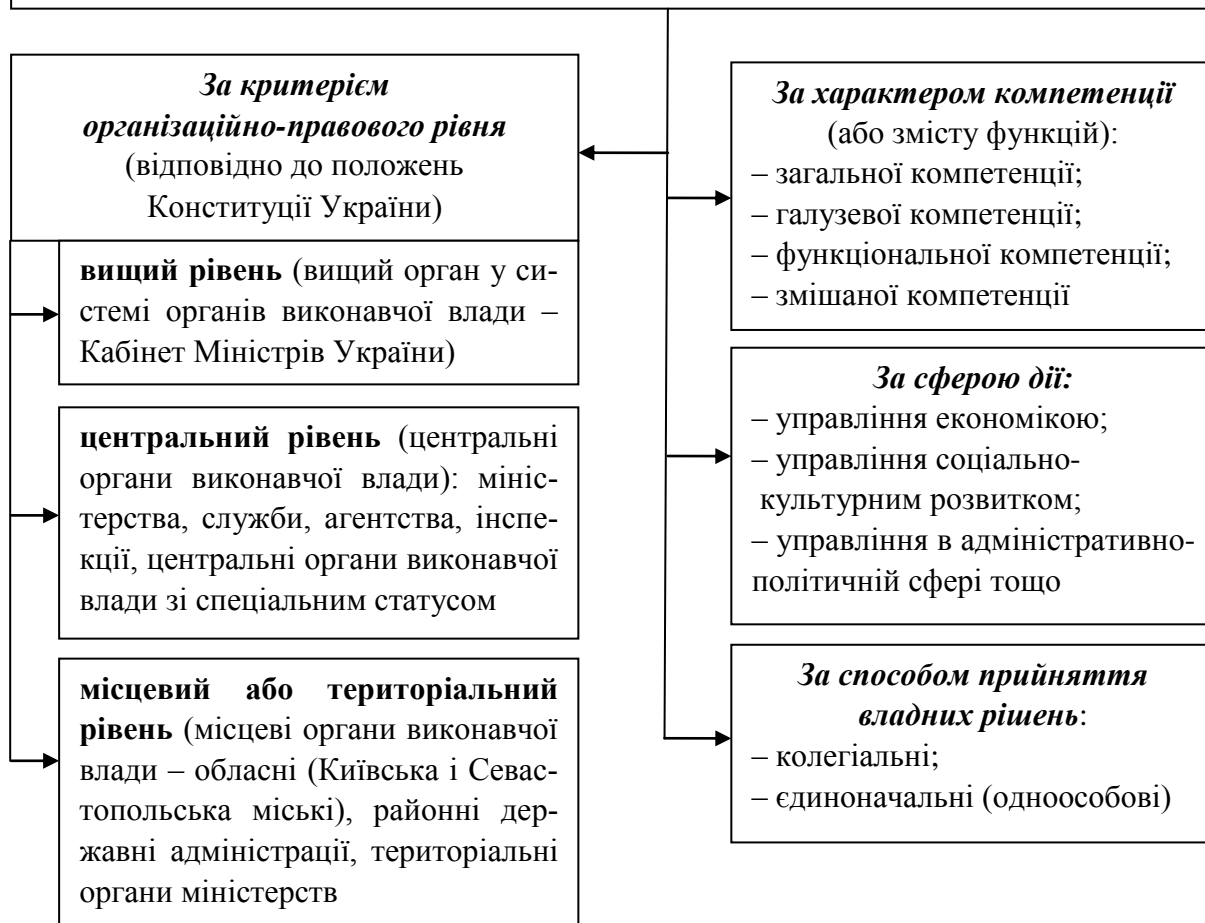
Органи виконавчої влади є ключовими суб'єктами адміністративного права, оскільки їм належать провідне місце і роль у виникненні й функціонуванні суспільних відносин, що є предметом адміністративно-правового регулювання. Поняття «орган виконавчої влади» є похідним від ширшого поняття «державний орган» (або «орган державної влади»).

Виконавча влада – це одна зі складових державної влади, яка діє через систему органів виконавчої влади від загальнодержавного і до місцевого рівня, специфічний суб'єкт адміністративно-правових відносин, на який Конституцією України і законами України покладається реалізація низки основних функцій, серед яких домінуюче місце займає функція виконання законів.

Орган виконавчої влади є організаційно самостійним елементом державного апарату (механізму держави), який наділений чітко окресленим обсягом повноважень (компетенцією) відповідно до покладених на нього завдань і функцій, складається зі структурних підрозділів і посад, що займають державні службовці, і віднесений Конституцією і законами України до системи органів виконавчої влади

- характеризується організаційною та функціональною відокремленістю;
- створюється з метою безпосереднього здійснення конкретного виду державної діяльності
- виконує діяльність, що характеризується чітко визначеною державною спрямованістю, цілями, завданнями та функціями
- наділений певним обсягом компетенції (прав і обов'язків)
- реалізовує діяльність з допомогою визначених державою методів і форм
- має певну організаційно-правову форму і зовнішні зв'язки
- є ключовим суб'єктом адміністративного права, оскільки йому належить провідне місце і роль у виникненні й функціонуванні суспільних відносин, що є предметом адміністративно-правового регулювання

КЛАСИФІКАЦІЯ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

Важливе значення для характеристики взаємозв'язків між органами виконавчої влади має визначення відповідних станів (режимів) управлінських відносин в їх системі. Найтиповішими варіантами подібних станів є:

Підвідомчість органів виконавчої влади – це найбільш загальне визначення усіх можливих станів управлінських відносин, які існують між органами виконавчої влади

Вертикальна підвідомчість влади-ва взаємозв'язкам органів різних – вищого і нижчого – рівнів

Горизонтальна підвідомчість існує у взаєминах між органами одного рівня

Підпорядкованість (підлеглість) характеризує найвищий ступінь залежності між органами, що передбачає обов'язковість виконання підпорядкованим органом адресованих йому владних рішень іншого органу

Організаційна (адміністративна) підпорядкованість свідчить про залежність підпорядкованого органу щодо всіх (або більшості) питань його діяльності.
Функціональна підпорядкованість (функціонально-методична) існує в межах лише якоїсь однієї (чи кількох) з функцій управління

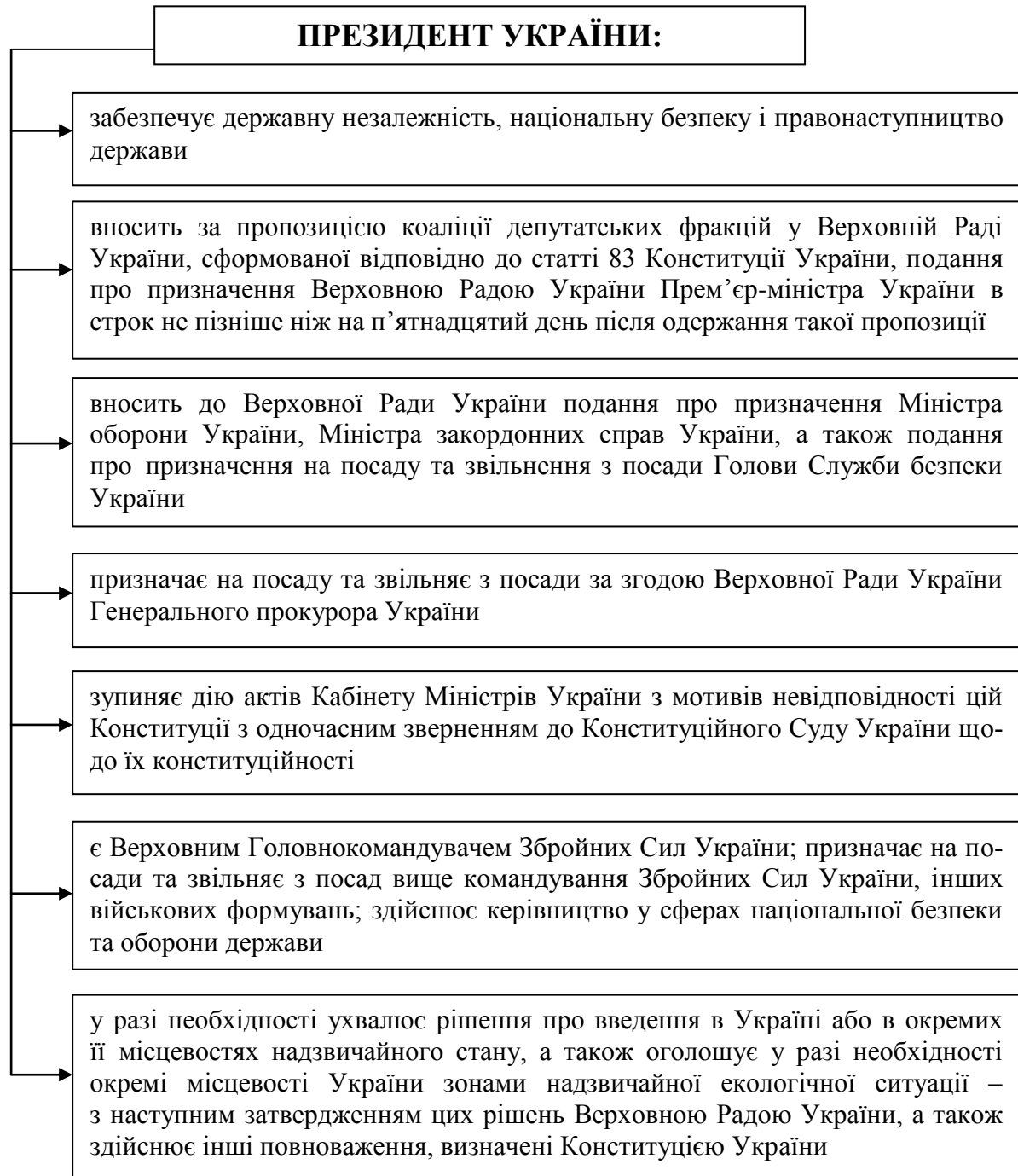
Пряма підпорядкованість існує у взаєминах між органами, що безпосередньо підпорядковані один одному.
Опосередкована підпорядкованість – коли між ними є якась проміжна структурна ланка

Підконтрольність означає таку залежність органу, коли його діяльність підлягає перевірці з боку іншого органу, який уповноважений здійснювати такий контроль

Підзвітність означає таку залежність органу, коли він зобов'язаний надавати необхідні можливості для перевірок з боку іншого органу, який уповноважений здійснювати над ним контроль, і звітувати про свою діяльність – застосовуватись, і у системі здійснення функції контролю, і самостійно

Відповідальність органів виконавчої влади в управлінських відносинах – це, за загальним правилом, службова (дисциплінарна) відповідальність керівників відповідних органів перед органами або посадовими особами вищого рівня

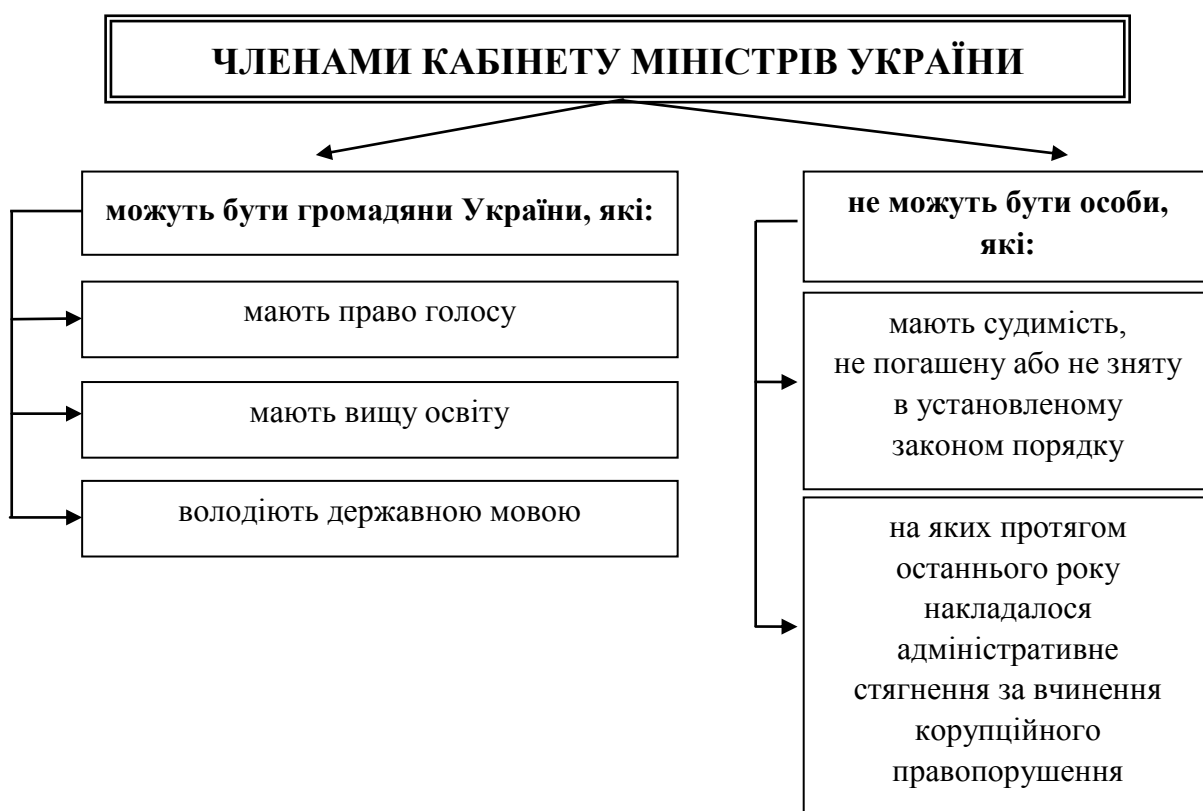
Відповідно до ст. 102 Конституції України **Президент України** є главою держави і виступає від її імені. Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина.

4.3. КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ, ЦЕНТРАЛЬНІ ТА МІСЦЕВІ ОРГАНИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

Кабінет Міністрів України (Уряд України) є вищим органом у системі органів виконавчої влади. Кабінет Міністрів України відповідальний перед Президентом України і Верховною Радою України, підконтрольний і підзвітний Верховній Раді України у межах, передбачених Конституцією України.

До складу Кабінету Міністрів України входять Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр, віце-прем'єр-міністри, міністри.

Прем'єр-міністр України призначається Верховною Радою України за поданням Президента України. Кандидатуру для призначення на посаду Прем'єр-міністра України вносить Президент України за пропозицією коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України. Міністр оборони України, Міністр закордонних справ України призначаються Верховною Радою України за поданням Президента України, інші члени Кабінету Міністрів України призначаються Верховною Радою України за поданням Прем'єр-міністра України.

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ:

забезпечує державний суверенітет і економічну самостійність України, здійснення внутрішньої і зовнішньої політики держави, виконання Конституції і законів України, актів Президента України;

вживає заходів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина;

забезпечує проведення фінансової, цінової, інвестиційної та податкової політики, політики у сферах праці й зайнятості населення, соціального захисту, освіти, науки і культури, охорони природи, екологічної безпеки і природокористування;

розробляє і здійснює загальнодержавні програми економічного, науково-технічного, соціального і культурного розвитку України;

забезпечує рівні умови розвитку всіх форм власності, здійснює управління об'єктами державної власності відповідно до закону;

розробляє проект закону про Державний бюджет України і забезпечує виконання затвердженого Верховною Радою України Державного бюджету України, подає Верховній Раді України звіт про його виконання;

здійснює заходи щодо забезпечення обороноздатності та національної безпеки України, громадського порядку, боротьби зі злочинністю;

організовує і забезпечує здійснення зовнішньоекономічної діяльності України, митної справи;

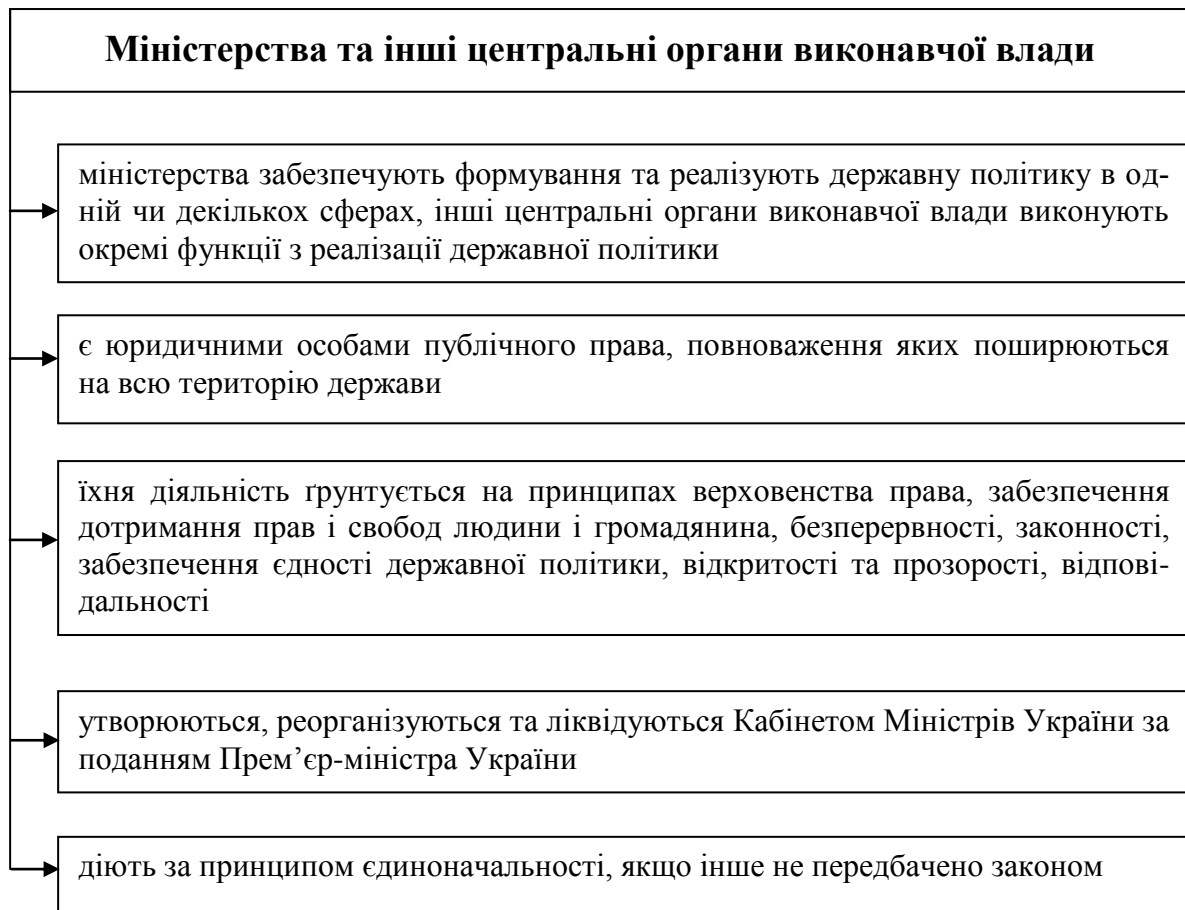
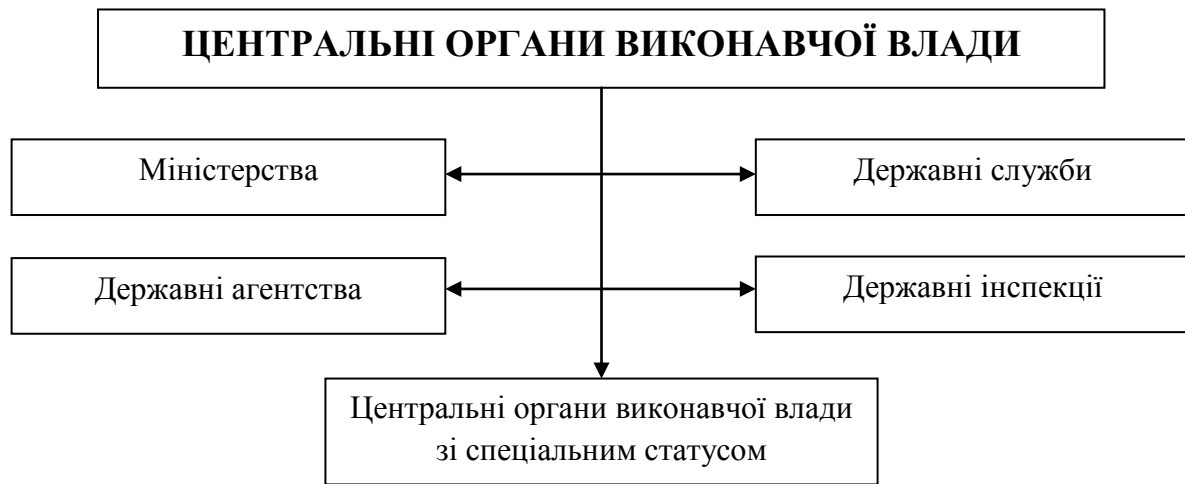
спрямовує і координує роботу міністерств, інших органів виконавчої влади;

утворює, реорганізовує та ліквідує відповідно до закону міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, діючи в межах коштів, передбачених на утримання органів виконавчої влади;

призначає на посади та звільняє з посад за поданням Прем'єр-міністра України керівників центральних органів виконавчої влади, які не входять до складу Кабінету Міністрів України;

здійснює інші повноваження, визначені Конституцією та законами України;

Кабінет Міністрів України здійснює виконавчу владу безпосередньо та через міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, Раду міністрів Автономної Республіки Крим та місцеві державні адміністрації, спрямовує, координує та контролює діяльність цих органів.

Міністерство є керівним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику в одній чи декількох визначених Кабінетом Міністрів України сферах, проведення якої покладено на Кабінет Міністрів України Конституцією та законами України.

Міністерство очолює міністр України, який є членом Кабінету Міністрів України.

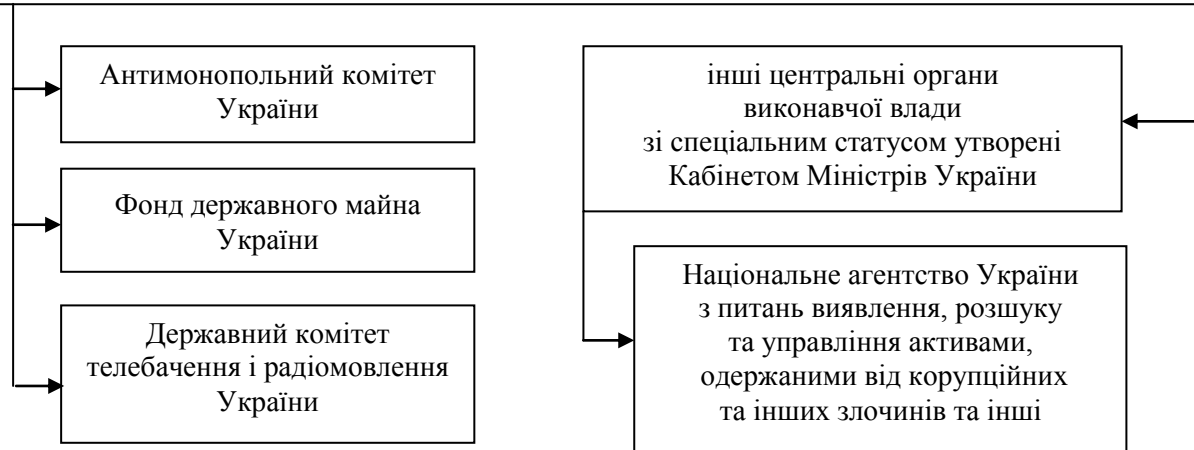
Апарат міністерства – організаційно поєднана сукупність структурних підрозділів і посад, що забезпечують діяльність міністра, а також виконання покладених на міністерство завдань.

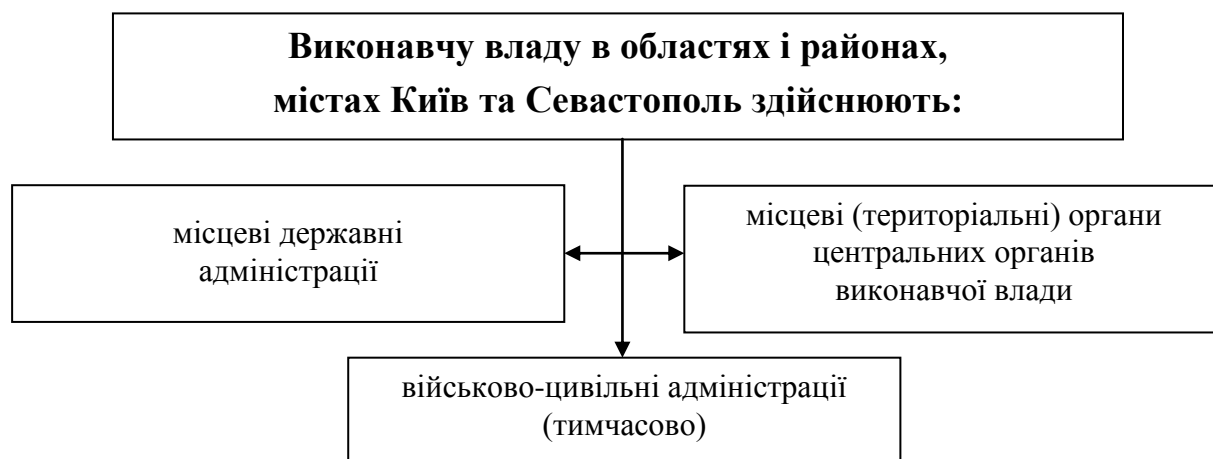
Патронатна служба міністра здійснює консультування міністра, підготовку необхідних для виконання завдань міністерства матеріалів, забезпечує зв'язок із посадовими особами інших органів державної влади, організацію зустрічей та зв'язків із громадськістю, засобами масової інформації, а також виконує інші доручення міністра.

Інші центральні органи виконавчої влади утворюються для виконання окремих функцій з реалізації державної політики як **служби, агентства, інспекції**, їхня діяльність спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через відповідних міністрів згідно з законодавством.

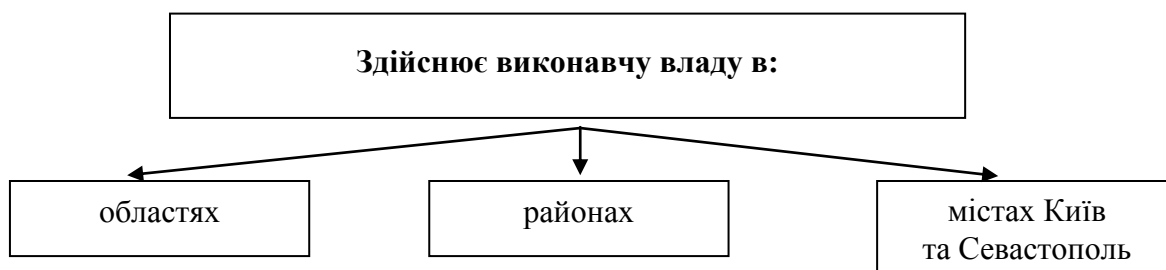

ЦЕНТРАЛЬНІ ОРГАНИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНИМ СТАТУСОМ – утворюються для забезпечення реалізації державної політики у певних сферах діяльності, здійснюють специфічне галузеве і міжгалузеве управління, мають визначені законодавством особливі завдання та повноваження, зокрема, щодо них встановлюється спеціальний порядок утворення, реорганізації, ліквідації, підконтрольності та підзвітності, а також призначення та звільнення керівників, вирішення інших питань.

Місцева державна адміністрація є органом виконавчої влади на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, який виконує повноваження державної влади, делеговані йому виконавчі функції відповідних рад через створені управління, відділи та інші структурні підрозділи й діє під керівництвом голови місцевої державної адміністрації.

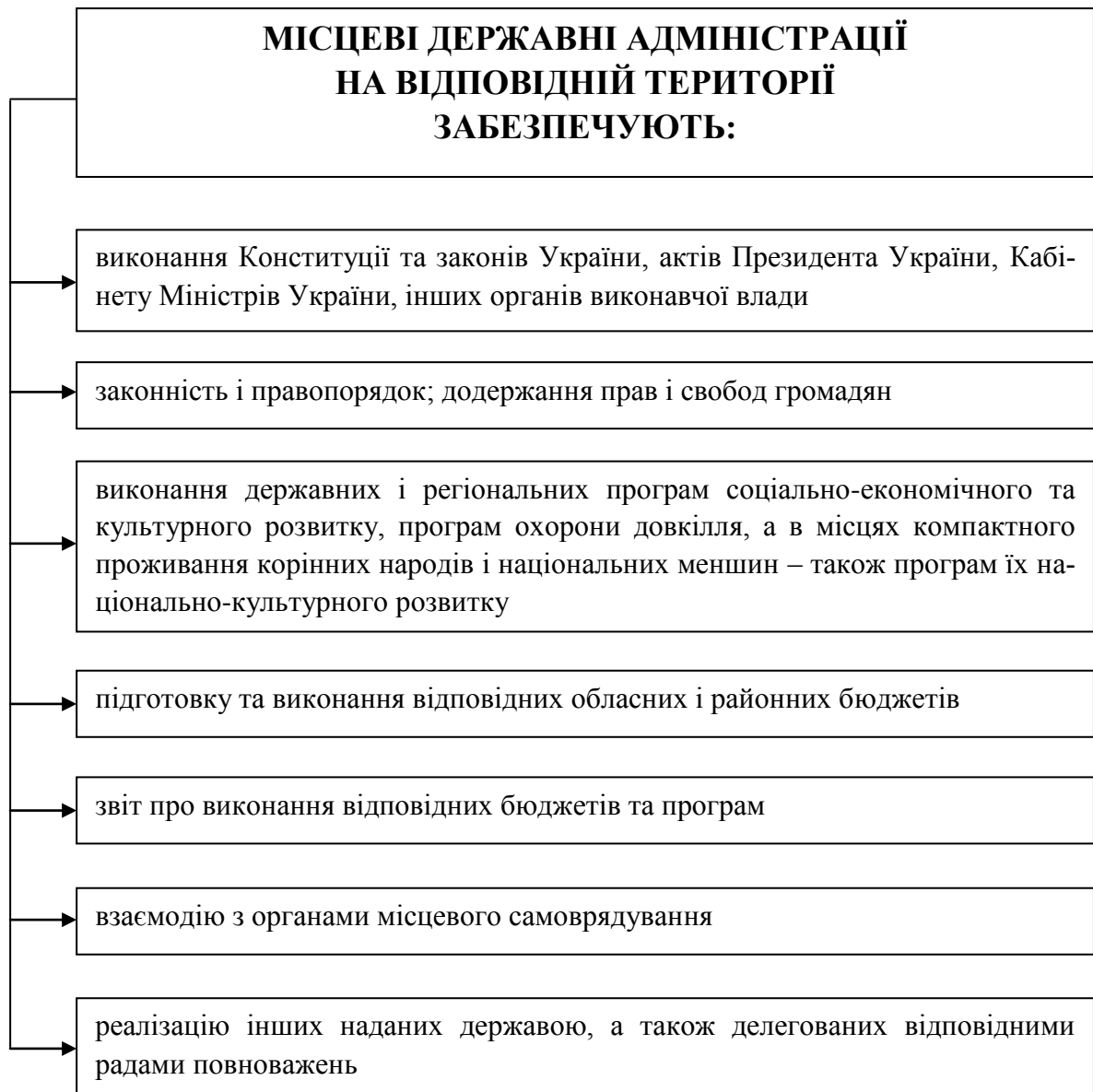

Голови місцевих державних адміністрацій призначаються на посаду і звільняються з посади Президентом України за поданням Кабінету Міністрів України.

Голови місцевих державних адміністрацій під час здійснення своїх повноважень відповідальні перед Президентом України і Кабінетом Міністрів України, підзвітні та підконтрольні органам виконавчої влади вищого рівня.

Місцеві державні адміністрації підзвітні та підконтрольні радам у частині повноважень, делегованих їм відповідними районними чи обласними радами.

Місцеві державні адміністрації підзвітні та підконтрольні органам виконавчої влади вищого рівня.

**ПОВНОВАЖЕННЯ
МІСЦЕВИХ ДЕРЖАВНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ
ПОДІЛЯЮТЬСЯ НА:**

Функціональні – питання забезпечення законності, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян тощо

Галузеві – повноваження місцевих державних адміністрацій у галузях: соціально-економічного розвитку відповідних територій; бюджету, фінансів та обліку; управління майном, приватизації та підприємництва тощо

Для реалізації зазначених повноважень
місцеві державні адміністрації **мають право:**

отримувати інформацію від органів місцевого самоврядування та юридичних осіб

давати обов'язкові для виконання розпорядження керівникам підприємств та установ

проводити перевірки стану дотримання Конституції України та законів України, інших актів законодавства органами місцевого самоврядування, керівниками юридичних осіб

звертатися до суду та здійснювати інші функції і повноваження у спосіб, передбачений Конституцією та законами України

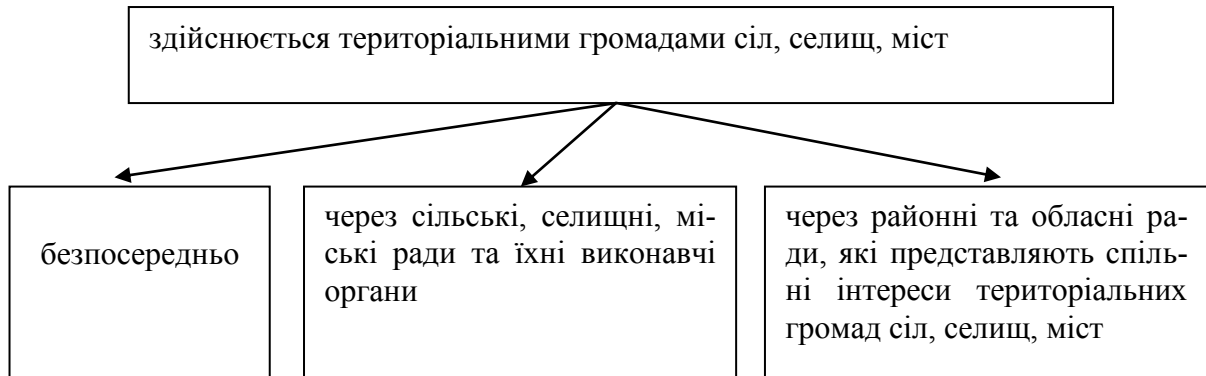
Військово-цивільні адміністрації – це тимчасові державні органи у селах, селищах, містах, районах та областях, що діють у складі Антитерористичного центру при Службі безпеки України і призначені для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення безпеки і нормалізації життєдіяльності населення, правопорядку, участі у протидії диверсійним виявам і терористичним актам, недопущення гуманітарної катастрофи в районі проведення антитерористичної операції

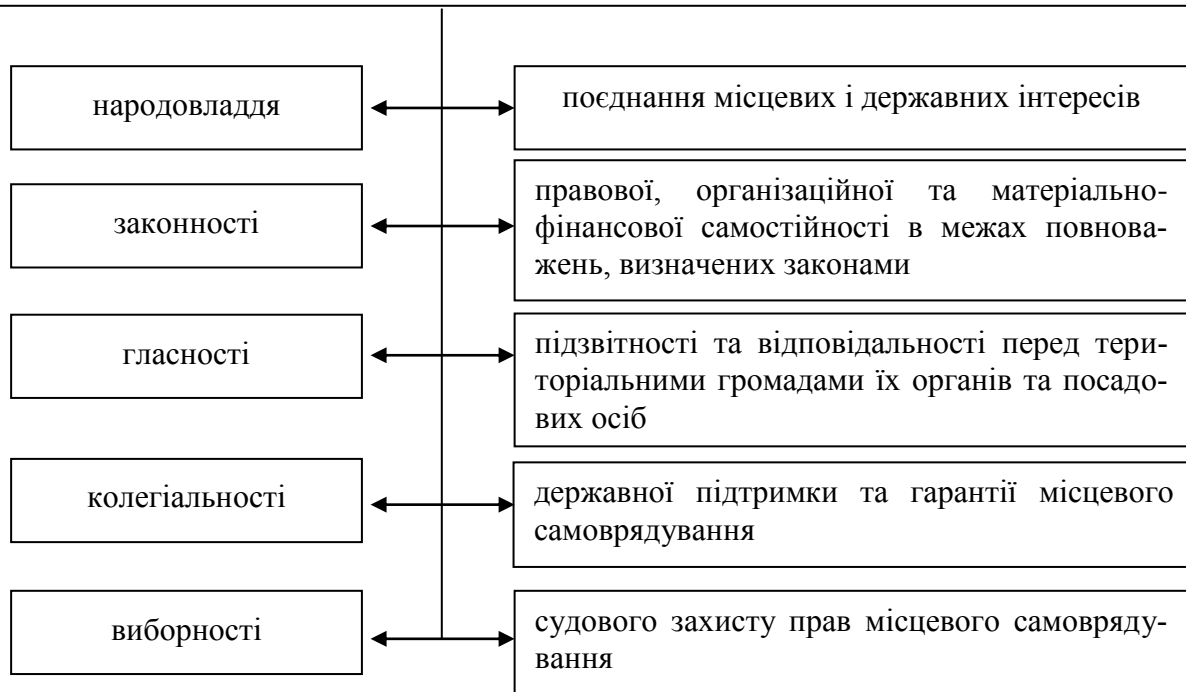
Військово-цивільні адміністрації району, області – це тимчасові державні органи, що здійснюють на відповідній території повноваження районних, обласних рад та (або) державних адміністрацій, а **військово-цивільні адміністрації населених пунктів** – повноваження сільських, селищних, міських рад та (або) виконавчих органів відповідних рад та інші повноваження, визначені законодавством.

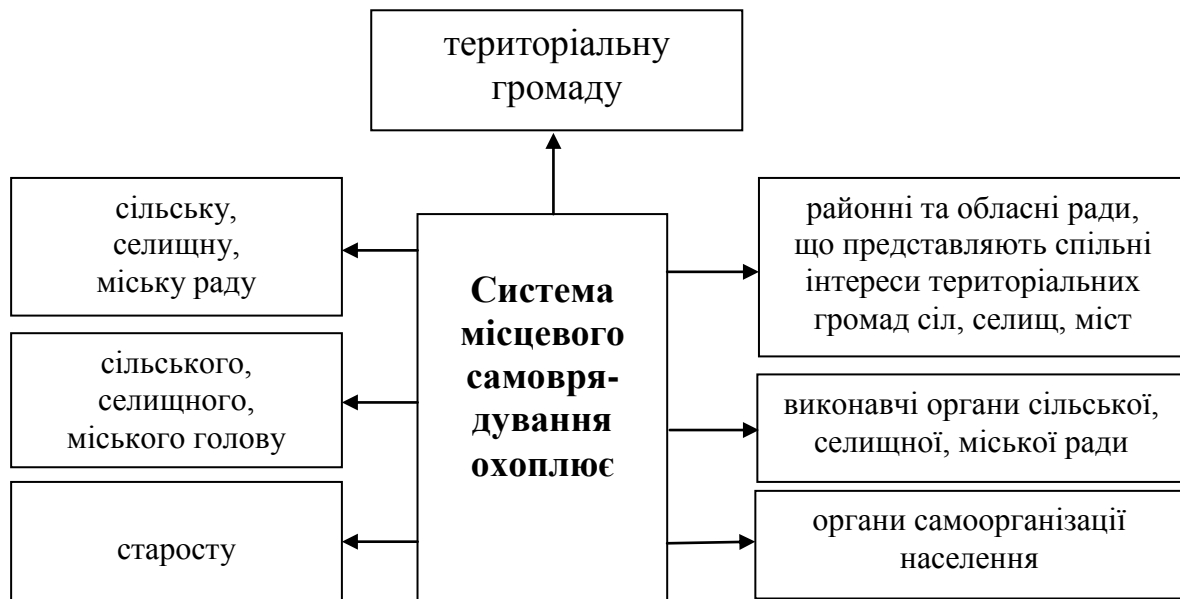
4.4. ОРГАНИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Місцеве самоврядування є правом територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання в сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і Законів України

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ НА ПРИНЦИПАХ:

Первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень є **територіальна громада села, селища, міста**.

Територіальна громада – це жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр.

Сільські, селищні, міські ради є органами місцевого самоврядування, що представляють відповідні територіальні громади та здійснюють від їхнього імені та в їхніх інтересах функції та повноваження місцевого самоврядування, визначені Конституцією та іншими законами України.

Обласні та районні ради є органами місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст, у межах повноважень, визначених Конституцією та іншими законами України, а також повноважень, переданих їм сільськими, селищними, міськими радами.

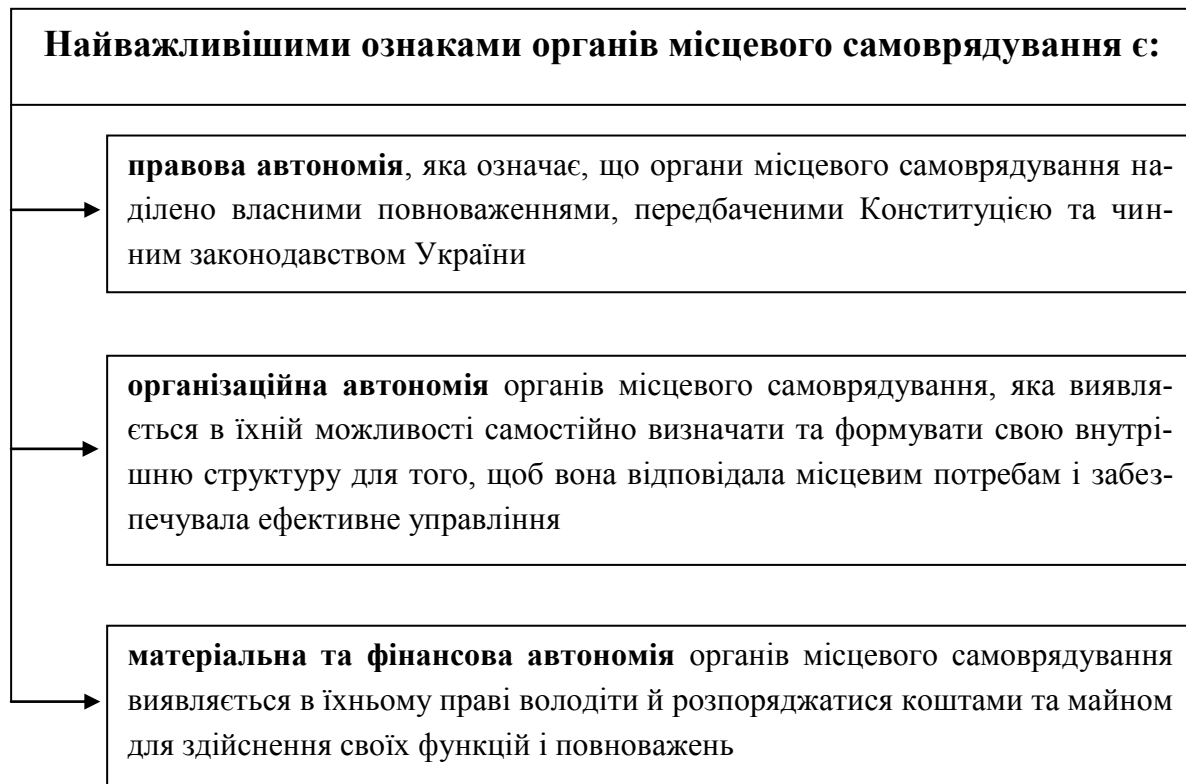
Виконавчими органами сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад є їхні виконавчі комітети, відділи, управління та інші створювані радами виконавчі органи.

Сільський, селищний, міський голова є головною посадовою особою територіальної громади відповідно села (добровільного об'єднання в одну територіальну громаду жителів кількох сіл), селища, міста. Сільський, селищний, міський голова очолює виконавчий комітет відповідної сільської, селищної, міської ради, головує на її засіданнях.

У селах, селищах, визначених за рішенням місцевої ради об'єднаної територіальної громади, утвореної відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», за винятком її адміністративного центру, обирається **староста** на строк повноважень місцевої ради.

Староста є членом виконавчого комітету ради об'єднаної територіальної громади за посадою та представляє інтереси жителів села, селища у цих виконавчих органах.

Органи самоорганізації населення – представницькі органи, що створюються частиною жителів, які тимчасово або постійно проживають на відповідній території в межах села, селища, міста. Сільські, селищні, міські, районні в місті (у разі їх створення) ради можуть дозволяти за ініціативою жителів створювати будинкові, вуличні, квартальні та інші органи самоорганізації населення і наділяти їх частиною власної компетенції, фінансів, майна.

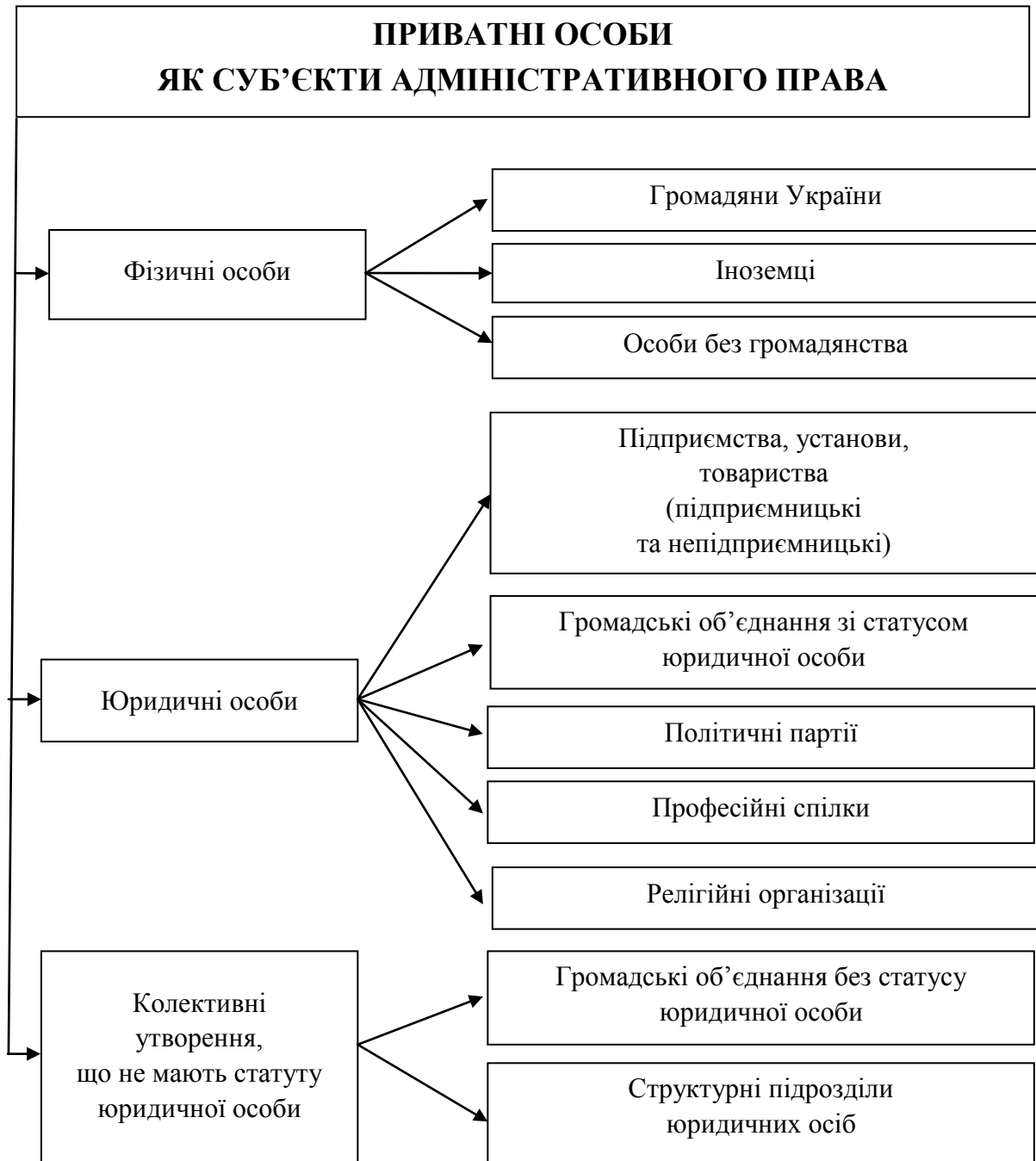

Державний контроль за діяльністю органів і посадових осіб місцевого самоврядування може здійснюватися лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України, і не повинен призводити до втручання органів державної влади чи їх посадових осіб у здійснення органами місцевого самоврядування наданих їм власних повноважень.

Обмеження прав територіальних громад на місцеве самоврядування згідно з Конституцією та законами України може бути застосоване лише в умовах **воєнного чи надзвичайного стану**.

4.5. ПРИВАТНІ ОСОБИ ЯК СУБ'ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Громадянин України – це особа, яка набула громадянство України в порядку, передбаченому законами України та міжнародними договорами України.

Громадянство України – це правовий зв'язок між фізичною особою і Україною, що виявляється у їх взаємних правах та обов'язках.

Іноземець – особа, яка не перебуває в громадянстві України і є громадянином (підданим) іншої держави або держав.

Особа без громадянства – особа, яку жодна держава відповідно до свого законодавства не вважає своїм громадянином.

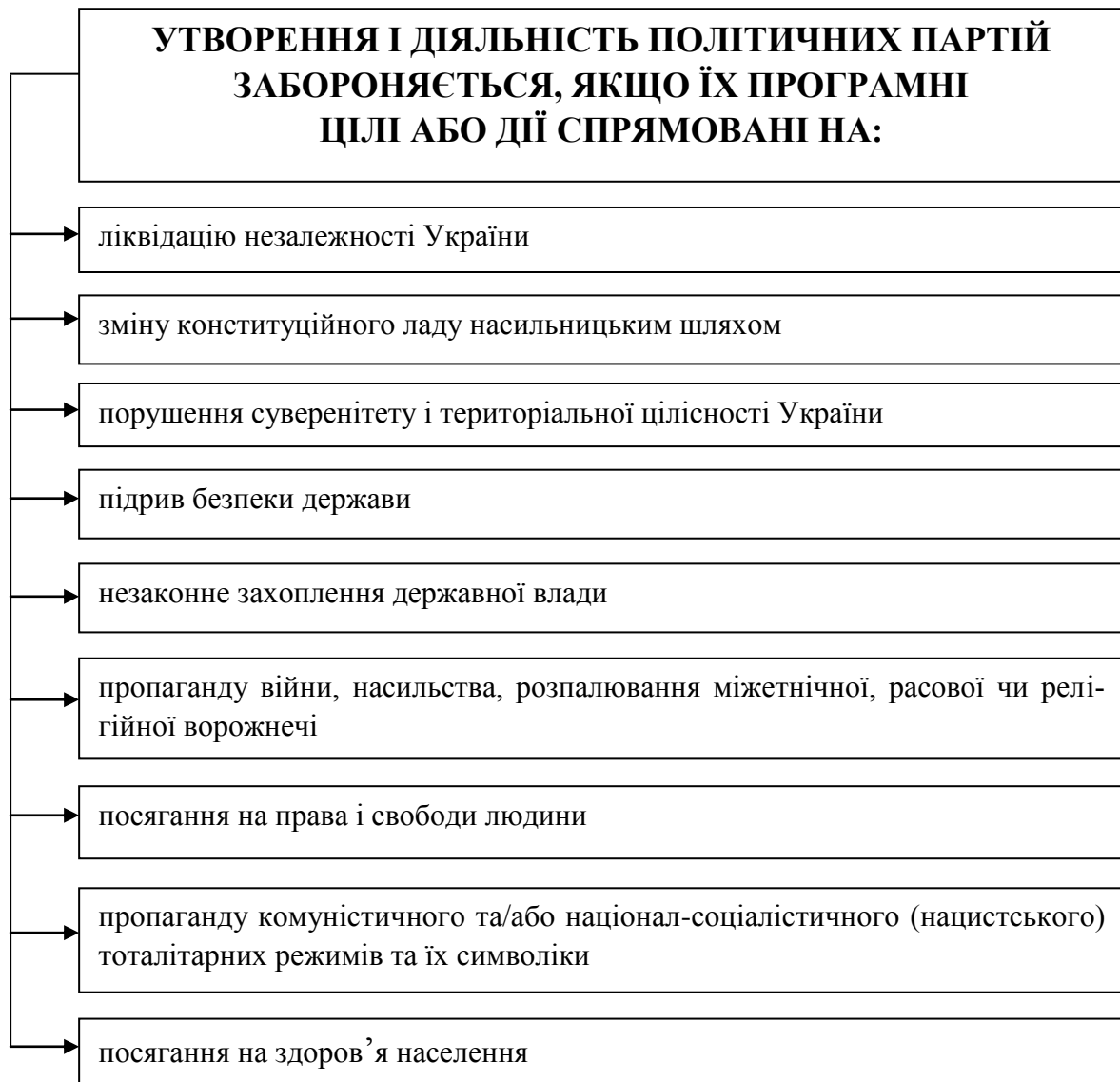
Громадське об'єднання – це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ФОРМИ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ

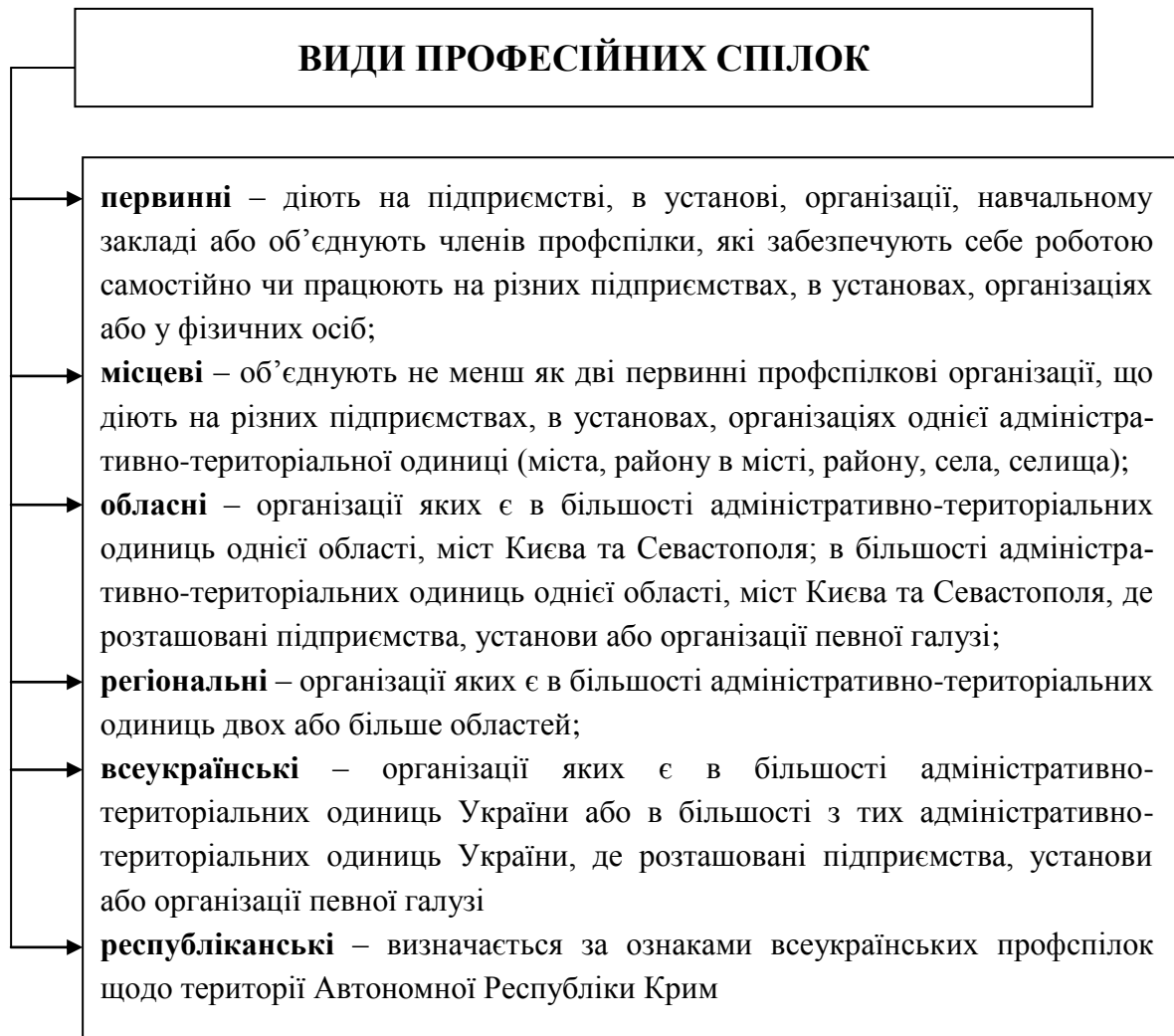
Громадська організація – це громадське об'єднання, засновниками та членами (учасниками) якого є фізичні особи

Громадська спілка – це громадське об'єднання, засновниками якого є юридичні особи приватного права, а членами (учасниками) можуть бути юридичні особи приватного права та фізичні особи

Політична партія – це зареєстроване згідно з законом добровільне об’єднання громадян – прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, що має своєю метою сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян, бере участь у виборах та інших політичних заходах. Право громадян на свободу об’єднання у політичні партії для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів визначається і гарантується Конституцією України.

Професійна спілка (профспілка) – добровільна неприбуткова організація, що об'єднує громадян, пов'язаних спільними інтересами за видом їх професійної (трудової) діяльності (навчання). Професійні спілки створюються з метою здійснення представництва та захисту трудових, соціально-економічних прав та інтересів членів профспілки.

Релігійні організації в Україні утворюються з метою задоволення релігійних потреб громадян сповідувати і поширювати віру і діють відповідно до своєї ієрархічної та інституційної структури, обирають, призначають і замінюють персонал згідно із своїми статутами (положеннями).

Релігійними організаціями в Україні є релігійні громади, управління і центри, монастирі, релігійні братства, місіонерські товариства (місії), духовні навчальні заклади, а також об'єднання, що формуються із зазначених релігійних організацій. Релігійні об'єднання представляються своїми центрами (управліннями).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Здійсніть класифікацію суб'єктів адміністративного права.
2. Визначте ознаки та систему органів виконавчої влади.
3. Охарактеризуйте адміністративно-правовий статус Президента України та Кабінету Міністрів України.
4. Які органи становлять систему місцевого самоврядування в Україні?
5. Охарактеризуйте приватних осіб як суб'єктів адміністративного права.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

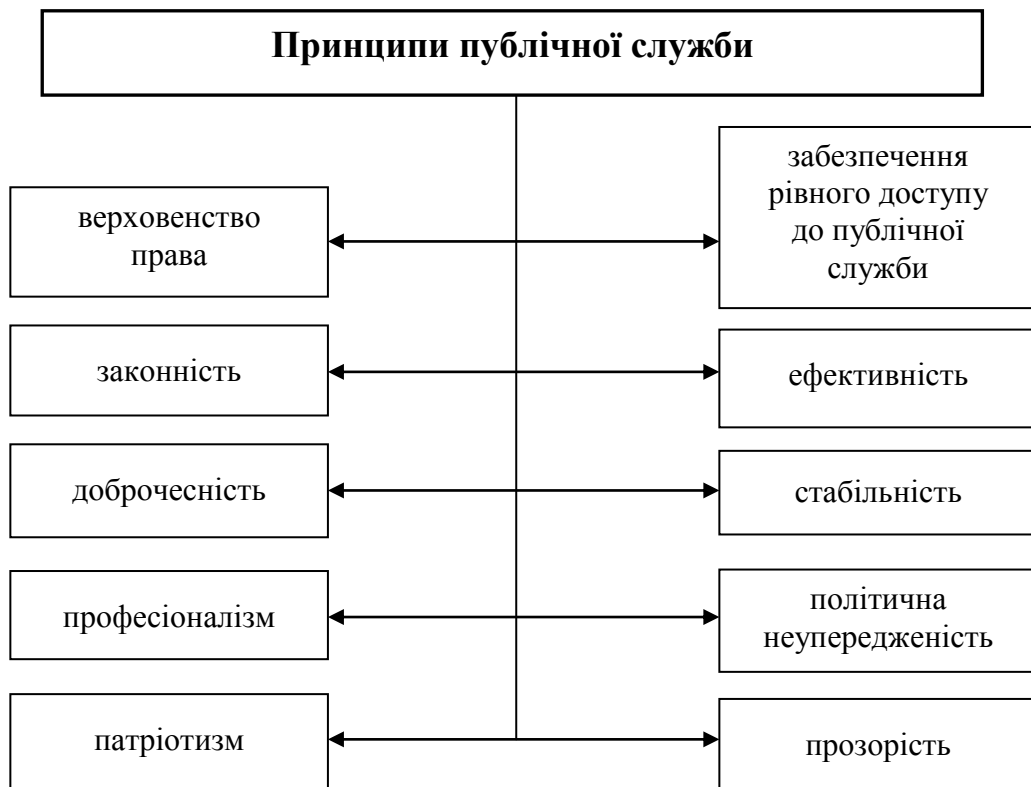
1. Поняття та система суб'єктів публічної адміністрації.
2. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері публічного управління.
3. Громадські організації як суб'єкти адміністративного права.

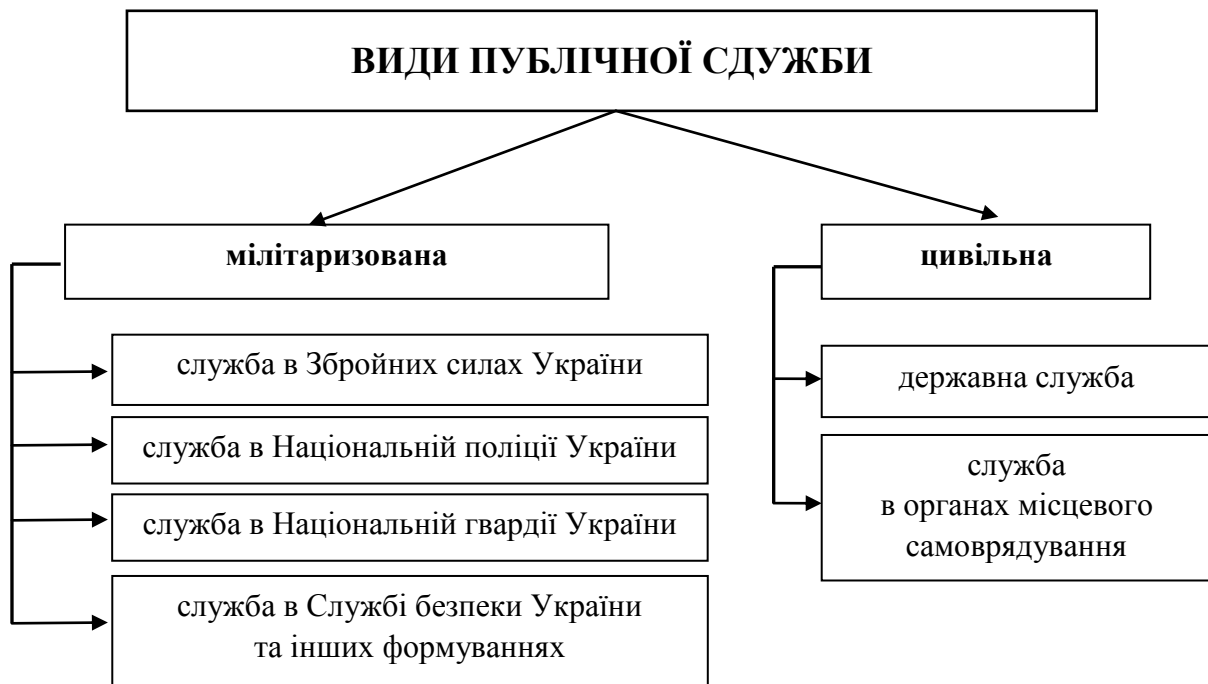
Тема 5. ПУБЛІЧНА СЛУЖБА

- 5.1. Поняття публічної служби та її види
- 5.2. Державна служба як вид публічної служби
- 5.3. Дисциплінарна відповідальність державних службовців

5.1. ПОНЯТТЯ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ ТА ЇЇ ВИДИ

Відповідно до ст. 3 Кодексу адміністративного судочинства України **публічна служба** – це діяльність на державних політичних посадах, професійна діяльність суддів, прокурорів, військова служба, альтернативна (невійськова) служба, дипломатична служба, інша державна служба, служба в органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування.

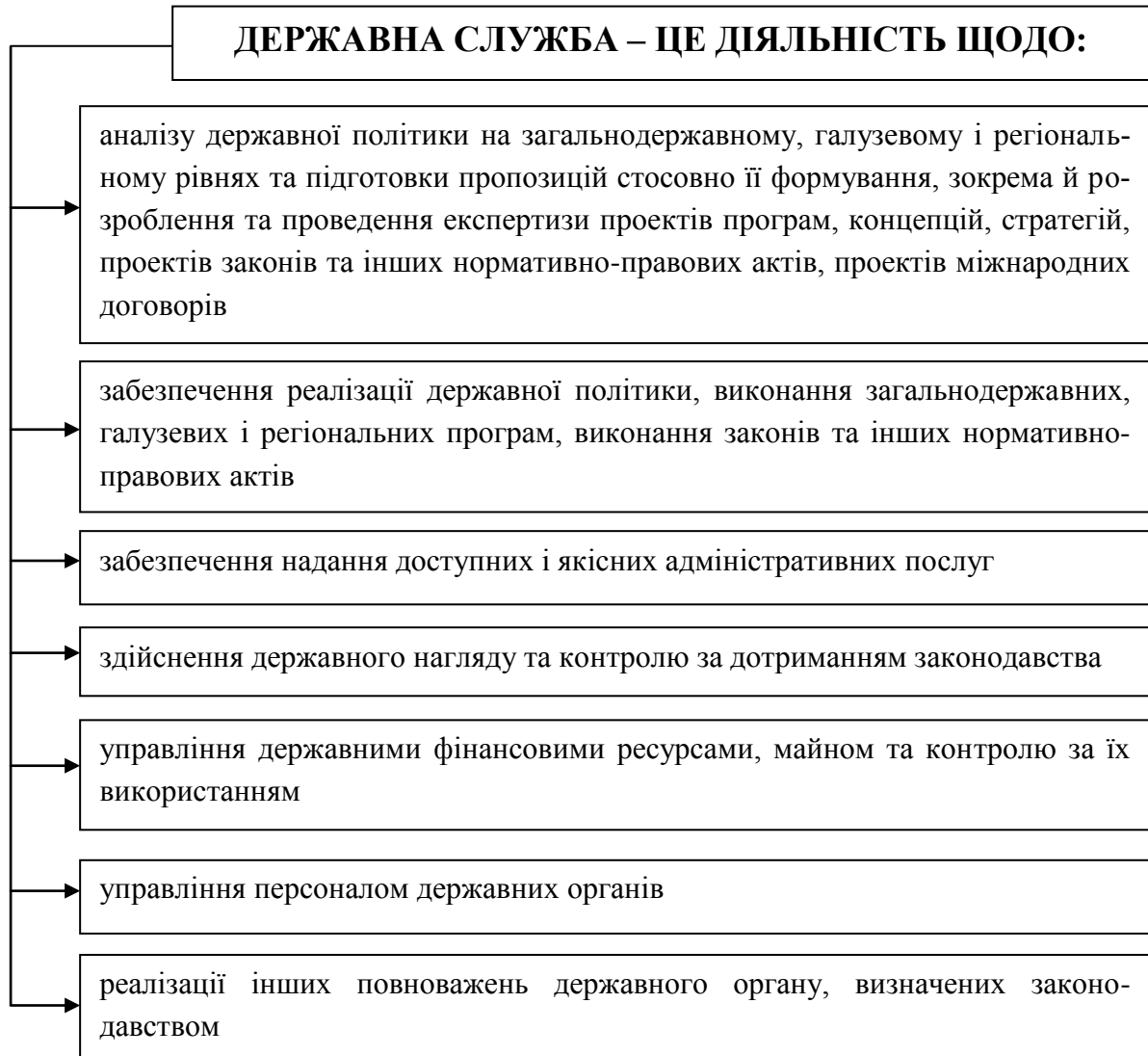

Основними видами публічної служби вважається державна служба та служба в органах місцевого самоврядування.

Державна служба – це публічна, професійна, політично неупереджена діяльність із практичного виконання завдань і функцій держави (ст. 1 Закону України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 року).

Служба в органах місцевого самоврядування – це професійна, на постійній основі діяльність громадян України, які займають посади в органах місцевого самоврядування, що спрямована на реалізацію територіальною громадою свого права на місцеве самоврядування та окремих повноважень органів виконавчої влади, наданих законом (ст. 1 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 7 червня 2001 року).

5.2. ДЕРЖАВНА СЛУЖБА ЯК ВИД ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ

Посада державної служби – це визначена структурою і штатним розписом первинна структурна одиниця державного органу з установленими відповідно до законодавства посадовими обов'язками у межах повноважень, визначених законодавством.

Посади державної служби в державних органах поділяються на категорії залежно від порядку призначення, характеру та обсягу повноважень і необхідних для їх виконання кваліфікації та професійної компетентності державних службовців.

Ранги державних службовців є видом спеціальних звань.

Присвоюються такі ранги:

державним службовцям, які займають посади державної служби
категорії «А», – 1, 2, 3 ранг;

державним службовцям, які займають посади державної служби
категорії «Б», – 3, 4, 5, 6 ранг;

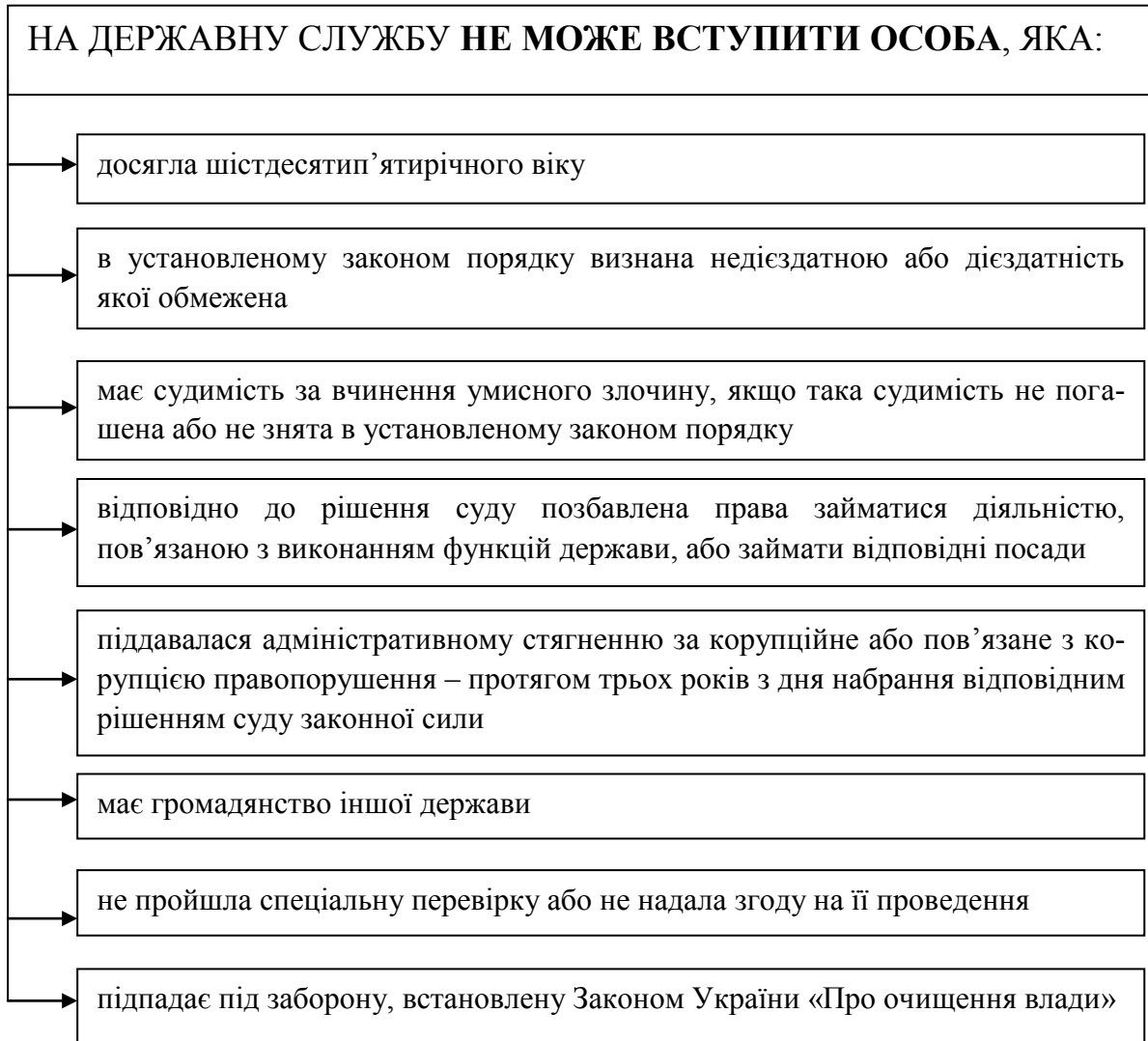
державним службовцям, які займають посади державної служби
категорії «В», – 6, 7, 8, 9 ранг.

Ранги державних службовців присвоюються одночасно з призначенням на посаду державної служби, а в разі встановлення випробування – після закінчення його строку. Державному службовцю, який вперше призначається на посаду державної служби, присвоюється найнижчий ранг у межах відповідної категорії посад.

Право на державну службу мають повнолітні громадяни України, які вільно володіють державною мовою та яким присвоєно ступінь вищої освіти не нижче:

- 1) магістра – для посад категорій «А» і «Б»;
- 2) бакалавра, молодшого бакалавра – для посад категорії «В».

ВИМОГИ ДО ОСІБ, ЯКІ ПРЕТЕНДУЮТЬ НА ВСТУП НА ДЕРЖАВНУ СЛУЖБУ

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ:

1. Для посад категорії «А» – загальний стаж роботи не менше семи років; досвід роботи на посадах державної служби категорій «А» чи «Б» або на посадах не нижче керівників структурних підрозділів в органах місцевого самоврядування, або досвід роботи на керівних посадах у відповідній сфері не менш як три роки; вільне володіння державною мовою, володіння іноземною мовою, яка є однією з офіційних мов Ради Європи.
2. Для посад категорії «Б» у державному органі, юрисдикція якого поширюється на всю територію України, та його апараті – досвід роботи на посадах державної служби категорій «Б» чи «В» або досвід служби в органах місцевого самоврядування, або досвід роботи на керівних посадах підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності не менше двох років, вільне володіння державною мовою.
3. Для посад категорії «Б» в державному органі, юрисдикція якого поширюється на територію однієї або кількох областей, міст Києва або Севастополя, та його апараті – досвід роботи на посадах державної служби категорій «Б» чи «В» або досвід служби в органах місцевого самоврядування, або досвід роботи на керівних посадах підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності не менше двох років, вільне володіння державною мовою.
4. Для посад категорії «Б» в іншому державному органі, крім тих, що зазначені у пунктах 2 і 3 цієї частини, – досвід роботи на посадах державної служби категорій «Б» чи «В» або досвід служби в органах місцевого самоврядування, або досвід роботи на керівних посадах підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності не менше 1 року, вільне володіння державною мовою.
5. Для посад категорії «В» – наявність вищої освіти молодшого бакалаврського або бакалаврського рівня, вільне володіння державною мовою.

СПЕЦІАЛЬНІ ВИМОГИ:

до осіб, які претендують на зайняття посад державної служби категорій «Б» і «В», визначаються суб'єктом призначення з урахуванням вимог спеціальних законів, що регулюють діяльність відповідного державного органу, в порядку, затвердженому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державної служби.

ВСТУП НА ДЕРЖАВНУ СЛУЖБУ

Вступ на державну службу здійснюється шляхом призначення громадянина України на посаду державної служби за результатами конкурсу

Прийняття громадян України на посади державної служби без проведення конкурсу забороняється, крім випадків, передбачених Законом України «Про державну службу»

Особа, яка вступає на посаду державної служби вперше, набуває статусу державного службовця з дня публічного складення нею Присяги державного службовця, а особа, яка призначається на посаду державної служби повторно, – з дня призначення на посаду

Порядок проведення конкурсу визначає

умови проведення конкурсу

вимоги щодо оприлюднення інформації про вакантну посаду державної служби та оголошення про проведення конкурсу

склад, порядок формування та повноваження конкурсної комісії

порядок прийняття та розгляду документів для участі в конкурсі

порядок проведення тестування, співбесіди, інших видів оцінювання кандидатів на зайняття вакантних посад державної служби

методи оцінювання кандидатів на зайняття вакантних посад державної служби

ДЕРЖАВНИЙ СЛУЖБОВЕЦЬ МАЄ ПРАВО НА:

повагу до своєї особистості, честі та гідності, справедливе і шанобливе ставлення з боку керівників, колег та інших осіб

чітке визначення посадових обов'язків

належні для роботи умови служби та їх матеріально-технічне забезпечення

оплату праці залежно від займаної посади, результатів службової діяльності, стажу державної служби та рангу

відпустки, соціальне та пенсійне забезпечення відповідно до закону

професійне навчання, зокрема за державні кошти, відповідно до потреб державного органу

просування по службі з урахуванням професійної компетентності та сумлінного виконання своїх посадових обов'язків

участь у професійних спілках з метою захисту своїх прав та інтересів

участь у діяльності об'єднань громадян, крім політичних партій у випадках, передбачених Законом України «Про державну службу»

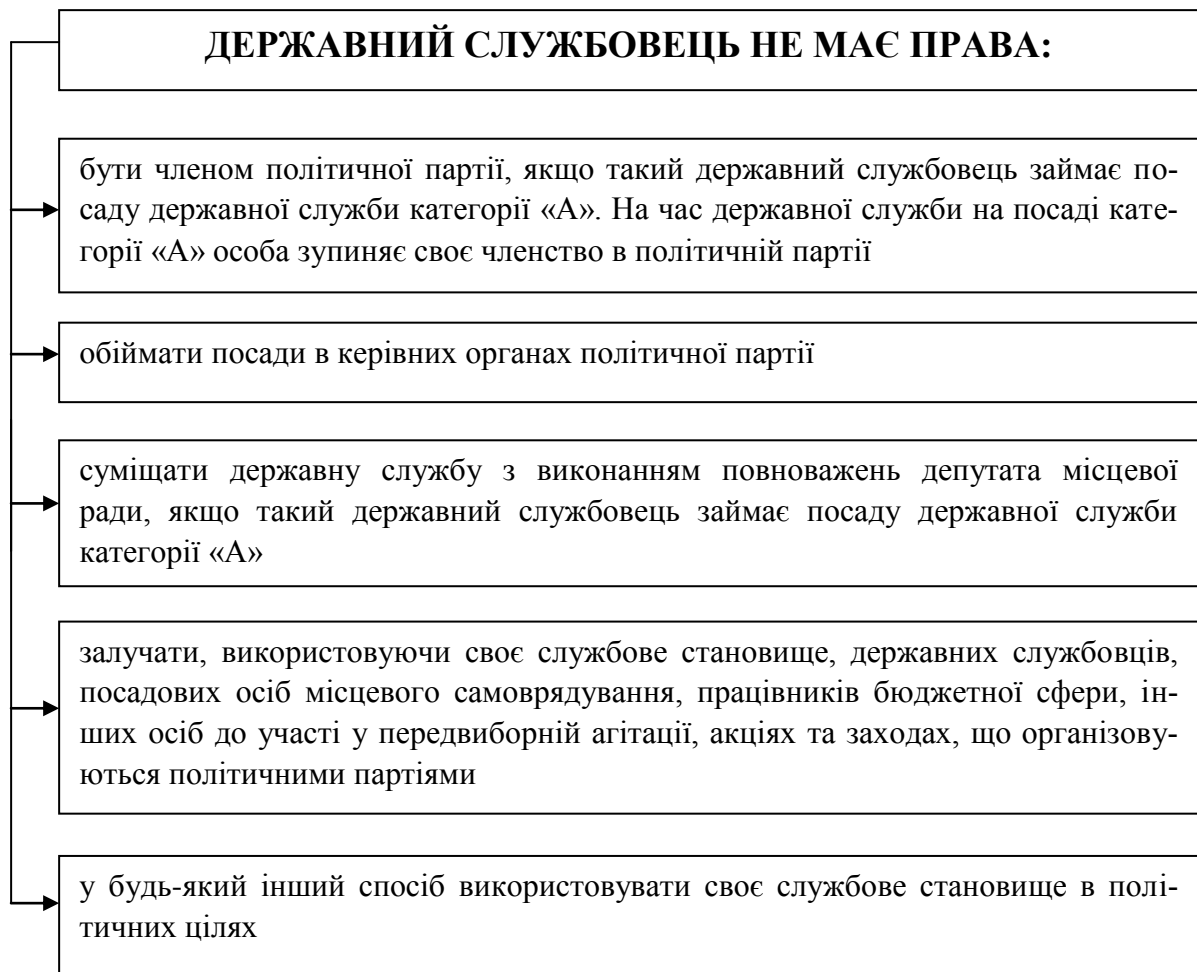
оскарження в установленому законом порядку рішень про накладення дисциплінарного стягнення, звільнення з посади державної служби, а також негативного висновку за підсумками оцінювання результатів службової діяльності

захист від незаконного переслідування з боку державних органів та їх посадових осіб у разі повідомлення про факти порушення вимог Закону України «Про державну службу»

отримання від державних органів, підприємств, установ та організацій, органів місцевого самоврядування необхідної інформації з питань, що належать до його повноважень, у випадках, встановлених Законом України «Про державну службу»

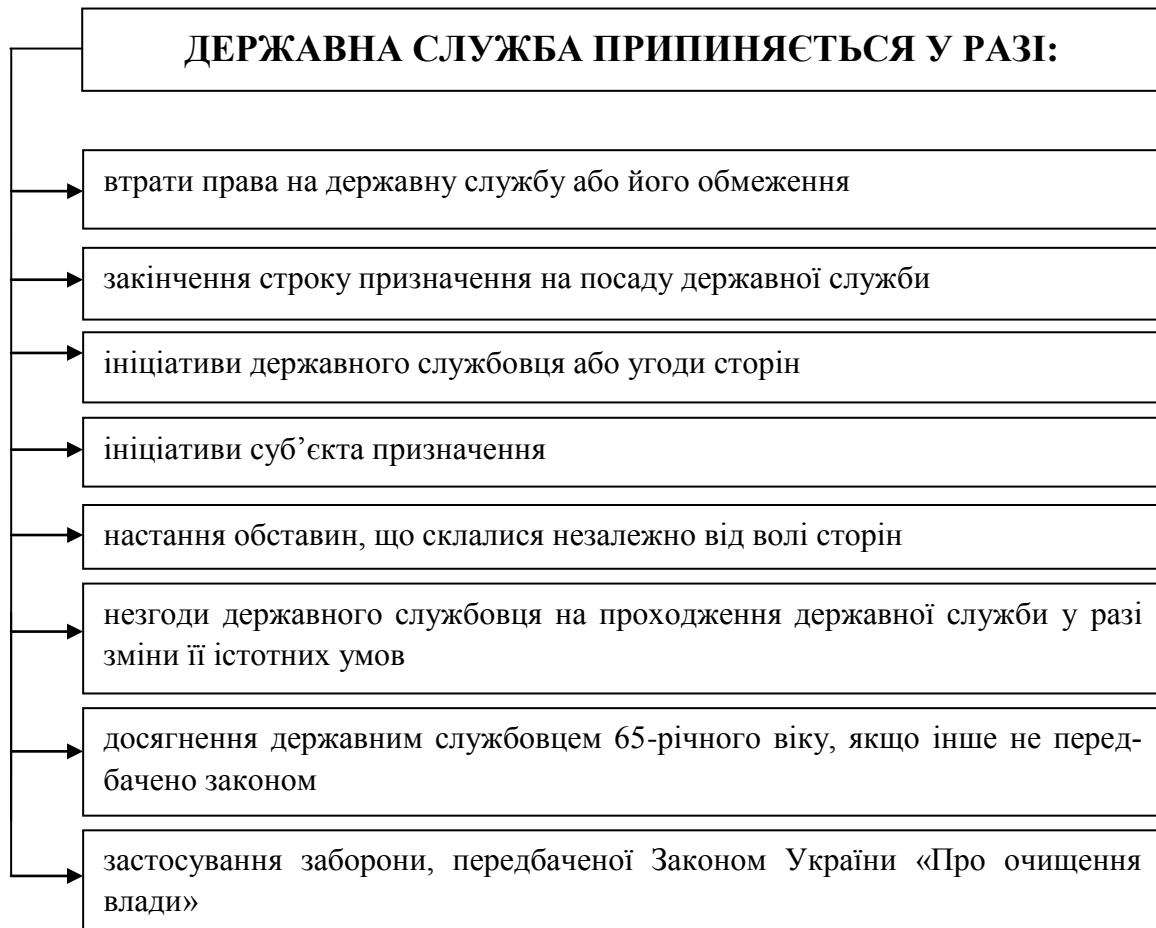
безперешкодне ознайомлення з документами щодо проходження ним державної служби, зокрема висновками за підсумками оцінювання результатів його професійної діяльності

проведення службового розслідування за його вимогою з метою зняття безпідставних, на його думку, звинувачень або підозри

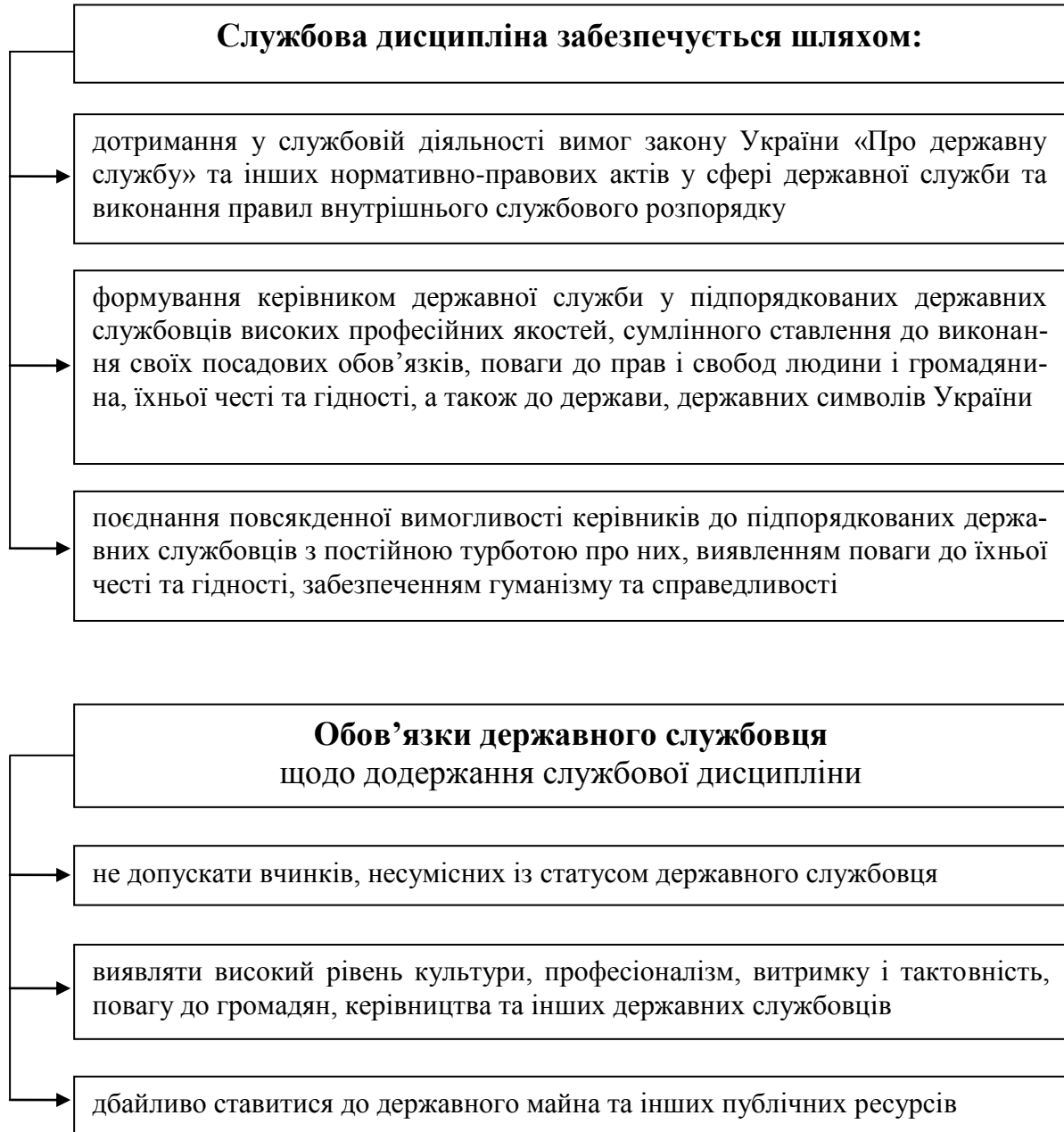

Державний службовець не має права демонструвати свої політичні погляди та вчиняти інші дії або бездіяльність, що у будь-який спосіб можуть засвідчити його особливе ставлення до політичних партій і негативно вплинути на імідж державного органу та довіру до влади або становити загрозу для конституційного ладу, територіальної цілісності та національної безпеки, для здоров'я та захисту прав і свобод інших людей.

Державний службовець не має права організовувати і брати участь у страйках та агітації (крім випадку, передбаченого частиною четвертою 10 статті Закону України «Про державну службу»).

5.3. ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Обов'язки керівника державної служби щодо забезпечення службової дисципліни

- створювати умови для виконання державними службовцями своїх посадових обов'язків і підвищення ними професійної компетентності та вимагати належного виконання посадових обов'язків
- здійснювати контроль за виконанням державними службовцями посадових обов'язків
- під час виконання посадових обов'язків керуватися публічними інтересами, суворо дотримуватися і забезпечувати дотримання Конституції, законів та інших нормативно-правових актів України, чітко формулювати накази (розпорядження) та доручення, перевіряти точність і своєчасність їх виконання
- забезпечувати виконання державними службовцями своїх посадових обов'язків, зокрема шляхом застосування дисциплінарних стягнень
- належно організувати роботу державних службовців, забезпечувати ефективно виконання завдань, що поставлені перед державним органом
- виховувати у державних службовців сумлінне ставлення до служби, бережливе ставлення до державного майна, підтримувати їхню ініціативу, а також вживати заходів для додержання ними правил етичної поведінки
- забезпечувати прозорість та об'єктивність під час оцінювання результатів службової діяльності державних службовців
- організувати проведення з державними службовцями профілактичних заходів щодо запобігання вчиненню ними дисциплінарних проступків, виявляти та своєчасно припиняти їх вчинення

Безпосередній керівник державного службовця має право вносити клопотання перед керівником державної служби про притягнення державного службовця до дисциплінарної відповідальності за вчинення дисциплінарного проступку.

Керівник державної служби, який у встановленому законом порядку не вжив заходів для притягнення підпорядкованого йому державного службовця до дисциплінарної відповідальності за вчинений дисциплінарний проступок, а також не подав матеріали про вчинення державним службовцем адміністративного проступку, корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, злочину до органу, уповноваженого розглядати справи про такі правопорушення, несе відповідальність згідно з законом.

Підставою для притягнення державного службовця до дисциплінарної відповідальності є вчинення ним дисциплінарного проступку, тобто протиправної винної дії або бездіяльності чи ухвалення рішення, що полягає у невиконанні або неналежному виконанні державним службовцем своїх посадових обов'язків та інших вимог, за яке до нього може бути застосоване дисциплінарне стягнення.

ДИСЦИПЛІНАРНИМИ ПРОСТУПКАМИ Є:

→ порушення Присяги державного службовця

→ порушення правил етичної поведінки державних службовців

→ вияв неповаги до держави, державних символів України, Українського народу

→ дії, що шкодять авторитету державної служби

→ невиконання або неналежне виконання посадових обов'язків, актів органів державної влади, наказів (розпоряджень) та доручень керівників, прийнятих у межах їхніх повноважень

→ недотримання правил внутрішнього службового розпорядку

→ перевищення службових повноважень, якщо воно не містить складу злочину або адміністративного правопорушення

→ невиконання вимог щодо політичної неупередженості державного службовця

→ використання повноважень в особистих (приватних) інтересах або в неправомірних особистих інтересах інших осіб

→ подання під час вступу на державну службу недостовірної інформації про обставини, що перешкоджають реалізації права на державну службу, а також неподання необхідної інформації про такі обставини, що виникли під час проходження служби

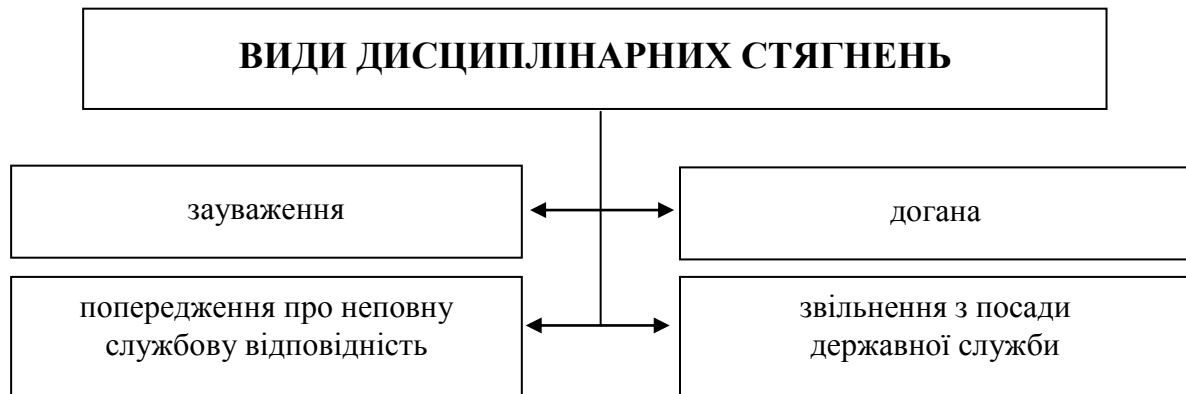
→ неповідомлення керівнику державної служби про виникнення відносин прямої підпорядкованості між державним службовцем та близькими особами у 15-денний строк з дня їх виникнення

→ прогул державного службовця (у тому числі відсутність на службі більше трьох годин протягом робочого дня) без поважних причин

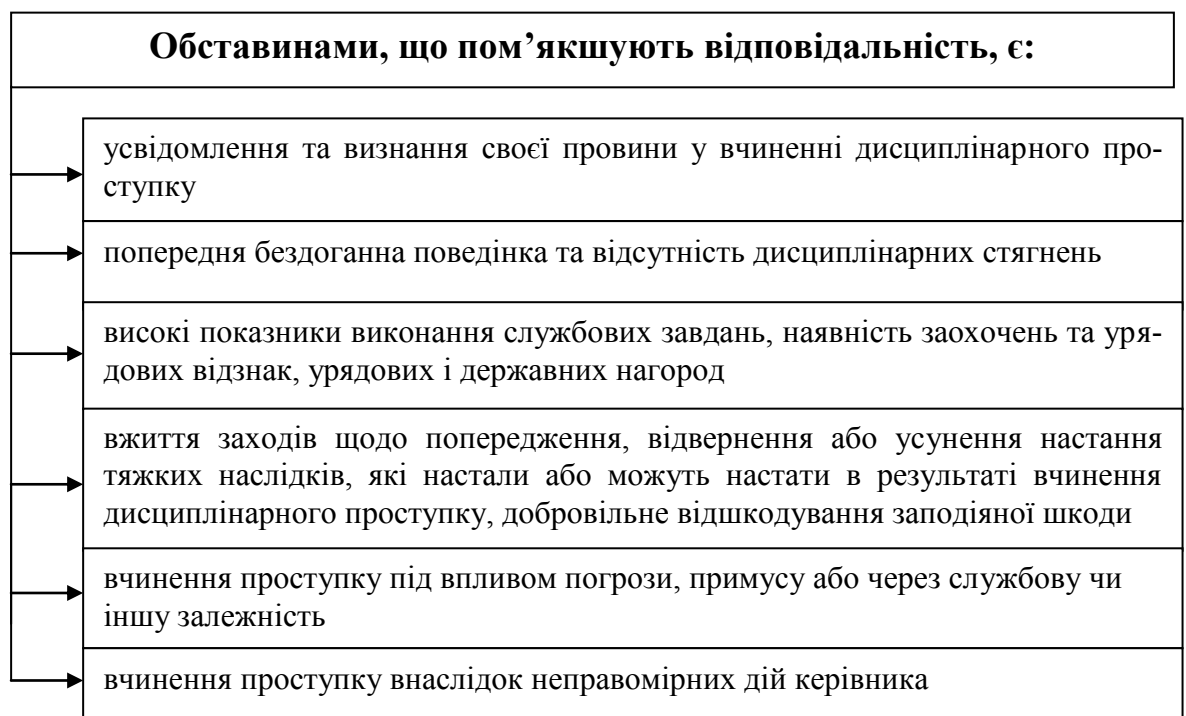
→ поява державного службовця на службі в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння

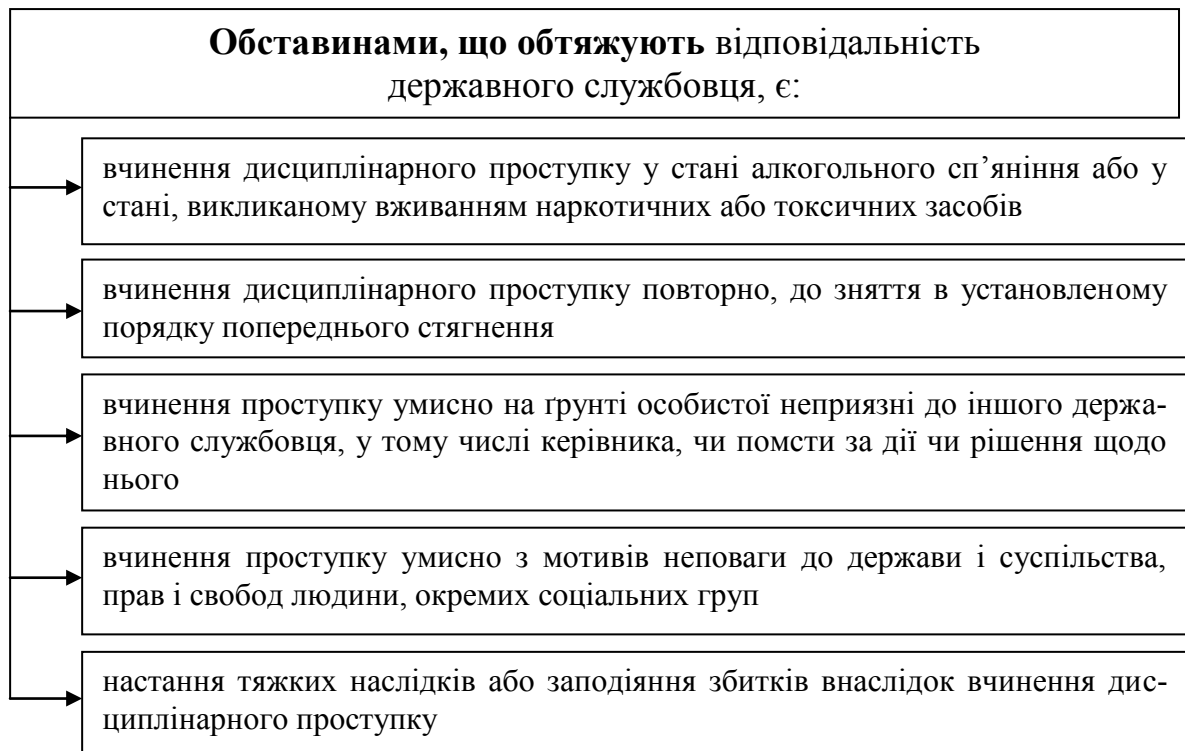
→ прийняття державним службовцем необґрунтованого рішення, що спричинило порушення цілісності державного або комунального майна, незаконне їх використання або інше заподіяння шкоди державному чи комунальному майну, якщо такі дії не містять складу злочину або адміністративного правопорушення

Державний службовець не може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності, якщо минуло *шість місяців* з дня, коли керівник державної служби дізнався або мав дізнатися про вчинення дисциплінарного проступку, не враховуючи час тимчасової непрацездатності державного службовця чи перебування його у відпустці, або якщо минув один рік після його вчинення.

Дисциплінарне стягнення має відповідати характеру і тяжкості вчиненого дисциплінарного проступку та ступеню вини державного службовця. Під час визначення виду дисциплінарного стягнення необхідно враховувати характер дисциплінарного проступку, обставини, за яких він був вчинений, настання тяжких наслідків, добровільне відшкодування заподіяної шкоди, попередню поведінку державного службовця та його ставлення до виконання посадових обов'язків.

Державному службовцю видається під розписку належно завірена копія наказу (розпорядження) про накладення на нього дисциплінарного стягнення чи закриття дисциплінарного провадження не пізніше наступного робочого дня після ухвалення відповідного рішення.

Рішення про накладення дисциплінарного стягнення може бути **оскаржено** державними службовцями категорії «А» до суду, а категорій «Б» і «В» до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державної служби, або до суду. Скарга подається протягом 10 календарних днів після одержання державним службовцем копії наказу (розпорядження) про накладення дисциплінарного стягнення.

Якщо **протягом року** після накладення дисциплінарного стягнення до державного службовця не буде застосоване нове дисциплінарне стягнення, він вважається таким, що не мав дисциплінарного стягнення.

Якщо державний службовець не вчинив нового порушення і виявив себе сумлінним службовцем, дисциплінарне стягнення щодо нього може бути **знято до закінчення року**, протягом якого воно було накладено, але **не раніше ніж через шість місяців** з дня накладення дисциплінарного стягнення. Право на дострокове зняття дисциплінарного стягнення належить суб'єкту призначення, що його застосував.

Протягом строку дії дисциплінарного стягнення (крім зауваження) заходи заохочення до державного службовця не застосовуються.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Охарактеризуйте принципи публічної служби.
2. Дайте визначення понять «державна служба» та «державний службовець».
3. Вкажіть, які вимоги ставляться до претендентів на посаду державного службовця.
4. Проаналізуйте співвідношення категорій посад державної служби та рангів державних службовців.
5. Вкажіть, які є види дисциплінарних проступків державних службовців.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Адміністративно-правовий статус державного службовця.
2. Проходження служби в органах місцевого самоврядування.
3. Особливості дисциплінарної та адміністративної відповідальності державних службовців.

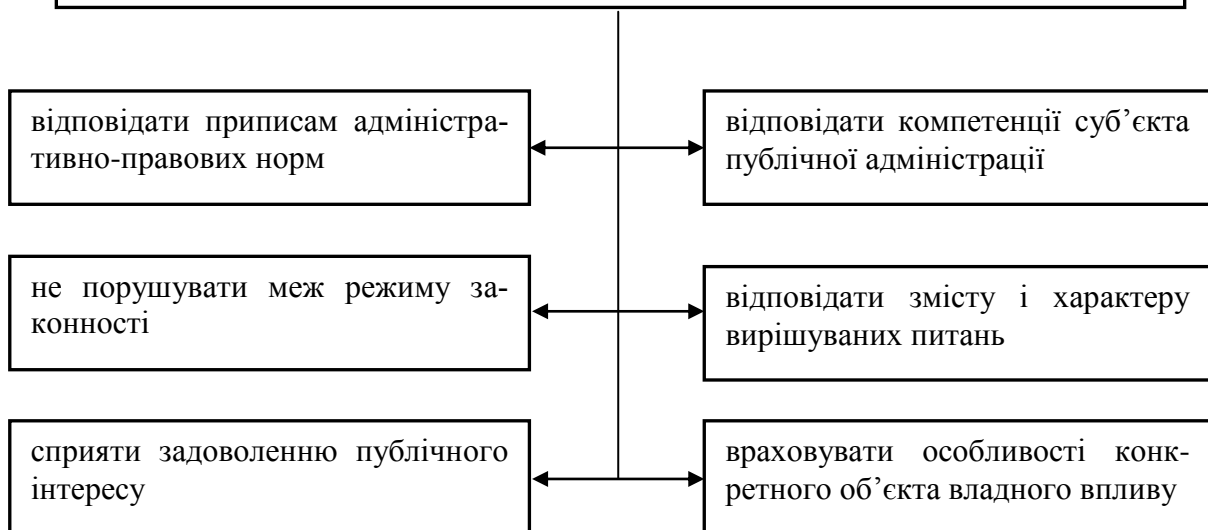
Тема 6. ФОРМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

- 6.1. *Поняття та ознаки форм публічного управління*
- 6.2. *Види та характеристика окремих форм публічного управління*
- 6.3. *Поняття, ознаки та види правових актів публічного управління*

6.1. ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ФОРМ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Форма публічного управління – це зовнішній вияв конкретних дій, які здійснюються органами публічної адміністрації для реалізації поставлених перед ним завдань

ФОРМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПОВИННІ:

ОЗНАКИ ФОРМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

спосіб зовнішнього вираження діяльності органів публічної адміністрації та її посадових осіб

залежить від змісту компетенції органів публічної адміністрації

обумовлена реалізацією завдань і функцій органів публічної адміністрації

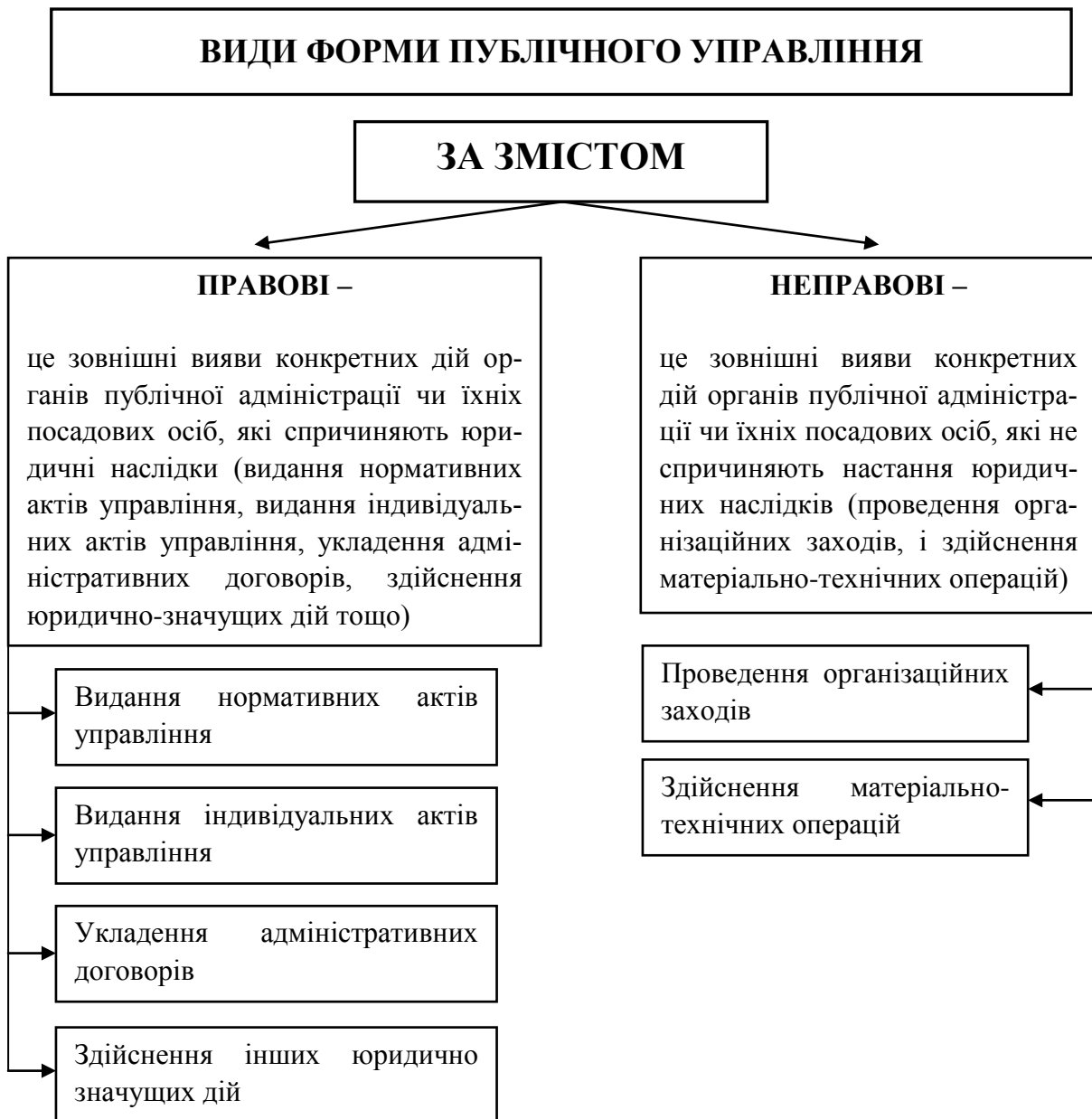
у більшості випадків вимагають юридичної регламентації

вибір форм діяльності обумовлений специфікою поставленої мети, зумовлює найбільш ефективний варіант діяльності

внаслідок застосування виникають правові або неправові наслідки

6.2. ВИДИ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ОКРЕМИХ ФОРМ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Необхідно зазначити, що сучасна адміністративно-правова література із терміном «форми публічного управління» містить такі поняття, як «форми реалізації виконавчої влади», «адміністративно-правові форми» тощо; їх доцільно сприймати як схожі за сенсом і виявами. Сьогодні у науці адміністративного права існують різні підходи щодо класифікації форм публічного управління. Водночас значною мірою відповідає вимогам навчального процесу класифікація, побудована на основі настання тих чи інших наслідків, згідно з якою вирізняють такі форми публічного управління.

Кожна із правових форм публічного управління характеризується певними особливостями, зумовленими конкретними життєвими ситуаціями. Водночас:

– **видання нормативних актів управління** розглядається як видання органами публічної адміністрації чи їхніми посадовими особами нормативних актів, спрямованих на конкретизацію норм законів, які регулюють ті чи інші питання управління. Нормативні акти публічного управління характеризують таке явище, як адміністративну нормотворчість;

– **видання індивідуальних актів управління** – це видання органами публічної адміністрації чи їхніми посадовими особами актів, що стосуються конкретно визначених осіб, їхніх прав та обов'язків. Прикладами можуть слугувати накази керівників центральних органів виконавчої влади про призначення на посаду того чи іншого публічного службовця. Тобто, індивідуальні акти управління виконують роль юридичних фактів, які, як відомо, ініціюють виникнення, зміну та припинення конкретних адміністративно-правових відносин. Слід зазначити, що вказаний варіант правової форми публічного управління є найбільш уживаною частиною управлінської діяльності органів публічної адміністрації, оскільки кількість указаних актів управління є доволі значною;

– **укладення адміністративних договорів** розглядається як укладення між двома чи більше суб'єктами адміністративного права угод, які ґрунтуються на основі норм адміністративного права. Як приклад можна навести адміністративні договори, що укладаються між обласними державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування з приводу делегування тих чи інших повноважень. Основний чинник, який необхідно брати до уваги, – адміністративний договір, що завжди має на меті лише реалізацію публічних управлінських функцій.

– **здійснення інших юридично значущих дій** передбачає підзаконні дії органів публічної адміністрації чи їхніх посадових осіб, що призводять до певних юридичних наслідків. Серед юридично значущих дій можна виокремити: реєстрацію (винаходів і відкриттів, транспортних засобів, нормативних актів), ліцензування, атестацію, акредитацію тощо.

Адміністративний договір – дво- або багатостороння угода, зміст якої складають права та обов'язки сторін, що впливають із владних управлінських функцій суб'єкта владних повноважень, який є однією із сторін угоди (п. 14 ч. 1 ст. 3 Кодексу адміністративного судочинства України)

Неправові форми публічного управління не пов'язані з виданням нормативних чи індивідуальних актів, але вони мають надзвичайно важливу роль у забезпеченні повсякденної діяльності органів публічного управління. Йдеться про те, що саме неправові (їх ще називають організаційними) форми забезпечують чіткість і злагодженість роботи внутрішньо управлінських структур, які, своєю чергою, або виконують допоміжну роль стосовно до правових форм публічного управління, або мають самостійне значення.

З-поміж неправових форм публічного управління вирізняють:

1. Проведення організаційних заходів (підготовка та проведення нарад, зборів, конференцій, інспектування та контроль виконання робіт, надання практичної допомоги у виконанні тих чи інших завдань та ін.). Характерно, що організаційні заходи або передують, або є наслідками правових форм публічного управління, що свідчить про зв'язок різних видів форм публічного управління.

2. Здійснення матеріально-технічних операцій (допоміжні дії, спрямовані на створення умов для функціонування органів публічного управління та посадових осіб). Це – діловодство, підготовка аналітичних і статистичних даних, складання звітів, довідок, оформлення документів тощо. Слід зазначити, що без певних правових форм публічного управління звіти, довідки та інші результати здійснення матеріально-технічних операцій юридичної сили не мають.

КЛАСИФІКАЦІЯ ФОРМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

За ступенем юридичного вираження

- **основні** (видання правових актів, укладення адміністративних договорів);
- **похідні** (тобто різні дії, що тягнуть визначені юридичні наслідки, мають визначену юридичну спрямованість (реєстраційні, дозвільні, наглядові, попереджувальні, забезпечувальні дії тощо)

За досягнутими результатами

- **позитивне регулювання** (затвердження програм соціально-економічного розвитку, видання положень про органи влади тощо);
- **реакція на негативні явища в публічному управлінні** (застосування заходів адміністративної відповідальності)

За спрямованістю

- **зовнішні** (вливають на суспільні відносини в сфері публічного управління);
- **внутрішні** (вливають на внутрішню управлінську діяльність структурних підрозділів публічної адміністрації)

За колом осіб, на яких вони поширюються

- **загальнообов'язкові;**
- **адресовані конкретним суб'єктам**

За характером і методами вирішення питань компетенції

- **процедурні** (підготовка і ухвалення управлінського рішення);
- **процесуальні** (в межах адміністративно-деліктного провадження чи адміністративного судочинства)

За суб'єктивним складом

- **односторонні;**
- **дво- або багатосторонні** (адміністративні договори)

За суб'єктом ініціативи

- ті, що здійснюються публічною адміністрацією за **власною ініціативою** завдяки вимогам закріпленої за ними компетенції;
- ті, що здійснюються публічною адміністрацією за **ініціативи інших суб'єктів** (за зверненнями (заявами, скаргами) фізичних та юридичних осіб)

За умовами застосування

- за **звичайних умов** громадського життя;
- в **умовах надзвичайного стану**

За характером впливу

- **зобов'язуючі;**
- **забороняючі;**
- **дозволяючі**

За способом вияву

- **словесні (усні);**
- **письмові;**
- **конклюдентні**

ХАРАКТЕРИСТИКА ОКРЕМИХ ФОРМ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Відповідно до наділених законами та іншими нормативними актами повноважень публічна адміністрація з питань, віднесених до її компетенції:

встановлює правила поведінки, заборони, обмеження на вчинення певних дій

регулює діяльність підприємств усіх видів власності

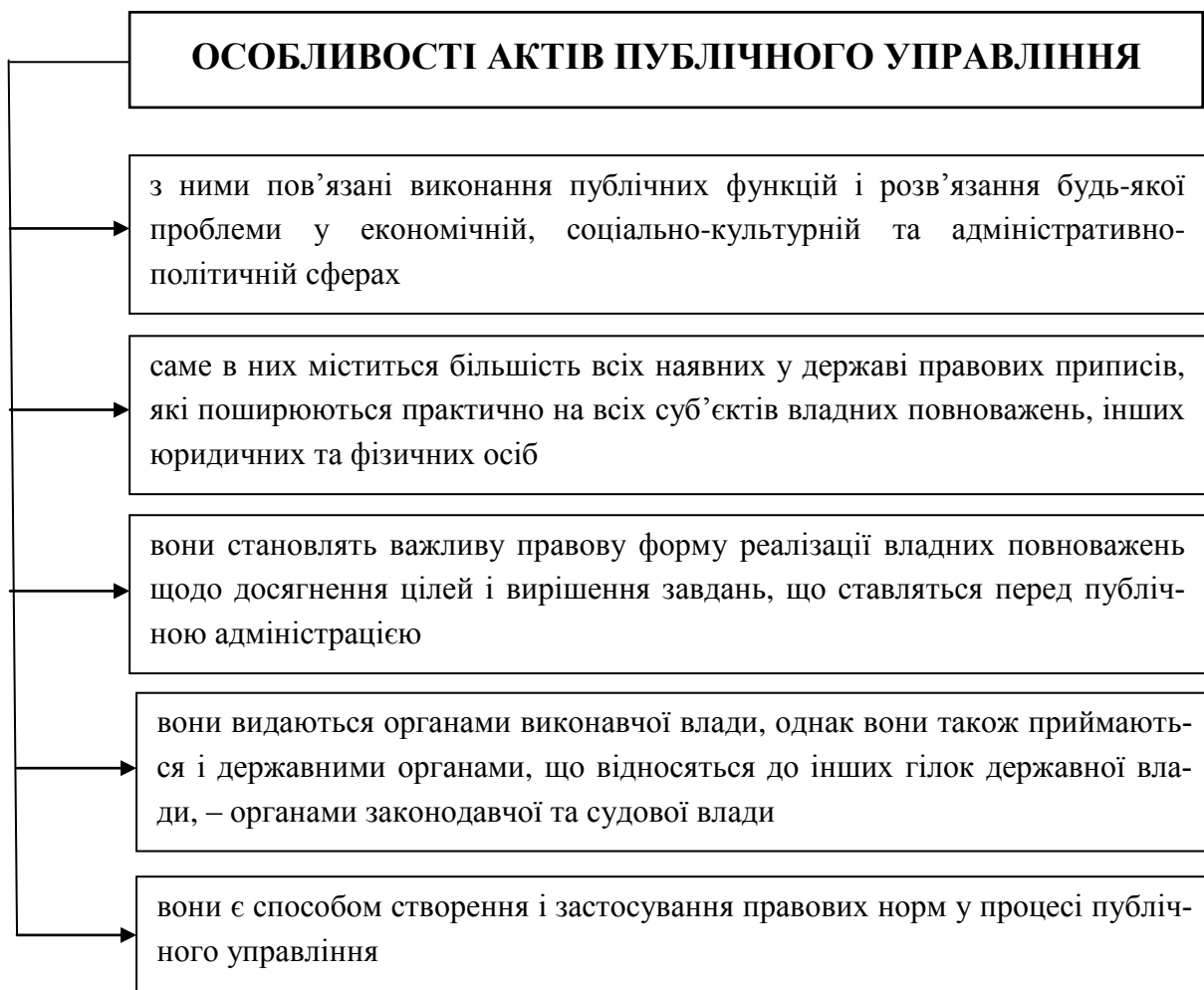
реєструє громадські об'єднання та їх статuti

виконує вимоги законодавства шляхом розпорядчих, контрольних, наглядових повноважень тощо

6.3. ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА ВИДИ ПРАВОВИХ АКТІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Правовий акт публічного управління – це підзаконне офіційне рішення, ухвалене суб'єктом публічного управління в межах його компетенції в односторонньо-владному порядку з дотриманням належної процедури і встановленої форми, яке спричиняє юридичні наслідки

Тобто, це оформлене встановленим способом певне рішення суб'єкта публічного управління. Необхідно вказати, що більшість управлінських рішень реалізуються саме за допомоги правових актів публічного управління, які надають цим рішенням юридичної сили.

Характер соціальної природи правових актів публічного управління полягає в одночасній їх належності до правових та управлінських явищ (публічне управління розглядати окремо від права не можна, так як і право неможливо розглядати без його регулюючих, управлінських функцій). Тому акти публічного управління мають два джерела названих особливостей:

ПРАВОВЕ
без правових актів
не може бути
публічного управління
як такого

УПРАВЛІНСЬКЕ
без публічного управління
правова система держави
втрачає своє регулююче призначення
у сфері дій публічної адміністрації

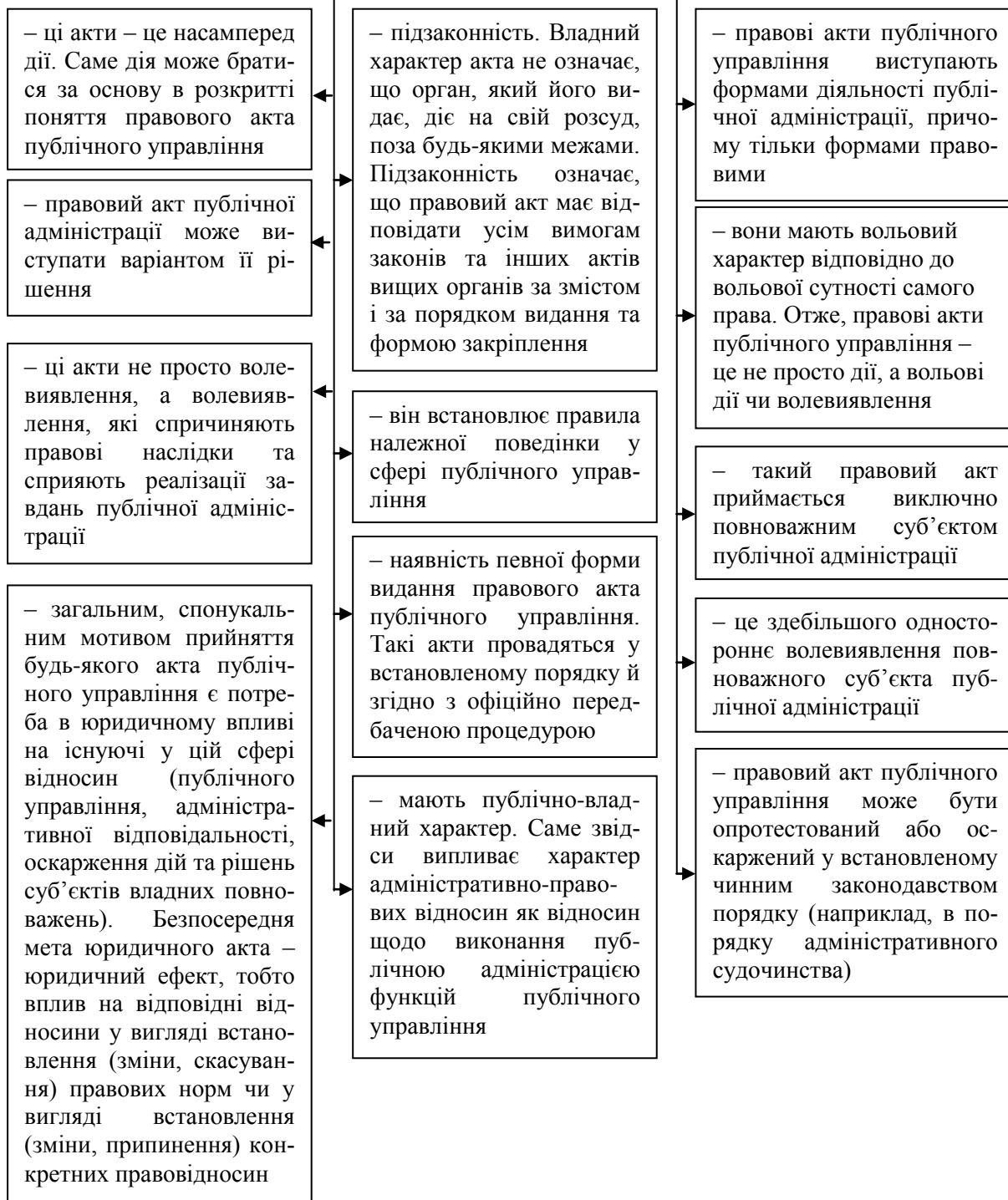
**Існує три ключові погляди
на проблему визначення актів публічного управління**

По-перше, правові акти публічного управління визначають як форми управлінської діяльності держави. Якщо погодитись з таким підходом, то поняття вказаних актів збігається з категорією «правові форми публічного управління», що є правильним лише частково

По-друге, правові акти публічного управління визначають як документи, що виходять від компетентних суб'єктів публічної адміністрації. Проте характеристика акта тільки як документа не розкриває сутності цього правового явища

По-третє, правові акти публічного управління визначають як владні дії публічної адміністрації. Саме слово «акт» найчастіше вживається у значенні «вчинок, дія»

ОЗНАКИ ПРАВОВИХ АКТІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

ЮРИДИЧЕ ЗНАЧЕННЯ АКТІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Вони встановлюють, змінюють або відмінюють норми права (нормативні акти управління)

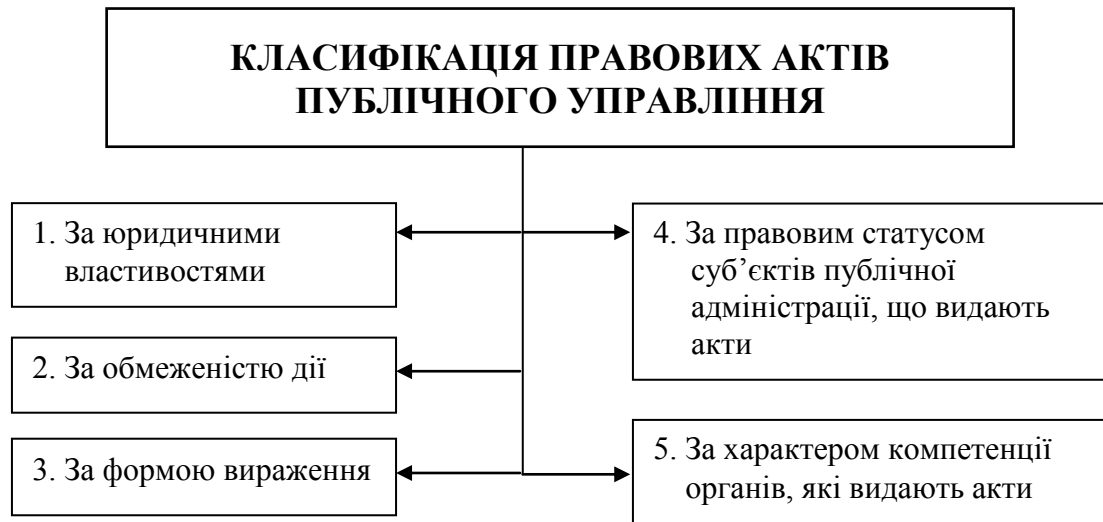
Покладають конкретні обов'язки на об'єкти управління або наділяють їх певними правами

Виступають як юридичні факти, тобто підстави для виникнення, зміни або припинення адміністративно-правових відносин

Можуть бути підставою для видання інших юридичних актів

Вони можуть слугувати доказами для суду, буди підставою для порушення судової справи

Вони можуть бути умовою чинності інших правових актів

1. За юридичними властивостями правові акти публічного управління поділяють:

- а) нормативні;
- б) індивідуальні;
- в) змішані

Нормативно-правовий акт публічного управління – це офіційний письмовий документ, прийнятий уповноваженим на це суб'єктом публічної адміністрації у визначеній законодавством формі та за встановленою процедурою, спрямований на регулювання суспільних відносин, що містить норми права, має неперсоніфікований характер і розрахований на неодноразове застосування

Ознаки нормативно-правового акта публічного управління:

1. Безпосередньо виражають регулятивну функцію адміністративного права.
2. Містять адміністративно-правові норми, що встановлюють загальні правила належної поведінки.
3. Розраховані на довготривале, багаторазове застосування з метою регулювання однотипних суспільних відносин.
4. Не мають персоніфікованого (конкретного) адресата (наприклад, норми, що містяться в правилах дорожнього руху, у санітарно-гігієнічних правилах тощо).
5. Є найбільш ємним виразом процесу реалізації владних повноважень публічної адміністрації, які визначені закріпленою в офіційному порядку компетенцією.

Ненормативні (індивідуальні) акти публічного управління – це індивідуальні правові акти, що розв'язують конкретну адміністративну справу, персонально визначають поведінку адресата, мають владний характер, застосовуються уповноваженим суб'єктом публічної адміністрації у встановленому порядку

**Ознаки ненормативних (індивідуальних) актів
публічного управління:**

1. Індивідуальні акти поширені в практиці діяльності публічної адміністрації, оскільки вони найбільшою мірою відповідають її призначенню і є найважливішим засобом оперативного вирішення нагальних питань.

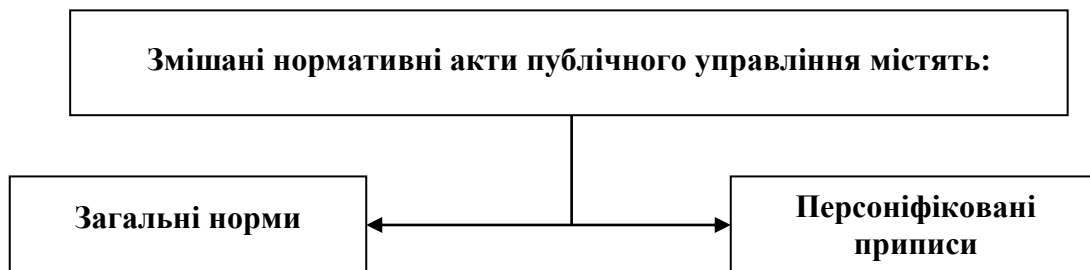
2. Індивідуальні акти забезпечують реалізацію правоохоронної функції адміністративного права та публічної адміністрації.

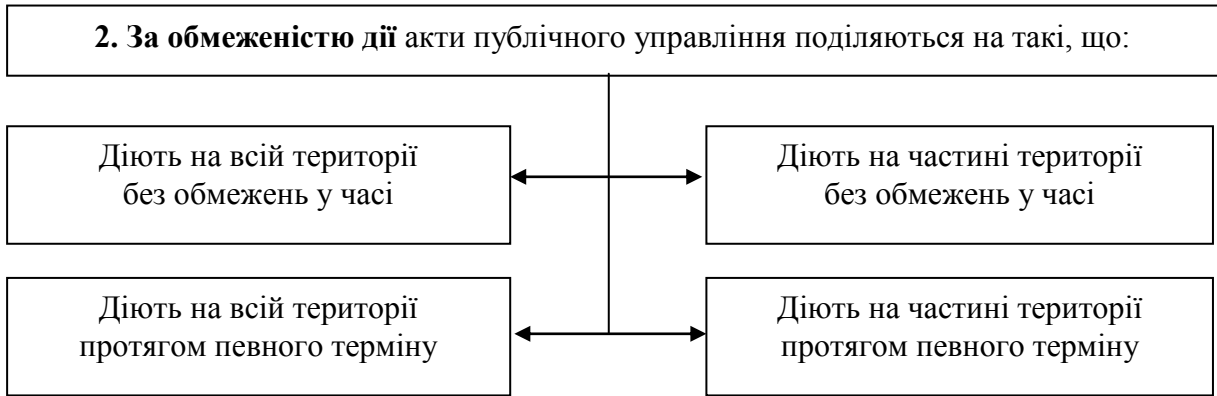
3. За своїм юридичним змістом це акти, в яких завжди отримується своє пряме вираження юридично владні волевиявлення відповідних суб'єктів публічної адміністрації.

4. Використовуються для реалізації норм, крім адміністративного, також інших галузей права.

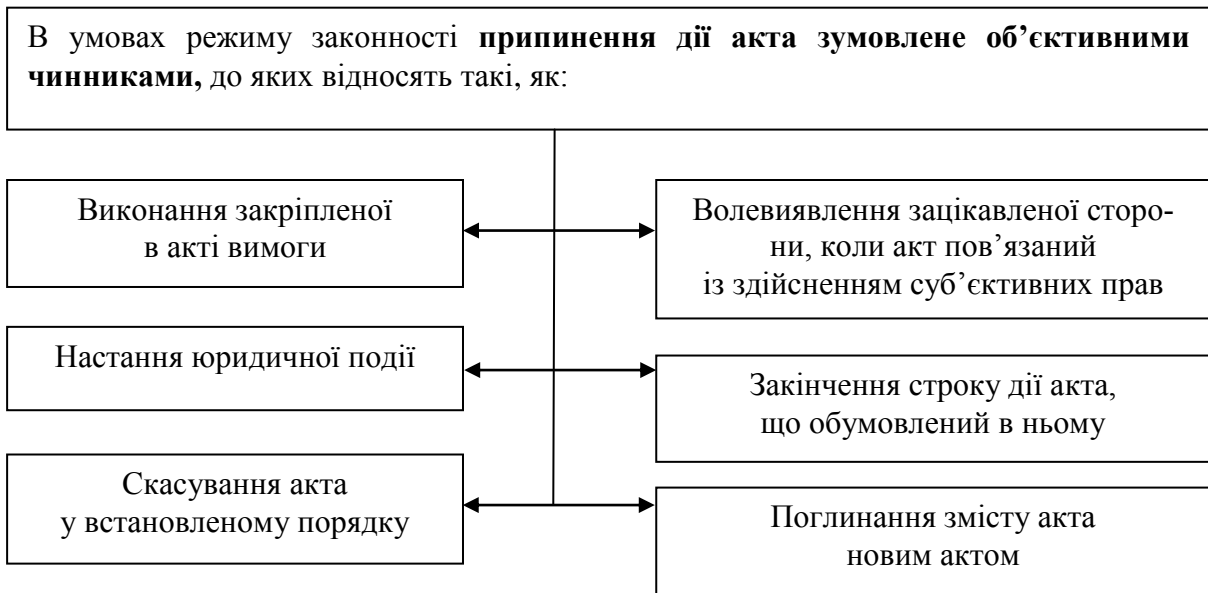
5. Індивідуальні акти на відміну від нормативних мають виражений правозастосовний характер.

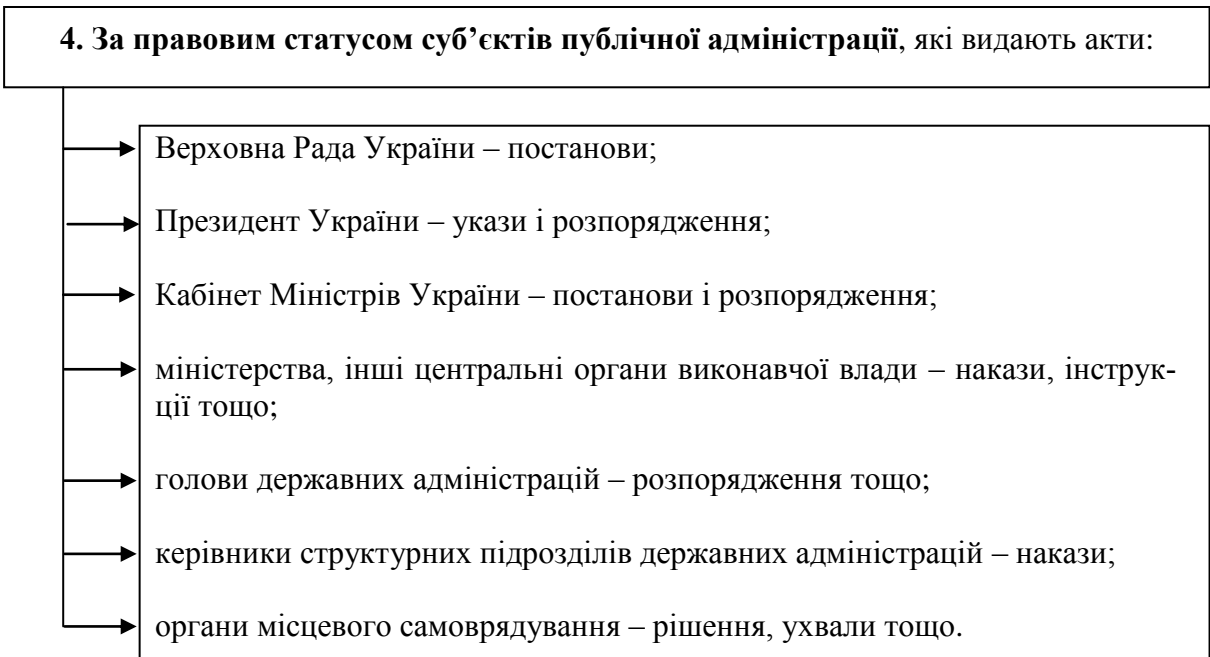
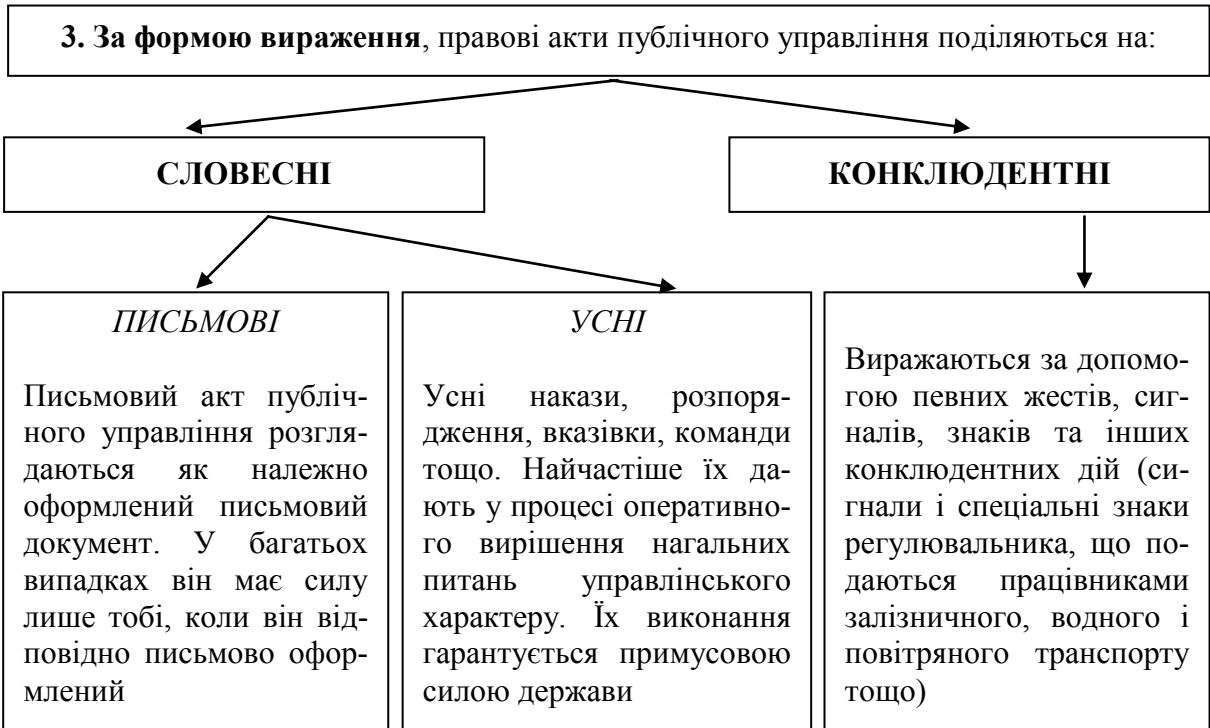
6. Головною вимогою до їх видання є наявність нормативно-правового акту як підстави видання індивідуального.

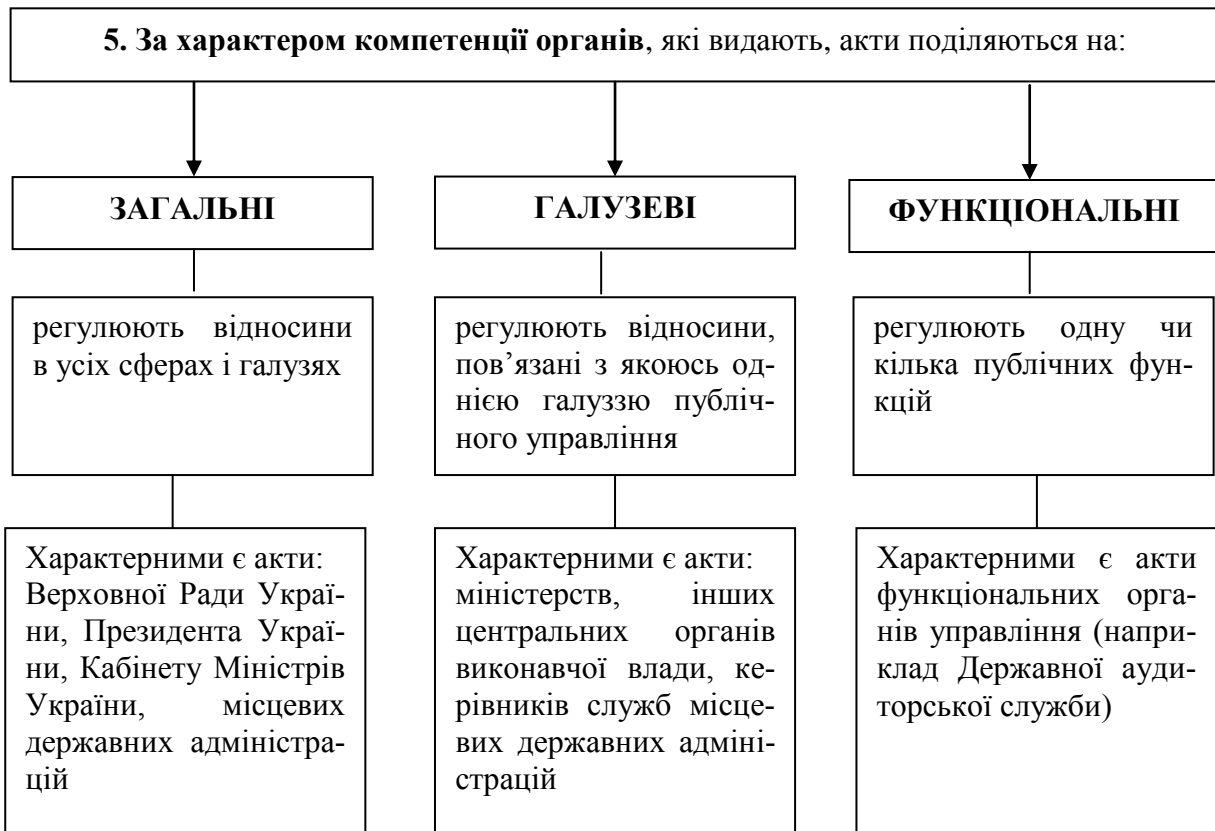

Питання про дію актів управління в часі та просторі безпосередньо стосується проблеми припинення їх дії.

Необхідною умовою дійсності юридичних актів публічного управління є їх державна реєстрація.

Державну реєстрацію нормативних актів міністерства та інших органів виконавчої влади здійснює Міністерство юстиції України та його місцеві органи

**У ДЕРЖАВНІЙ РЕЄСТРАЦІЇ БУДЕ ВІДМОВЛЕНО,
ЯКЩО НОРМАТИВНИЙ АКТ**

Не відповідає Конституції та законам України, іншим актам законодавства, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року і протоколам до неї, міжнародним договорам України, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, та *acquis communautaire*

Видано з порушенням вимог законодавства або без урахування практики Європейського суду з прав людини

Не узгоджено із заінтересованими органами або не повідомлено про позицію уповноваженого представника від всеукраїнських профспілок, їх об'єднань та уповноваженого представника від всеукраїнських об'єднань організацій роботодавців щодо нормативно-правового акта, прийнятого міністерством та іншим центральним органом виконавчої влади з питань, що стосуються соціально-трудової сфери, та проведену роботу з врахування їх зауважень і пропозицій

Викладено з порушенням правил правопису та нормопроєктувальної техніки

Не узгоджується з дорученням, даним органу, що видав акт

У ЧИННОСТІ АКТІВ УПРАВЛІННЯ РОЗРІЗНЯЮТЬ ЧОТИРИ ЮРИДИЧНИХ СТАНИ

1. ПРИПИНЕННЯ – дія закономірна, така, що не зумовлена будь-яким екстраординарними подіями

Підставами припинення дії актів публічного управління є:

→ Із набуттям чинності нового акта управління, що має ту ж або вищу юридичну силу, автоматично припиняє свою силу акт з того ж питання, виданий раніше, хоча у новому і не міститься вказівка на його припинення

→ Сплив строку, на який було видано акт

→ Досягнення мети, поставленої перед актом (реалізація правових відносин, виконання приписів акта та інше)

→ Зникнення адресата (ліквідація юридичної особи, смерть носія прав та обов'язків)

2. ЗУПИНЕННЯ, як і скасування актів управління, обумовлюється їхньою *незаконністю* та передбачає усунення порушень у порядку, передбаченому Конституцією України, іншими законами України

3. ЗМІНА приписів акта може застосовуватися щодо заперечних актів, коли є потреба додержувати окремі приписи, уточнити, доопрацювати реквізитну частину цих загалом правомірних актів

Способи зміни в акті управління:

→ Коли зміни вносяться в текст раніше прийнятого документа

→ Коли відповідний правовий документ викладається в новій редакції

4. СКАСУВАННЯ правового акта виявляються у визнанні нечинним цілого акта або його окремих приписів, положень

Підставами скасування актів управління є:

→ Незаконність акта

→ Практична недоцільність

→ Необхідність заміни застарілого акта новим, що відповідає новим умовам та потребам

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Охарактеризуйте поняття та види форм публічного управління.
2. Сформулюйте визначення та дайте характеристику актів публічного управління.
3. Здійсніть класифікацію актів публічного управління.
4. Розкрийте ознаки нормативних та індивідуальних актів публічного управління.
5. У яких випадках може бути відмовлено у державній реєстрації нормативних актів публічного управління?

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

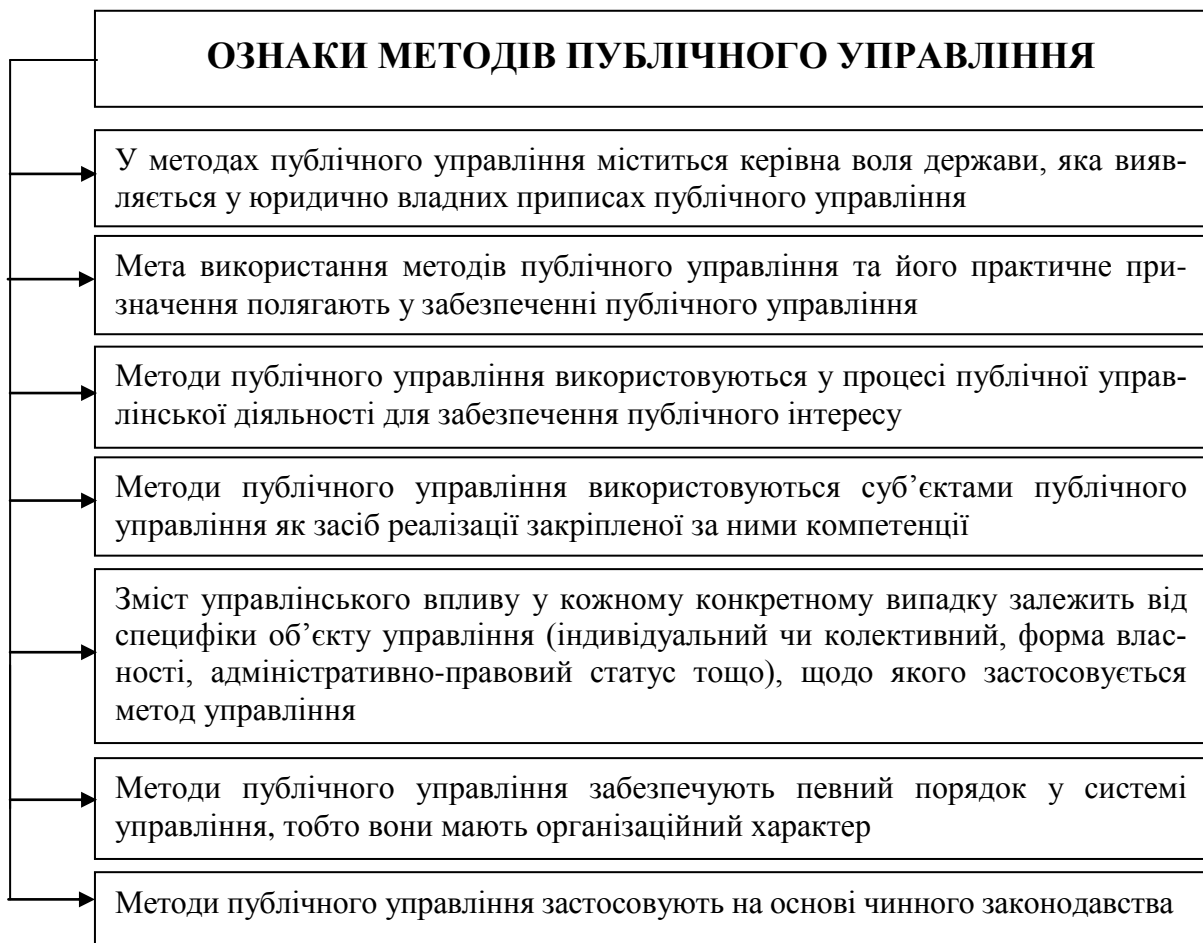
1. Неправові акти публічного управління.
2. Вимоги до правових актів публічного управління.
3. Ознаки адміністративного договору як форми публічного управління.

Тема 7. МЕТОДИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

- 7.1. *Поняття, ознаки та види методів публічного управління*
- 7.2. *Методи переконання та заохочення у публічному управлінні*
- 7.3. *Поняття, ознаки та види адміністративного примусу*

7.1. ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА ВИДИ МЕТОДІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Під *методом публічного управління* розуміють способи (прийоми) впливу суб'єкта управління на об'єкт управління, які використовуються для досягнення обраних цілей і завдань управління.

КЛАСИФІКАЦІЯ МЕТОДІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

1. Залежно від змістовних характеристик владних повноважень публічної адміністрації

- 1) переконання;
- 2) заохочення;
- 3) примус.

2. Залежно від ступеня врахування у владному впливі інтересів і правових можливостей його об'єктів

- 1) адміністративні;
- 2) економічні.

3. Залежно від форми вираження

- 1) правові – містяться в нормативних та індивідуальних актах і тягнуть юридичні наслідки;
- 2) неправові – характеризуються здійсненням суб'єктом публічної адміністрації дій організаційного та матеріально-технічного характеру.

4. Залежно від правових властивостей

- 1) нормативні – застосовуються з метою прийняття нормативних правових актів;
- 2) індивідуальні – застосовуються з метою прийняття індивідуального адміністративного акта.

5. Залежно від суб'єктивного складу

- 1) одноосібні (єдиноначальні);
- 2) колегіальні.

6. Залежно від ступеню владного впливу на об'єкт

- 1) імперативні – містять владні приписи, які зобов'язують до вчинення необхідних дій або належної поведінки;
- 2) уповноважуючі – дозволяють здійснювати певні дії;
- 3) заохочувальні – реалізуються за допомогою встановлення стимулів до правомірної поведінки суб'єктів адміністративного права;
- 4) рекомендаційні – містять рекомендації щодо здійснення певних дій необов'язкового характеру.

Найбільш поширеними є класифікація методів публічного управління залежно від змістовних характеристик владних повноважень публічної адміністрації та від ступеня врахування у владному впливі інтересів і правових можливостей його об'єктів.

Адміністративний метод – пов'язаний з адміністративно-правовою формою діяльності, а саме з юридичними актами управління та має обов'язковий характер для виконання, а невиконання тягне дисциплінарну відповідальність.

Їхнє використання у багатьох випадках дає змогу швидко досягти бажаного результату. Без них неможливо обійтися під час здійснення функцій публічного управління, зокрема, в адміністративно-політичній сфері. Надмірне використання адміністративних засобів впливу нерідко спричиняє недовіру до підвладних, зменшення ініціативи тощо.

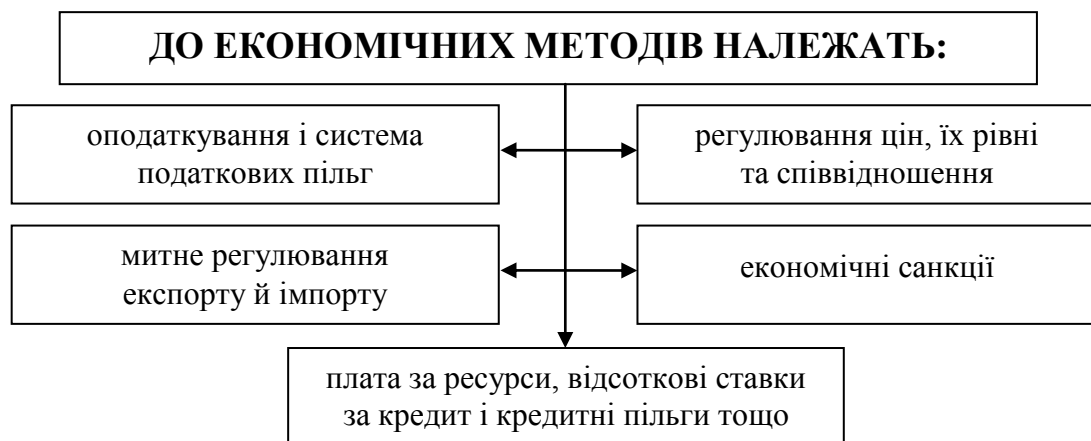
Адміністративні методи об'єктивно необхідні для регулювання різноманітних процесів, але в розумних межах: вони виправдовують себе лише тоді, коли є науково обґрунтованими, базуються на достовірних уявленнях про стан об'єктів владного впливу. До них належать:

- 1) встановлення обов'язковості вчинення певних дій;
- 2) заборона певних дій;
- 3) видача різноманітних дозволів;
- 4) здійснення реєстраційних дій;
- 5) проведення контролю і нагляду;
- 6) одностороннє вирішення спорів між учасниками адміністративних відносин;
- 7) встановлення стандартів.

Економічний метод – це непрямий вплив суб'єкта на об'єкт управління з допомогою економічних стимулів та покликаний створити матеріальну зацікавленість у певній діяльності.

Економічні методи публічного управління передбачають непрямий (опосередкований) владний вплив через створення ситуації, в якій виконавця зацікавлюють у належній поведінці, через його свідомість, інтереси, потреби. У нього існує можливість вибору одного з кількох варіантів поведінки, який, як правило, закріплений чинним механізмом стимулювання. Для них є характерним:

- розвинений механізм вирішення спорів, що забезпечує захист законних інтересів фізичних і юридичних осіб;
- використання економічних методів не відразу приводить до бажаного результату, проте розвиває активність громадян, що призводить до досягнення стійких позитивних результатів.

7.2. МЕТОДИ ПЕРЕКОНАННЯ ТА ЗАОХОЧЕННЯ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Методи переконання, заохочення і примусу в публічному управлінні – це система способів організуючого впливу держави на свідомість і поведінку громадян, а також на діяльність підприємств, установ і організацій, органів і служб в інтересах забезпечення оптимального рівня виконання вимог законодавства.

МЕТОД ПЕРЕКОНАННЯ

– це комплекс виховних та роз'яснювальних заходів, що здійснюються з метою підвищення організованості та дисципліни всього населення та забезпечення суворого дотримання всіма громадянами законів та підзаконних актів, що регулюють суспільні відносини у сфері публічного управління

Метод переконання використовується публічною адміністрацією в процесі вжиття роз'яснювальних, виховних, заохочувальних та інших заходів з метою дотримання вимог чинного законодавства

→ спрямоване на те, щоб громадяни самі виконували виражену в правових актах волю публічної адміністрації

→ завдяки цьому методу досягається єдність волі законодавця і громадян, керівника і колективу, яка є необхідною умовою єдності дії

→ є пріоритетним методом впливу публічної адміністрації, оскільки використовується систематично, забезпечує добровільне виконання приписів, що сприяє здійсненню правомірної поведінки громадян

→ використання цього методу не вимагає матеріальних затрат, на відміну від застосування заходів адміністративного примусу

Переконання охоплює основну групу методів діяльності держави, яка має право проводити систематичну роботу з формування суспільної свідомості, переконання населення в обґрунтованості й необхідності встановлених державою правил і здійснюваних нею заходів. Переконання є засобом профілактики правопорушень і зміцнення державної дисципліни.

СПОСОБИ ПЕРЕКОНАННЯ

- Роз'яснення завдань і функцій публічного управління
- Виховання
- Навчання
- Інструктажі
- Пропаганда дотримання вимог чинного законодавства
- Обмін передовим досвідом
- Підвищення рівня правової свідомості та правової культури громадян

Метод заохочення сприяє забезпеченню законності та дисципліни і в діяльності публічної адміністрації, і у її відносинах з громадянами за допомогою впливу на їх свідомість та інтерес через використання моральних і матеріальних заходів з метою стимулювання їх до правомірної поведінки

ОЗНАКИ МЕТОДУ ЗАОХОЧЕННЯ

підставою його застосування є заслуга, діяння, що позитивно оцінюється суб'єктом публічної адміністрації

пов'язано з оцінкою вже вчинених діянь і з зацікавленням суб'єктів до їх вчинення

застосовується до індивідуальних і до колективних суб'єктів

його зміст полягає в моральному схваленні, наділенні додатковими правами, пільгами, іншими матеріальними цінностями

7.3. ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА ВИДИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИМУСУ

Державний примус – це психологічний або фізичний вплив державних органів (посадових осіб) на певних осіб з метою спонукати, примусити їх виконувати правові норми

ПРИМУС

– це владне, здійснюване в односторонньому порядку та у передбачених правовими нормами випадках застосування від імені держави до суб'єктів правовідносин:
по-перше, заходів попередження правопорушень;
по-друге, заходів припинення правопорушень;
по-третє, заходів відповідальності за порушення нормативно-правових установлень.

ВИДИ ДЕРЖАВНОГО ПРИМУСУ

Адміністративний – адміністративно-правова санкція – адміністративна відповідальність, інші санкції, що застосовуються за адміністративні правопорушення, які не зумовлюють настання адміністративної відповідальності, – інші примусові заходи, які не забезпечуються санкціями, не тягнуть настання адміністративної відповідальності

Цивільно-правовий – цивільно-правові санкції – заходи забезпечення виконання зобов'язань – цивільно-правова відповідальність

Кримінально-правовий – кримінальна санкція – покарання – кримінальна відповідальність

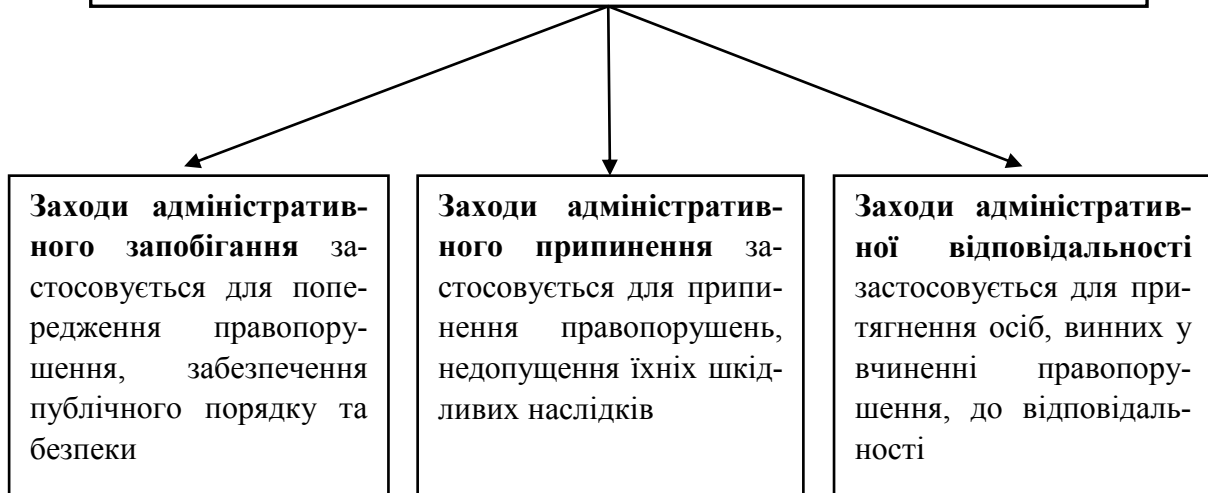
Дисциплінарний – дисциплінарна санкція – дисциплінарне покарання – дисциплінарна відповідальність

Адміністративний примус – це різновид публічного примусу, тобто він здійснюється від імені і в інтересах держави її офіційними представниками, має юридичну форму.

ОЗНАКАМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИМУСУ Є:

- Офіційний, державно-владний характер;
- Множинність та розмаїття суб'єктів застосування;
- Відсутність службового підпорядкування;
- Численність осіб, щодо яких здійснюється застосування;
- Заходи адміністративного примусу встановлюються, змінюються, скасовуються не лише законами, але й актами управління;
- Застосування заходів адміністративного примусу передбачається різними за юридичною силою нормативними документами (законами, положеннями, правилами, інструкціями);
- Додержання принципу законності при застосуванні адміністративного примусу;
- Призначений охороняти суспільні відносини, що формуються здебільшого у сфері публічного управління

КЛАСИФІКАЦІЯ ЗАХОДІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИМУСУ

Підставою для застосування **заходів адміністративного запобігання** можуть бути особливі обставини (умови), передбачені гіпотезою норми права. Попри те, що внаслідок застосування заходів адміністративного запобігання права, свободи та законні інтереси деяких осіб будуть обмежені, це матиме правомірний характер. Право застосовувати подібні заходи мають багато державних органів і посадових осіб.

Метою застосування адміністративного запобігання є:

- профілактика правопорушень;
- запобігання негативних наслідків надзвичайних ситуацій;
- забезпечення публічного порядку та безпеки.

До заходів адміністративного запобігання належать:

- перевірка документів особи;
- опитування особи;
- поверхнева перевірка і огляд;
- вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території;
- зупинення транспортного засобу;
- перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб;
- обмеження пересування транспортного засобу або фактичного володіння річчю;
- застосування технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису для попередження правопорушення;
- поліцейське піклування;
- тимчасове припинення сполучення через державний кордон тощо.

Заходи адміністративного припинення – це різновид адміністративного примусу, який застосовується для припинення правопорушень, недопущення їхніх шкідливих наслідків і забезпечення притягнення винних до відповідальності.

Заходи адміністративного припинення є найбільш уживаними на практиці заходами адміністративного примусу. Вони застосовуються тоді, коли вже сталося (чи триває) правопорушення. Враховуючи ту обставину, що правопорушення завдають шкоди охоронюваним суспільним відносинам, виникає питання про необхідність оперативною застосування певних заходів (адміністративного припинення), спрямованих на припинення протиправної поведінки. До речі, правопорушення може мати і адміністративний характер (проступок), і інший (наприклад, кримінальний).

Метою заходів адміністративного припинення є:

- припинення протиправної поведінки;
- недопущення настання шкідливих наслідків;
- забезпечення притягнення винних до відповідальності.

Заходи адміністративного припинення класифікують на:

1. **Загальні** (вимога припинити протиправну поведінку; адміністративне затримання, не пов'язане зі здійсненням провадження; взяття на облік, зупинка транспортних засобів тощо);

2. **Процесуальні** (доставлення правопорушника; адміністративне затримання; особистий огляд і огляд речей; вилучення речей і документів; відсторонення водіїв від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами та огляд на стан сп'яніння);

3. **Спеціальні** (застосування заходів фізичного впливу; спеціальних засобів; вогнепальної зброї). До спеціальних засобів відповідно до ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію» належать:

- 1) гумові та пластикові кийки;
- 2) електрошокові пристрої контактної та контактнo-дистанційної дії;
- 3) засоби обмеження рухомості (кайданки, сітки для зв'язування тощо);
- 4) засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії;
- 5) засоби примусової зупинки транспорту;
- 6) спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби;
- 7) службові собаки та службові коні;
- 8) пристрої, гранати та боєприпаси світлозвукової дії;
- 9) засоби акустичного та мікрохвильового впливу;
- 10) пристрої, гранати, боєприпаси та малогабаритні підривні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень;
- 11) пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії;
- 12) засоби, споряджені безпечними димоутворюючими препаратами;
- 13) водомети, бронемашини та інші спеціальні транспортні засоби.

Заходи адміністративної відповідальності – різновид адміністративного примусу, який застосовується для притягнення осіб, винних у вчиненні правопорушення, до відповідальності.

Метою заходів адміністративної відповідальності є:

- виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, з метою додержання законів України, поваги до правил співжиття;
- запобігання вчиненню нових правопорушень правопорушником і іншими особами;
- покарання винної особи та відшкодування завданих адміністративним правопорушенням збитків.

До заходів адміністративної відповідальності належать:

1. Адміністративні стягнення:
 - а) попередження;
 - б) штраф;
 - в) штрафні бали;
 - г) оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення;
 - г) конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом правопорушення, грошей, отриманих внаслідок вчинення адміністративного правопорушення;
 - д) позбавлення спеціального права наданого громадянинуві (права керування транспортними засобами, права полювання), позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;
 - е) громадські роботи;
 - є) виправні роботи;
 - ж) адміністративний арешт.
 - з) арешт з утриманням на гауптвахті.
2. Інші заходи впливу:
 - а) заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх (зобов'язання публічно або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого; попередження; догана або суво-ра догана; передання неповнолітнього батькам або особам, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічного або трудовому колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання);
 - б) позбавлення ліцензії;
 - в) обмеження або тимчасова заборона або припинення користування надрами та інші.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Здійсніть класифікацію методів публічного управління.
2. У чому полягають особливості переконання та заохочення як методів публічного управління?
3. Охарактеризуйте ознаки адміністративного примусу.
4. Розкрийте зміст заходів адміністративного запобігання.
5. З якою метою застосовуються заходи адміністративної відповідальності?

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Превентивні заходи, що застосовуються працівниками поліції.
2. Зміст переконання як методу публічного управління.
3. Особливості штрафу та штрафних балів як заходів адміністративного примусу.

Тема 8. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ РЕЖИМИ

8.1. *Поняття та види адміністративно-правових режимів*

8.2. *Поняття та види надзвичайних режимів*

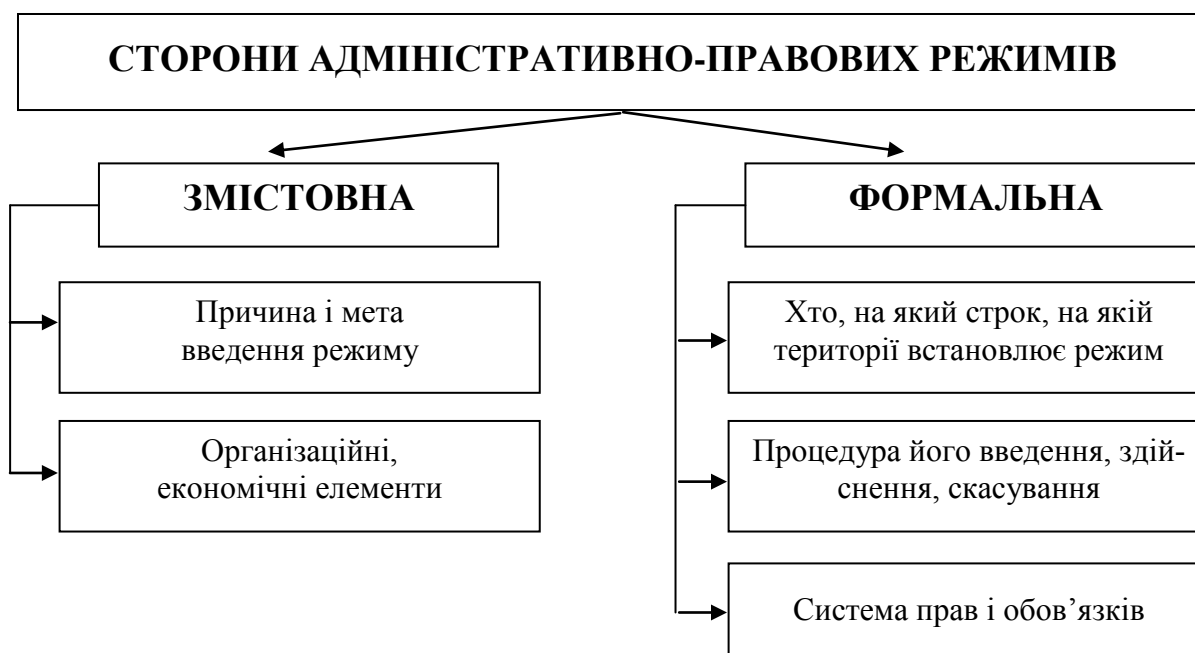
8.3. *Режим державної таємниці*

8.4. *Правові основи режиму охорони державного кордону*

8.1. ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ

«Правовий режим» визначається як порядок регулювання, комплекс правових засобів, що характеризують особливе поєднання взаємодіючих дозволів, заборон, а також позитивних зобов'язань, який створює особливу спрямованість регулювання.

Засади правових режимів встановлюються законами України.

КЛАСИФІКАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ

За можливостями для реалізації суб'єктивних прав фізичних та юридичних осіб пільгові та обмежуючі режими. Перші надають особам додаткові права і свободи або пільги під час здійснення ними певних прав чи свобод, наприклад, пільги для учасників бойових дій. Другі, навпаки, запроваджують особливі права використання громадянами і організаціями своїх прав і свобод або встановлюють заборону на здійснення ними певних прав і свобод, наприклад, ліцензування окремих видів підприємницької діяльності

За глибиною змін у конституційному статусі фізичних та юридичних осіб відрізняють звичайні та надзвичайні режими. Перші не змінюють конституційного статусу, а другі істотно обмежують права і свободи, вводять особливий порядок здійснення окремих видів конституційних прав і свобод

За часом дії виокремлюють постійні (паспортний режим) або короткочасні, ситуаційні (надзвичайний стан) режими

За територією дії розрізняють режими, що діють на всій території України або в окремих її регіонах чи місцях (режим прикордонної зони)

За окремими об'єктами вирізняють режими заповідників, вогнепальної зброї, отрути та ін.

За видами діяльності розрізняють режими оперативно-розшукової діяльності, окремих видів підприємницької діяльності тощо

ОСНОВНІ ЕЛЕМЕНТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕЖИМУ

Метод правового регулювання, який в адміністративному праві ґрунтується на імперативному типі регулювання і виражається в юридичній нерівності суб'єктів правовідносин

Особливі адміністративно-правові засоби встановлення та форми виникнення прав і обов'язків, способів юридичного впливу, захисту прав, процедурно-процесуальних форми тощо, до яких слід віднести акти, скарги, службову або функціональну підпорядкованість, контроль або нагляд, адміністративний примус, протоколи, постанови, клопотання, адміністративну відповідальність та ін.

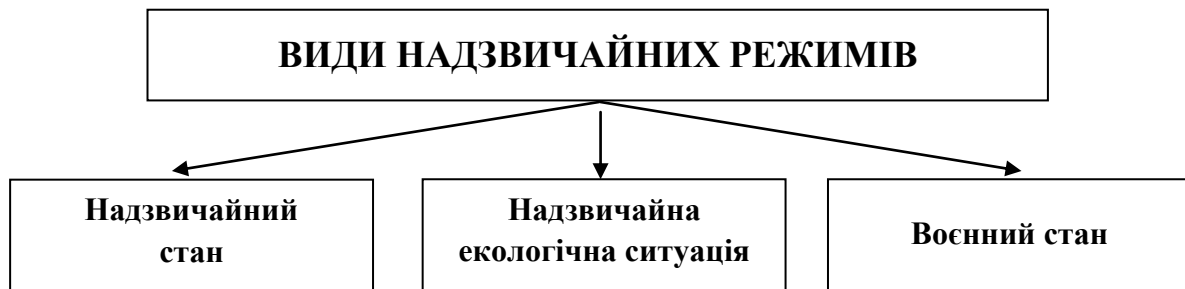
Принципи, загальні положення адміністративного права, такі як участь громадян в управлінні державними справами, забезпечення та захист прав і свобод людини, інтересів держави; здійснення органами влади своїх повноважень у межах, встановлених Конституцією і відповідно до законів України; підзвітність, підконтрольність, відповідальність органів виконавчої влади та їх посадових осіб перед суспільством за свою діяльність та ін.

Особливість адміністративного законодавства, яке характеризується наявністю великої кількості правових норм, що регулюють значний обсяг різноманітних соціальних відносин, пов'язаних з публічним управлінням

Встановлення із загальногалузевим правовим режимом внутрішньогалузевих правових режимів: митного режиму, режиму державного кордону, режиму вільних економічних зон, режиму здійснення певних видів підприємницької діяльності, паспортного режиму та ін.

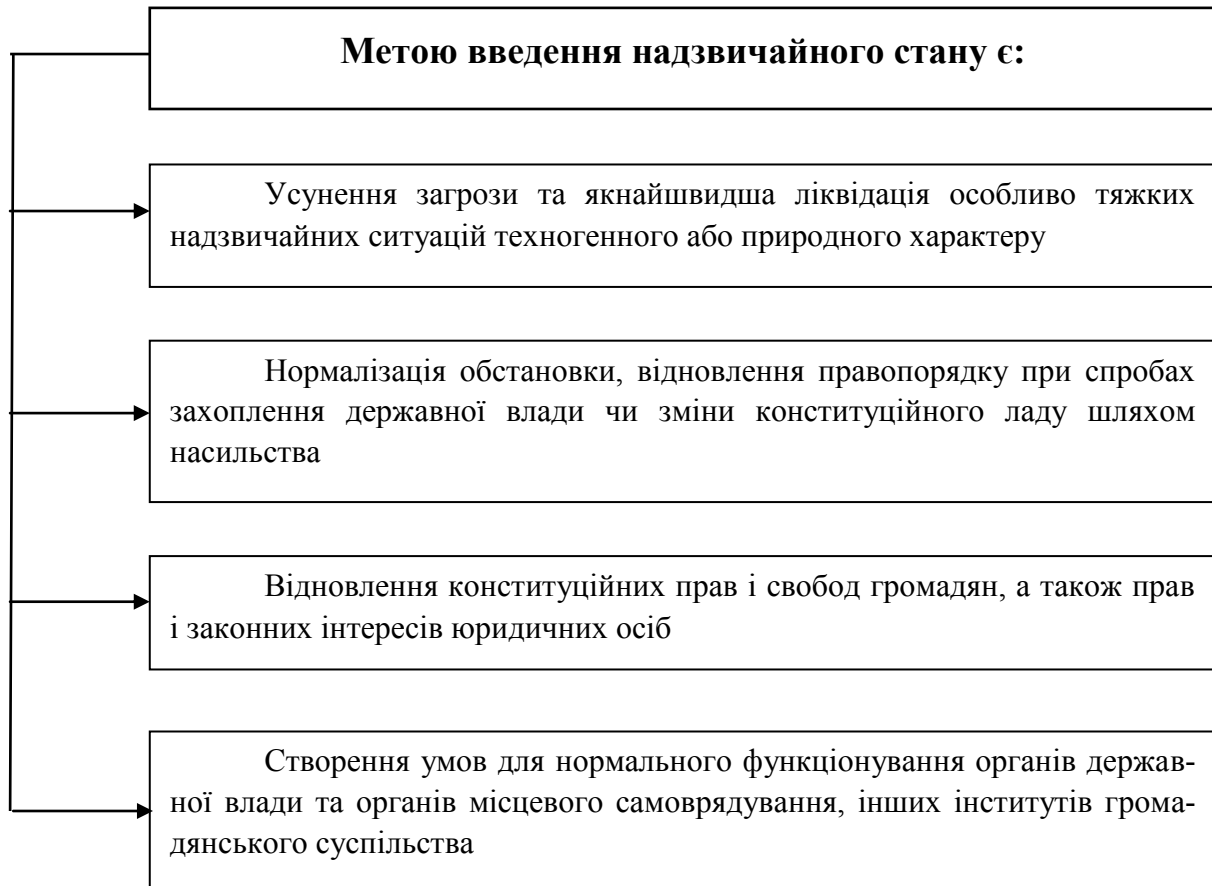
8.2. ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ НАДЗВИЧАЙНИХ РЕЖИМІВ

Надзвичайні режими – це спеціальні правові режими життєдіяльності населення, здійснення господарської діяльності та функціонування органів публічної влади на території, де виникла надзвичайна ситуація.

НАДЗВИЧАЙНИЙ СТАН – це особливий правовий режим, який може тимчасово вводитися в Україні чи в окремих її місцевостях у разі виникнення надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру не нижче загальнодержавного рівня, що призвели чи можуть призвести до людських і матеріальних втрат, створюють загрозу життю та здоров'ю громадян, або за спроби захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства і передбачає надання відповідним органам влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування відповідно до законодавства повноважень, необхідних для запобігання загрозам та забезпечення безпеки і здоров'я громадян, нормального функціонування національної економіки, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, захисту конституційного ладу, а також допускає тимчасове, обумовлене загрозою, обмеження у здійсненні конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Надзвичайний стан в Україні може бути введено на строк не більше як **30 діб** і не більше як **60 діб** в окремих її місцевостях. У разі необхідності надзвичайний стан може бути *продовжений Президентом України*, але **не більш як на 30 діб**. Такий Указ Президента України набирає чинності після його затвердження Верховною Радою України

Надзвичайний стан вводиться лише за наявності реальної загрози безпеці громадян або конституційному ладу, усунення якої іншими способами є неможливим.

ВИДИ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ

Виникнення особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру (стихійного лиха, катастроф, застосування засобів ураження, великих пожеж), що створюють загрозу життю і здоров'ю значних верств населення.

Вводиться в Україні або окремих її місцевостях Указом Президента України із затвердженням Верховною Радою України.

Викликаний протиправними діями людей (здійснення масових терористичних актів, виникнення міжнаціональних, і між конфесійних конфліктів, виникнення масових заворушень, спроба захоплення державної влади, масовий перехід державного кордону, необхідність відновлення конституційного правопорядку, що загрожує безпеці громадян, обмежує їх права і свободи, шляхом насильства, порушує нормальну діяльність органів влади

Вводиться указом Президента України за пропозицією Ради національної безпеки і оборони України із затвердженням Верховною Радою України після попереднього звернення Президента України через засоби масової інформації або в інший спосіб до груп осіб, які є ініціаторами чи учасниками дій, крім випадків коли для врятування населення або недопущення загибелі людей потрібні невідкладні заходи.

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ЗОНИ НАДЗВИЧАЙНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ СИТУАЦІЇ – це особливий правовий режим, який може тимчасово запроваджуватися в окремих місцевостях у разі виникнення надзвичайних екологічних ситуацій і спрямовується для попередження людських і матеріальних витрат, запобігання загрозам життю і здоров'ю громадян, а також усунення негативних наслідків надзвичайної екологічної ситуації

Підставами для оголошення окремої місцевості зоною надзвичайної екологічної ситуації можуть бути:

Значне перевищення гранично допустимих норм показників якості навколишнього природного середовища, визначених законодавством

Виникнення реальної загрози життю та здоров'ю великої кількості людей або заподіяння значної матеріальної шкоди юридичним, фізичним особам чи навколишньому природному середовищу внаслідок надмірного забруднення навколишнього природного середовища, руйнівного впливу стихійних сил природи чи інших чинників

Негативні зміни, які сталися у навколишньому природному середовищі на значній території і які неможливо усунути без застосування надзвичайних заходів з боку держави, або які суттєво обмежують чи знеможливають проживання населення і провадження господарської діяльності на відповідній території

Значне збільшення рівня захворюваності населення внаслідок негативних змін у навколишньому природному середовищі

Окрема місцевість України оголошується зоною надзвичайної екологічної ситуації Указом Президента України, затвердженим Верховною Радою України, за пропозицією Ради національної безпеки і оборони України або за поданням Кабінету Міністрів України.

ВОЄННИЙ СТАН – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для запобігання загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень

ПРАВОВОЮ ОСНОВОЮ ВВЕДЕННЯ ВОЄННОГО СТАНУ Є:

→ Конституція України від 28 червня 1996 року

→ Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року

→ Указ Президента України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях за пропозицією Ради національної безпеки і оборони України, затверджений Верховною Радою України

Метою введення воєнного стану є створення умов для здійснення органами державної влади, військовим командуванням, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями наданих їм повноважень у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності

Військове командування може запроваджувати такі заходи правового режиму воєнного стану:

встановлювати посилену охорону важливих об'єктів національної економіки та об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення, і вводити особливий режим їхньої роботи

запроваджувати трудову повинність для працездатних осіб, не залучених до роботи в оборонній сфері та сфері забезпечення життєдіяльності населення і не заброньованих за підприємствами, установами та організаціями на період дії воєнного стану з метою виконання робіт, що мають оборонний характер, а також ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, які виникли в період дії воєнного стану, та залучати їх в умовах воєнного стану до суспільно корисних робіт, що виконуються для задоволення потреб Збройних Сил України

використовувати потужності та трудові ресурси підприємств, установ і організацій усіх форм власності для потреб оборони

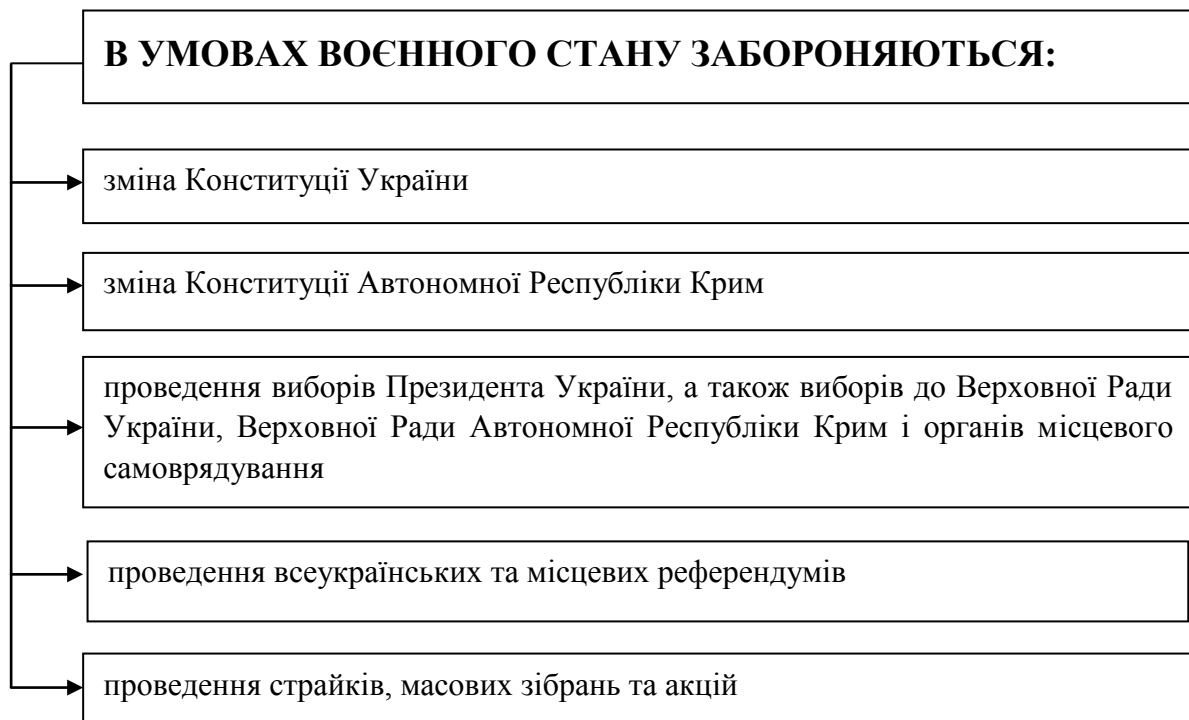
примусово відчужувати майно, що перебуває у приватній або комунальній власності, вилучати майно державних підприємств, державних господарських об'єднань для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану в установленому законом порядку та видавати про це відповідні документи встановленого зразка

запроваджувати комендантську годину, а також встановлювати спеціальний режим світломаскування

інтернувати (примусово оселяти) громадян іноземної держави, яка загрожує нападом чи здійснює агресію проти України, та здійснювати інші заходи

Військовим командуванням, якому надається право разом з органами виконавчої влади, військовими адміністраціями, Радою міністрів Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати заходи правового режиму воєнного стану, є: Генеральний штаб Збройних Сил України, командування видів Збройних Сил України, управління оперативних командувань, командування військових з'єднань та частин Збройних Сил України; органи управління інших утворених відповідно до законів України військових формувань.

На територіях, на яких введено воєнний стан, для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення із військовим командуванням запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадського порядку та безпеки, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян можуть утворюватися тимчасові державні органи – **військові адміністрації**.

Воєнний стан на всій території України або в окремих її місцевостях **припиняється після закінчення строку**, на який його було введено. До закінчення строку, на який було введено воєнний стан, та за умови усунення загрози нападу чи небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності Президент України може прийняти указ **про скасування воєнного стану** на всій території України або в окремих її місцевостях, про що має бути негайно оголошено через засоби масової інформації.

8.3. РЕЖИМ ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ

Державна таємниця – це вид таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України та які визнані у порядку, встановленому законодавством, державною таємницею і підлягають охороні державою.

Режим державної таємниці (таємності) – встановлений згідно з вимогами законодавства єдиний порядок забезпечення охорони державної таємниці

Державна таємниця характеризується такими ознаками:

- це дуже важлива інформація;
- її розголошення може завдати шкоди державним інтересам;
- перелік інформації, що може бути віднесеним до державної таємниці, закріплюється законом;
- вона охороняється засобами адміністративної і кримінальної відповідальності;
- для її охорони створений спеціальний адміністративно-правовий режим – режим таємності.

Віднесення інформації до державної таємниці здійснюється мотивованим рішенням спеціальної посадової особи – державного експерта з питань таємниць за його власною ініціативою, за зверненням керівників відповідних органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій чи громадян.

Інформація вважається державною таємницею з часу опублікування Зводу відомостей, що становлять державну таємницю, до якого включена ця інформація. Звід відомостей, що становлять державну таємницю, формує Служба безпеки України на підставі рішень державних експертів з питань таємниць. Зазначений Звід та зміни до нього набувають чинності з моменту опублікування в офіційних виданнях України.

Строк, протягом якого діє рішення про віднесення інформації до державної таємниці, встановлюється державним експертом з питань таємниць з урахуванням ступеня секретності інформації, критерії визначення якого встановлюються Службою безпеки України, та інших обставин. Він не може перевищувати для інформації із ступенем таємності «особливої важливості» – **30 років**, для інформації «цілком таємно» – **10 років**, для інформації «таємно» – **5 років**.

Охорона державної таємниці складається з комплексу заходів, спрямованих на запобігання розголошенню інформації, що становить державну таємницю.

Організаційно-правові заходи щодо охорони державної таємниці:

→ встановлення єдиних вимог щодо виготовлення, користування, збереження, передачі, транспортування та обігу носіїв інформації, що становить державну таємницю;

→ ліцензування підприємств, установ і організацій, які здійснюють діяльність, пов'язану з державними таємницями;

→ спеціальний порядок доступу громадян до державної таємниці;

→ спеціальний порядок здійснення судових, наглядових, контрольно-ревізійних та інших функцій органів державної влади щодо підприємств, установ і організацій, діяльність яких пов'язана з державними таємницями;

→ відповідальність за порушення законодавства про державну таємницю та ін.

Інженерно-технічні засоби щодо охорони державної таємниці:

→ підприємства, установи і організації, які здійснюють діяльність, пов'язану з державними таємницями, зобов'язані використовувати захищені засоби оброблення, передачі, збереження інформації та технічні пристрої її захисту, сертифіковані на відповідність цих засобів та пристроїв нормативам технічної захищеності, вживати криптографічних заходів охорони такої інформації.

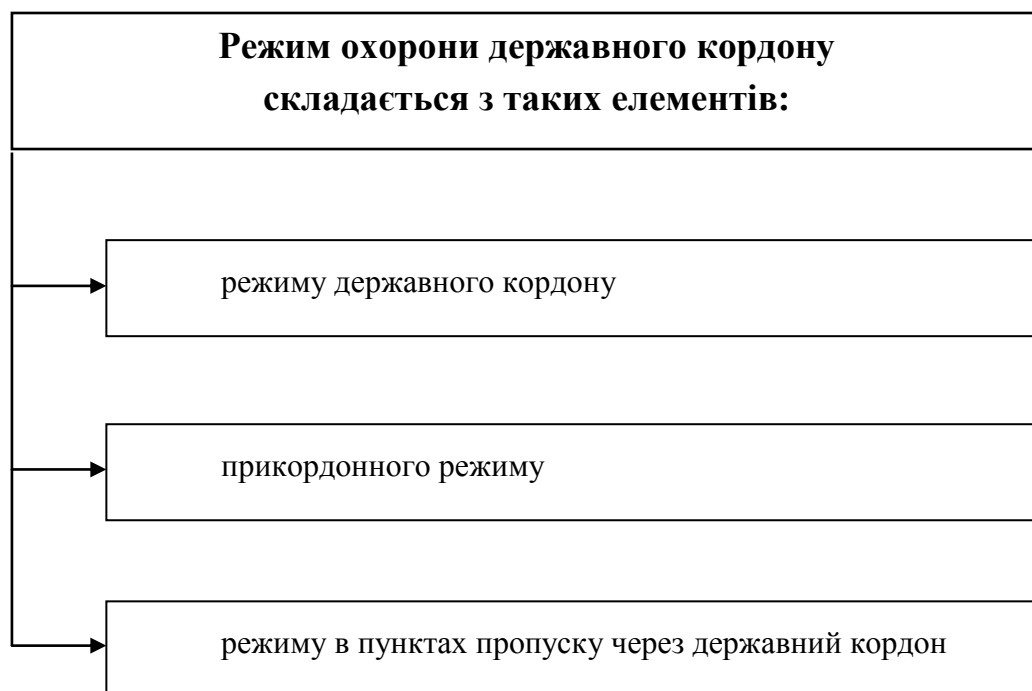
Оперативні засоби щодо охорони державної таємниці:

→ застосовуються під час контррозвідальної, розвідальної та оперативно-розшукової діяльності, яку здійснюють органи Служби безпеки України та інші державні органи згідно з чинним законодавством.

8.4. ПРАВОВІ ОСНОВИ РЕЖИМУ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ

Охорона державного кордону України полягає у здійсненні політичних, правових, організаційних, економічних, екологічних, санітарно-карантинних, військових, оперативних, технічних та інших заходів.

Режим державного кордону України – це порядок перетинання державного кордону України, плавання і перебування українських та іноземних невійськових суден і військових кораблів у територіальному морі та внутрішніх водах України, заходження іноземних невійськових суден і військових кораблів у внутрішні води і порти України та перебування в них, утримання державного кордону України, провадження різних робіт, промислової та іншої діяльності на державному кордоні України

У прикордонній смузі та контрольованому прикордонному районі в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України, встановлюється **прикордонний режим**, який регламентує відповідно до законодавства України правила в'їзду, перебування, проживання, пересування громадян України та інших осіб, провадження робіт, обліку та тримання на пристанях, причалах і в пунктах базування самохідних та несамохідних суден, їх плавання та пересування у внутрішніх водах України

Режим у пунктах пропуску через державний кордон України – порядок перебування і пересування всіх осіб і транспортних засобів у межах території прикордонних залізничних і автомобільних станцій, морських і річкових портів, аеропортів і аеродромів, відкритих для міжнародного сполучення, а також здійснення іншої діяльності, пов'язаної з пропуском через державний кордон України осіб, транспортних засобів, вантажів, – визначається згідно з законодавством України Державною прикордонною службою України разом з компетентними органами

Перетинання державного кордону України здійснюється на шляхах сполучення через державний кордон з додержанням встановленого порядку. Залізничне, автомобільне, морське, річкове, поромне, повітряне та пішохідне сполучення через державний кордон України здійснюється в пунктах пропуску, що встановлюються Кабінетом Міністрів України відповідно до законодавства і міжнародних договорів України, а також поза пунктами пропуску через державний кордон України у випадках, визначених законодавством.

Порушниками порядку перетинання державного кордону України у повітряному просторі (порушниками державного кордону України) є повітряні судна та інші літальні апарати, що перетнули державний кордон України без відповідного дозволу компетентних органів України або вчинили інші порушення правил перельоту через державний кордон України. Порушенням державного кордону України є також перетинання його будь-якими технічними або іншими засобами без відповідного на те дозволу чи з порушенням встановленого порядку.

Не є порушеннями правил перетинання державного кордону України вимушене перетинання державного кордону особами, транспортними засобами на суші, заходження іноземних невійськових суден і військових кораблів у територіальне море та внутрішні води України, вимушений вліт повітряних суден та інших літальних апаратів, вчинені в стані крайньої необхідності, а також за інших вимушених обставин.

Особи, транспортні засоби, вантажі та інше майно, що перетинають державний кордон України, підлягають **прикордонному і митному контролю**. У відповідних випадках здійснюється також **санітарно-карантинний, ветеринарний і фітосанітарний контроль, контроль за вивезенням з території України культурних цінностей та інший контроль**.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Охарактеризуйте процедуру запровадження режиму надзвичайного стану.
2. Дайте визначення правовому режиму зони надзвичайної екологічної ситуації.
3. В яких випадках запроваджується режим воєнного стану?
4. Охарактеризуйте заходи охорони державної таємниці.
5. Що таке режим охорони державного кордону?

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Особливості правових режимів надзвичайного та воєнного стану.
2. Адміністративно-правовий статус військових адміністрацій.
3. Порядок встановлення режиму державної таємниці.

Тема 9. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ ТА ДИСЦИПЛІНИ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

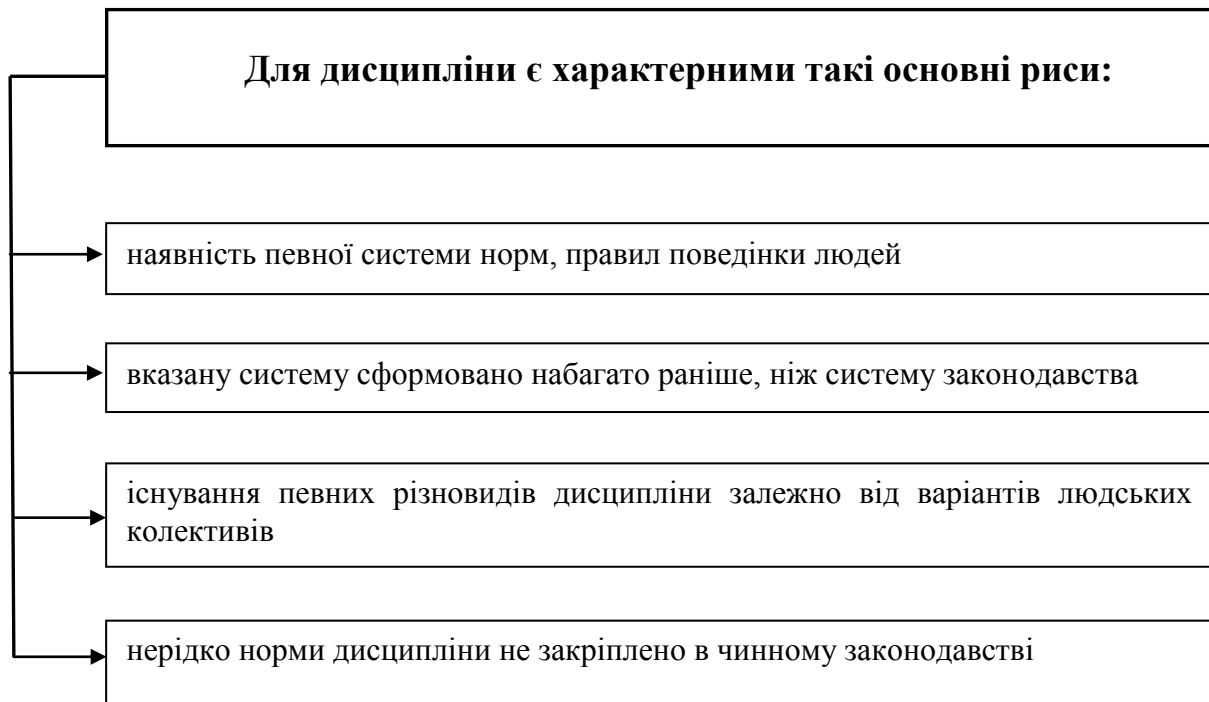
- 9.1. *Суть і значення законності та дисципліни в публічному управлінні, засоби їх забезпечення*
- 9.2. *Поняття та види контролю за діяльністю публічної адміністрації*
- 9.3. *Нагляд у публічному управлінні*
- 9.4. *Звернення громадян як спосіб забезпечення законності у публічному управлінні*

9.1. СУТЬ І ЗНАЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ ТА ДИСЦИПЛІНИ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ, ЗАСОБИ ЇХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Дотримання дисципліни і законності є необхідними умовами існування будь-якого організованого суспільства. Законність можлива лише за суворого дотримання дисципліни всіма фізичними і юридичними особами, а дисципліна, своєю чергою, обумовлюється межами закону. Загалом законність і дисципліна уможливають функціонування держави, здійснення публічного управління, забезпечення комфортних умов проживання громадян

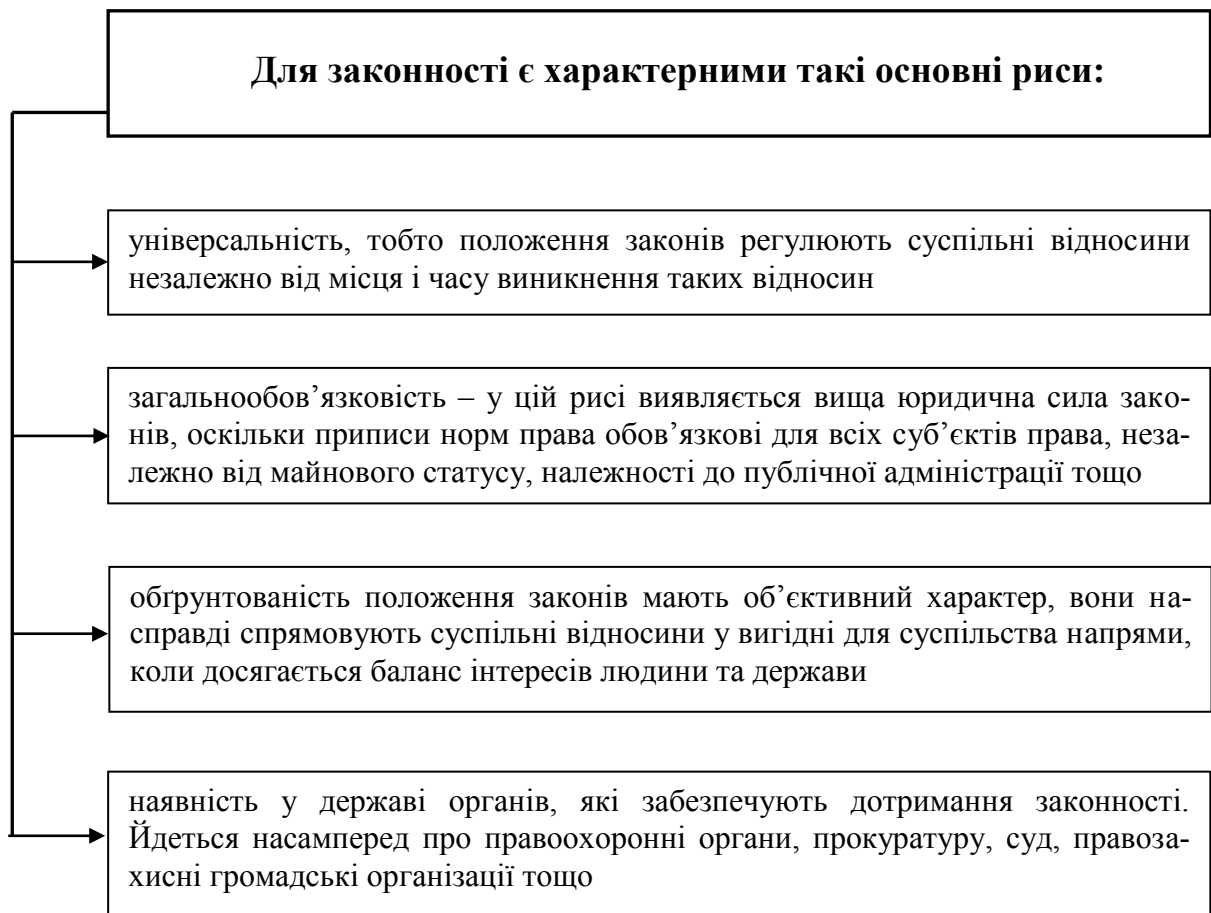
Дисципліна – це свідоме додержання встановлених правовими та іншими соціальними нормами правил поведінки у державному і суспільному житті

Дисципліна є важливим засобом забезпечення законності, раціональності й правопорядку в публічному управлінні, а через нього – і в суспільстві.

Законність – це політико-правове явище, зміст якого полягає у єдиному розумінні та суворому й неухильному виконанні всіма суб'єктами суспільних відносин вимог Конституції України, законів, підзаконних нормативно-правових актів та інших приписів правового характеру

Законність характеризується поєднанням двох ознак: **зовнішньої (формальної) та внутрішньої (сутісної)**. Зовнішня ознака стосується обов'язку виконувати норми законів і підзаконних правових актів державними органами, посадовими особами, громадянами та різними об'єднаннями, а внутрішня – наявністю науково обґрунтованих законів.

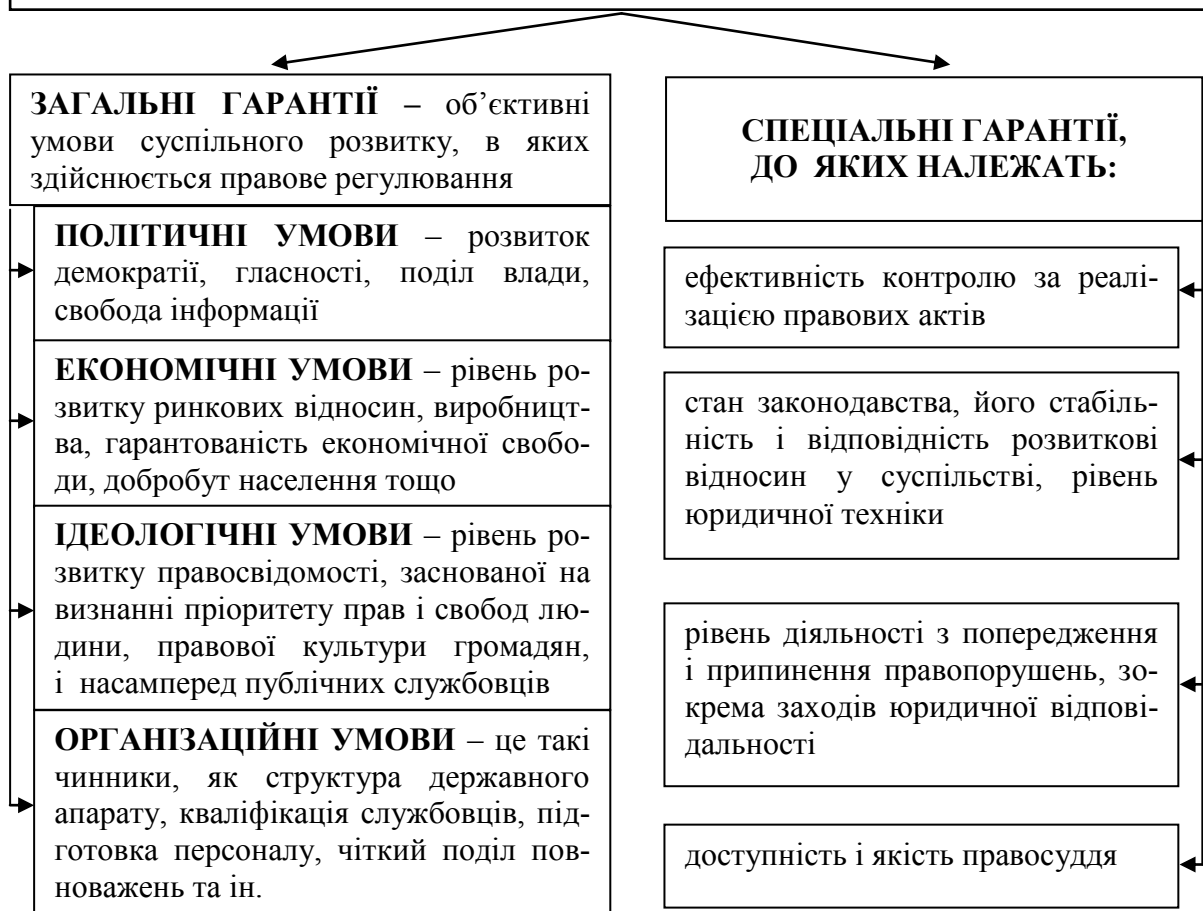

У юридичній науці виокремлюють також два аспекти законності – охорона прав громадян, недопущення щодо них свавілля та суворе дотримання вимог закону самими громадянами.

Важливі обидві сторони законності, проте все ж необхідно наголосити на особливій значущості законності у діяльності публічної адміністрації.

Законність означає, що будь-яке рішення публічної адміністрації, уповноважених на те осіб не повинно суперечити чинному законодавству; має бути прийняте в межах компетенції органу або посадової особи, що приймає; з додержанням необхідної процедури; мусить сприяти створенню, закріпленню або розвитку корисних для суспільства відносин.

Гарантії забезпечення законності – це обумовлені чинним законодавством і розвитком суспільного життя чинники, що забезпечують дотримання законності

Говорячи про проблеми законності та дисципліни у сфері публічного управління, треба вказати на ті спільні риси, що їх об’єднують, а також на деякі відмінності.

Спільними рисами законності та дисципліни є:

- загальна мета;
- законність не повинна суперечити правилам дисципліни, і, навпаки, правила поведінки не повинні порушувати меж правового поля;
- законність забезпечується дотриманням дисципліни;
- законність є одним із способів захисту дисципліни (оскільки основні вимоги дисципліни містяться у правових нормах);
- єдині способи забезпечення (контроль, нагляд, звернення громадян).

У законності й дисципліни є **деякі відмінності. Основні з них:**

- дисципліна забезпечується через дотримання не тільки правових, а й моральних норм;
- законність є формально визначеною, тоді як дисципліна нерідко виявляється у суб’єктивних уявленнях тих чи інших людей (груп людей) про те, якою вона повинна бути;
- держава має змогу впливати на стан законності (прийняття нових нормативно-правових актів, боротьба з правопорушеннями тощо), тоді як на дисципліну вона впливає меншою мірою;
- якщо законність пов’язана з державою, то дисципліна – значною мірою з громадянським суспільством;
- розрізняють спеціальні види дисципліни: військова, трудова, службова тощо, тоді як поняття законності доволі однорідне.

Законність і дисципліну в публічному управлінні забезпечують трьома основними засобами – **проведенням контролю, здійсненням нагляду та за допомогою звернень громадян.**

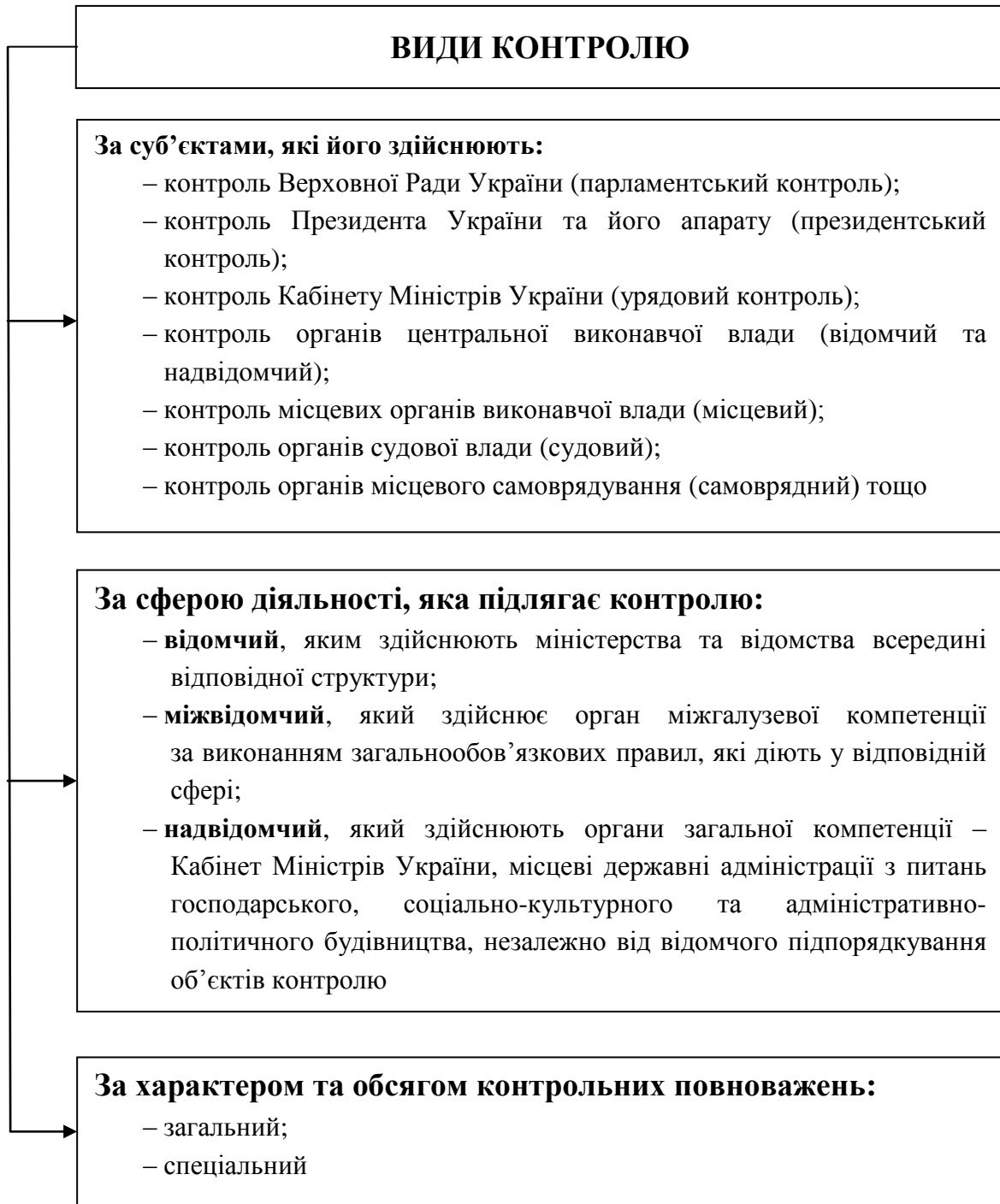
КОНТРОЛЬ – це організаційно-правовий спосіб забезпечення законності й дисципліни, що характеризуються спостереженням і перевіркою фактичного стану справ на підконтрольному об’єкті, виявленням недоліків, помилок, зловживань, їх усунення, а також притягнення до відповідальності винних осіб.

НАГЛЯД – це організаційно-правовий спосіб забезпечення законності й дисципліни, який характеризується виявленням і попередженням правопорушень щодо організаційно не підпорядкованих об’єктів.

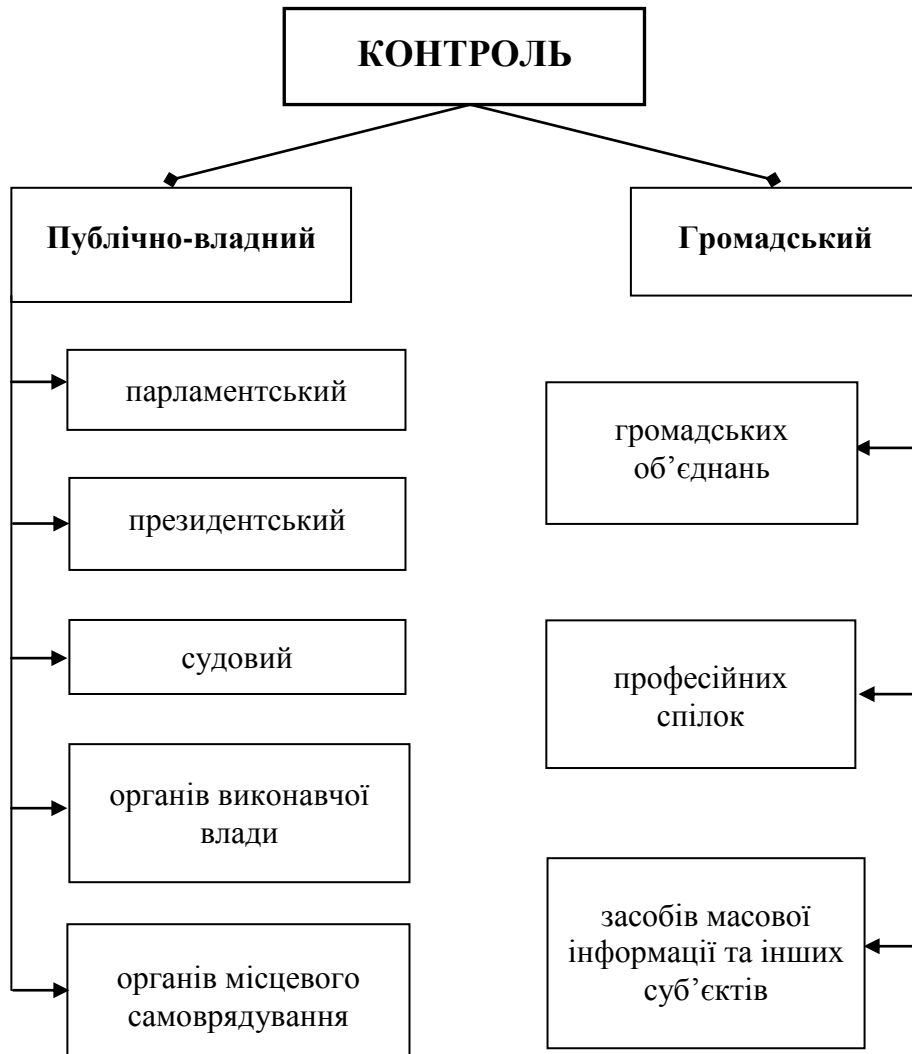
ЗВЕРНЕННЯ ГРОМАДЯН – це організаційно-правовий спосіб забезпечення законності й дисципліни, який характеризується правом громадяни України звернутися до органів державної влади, місцевого самоврядування, об’єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, засобів масової інформації, посадових осіб відповідно до їхніх функціональних обов’язків із зауваженнями, скаргами і пропозиціями, що стосуються їхньої діяльності.

9.2. ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

Найбільш поширений поділ контролю на публічно-владний (державний) і громадський.

І. ПУБЛІЧНО-ВЛАДНИЙ КОНТРОЛЬ – це одна з функцій публічного управління, що полягає в оцінюванні правомірності діяльності об'єкту контролю та здійснюється відповідними суб'єктами публічної адміністрації.

1. Парламентський контроль здійснюється єдиним органом законодавчої влади в Україні – Верховною Радою України – і може бути безпосереднім та опосередкованим. *Безпосередній парламентський контроль* здійснюється відповідно до повноважень Верховної Ради України (ст. 85 Конституції України).

Щодо *опосередкованого парламентського контролю*, то йдеться про діяльність таких постійно чи тимчасово діючих структур, як:

- Уповноважений Верховної Ради України з прав людини;
- Рахункова палата;
- Комітети Верховної Ради України;
- тимчасові контрольні, ревізійні, слідчі комісії.

2. Президентський контроль здійснюється безпосередньо главою держави або структурами Адміністрації Президента України. Із цих міркувань він також поділяється на безпосередній та опосередкований. *Безпосередній президентський контроль* застосовується з огляду на повноваження глави держави, що містяться у Конституції України.

Опосередкований президентський контроль зводиться до використання повноважень відповідних структур Адміністрації Президента України.

3. Судовий контроль

Судова влада займається не лише судочинством. Значною мірою система суддів України виконує контрольні функції у сфері публічного управління. Основним суб'єктом судового контролю вважаються адміністративні суди, які розглядають публічно-правові спори, у яких хоча б однією зі сторін є орган виконавчої влади, орган місцевого самоврядування, їхня посадова чи службова особа або інший суб'єкт, який здійснює владні управлінські функції на основі законодавства, зокрема на виконання делегованих повноважень.

4. Контроль органів виконавчої влади

Кабінет Міністрів України здійснює виконавчу владу безпосередньо та через міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, Раду міністрів Автономної Республіки Крим та місцеві державні адміністрації, спрямовує, координує та контролює діяльність цих органів.

Говорячи про наступний рівень органів виконавчої влади – центральні, необхідно зазначити, що це найбільш поширений варіант здійснення контролю у сфері публічного управління. Міністерство в межах своїх повноважень на основі та на виконання актів законодавства видає накази, організовує і контролює їх виконання.

З-поміж інших органів виконавчої влади, які згідно з чинним законодавством мають контрольні повноваження, можна назвати Державну фіскальну службу України, Антимонопольний комітет України, Фонд державного майна України, Державну аудиторську службу тощо.

5. Органи місцевого самоврядування реалізують функції публічно-владного контролю через свої повноважень. Ради як представницькі органи місцевого самоврядування мають змогу контролювати виконання місцевими органами виконавчої влади програм соціально-економічного та культурного розвитку, використання коштів бюджету, створювати тимчасові контрольні комісії з різних питань публічного управління. Одне із ключових повноважень у цьому аспекті – контроль за виконанням делегованих повноважень, котрі на підставі закону та адміністративних договорів місцеві органи виконавчої влади реалізують на практиці.

ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ – це різновид контролю, за якого останній здійснюється приватними суб'єктами адміністративного права – громадськими об'єднаннями, професійними спілками, окремими громадянами чи іншими особами.

1. Громадські об'єднання, згідно з чинним законодавством, мають право брати участь у публічному управлінні, проводити масові заходи, одержувати від суб'єктів публічної адміністрації інформацію, необхідну для реалізації своїх цілей і завдань. Це свідчить про можливість здійснювати певний контроль за органами та посадовими особами публічної адміністрації.

2. Професійні спілки (профспілки) здійснюють представництво і захист трудових, соціально-економічних прав та інтересів членів профспілок в державних органах та органах місцевого самоврядування, у відносинах з роботодавцями, а також з іншими об'єднаннями громадян. Профспілки здійснюють громадський контроль за виплатою заробітної плати, додержанням законодавства про працю та про охорону праці, створенням безпечних і нешкідливих умов праці, належних виробничих та санітарно-побутових умов, забезпеченням працівників спецодягом, спецвзуттям, іншими засобами індивідуального та колективного захисту.

3. Засоби масової інформації не випадково називають «четвертою владою». Це пов'язано з тим впливом, який вони можуть реалізовувати щодо суспільства та окремих громадян. У більшості саме недержавні засоби масової інформації здатні виступати як інструмент контролю за владою.

9.3. НАГЛЯД У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

АДМІНІСТРАТИВНИЙ НАГЛЯД – це спосіб забезпечення законності та дисципліни в публічному управлінні, який здійснюється спеціальними органами виконавчої влади щодо організаційно невідпорядкованих об'єктів.

Види адміністративного нагляду:

Державний санітарно-епідемічний нагляд

Державний протипожежний нагляд

Державний геодезичний нагляд та інші

Особливості адміністративного нагляду:

Відсутність організаційної підпорядкованості між суб'єктом та об'єктом нагляду

Спеціалізований характер, який виявляється у нагляді за дотриманням спеціальних правил

Можливість під час нагляду оцінювати лише законність тієї чи іншої діяльності

Органи, що здійснюють адміністративний нагляд, мають змогу застосовувати заходи адміністративного примусу

ПРОКУРОРСЬКИЙ НАГЛЯД як засіб забезпечення законності та дисципліни в публічному управлінні полягає у здійсненні функцій прокурора щодо нагляду за додержанням прав і свобод людини і громадянина, додержанням законів з цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами, а також нагляду за додержанням законів у процесі застосування заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян

**Види прокурорського нагляду
відповідно до ст. 121 Конституції України**

нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство

нагляд за додержанням законів під час виконання рішень у кримінальних справах, а також застосування інших заходів примусового характеру, пов'язаних із обмеженням особистої свободи громадян

нагляд за додержанням прав і свобод людини і громадянина, додержанням законів із цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їхніми посадовими і службовими особами

**ПРОКУРОР, ЗДІЙСНЮЮЧИ НАГЛЯД ЗА ДОДЕРЖАННЯМ
ЗАКОНІВ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ
ПРИМУСОВОГО ХАРАКТЕРУ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ОБМЕЖЕННЯМ
ОСОБИСТОЇ СВОБОДИ ГРОМАДЯН, МАЄ ПРАВО:**

у будь-який час за посвідченням, що підтверджує займану посаду, відвідувати місця установи, де перебувають особи, щодо яких застосовані примусові заходи медичного або виховного характеру, та будь-які інші місця, до яких доставлено осіб з метою складення протоколу про адміністративне правопорушення чи в яких особи примусово тримаються згідно з судовим рішенням або рішенням адміністративного органу

опитувати осіб з метою отримання інформації про умови їх тримання та поведіння з ними, ознайомлюватися з документами, на підставі яких ці особи тримаються в таких місцях або до них застосовано заходи примусового характеру

знайомитися з матеріалами, отримувати їх копії, перевіряти законність наказів, розпоряджень, інших актів відповідних органів і установ та в разі невідповідності законодавству вимагати від посадових чи службових осіб їх скасування та усунення порушень закону, до яких вони призвели, а також скасовувати незаконні акти індивідуальної дії

вимагати від посадових чи службових осіб надання пояснень щодо допущених порушень, а також вимагати усунення порушень та причин і умов, що їм сприяли, притягнення винних до передбаченої законом відповідальності

вимагати від керівників органів вищого рівня проведення перевірок підпорядкованих і підконтрольних органів та установ попереднього ув'язнення, виконання покарань, застосування заходів примусового характеру

звертатися до суду з позовом (заявою) у визначених законом випадках

Прокурор здійснює нагляд за додержанням законів під час застосування заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян в органах та установах, шляхом проведення регулярних перевірок, а також через необхідність належного реагування на відомості про можливі порушення законодавства, що містяться у скаргах, зверненнях чи будь-яких інших джерелах.

Прокурор зобов'язаний негайно звільнити особу, яка незаконно (за відсутності відповідного судового рішення, рішення адміністративного органу або іншого передбаченого законом документа чи після закінчення передбаченого законом або таким рішенням строку) перебуває у місці тримання затриманих, установі для виконання заходів примусового характеру.

9.4. ЗВЕРНЕННЯ ГРОМАДЯН ЯК СПОСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

*Закон України від 2 жовтня 1996 р. «Про звернення громадян» дає визначення, згідно з яким під **зверненнями громадян** слід розуміти викладені в письмовій або усній формі пропозиції (зауваження), заяви (клопотання) і скарги*

Громадяни України мають право звернутися до органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, засобів масової інформації, посадових осіб відповідно до їх функціональних обов'язків із зауваженнями, скаргами та пропозиціями, що стосуються їх статутної діяльності, заявою або клопотанням щодо реалізації своїх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів та скаргою про їх порушення. Особи, які не є громадянами України і законно знаходяться на її території, мають таке ж право на подання звернення, як і громадяни України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами.

ВИДИ ЗВЕРНЕНЬ ГРОМАДЯН

ПРОПОЗИЦІЯ (ЗАУВАЖЕННЯ) – звернення громадян, де висловлюються порада, рекомендація щодо діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, депутатів усіх рівнів, посадових осіб, а також думки щодо врегулювання суспільних відносин та умов життя громадян, вдосконалення правової основи державного і громадського життя, соціально-культурної та інших сфер діяльності держави і суспільства.

ЗАЯВА (КЛОПОТАННЯ) – звернення громадян із проханням про сприяння реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством їхніх прав та інтересів або повідомлення про порушення чинного законодавства чи недоліки в діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, народних депутатів України, депутатів місцевих рад, посадових осіб, а також висловлення думки щодо поліпшення їхньої діяльності.

Клопотання – письмове звернення з проханням про визнання за особою відповідного статусу, прав чи свобод тощо.

СКАРГА – звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб

Громадяни можуть звернутися до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування з **електронними петиціями** через офіційний веб-сайт органу, якому вона адресована, або веб-сайт громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на підтримку електронної петиції.

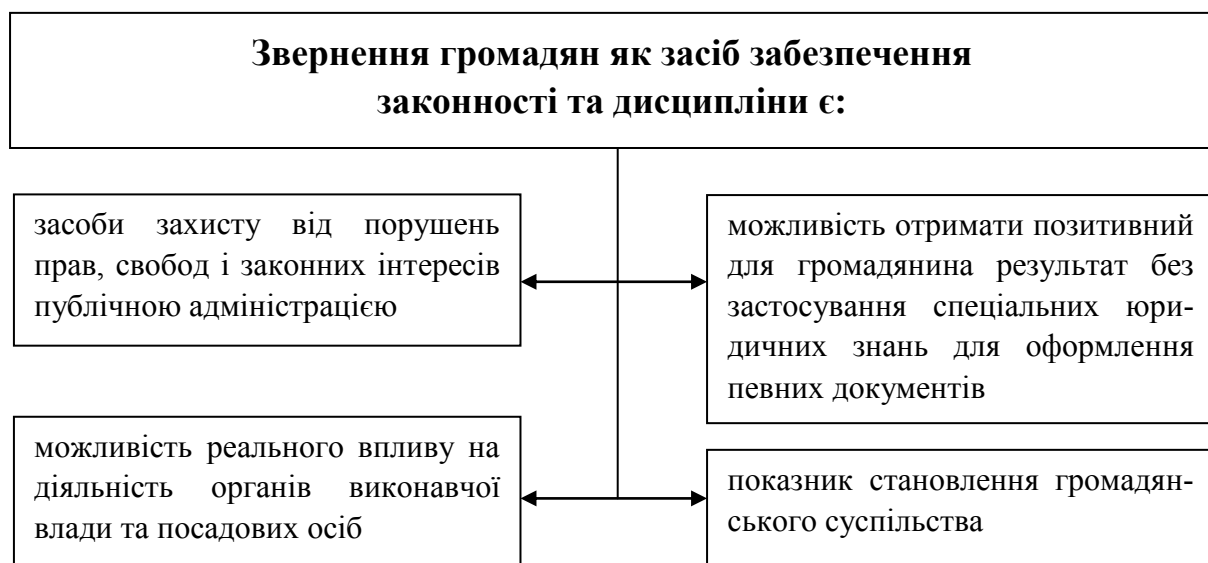
Електронна петиція не може містити заклики до повалення конституційного ладу, порушення територіальної цілісності України, пропаганду війни, насильства, жорстокості, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, заклики до вчинення терористичних актів, посягання на права і свободи людини.

Електронна петиція, адресована відповідно **Президенту України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України**, розглядається за умови збору на її підтримку не менше **25000 підписів громадян протягом не більше трьох місяців** з дня оприлюднення петиції.

Про підтримку або непідтримку електронної петиції публічно оголошується на офіційному веб-сайті Президентом України – щодо електронної петиції, адресованої Президенту України, Головою Верховної Ради України – щодо електронної петиції, адресованої Верховній Раді України, Прем'єр-міністром України – щодо електронної петиції, адресованої Кабінету Міністрів України, головою відповідної місцевої ради – щодо електронної петиції, адресованої органу місцевого самоврядування.

У разі визнання за доцільне викладені в електронній петиції пропозиції можуть реалізовуватися органом, якому вона адресована, шляхом прийняття з питань, віднесених до його компетенції, відповідного рішення. Президентом України, Кабінетом Міністрів України, народними депутатами України за результатами розгляду електронної петиції можуть розроблятися та вноситися в установленому порядку на розгляд Верховної Ради України законопроекти, спрямовані на вирішення порушених у петиції питань.

Електронна петиція, яка в установлений строк не набрала необхідної кількості голосів на її підтримку, після завершення строку збору підписів на її підтримку розглядається як звернення громадян.

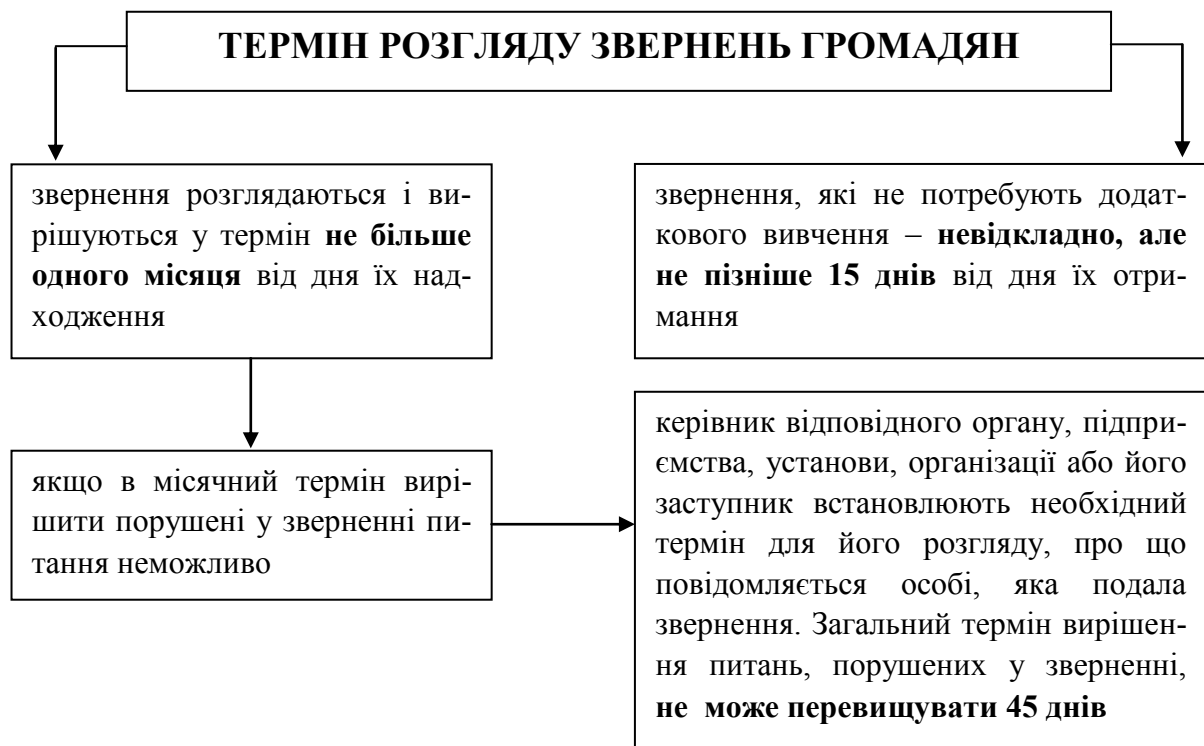
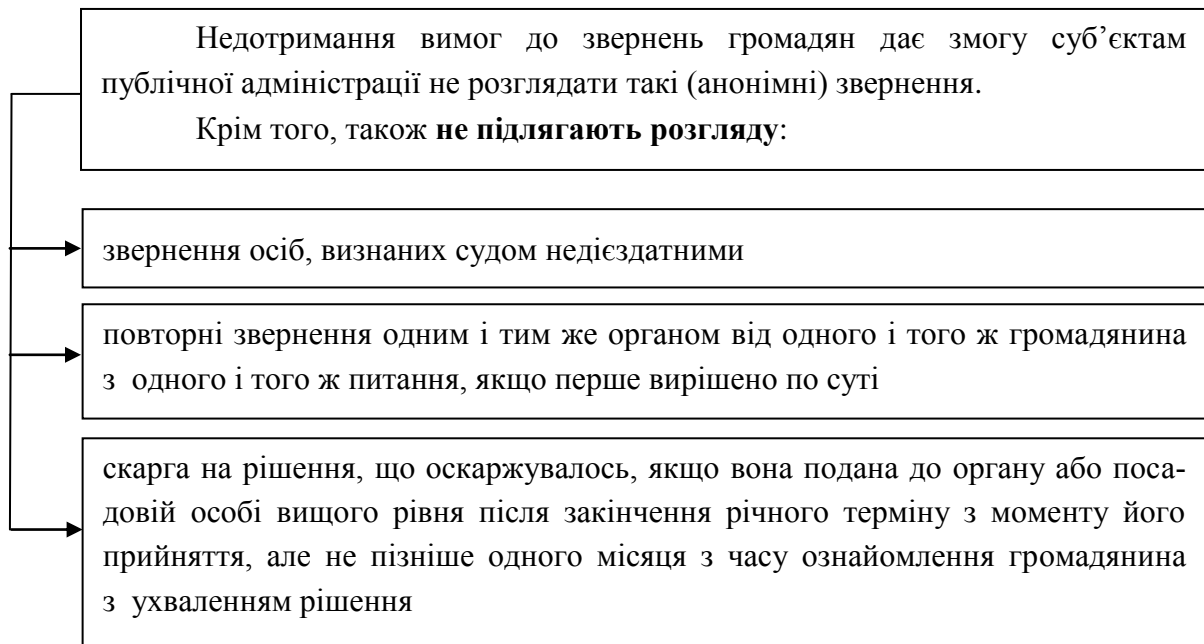

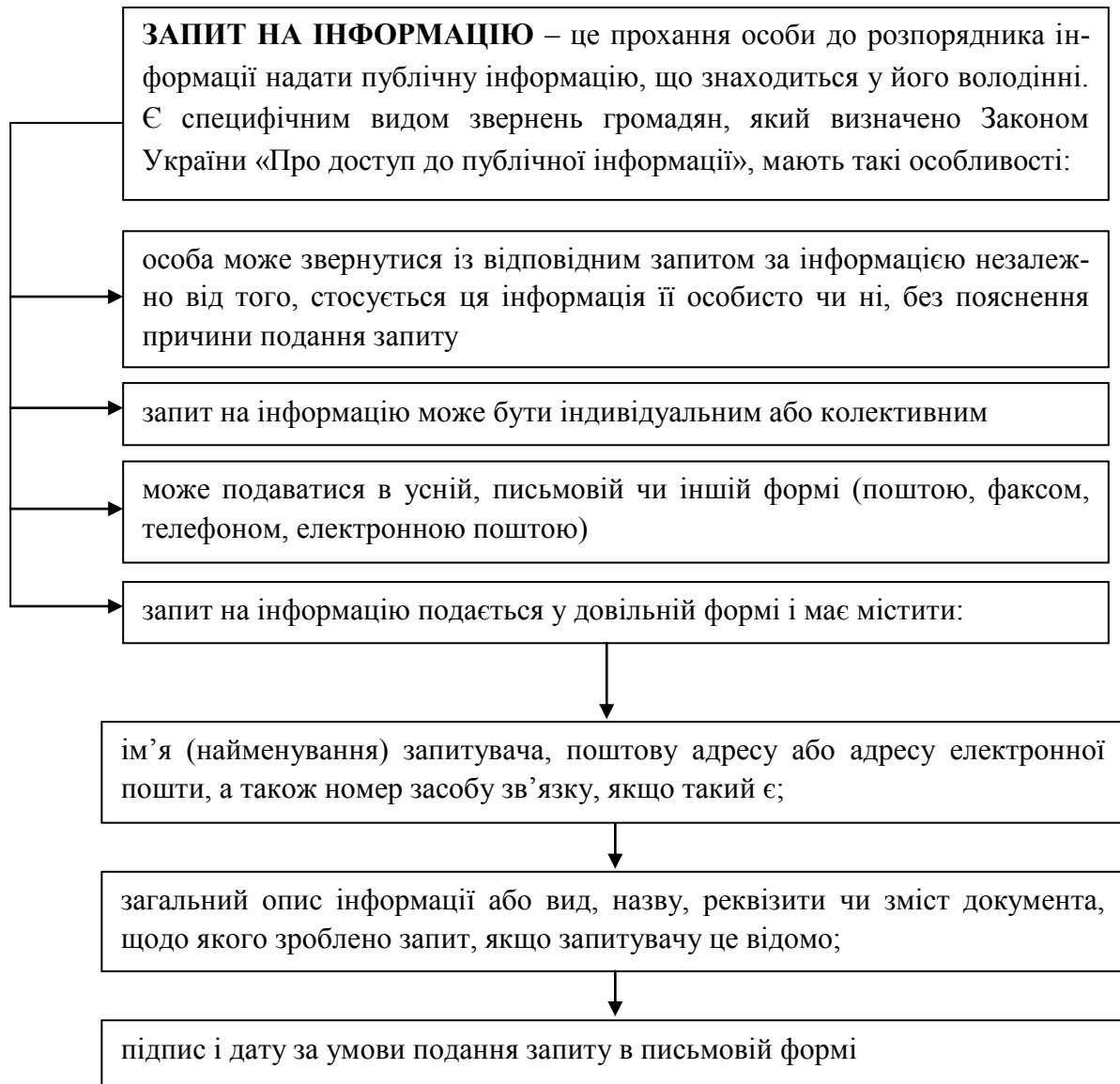
ВИМОГИ ДО ЗВЕРНЕНЬ

адресуються органам та організаціям, громадським об'єднанням або посадовим особам, до повноважень яких належить вирішення порушених у зверненнях питань

необхідність зазначення прізвища, ім'я, по батькові, місця проживання громадянина, викладення суті порушеного питання, зауваження, пропозиції, заяви чи скарги, прохання чи вимоги

усне звернення викладається громадянином і записується посадовою особою, а письмове – надсилається поштою чи передається громадянином особисто або через уповноважену особу, в електронному зверненні має бути зазначено електронну поштову адресу, на яку заявнику може бути надіслано відповідь, або відомості про інші засоби зв'язку з ним

ТЕРМІН РОЗГЛЯДУ ЗАПИТУ НА ІНФОРМАЦІЮ

відповідь на запит на інформацію має бути надана не пізніше 5 робочих днів з дня отримання запиту	у разі, якщо запит на інформацію стосується інформації, необхідної для захисту життя чи свободи особи, щодо стану довкілля, якості харчових продуктів і предметів побуту, аварій, катастроф, небезпечних природних явищ та інших надзвичайних подій, що сталися або можуть статись і загрожують безпеці громадян, відповідь має бути надана не пізніше 48 годин з дня отримання запиту	якщо запит стосується надання великого обсягу інформації або потребує пошуку інформації серед значної кількості даних, то строк розгляду запиту може бути продовжено до 20 робочих днів з обов'язковим повідомленням запитувача в письмовій формі не пізніше 5 робочих днів з дня отримання запиту
--	--	--

Особі може бути відмовлено у наданні інформації, якщо:

- розпорядник інформації не володіє і не зобов'язаний відповідно до його компетенції, передбаченої законодавством, володіти інформацією, щодо якої зроблено запит
- інформація, що запитується, належить до категорії інформації з обмеженим доступом відповідно до частини 2 статті 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації»
- особа, яка подала запит на інформацію, не оплатила передбачені законодавством фактичні витрати, пов'язані з копіюванням або друком
- не дотримано вимог до запиту на інформацію

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Дайте визначення поняттям «законність» та «дисципліна» у сфері публічного управління.
2. Визначте способи забезпечення законності й дисципліни в публічному управлінні.
3. Охарактеризуйте основні види контролю.
4. Що таке адміністративний нагляд, його види та особливості?
5. Охарактеризуйте види звернень громадян.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Особливості прокурорського нагляду у сфері публічного управління.
2. Скарга як спосіб забезпечення законності й дисципліни в публічному управлінні.
3. Правове регулювання електронних петицій.

Тема 10. ПОНЯТТЯ ТА ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

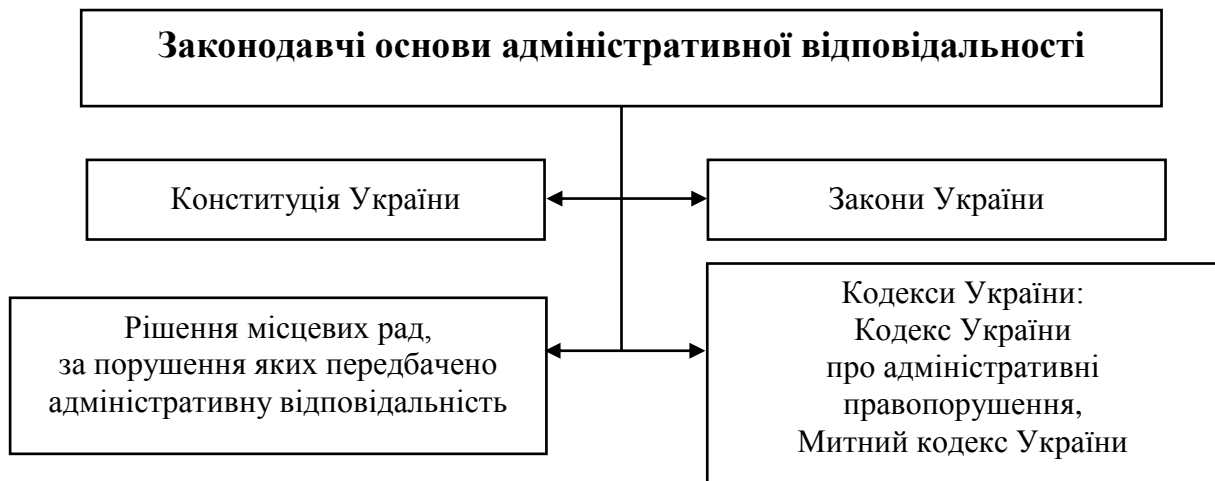
10.1. Поняття адміністративної відповідальності

10.2. Особливості та принципи адміністративної відповідальності

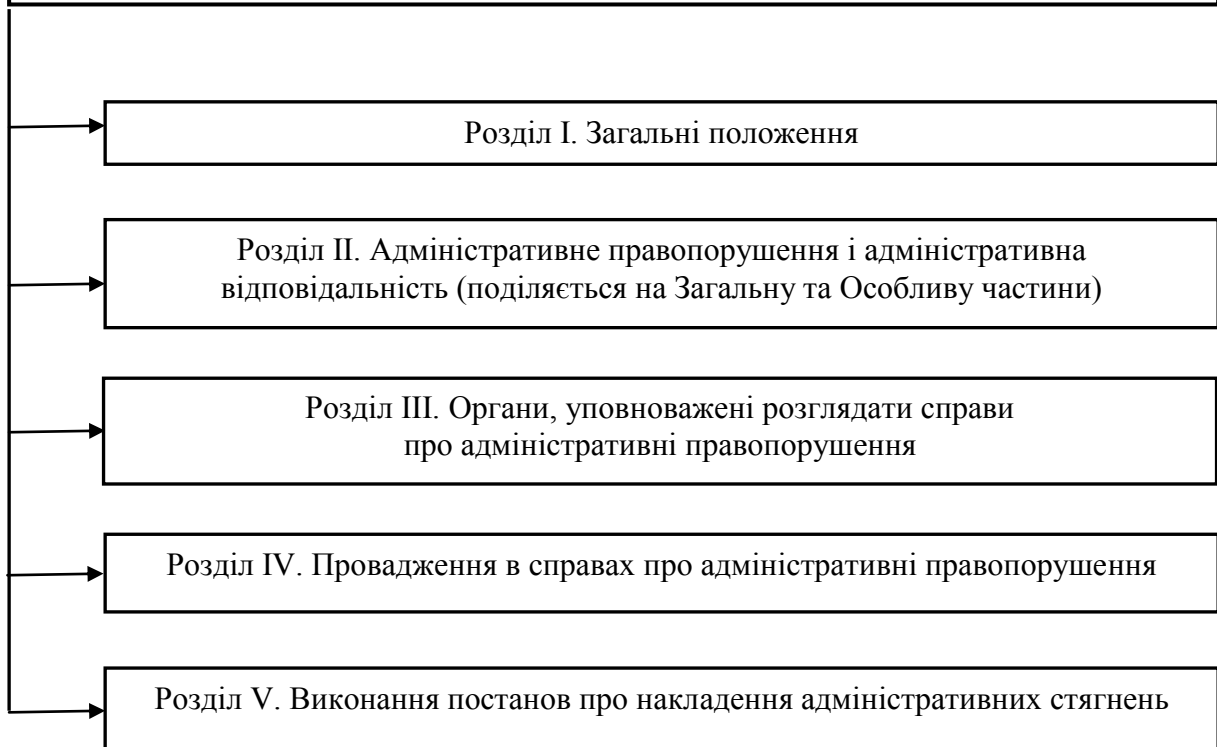
10.3. Відмежування адміністративної відповідальності від інших видів юридичної відповідальності

10.1. ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

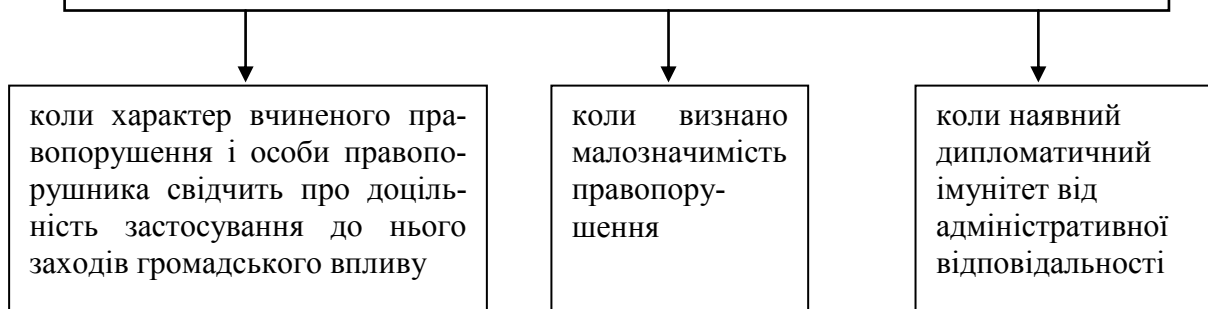
Адміністративна відповідальність – це різновид юридичної відповідальності, специфічна форма реагування держави на адміністративне правопорушення, що полягає в застосуванні уповноваженим органом або посадовою особою передбаченого законом стягнення до суб'єкта правопорушення.

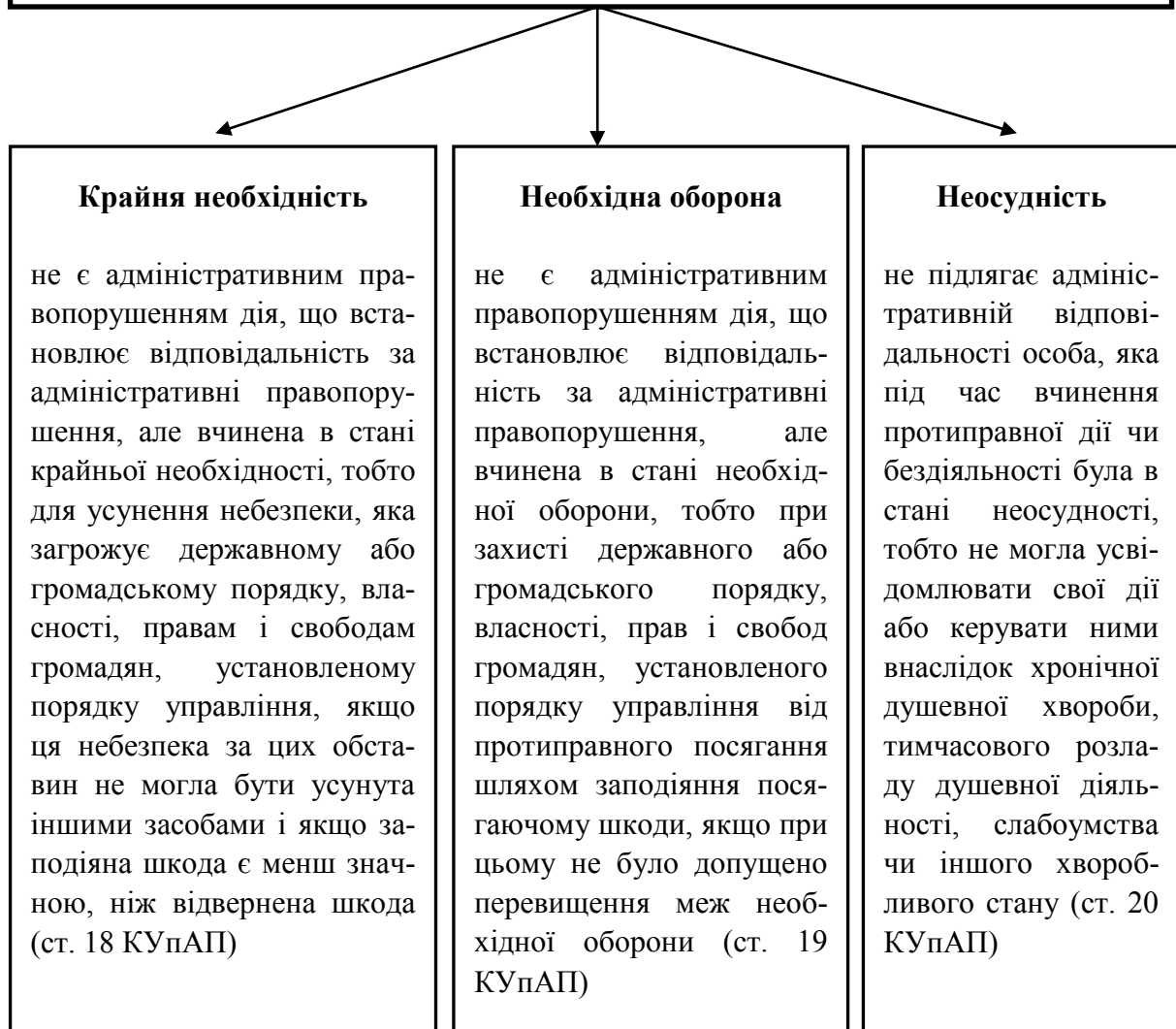
Структура Кодексу України про адміністративні правопорушення

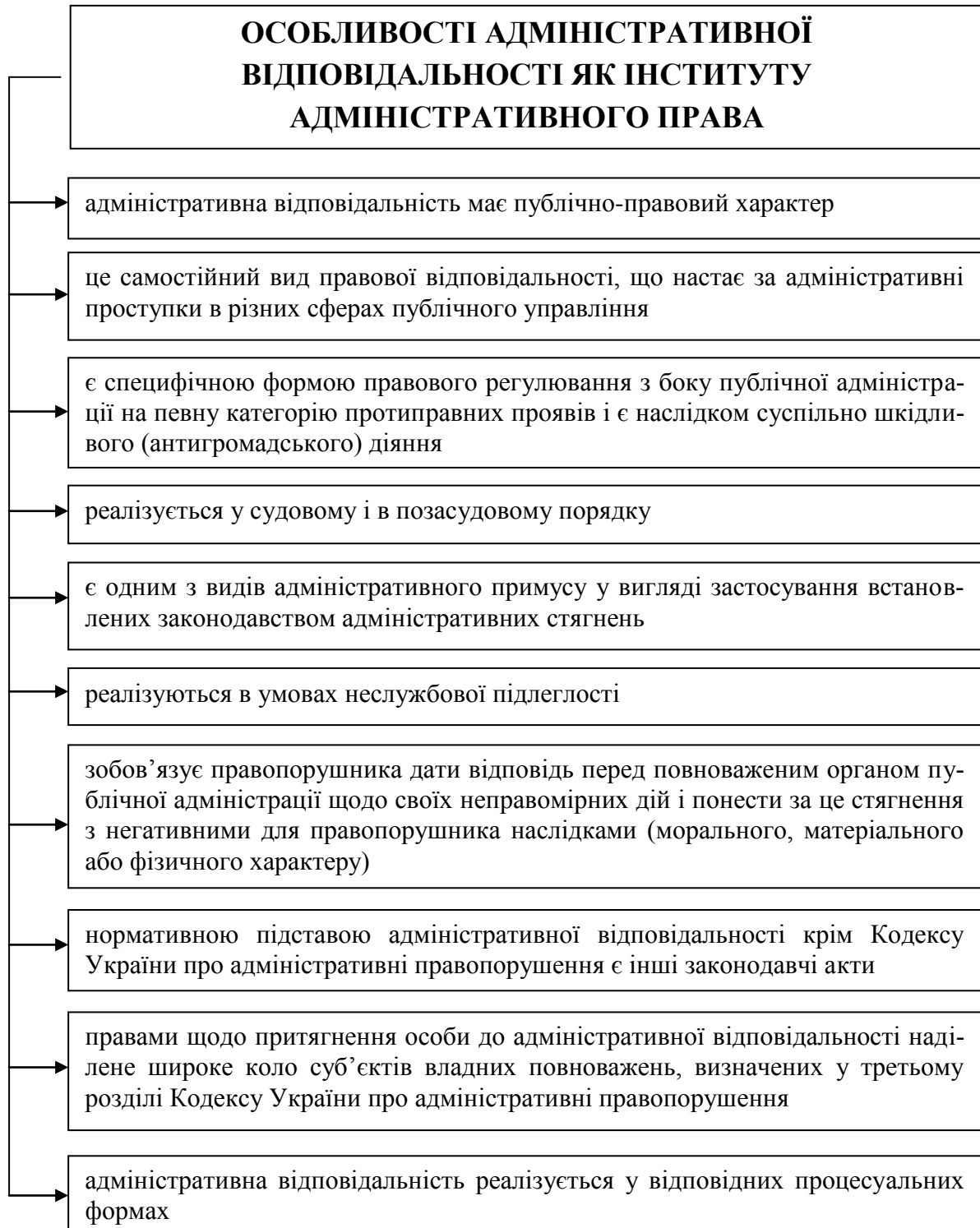
ПІДСТАВИ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

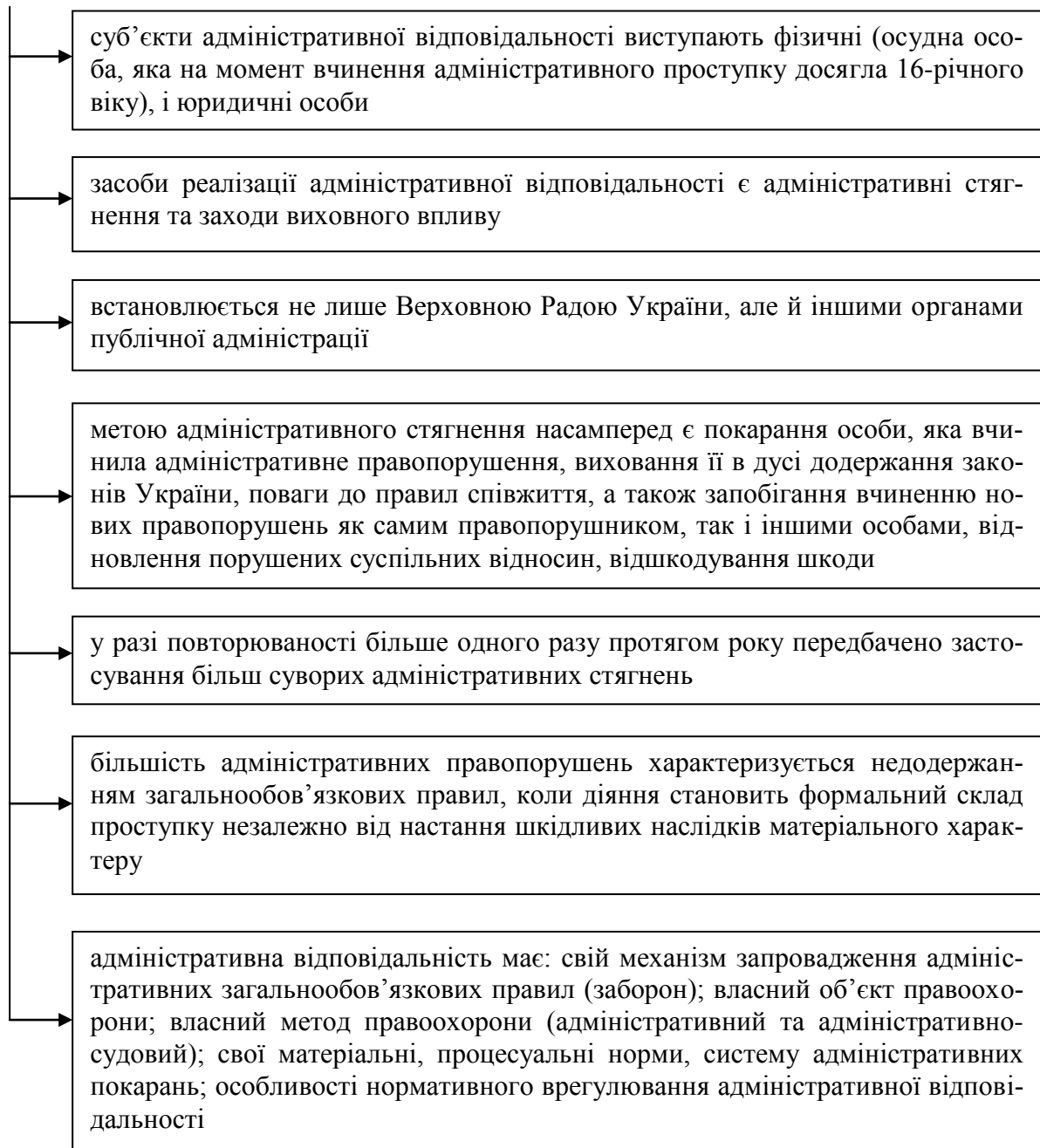

ОБСТАВИНИ, ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ АДМІНІСТРАТИВНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

10.2. ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

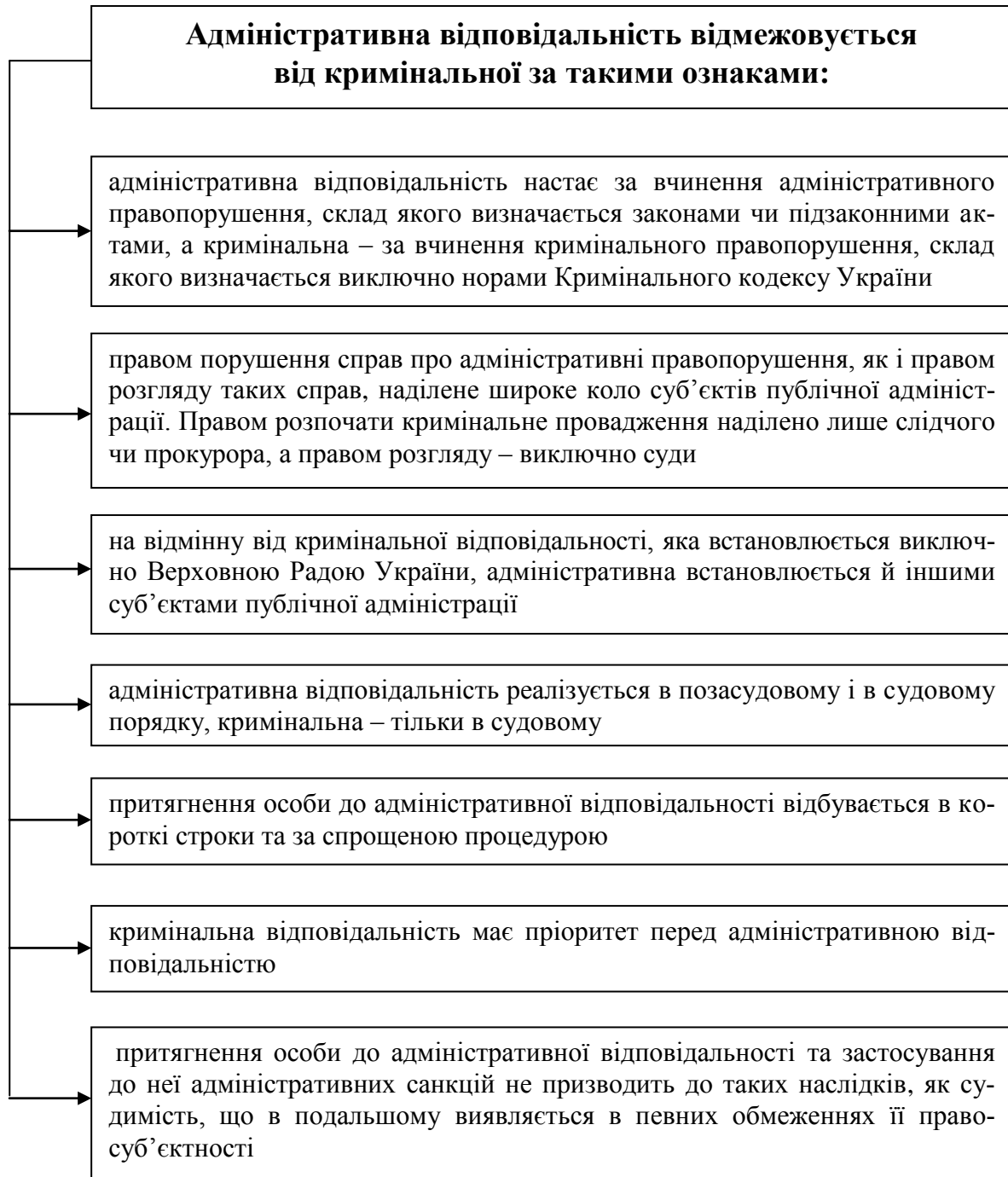

ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ – це основні положення, закріплені в Конституції та інших законах України, на яких ґрунтується порядок притягнення осіб до адміністративної відповідальності

Пріоритетним у правовій державі є **принцип верховенства права**, який полягає в тому, що адміністративна відповідальність в Україні та процедура притягнення до адміністративної відповідальності ґрунтується на конституційних засадах та правових презумпціях, відповідно до яких людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави.

10.3. ВІДМЕЖУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВІД ІНШИХ ВИДІВ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Адміністративна відповідальність відмежовується від цивільно-правової за такими ознаками:

в інституті адміністративної відповідальності діє презумпція невинуватості, а в цивільній – презумпція вини

метою притягнення до адміністративної відповідальності є виховання особи і запобігання вчиненню правопорушень в подальшому та іншими особами, цивільної – найперше відшкодування збитків

адміністративна відповідальність належить до компетенції органів публічної адміністрації та їх посадових осіб, а цивільно-правова – до компетенції суддів

заходи цивільної відповідальності суспільні відносини, захищаються за рахунок майна винного з метою відновити попередній майновий стан потерпілої сторони, а заходи адміністративної відповідальності спрямовані проти особи порушника

нормативні підстави адміністративної та цивільно-правової відповідальності регулюються різним законодавством – адміністративним та цивільним

для адміністративних правопорушень такий елемент, як протиправний наслідок (матеріальна шкода), не завжди є обов'язковим, а цивільне правопорушення, як правило, його передбачає

адміністративна відповідальність настає здебільшого у позасудовому порядку в короткі строки або навіть на місці вчинення проступку, натомість цивільно-правова не може бути без відповідного звернення заінтересованої сторони до суду з позовом

об'єктом цивільних протиправних дій є майнові відносини, які захищаються у судовому порядку. Об'єкт адміністративних протиправних дій інші – суспільні відносини в сфері публічного управління, які захищаються в судовому і в позасудовому порядку владою відповідних органів та посадових осіб

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Сформулюйте поняття та розкрийте суть адміністративної відповідальності.
2. Охарактеризуйте принципи адміністративної відповідальності.
3. Наведіть основні риси адміністративної відповідальності.
4. Які нормативно-правові акти становлять законодавчу основу адміністративної відповідальності?
5. Які риси відрізняють адміністративну і кримінальну відповідальність?

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Рішення місцевих рад, які встановлюють адміністративну відповідальність.
2. Реалізація принципів законності та доцільності під час застосування заходів адміністративної відповідальності.
3. Відмежування адміністративної та господарської відповідальності.

Тема 11. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА ЙОГО ЮРИДИЧНИЙ СКЛАД

11.1. Поняття адміністративного правопорушення (проступку)

11.2. Поняття складу адміністративного правопорушення

11.3. Структура складу адміністративного правопорушення

11.1. ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ (ПРОСТУПКУ)

Адміністративним правопорушенням (проступком) визначається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність (ст. 9 КУпАП)

**ОБ'ЄКТИВНІ ОЗНАКИ
АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ**

Суспільна небезпека (суспільна шкідливість) – дія чи бездіяльність, що заподіює або створює загрозу заподіяння шкоди об'єктам адміністративно-правової охорони, які передбачені у ст. 9 КУпАП (деструктивний вплив правопорушення)

Протиправність – це внутрішня властивість адміністративного правопорушення. Протиправність є виразником специфічних соціальних зв'язків та означає посягання на будь-який об'єкт адміністративно-правової охорони, тобто є таким, що порушує норми права

Караність – означає, що адміністративним проступком визнається лише таке протиправне, винне діяння, за яке законом передбачено застосування адміністративних стягнень

**СУБ'ЄКТИВНІ ОЗНАКИ
АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ**

Винуватість – передбачає наявність у особи відповідного психічного ставлення до вчиненого діяння та його наслідків (за наявності останніх)

Осудність (деліктоздатність) – передбачає спроможність особи нести встановлену законом адміністративну відповідальність за протиправні вчинки

ВИДИ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

11.2. ПОНЯТТЯ СКЛАДУ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Склад адміністративного правопорушення – це сукупність встановлених законом об'єктивних і суб'єктивних ознак, які характеризують діяння як адміністративне правопорушення (проступок)

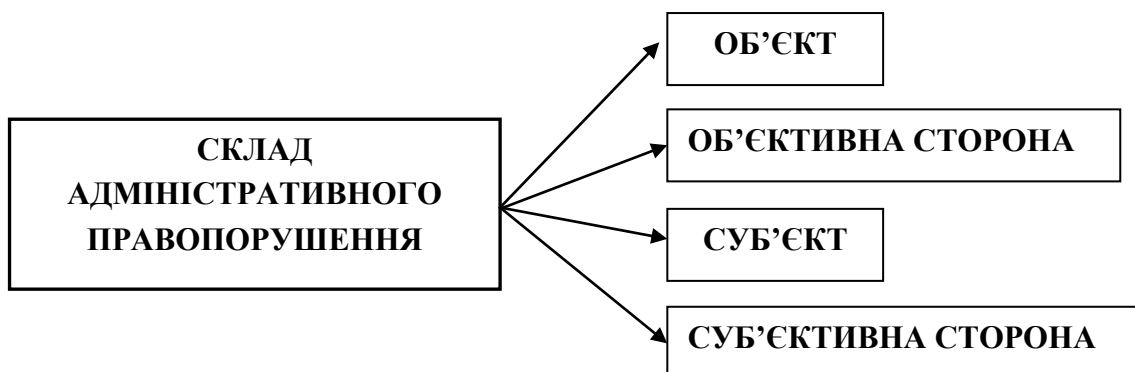
Встановлення складу адміністративного правопорушення

сприяє виявленню найістотніших ознак протиправних діянь, їх розмежуванню та встановленню справедливих санкцій

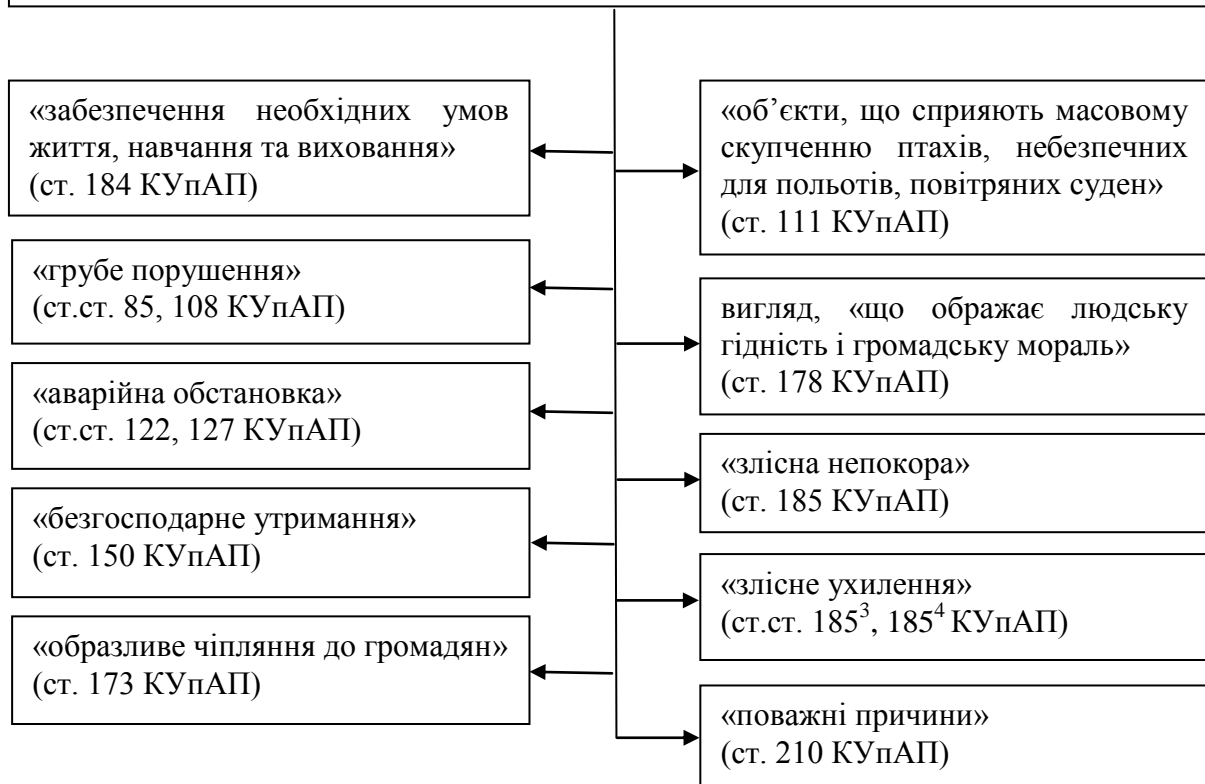
допомагає правозастосовним органам правильно кваліфікувати правопорушення та вжити адекватних їм заходів впливу

дає можливість зрозуміти закон, допомагає навчанню юристів і правовому вихованню громадян

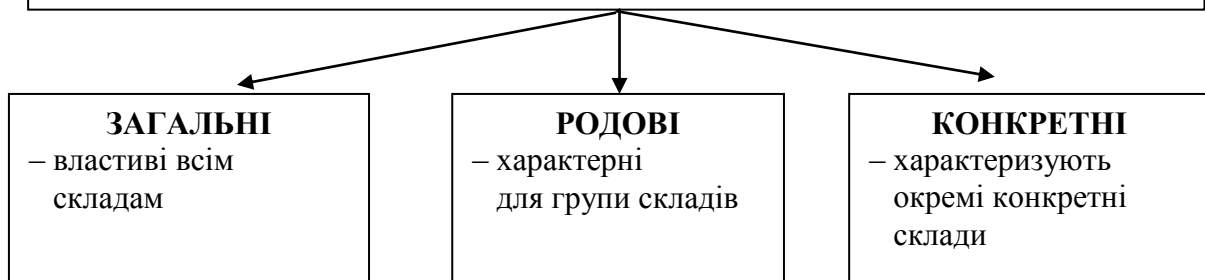
Склад адміністративного правопорушення повинен містити передбачену нормами адміністративного права сукупність ознак, за наявності яких те чи інше протиправне діяння можна кваліфікувати як правопорушення

Під час опису складів доволі широко використовуються оцінні ознаки. Питання про їх наявність або відсутність вирішується правозастосувачем з урахуванням конкретних обставин. До них, зокрема, належать:

Оцінні ознаки можна розрізнати за ступенем узагальнення

11.3. СТРУКТУРА СКЛАДУ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

ОБ'ЄКТ – це спільні відносини, що регулюються нормами права різних галузей і охороняються заходами адміністративної відповідальності

ВИДИ ОБ'ЄКТІВ

ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА складу правопорушення містить зовнішні ознаки та обставини, які характеризують адміністративне правопорушення

ОЗНАКИ ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ

ОБОВ'ЯЗКОВІ

діяння (дія чи бездіяльність); шкідливі наслідки вчинення порушення; причинний зв'язок між діянням і наслідком

ФАКУЛЬТАТИВНІ

час, місце, спосіб вчинення, знаряддя вчинення правопорушення та інше

1. Обов'язкові:

а) **діяння** (дія чи бездіяльність). Ця ознака, описана у висвітленні загальних ознак адміністративного правопорушення, зводиться до вчинення певних дій чи констатації бездіяльності;

б) **шкідливі наслідки** – негативні зміни, що виникають внаслідок вчинення правопорушення. Зазвичай вказані зміни насамперед стосуються об'єкта адміністративного правопорушення. З огляду на наявність чи відсутність матеріальних шкідливих наслідків розрізняють два види адміністративних правопорушень: з *матеріальним складом* і з *формальним складом*. До *першого* виду відносять такі, для яких обов'язковим елементом є настання матеріальних шкідливих наслідків (наприклад, пошкодження газопроводів під час провадження робіт (ст. 103-2 КУпАП), де матеріальним шкідливим наслідком є пошкоджений газопровід). Своєю чергою, до *другого* виду відносять правопорушення, для яких факт настання матеріальних шкідливих наслідків не є обов'язковим; для них сам факт учинення правопорушення свідчить про настання шкідливих наслідків (наприклад, порушення порядку провадження господарської діяльності, передбачене ст. 164 КУпАП, може і не спричинити матеріальних шкідливих наслідків із причини випуску якісної продукції, товарів, надання послуг, водночас це – адміністративне правопорушення з формальним складом, оскільки шкідливі наслідки формально полягають у здійсненні господарської діяльності без державної реєстрації чи ліцензії);

в) **причинний зв'язок** між діянням і шкідливими наслідками. Насамперед стосується адміністративних правопорушень із матеріальним складом, де необхідно чітко встановити, що діяння передувало настанню шкідливих наслідків і між ними є причинний зв'язок.

2. Необов'язкові (факультативні):

а) **місце** вчинення правопорушення. Має значення в таких випадках, як, наприклад, знищення або пошкодження підросту в лісах (ст. 66 КУпАП), де має бути встановлено, що правопорушення вчинене саме у лісі;

б) **час** учинення правопорушення. Важлива ознака у випадках, скажімо, порушення порядку або строків подання інформації про дітей-сиріт і дітей, які залишилися без опіки (піклування) батьків (ст. 184-2 КУпАП), де важлива обставина – строки (час) подання такої інформації;

в) **засоби вчинення** адміністративного правопорушення. Є обставиною, яку важливо встановити у таких випадках, як, наприклад, створення умов для організації та проведення з порушенням установленого порядку зборів, мітингів, вуличних походів або демонстрацій (ст. 185-2 КУпАП), де зазначено, що адміністративним правопорушенням є надання посадовими особами із зазначеною метою приміщень, транспорту, технічних засобів (які певною мірою і є засобами вчинення адміністративного правопорушення);

г) **обставини (спосіб)** вчинення правопорушення. Має значення для правильної кваліфікації такого правопорушення, як, наприклад, ворожіння у громадських місцях (ст. 181 КУпАП): важливою обставиною є факт учинення ворожіння саме у громадському місці.

Суб'єктами адміністративної відповідальності можуть бути фізичні (осудні особи, які на момент вчинення адміністративного проступку досягли шістнадцятирічного віку (ст. 12 КУпАП) та юридичні особи.

ОЗНАКИ СУБ'ЄКТІВ

ЗАГАЛЬНИЙ

властивий всім суб'єктам
(вік, осудність)

СПЕЦІАЛЬНИЙ

визначають індивідуальну характеристику суб'єкта, особливості його спеціального, фізичного, професійного, службового статусу, родинні зв'язки, відношення до власності, до військової служби тощо

Серед загальних суб'єктів виокремлюють і так звані *спеціальні суб'єкти* (ті, яким властиві певні особливості щодо вчинення тих чи інших правопорушень або які не несуть адміністративної відповідальності на загальних підставах).

До них належать, наприклад:

– за ознаками трудової та службової діяльності: посадові (службові) особи; капітани кораблів; працівники підприємств торгівлі та громадського харчування; водії; підприємці; військовослужбовці та працівники ОВС;

– за ознаками протиправної поведінки в минулому: особи, які раніше притягалися до адміністративної відповідальності; перебували під адміністративним наглядом органів внутрішніх справ; хворі на наркоманію;

– за ознакою знаходження на спеціальному обліку у військкоматі: призовник; військовозобов'язаний; резервіст; особа, яка знаходиться на військових зборах.

У названих випадках йдеться про специфічний правовий статус; тих чи інших осіб, що обумовлює закріплення за суб'єктом проступку таких спеціальних ознак:

- 1) притаманні лише окремим групам громадян;
- 2) виникають на підставі індивідуально-правових актів або інших нормативних актів;
- 3) відображають специфіку правового статусу цих суб'єктів;
- 4) закріплені у КУпАП;

5) закріплюються з метою диференціювати відповідальність різних категорій громадян.

У законодавстві про адміністративні правопорушення не розкривається поняття осудності, воно виникає з визначення неосудності. Як зазначено в ст. 20 КУпАП, під неосудністю розуміється стан, в якому особа не могла усвідомлювати свої дії або керувати ними внаслідок хронічної душевної хвороби, тимчасового розладу душевної діяльності, слабоумства чи іншого хворобливого стану. Відтак можна зробити висновок, що осудність — це здатність особи усвідомлювати свої дії або керувати ними, а отже, і нести за них відповідальність.

Для неповнолітніх вік, з якого може настати адміністративна відповідальність, визначається не в день народження особи, а з нуля годин наступної за днем народження доби. Якщо точну дату дня народження встановити неможливо, то проводиться судово-медична експертиза, яка і визначає рік народження. У цьому разі днем народження винного вважається останній день року. Якщо вік визначений мінімальною та максимальною кількістю років, слід виходити з мінімального віку, який визначається експертизою.

Суб'єктом адміністративного правопорушення є і *юридична особа*. Відповідно до статті 14² КУпАП адміністративну відповідальність за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, несуть юридичні та фізичні особи, за якими зареєстровано транспортний засіб. Юридична особа, за якою зареєстровано транспортний засіб або яка ввезла транспортний засіб на територію України, звільняється від відповідальності за адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, якщо транспортний засіб, його номерний знак вибули з володіння власника внаслідок протиправних дій інших осіб.

СУБ'ЄКТИВНА СТОРОНА адміністративного правопорушення виявляється у внутрішньому психічному ставленні осудного дієдатного суб'єкта до вчиненого ним правопорушення та його шкідливих наслідків

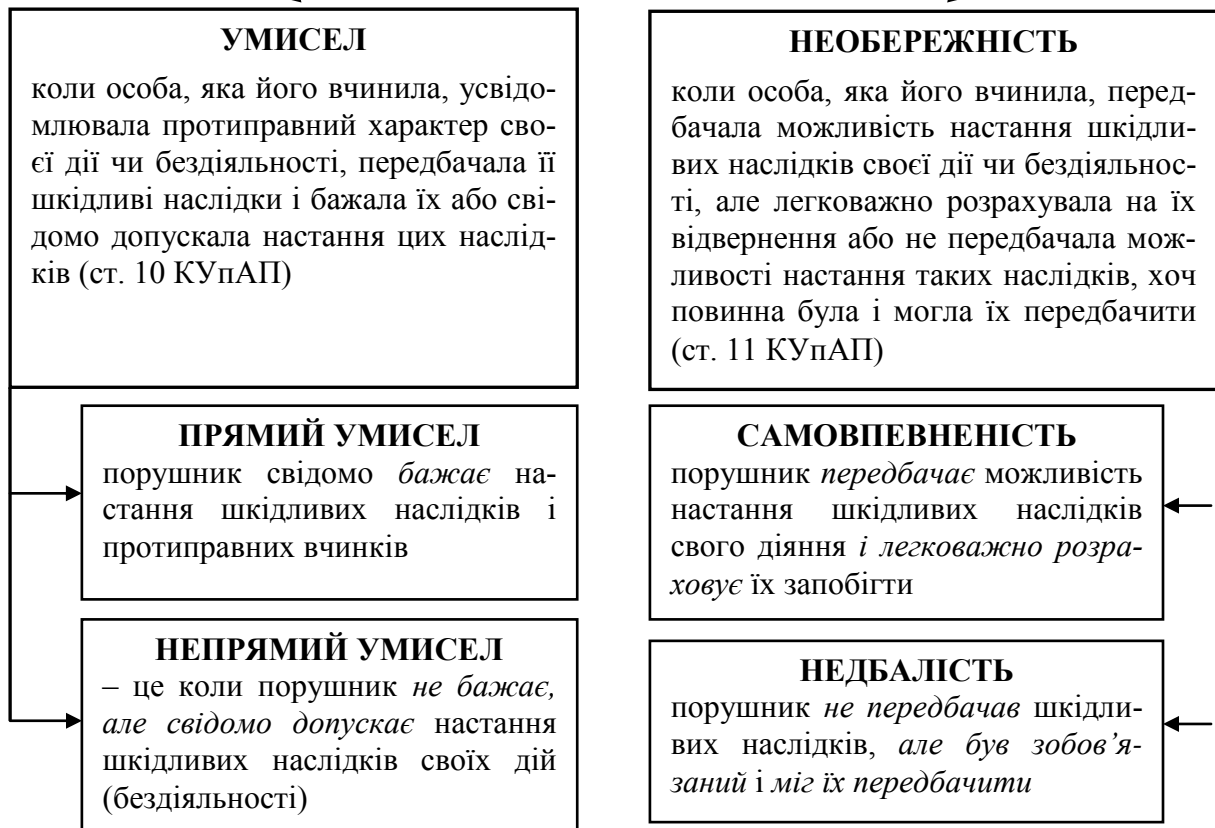
**ОЗНАКИ СУБ'ЄКТИВНОЇ
СТОРОНИ**

ВИНА

МОТИВ

МЕТА

ФОРМИ ВИНИ

ВИНА – це психічне ставлення особи до вчинюваного нею суспільно шкідливого діяння і його наслідків.

МЕТА – це уявний образ результату, до якого прагне винний, його уявлення про ті бажання, наслідки, які повинні настати внаслідок вчинення проступку.

Конструктивною ознакою складу злочину в низці випадків є і підлягає встановленню мета правопорушення, коли на неї вказано безпосередньо у адміністративно-деліктному законодавстві.

МОТИВ – це чинники внутрішнього замовлення, детерміновані потребами та бажаннями правопорушника.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Сформулюйте поняття адміністративного правопорушення.
2. Розкрийте склад адміністративного правопорушення.
3. Наведіть приклад вчинення адміністративного правопорушення умисно та з необережності.
4. Назвіть види адміністративних правопорушень.
5. Охарактеризуйте суб'єкт адміністративного правопорушення.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Запобігання скоєнню адміністративних правопорушень.
2. Загальна характеристика юридичного складу адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 173 Кодексу України про адміністративні правопорушення.
3. Юридична особа як суб'єкт адміністративного правопорушення.

Тема 12. ВИДИ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ

12.1. Поняття, система та види адміністративних стягнень

12.2. Характеристика адміністративних стягнень

12.3. Накладення адміністративних стягнень

12.1. ПОНЯТТЯ, СИСТЕМА ТА ВИДИ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ

Адміністративні стягнення – це матеріалізований вияв адміністративної відповідальності, що полягає в застосуванні певних несприятливих заходів морального, матеріального або фізичного характеру до особи, яка вчинила адміністративне правопорушення

Метою адміністративного стягнення є виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення в дусі додержання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень і правопорушником, і іншими особами

Адміністративні стягнення охоплюють елементи репресивного (карального), виховного та запобіжного характеру, крім того, вони мають за мету захист публічної безпеки, власності, встановленого порядку управління та інших суспільних відносин; застосовуються лише до винних у вчиненні адміністративних проступків осіб; як правило, полягають у позбавленні або обмеженні певних прав, благ тощо, чим досягається мета покарання порушника, запобігання вчиненню нових порушень.

КЛАСИФІКАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ

ЗА ПОРЯДКОМ ЗАСТОСУВАННЯ

Можуть застосовуватись **як основні та як додаткові** (оплатне вилучення та конфіскація предмета, який став знаряддям учинення чи безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення)

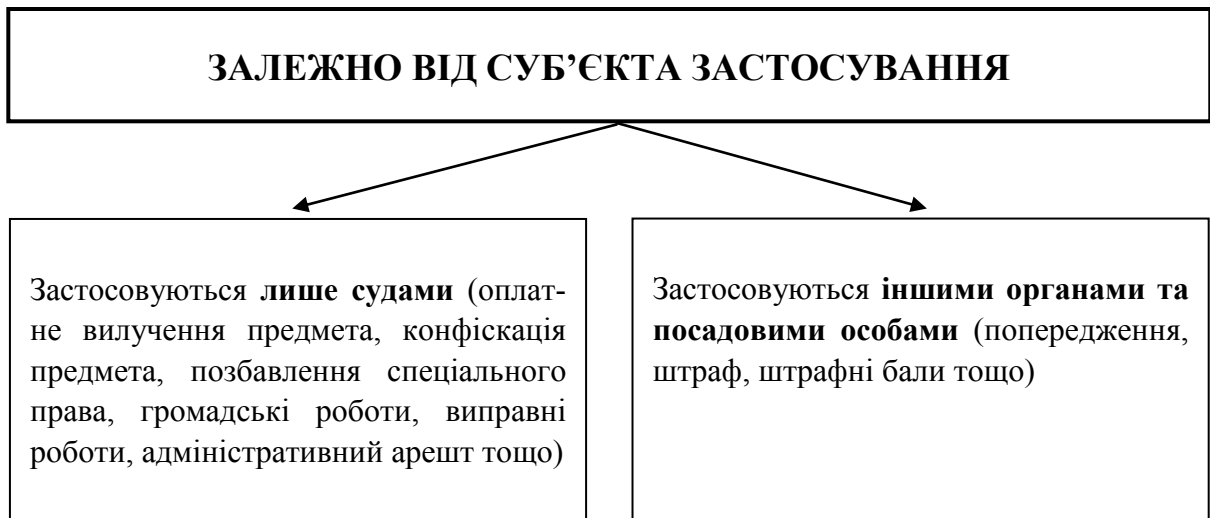
Можуть застосовуватись **лише як основні** (всі інші види адміністративних стягнень)

Можуть застосовуватись **лише як додаткові** (позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю)

ЗА ДІЄЮ В ЧАСІ

Одномоментними (разовими) –
попередження,
штраф, конфіскація,
оплатне вилучення предмета

Тривалими –
арешт (до 15 діб),
позбавлення прав (до 3 років),
виправні роботи (до 2 місяців)

ВИДИ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ
(ст. 24 КУпАП)

→ Попередження (ст. 26 КУпАП)

→ Штраф (ст. 27 КУпАП)

→ Штрафні бали (ст. 27-1 КУпАП)

→ Оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення чи безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення (ст. 28 КУпАП)

→ Конфіскація: предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення (ст. 29 КУпАП)

→ Позбавлення спеціального права, наданого даному громадянинуві (права керування транспортними засобами, права полювання) (ст. 30 КУпАП)

→ Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю (ст. 30 КУпАП)

→ Виправні роботи (ст. 31 КУпАП)

→ Громадські роботи (ст. 30¹ КУпАП)

→ Адміністративний арешт (ст. 32 КУпАП)

→ Арешт з утриманням на гауптвахті (ст. 32¹ КУпАП)

ПОПЕРЕДЖЕННЯ – це вид адміністративного стягнення, який застосовується за вчинення незначних правопорушень, а також до осіб, які вперше вчинили проступок і водночас позитивно характеризуються.

Зміст попередження як заходу адміністративного стягнення полягає в офіційному, від імені держави, осудженні протиправного діяння суб'єктом публічної адміністрації й у попередженні правопорушника про неприпустимість таких дій надалі. Воно розраховане на виховний ефект і не зачіпає ні майнових, ні інших прав порушника.

Попередження як захід адміністративного стягнення **вноситься в письмовій формі.**

У передбачених законом випадках попередження фіксується іншим установленим способом.

За суттю *попередження* як адміністративне стягнення більшою мірою є моральним покаранням, яке *впливає на виховання правопорушника та сприяє профілактиці правопорушень у майбутньому.*

Попередження як захід адміністративного стягнення має низку особливостей:

потребує юридичного оформлення у вигляді винесення письмової постанови, що відповідає вимогам ст. 283 КУпАП. Постанова про накладення адміністративного стягнення у вигляді попередження виконується органом (посадовою особою), який виніс постанову, шляхом оголошення постанови порушнику. Якщо постанова про накладення адміністративного стягнення у вигляді попередження виноситься під час відсутності порушника, йому вручається копія постанови в порядку і строки, передбачені ст. 285 КУпАП

законодавець передбачає можливість фіксації попередження в іншій установленій законом формі. Також ст. 306 КУпАП визначає, що за вчинення порушень, передбачених статтями 116 КУпАП (порушення правил по охороні порядку і безпеки руху на річковому транспорті і маломірних суднах), 116² КУпАП (порушення правил, що забезпечують безпеку експлуатації суден на внутрішніх водних шляхах), 117 КУпАП (порушення правил користування річковими і маломірними суднами), адміністративні стягнення у вигляді попередження на місці оформляються способом, встановленим Міністерством внутрішніх справ України або спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі транспорту

до попередження, як і до будь-якого основного стягнення, може бути приєднане додаткове стягнення

усні попередження посадових осіб не можуть розглядатися як стягнення

Прикладами адміністративних правопорушень, за вчинення яких можливе застосування попередження як виду адміністративного стягнення є: недодержання вимог щодо охорони атмосферного повітря при введенні в експлуатацію і експлуатації підприємств і споруд (ст. 79 КУпАП), порушення правил охорони електричних мереж (ст. 99 КУпАП), порушення правил перевезення небезпечних речовин і предметів на транспорті (ст. 133 КУпАП)

ШТРАФ є грошовим стягненням, що накладається на громадян, посадових та юридичних осіб за адміністративні правопорушення у випадках і розмірі, встановлених законодавством України

→ накладається на правопорушників в адміністративному або судовому порядку у випадках і межах, передбачених законом

→ розмір штрафу визначається зазвичай щодо офіційно встановленого розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян або, в окремих випадках, у кратному розмірі до вартості проїзду

→ щодо посадових осіб, на відміну від громадян, чинним законодавством встановлені більш високі розміри стягнень

→ можуть встановлюватись у відносно визначеному розмірі (за наявності верхньої межі – ст. 211¹ КУпАП) та з визначенням верхньої та нижньої межі (ст. 173 КУпАП)

→ має бути сплачений порушником не пізніше як через 15 днів з дня вручення йому постанови про накладення штрафу (крім випадків, передбачених законодавством), а у разі оскарження такої постанови – не пізніше як через 15 днів з дня повідомлення про залишення скарги без задоволення

→ у разі відсутності самостійного заробітку в осіб віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років, які вчинили адміністративне правопорушення, штраф стягується з батьків або осіб, які їх замінюють

→ уповноваженими працівниками підрозділів Національної поліції штраф може стягуватися на місці вчинення адміністративного правопорушення незалежно від розміру виключно за допомогою безготівкових платіжних пристроїв

Прикладами адміністративних правопорушень, за які застосовується штраф як адміністративне стягнення, є: злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця (ст. 185 КУпАП), незаконне перевезення іноземців та осіб без громадянства територією України (ст. 206-1 КУпАП)

ШТРАФНІ БАЛИ є стягненням, що накладається на громадян за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, установлені КУпАП

→ накладається на правопорушників лише уповноваженими особами Національної поліції

→ накладається лише на громадян за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі

→ може бути накладено без участі особи, яка притягається до адміністративної відповідальності

→ виконується шляхом вирахування кількості штрафних балів, передбачених відповідною статтею Особливої частини КУпАП від 150 балів, нарахованих щорочно кожному громадянину, який має право керування транспортним засобом

→ у разі, якщо розмір стягнення у вигляді штрафних балів перевищує залишок балів громадянина, штрафні бали накладаються відповідно до залишку незалежно від розміру штрафних балів, зазначених у відповідній статті Особливої частини КУпАП

→ після використання штрафних балів за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, може бути накладено штраф

Прикладом адміністративних правопорушень, за які застосовується штрафні бали як адміністративне стягнення, є: перевищення встановлених обмежень швидкості руху транспортних засобів більш як на двадцять кілометрів на годину, порушення вимог дорожніх знаків та розмітки проїзної частини доріг, правил перевезення вантажів, буксирування транспортних засобів, зупинки, стоянки, проїзду пішохідних переходів, ненадання переваги у русі пішоходам на нерегульованих пішохідних переходах, а також порушення встановленої для транспортних засобів заборони рухатися тротуарами чи пішохідними доріжками (ст. 122 КУпАП).

ОПЛАТНЕ ВИЛУЧЕННЯ ПРЕДМЕТА, ЯКИЙ СТАВ ЗНАРЯДДЯМ УЧИНЕННЯ ЧИ БЕЗПОСЕРЕДНІМ ОБ'ЄКТОМ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ (ст. 28 КУпАП) – це специфічний вид грошово-матеріальних стягнень, накладених за вчинення адміністративних проступків з використанням спеціальних предметів, приладів, або безпосереднім об'єктом яких є заборонений предмет. Оплатне вилучення цього предмета полягає в його примусовому вилученні у особи, яка правомірно ним володіє, та подальшій реалізації з передачею одержаної суми колишньому власнику за винятком витрат з реалізації предмета

застосовується здебільшого за порушення, які становлять найбільшу суспільну шкідливість

більшості випадків оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення правопорушення, застосовується як додатковий захід (разом зі штрафом та позбавленням спеціального права, наданого особі)

передбачає оплатне вилучення як основний та додатковий захід стягнення (ст. 25 КУпАП)

Оплатне вилучення необхідно відрізнити від інших видів вилучення, таких як:

Реквізиція – адміністративно-примусовий захід, який застосовується органами публічної адміністрації у разі стихійного лиха, аварії, епідемії, епізоотії та за інших надзвичайних обставин; оплатне вилучення – захід адміністративного стягнення

Конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення (ст. 29 КУпАП), полягає в примусовому безоплатному переданні цього предмета у власність держави за рішенням суду

Реквізіція виявляється в оплатному відчуженні або тимчасовому вилученні на оплатній основі майна громадян або публічних органів, громадських організацій, оплатне вилучення поширюється тільки на конкретні предмети, знаряддя або безпосередній об'єкт проступку. Якщо реквізіція не є санкцією з боку держави і ніяк не пов'язана з адміністративним правопорушенням, застосовується у виключних випадках, то оплатне вилучення – захід адміністративного стягнення за вчинення адміністративного проступку. Реквізіція, на відміну від оплатного вилучення, може бути й тимчасовим заходом, який застосовується не тільки до громадян, а й до громадських організацій.

Оплатне вилучення предмета вважається більш м'яким заходом стягнення ніж конфіскація. За ті ж дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з правопорушень щодо порушення правил зберігання або перевезення зброї як додаткове стягнення тягне конфіскацію зброї і бойових припасів (ч. 2 ст. 191 КУпАП), а вчинення того ж проступку вперше (ч. 1 ст. 191 КУпАП) має наслідком застосування лише оплатного вилучення зброї і бойових припасів як додаткового стягнення.

Оплатне вилучення предмета, який став знаряддям учинення чи безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, як вид адміністративного стягнення може застосовуватися лише до осіб, які є власниками предмета, що став знаряддям учинення адміністративного правопорушення.

Прикладами адміністративних правопорушень, за вчинення яких можливе застосування оплатного вилучення предмета, який став знаряддям учинення чи безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, є: повторне протягом року вчинення керування транспортними засобами особами у стані акогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції ст. 130 КУпАП), порушення громадянами правил зберігання, носіння або перевезення вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї та бойових припасів (ст. 191 КУпАП)

КОНФІСКАЦІЯ ПРЕДМЕТА, ЯКИЙ СТАВ ЗНАРЯДДАМ УЧИНЕННЯ АБО БЕЗПОСЕРЕДНІМ ОБ'ЄКТОМ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ – це примусова безоплатна передача цього предмета у власність держави за рішенням суду.

Конфісковано може бути лише предмет, який є у приватній власності порушника, якщо інше не передбачено законами України.

Конфіскація вогнепальної зброї, інших знарядь полювання і бойових припасів не може застосовуватися до осіб, для яких полювання є основним джерелом існування.

На відміну від кримінального покарання, конфіскація в адміністративному праві стосується *не всього майна правопорушника*, а лише того предмета (предметів), які безпосередньо пов'язані з учиненням правопорушення, – знаряддя або об'єкта правопорушення.

Конфіскації також можуть підлягати гроші, одержані внаслідок вчинення адміністративного правопорушення. Цей вид стягнення вважається більш суворим заходом, ніж оплатне вилучення, і застосовується виключно за рішенням суду.

Прикладами адміністративних правопорушень, за вчинення яких можливе застосування конфіскації предмета, є: виробництво, заготівля, реалізація сільськогосподарської продукції, що містить хімічні препарати понад гранично допустимі рівні концентрації (ст. 42-1 КУпАП), повторне порушення правил полювання (полювання без належного на те дозволу, в заборонених місцях, у заборонений час, забороненими знаряддями або способами, на заборонених для добування тварин) чи таке, яке мало наслідком добування, знищення або поранення тварин (ст. 85 КУпАП).

ПОЗБАВЛЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРАВА, НАДАНОГО ГРОМАДЯНИНОВІ (права керування транспортними засобами, права полювання) – це вид адміністративного стягнення, який застосовується за грубе або систематичне порушення порядку користування правом керування транспортними засобами, правом полювання на строк до трьох років

законодавством визначено це стягнення у разі встановлення відповідальності лише за деякі окремі правопорушення, наприклад: порушення правил полювання чи порушення правил дорожнього руху

законодавством чітко визначено термін, на який особа може бути позбавлена такого права, наприклад: позбавлення наданого цьому громадянину права полювання застосовується на строк до 3-х років за грубе або систематичне порушення порядку користування цим правом (ч. 1 ст. 30 КУпАП), а позбавлення наданого цьому громадянину права керування транспортними засобами застосовується на строк до 3-х років за грубе або повторне порушення порядку користування цим правом або на строк до 10 років за систематичне порушення порядку користування цим правом (ч. 2 ст. 30 КУпАП)

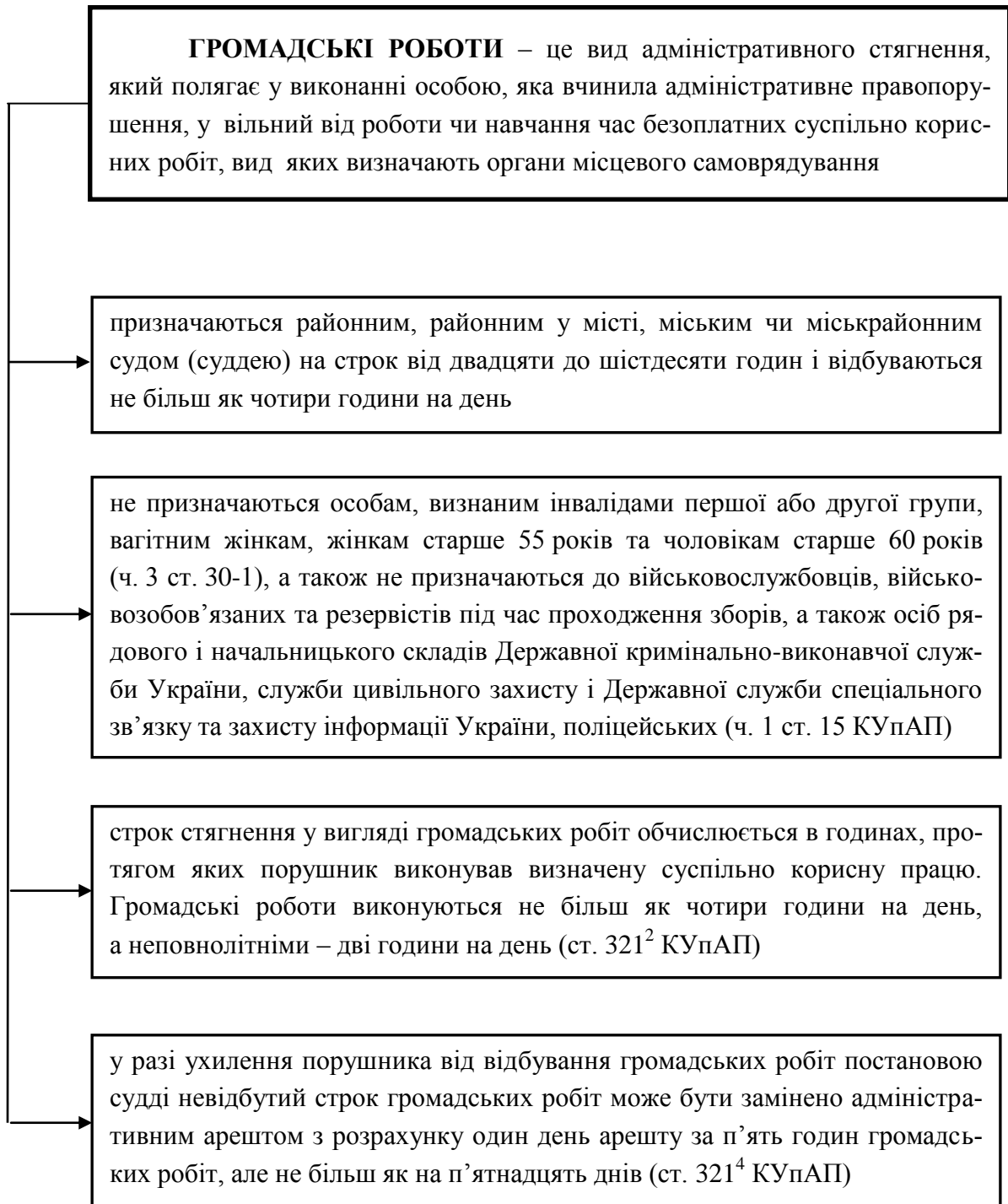
законодавством визначено певні пільги для осіб, які користуються спеціальним правом, зокрема особи, які користуються спеціальним правом керуванням транспортним засобом у зв'язку з інвалідністю, можуть бути позбавлені такого права тільки у виняткових випадках, крім того, позбавлення права полювання не може застосовуватись до осіб, для яких полювання є основним джерелом існування

Позбавлення права керування засобами транспорту не може застосовуватись до осіб, які користуються цими засобами через інвалідність, за винятком випадків керування в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, а також у разі невиконання вимоги поліцейського про зупинку транспортного засобу, залишення на порушення вимог встановлених правил місця дорожньо-транспортної пригоди, учасниками якої вони є, ухилення від огляду на наявність алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції

ПОЗБАВЛЕННЯ ПРАВА ОБІЙМАТИ ПЕВНІ ПОСАДИ АБО ЗАЙМАТИСЯ ПЕВНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ призначається судом на строк від шести місяців до одного року, незалежно від того, чи передбачене воно в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КУпАП, коли з урахуванням характеру адміністративного правопорушення, вчиненого за посадою, особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, та інших обставин справи суд визнає за неможливе збереження за нею права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю

Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю призначається судом строком **на один рік, коли його спеціально передбачено в санкції статті** (санкції частини статті) Особливої частини КУпАП.

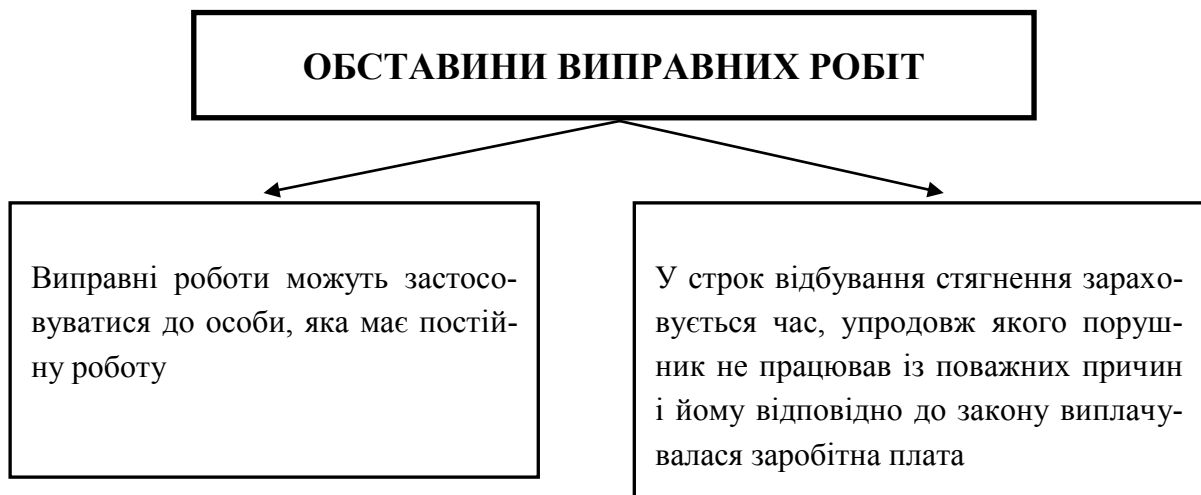
Прикладами адміністративних правопорушень, за вчинення яких можливе позбавлення спеціального права, права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю: порушення водіями транспортних засобів правил проїзду залізничних переїздів, що спричинили створення аварійної обстановки та підтверджені фактичними даними (ст. 123 КУпАП), повторне порушення правил полювання (ст. 85 КУпАП), порушення вимог фінансового контролю (ч. 3 ст. 172-6 КУпАП)

Прикладами адміністративних правопорушень, за вчинення яких можливе застосування виправних робіт, є: залишення місця дорожньо-транспортної пригоди (ст. 122-4 КУпАП), пошкодження автомобільних доріг, вулиць, дорожніх споруд, залізничних переїздів і технічних засобів регулювання дорожнього руху, створення перешкод для руху та невжиття необхідних заходів щодо їх усунення (ст. 139 КУпАП)

ВИПРАВНІ РОБОТИ – це вид адміністративного стягнення, що застосовується на строк до двох місяців із відбуванням їх за місцем постійної роботи особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, і з відрахуванням до двадцяти процентів її заробітку в дохід держави

Виправні роботи призначаються місцевим судом.

Прикладами адміністративних правопорушень, за вчинення яких можливе застосування виправних робіт, є: дрібне викрадення чужого майна (ст. 51 КУпАП), дрібне хуліганство (ст. 173 КУпАП)

ОСОБЛИВОСТІ ВИПРАВНИХ РОБІТ

метою цього стягнення є грошове покарання, вплив на матеріальні інтереси порушника та його перевиховання в умовах трудового колективу

не може бути застосоване до недієздатних осіб, пенсіонерів, інвалідів, вагітних жінок, осіб, які не мають постійного місця роботи, а також до військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів під час проходження зборів, осіб рядового і начальницького складів Державної кримінально-виконавчої служби України, служби цивільного захисту і Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, поліцейських (ч. 1 ст. 15 КУпАП)

застосовуються за вчинення деяких адміністративних проступків з особливою антигромадською спрямованістю, близьких до злочинів: дрібного хуліганства (ст. 173 КУпАП); поширювання неправдивих чуток (ст. 173¹ КУпАП); злісної непокори законному розпорядженню або вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця (ст. 185 КУпАП) тощо

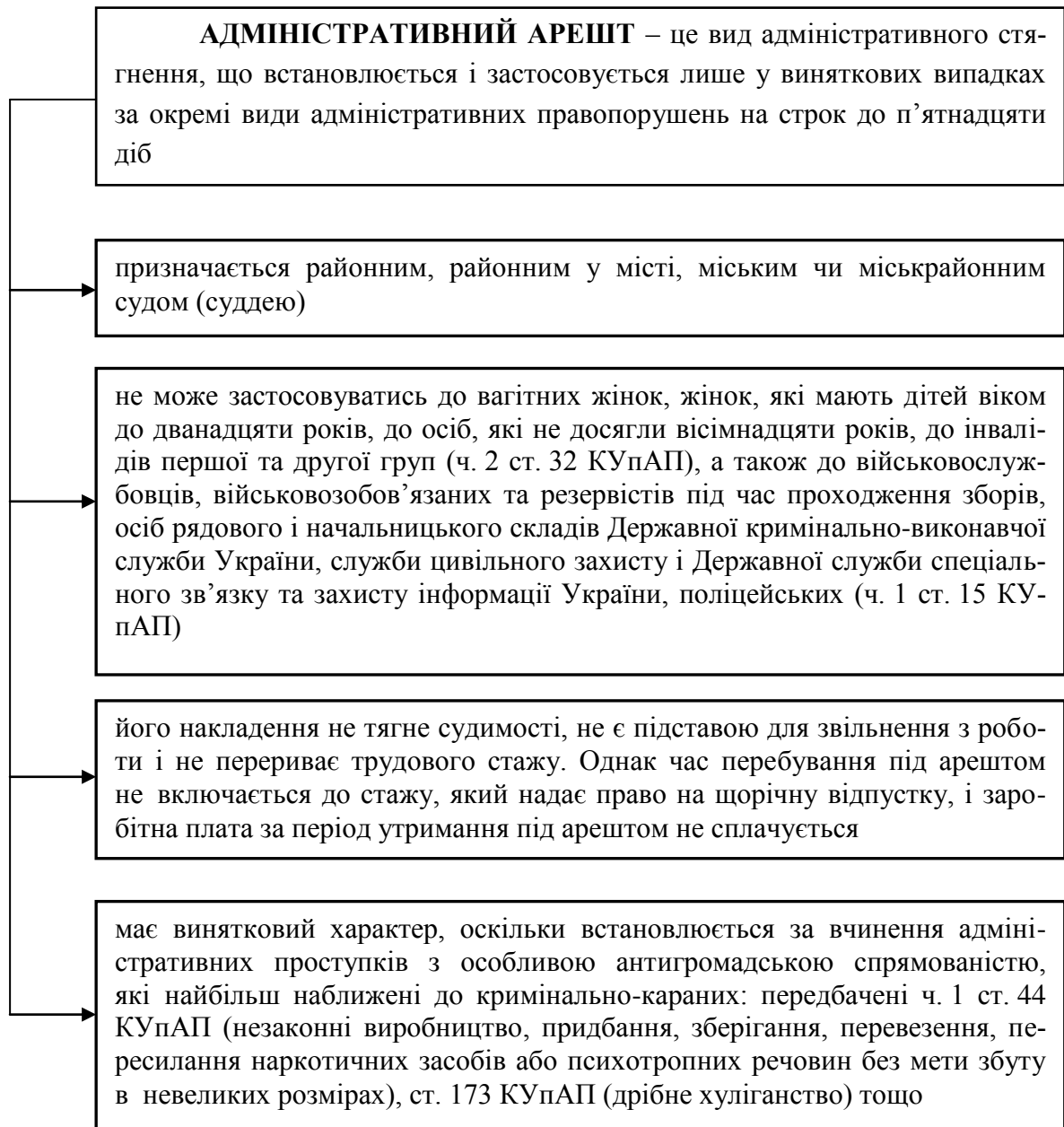
призначаються постановою районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду (судді) про застосування виправних робіт, яка надсилається центральному органу виконавчої влади з питань виконання покарань на виконання не пізніш як наступного дня після її винесення

відбуваються за місцем постійної роботи порушника. На підставі постанови про виправні роботи із заробітку порушника проводяться відрахування в дохід держави упродовж строку відбування адміністративного стягнення в розмірі, визначеному постановою

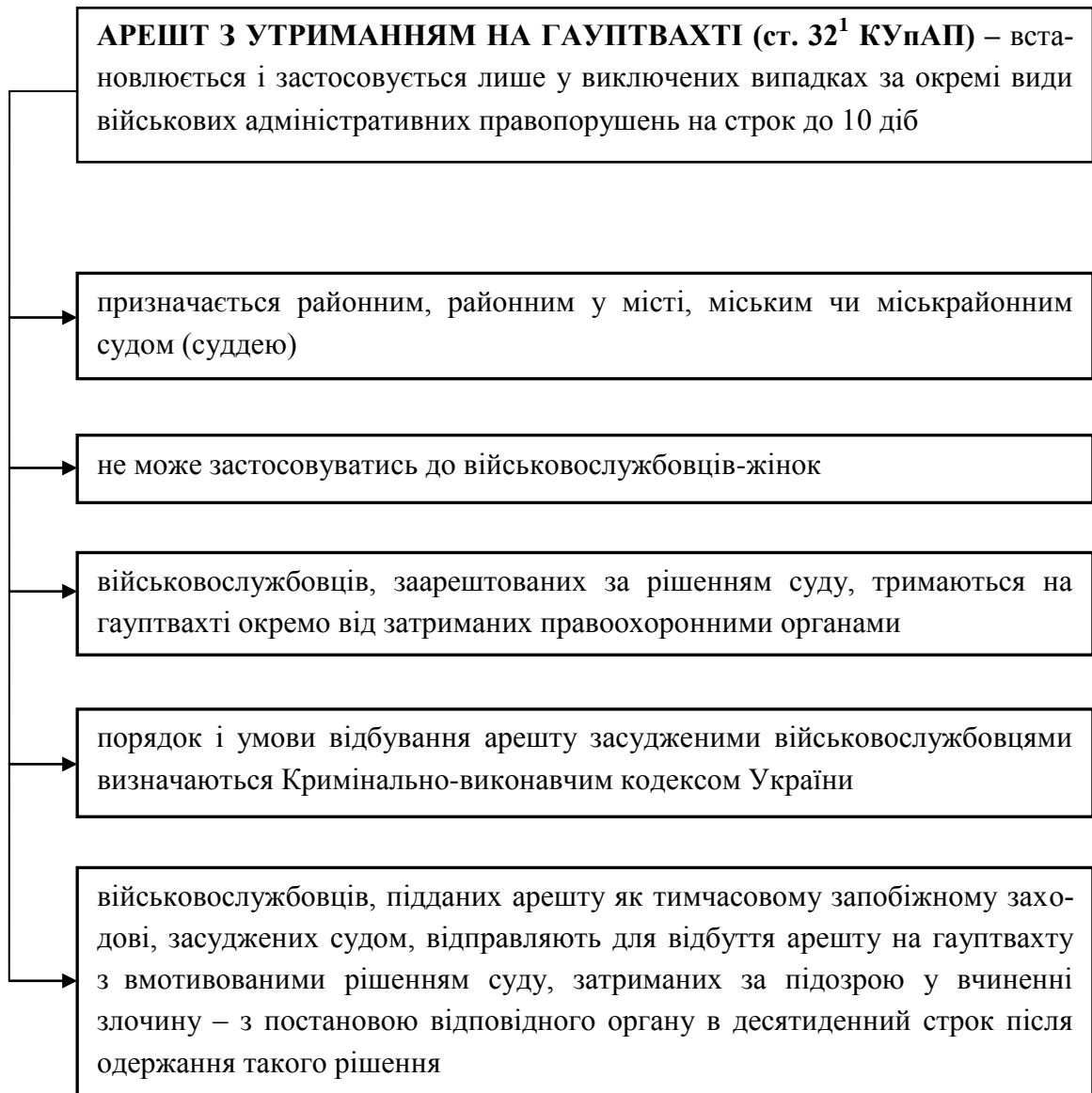
застосування цього заходу, крім матеріальних втрат, для порушника передбачає і деякі правообмеження: забороняється надання чергової відпустки в період відбування покарання; час відбування виправних робіт не зараховується до стажу роботи, який надає право на отримання щорічної відпустки, надбавок до заробітної плати та інших пільг

їх відбування обчислюється часом, упродовж якого порушник працював і з його заробітку провадилось відрахування. Кількість днів, відпрацьованих порушником, має бути не менше кількості робочих днів, що припадають на встановлений районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судом (суддею) календарний строк стягнення. Якщо порушник не відпрацював зазначеної кількості робочих днів і відсутні підстави для зарахування невідпрацьованих днів у строк стягнення, відбування виправних робіт триває до повного відпрацювання порушником належної кількості робочих днів. У строк відбування стягнення зараховується час, протягом якого порушник не працював з поважних причин і йому відповідно до закону виплачувалась заробітна плата. До цього строку також зараховується час хвороби, час, наданий для догляду за хворим, і час, проведений у відпустці по вагітності і родах. Час хвороби, спричиненої сп'янінням або діями, пов'язаними зі сп'янінням, до строку відбування виправних робіт не зараховується

у разі ухилення особи від відбування виправних робіт, застосованих за вчинення дрібного хуліганства, постановою судді невідбутий строк виправних робіт може бути замінено штрафом від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або адміністративним арештом з розрахунку один день арешту за три дні виправних робіт, але не більш як на п'ятнадцять діб

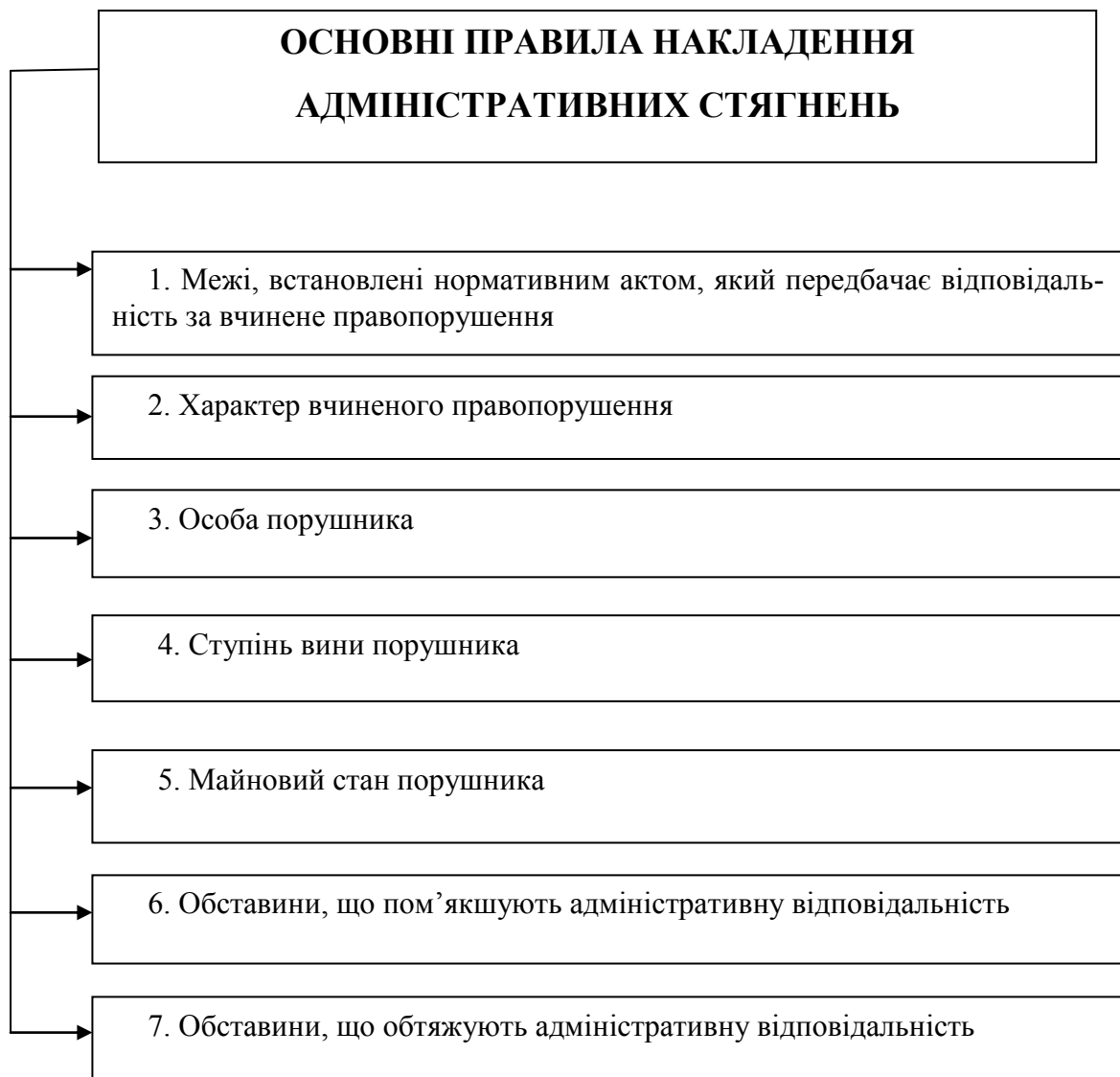
Прикладами адміністративних правопорушень, за вчинення яких можливе застосування адміністративного арешту, є: дрібне викрадення чужого майна (ст. 51 КУпАП); залишення місця дорожньо-транспортної пригоди (ст. 122-4 КУпАП); злісна непокірність законному розпорядженню або поліцейському, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця (ст. 185 КУпАП) та інші.

Прикладами адміністративних правопорушень, за вчинення яких можливе застосування арешту з утриманням на гауптвахті, є: відмова від виконання наказу або інших законних вимог командира (начальника) (ст. 172-10 КУпАП); недбале ставлення до військової служби (ст. 172-15 КУпАП) та інші

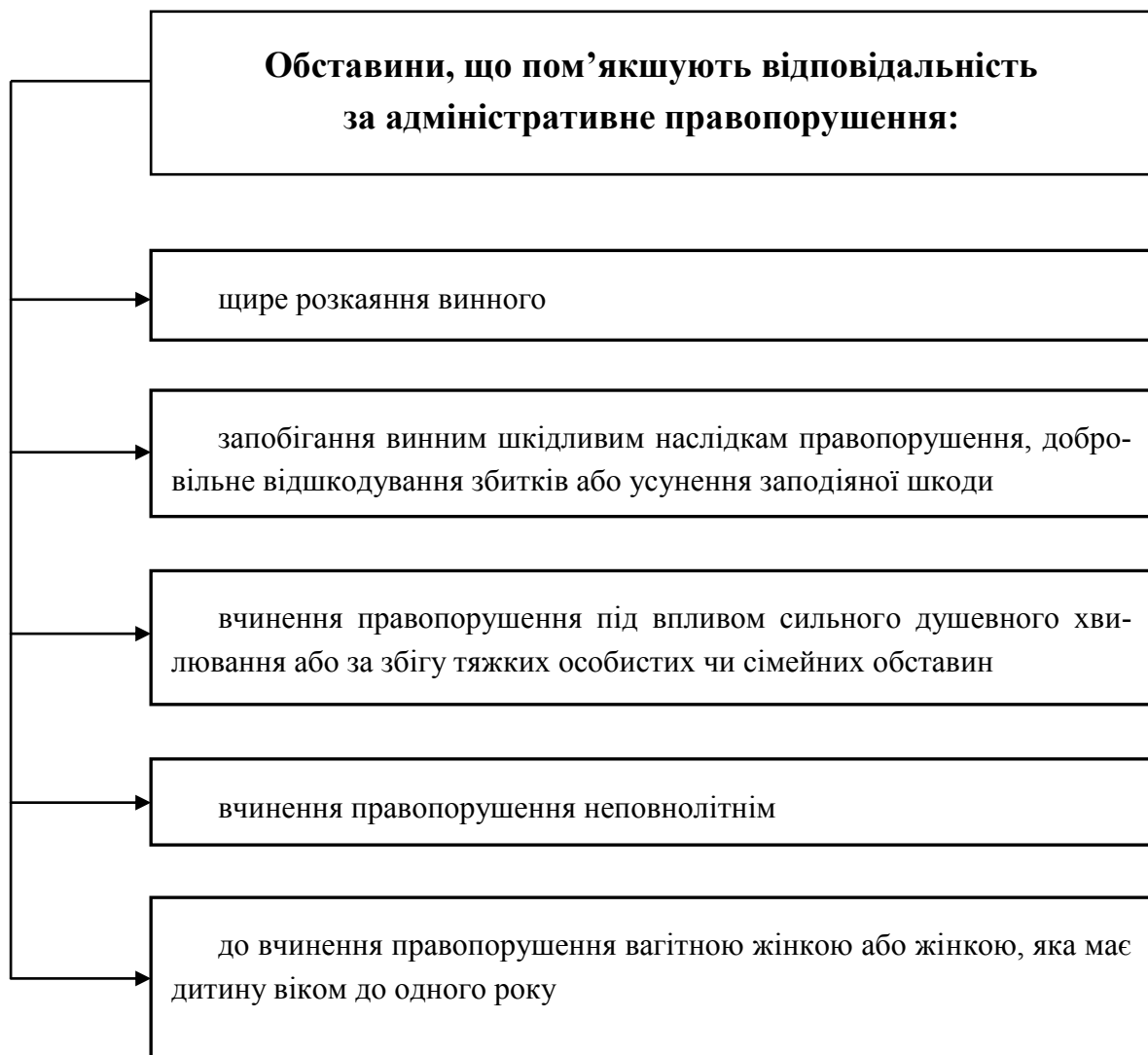
12.3. НАКЛАДЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ

Накладення адміністративного стягнення – це важливий юридичний факт, який зумовлює перебування особи у стані притягнення до адміністративної відповідальності та повинна виконувати звернені до неї вимоги, які передбачені законодавцем. Загальні правила накладення стягнень за адміністративні правопорушення, закріплено в гл. 4 КУпАП. **Такі правила не поширюються на випадки накладення стягнення за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зокрема й зафіксованому в автоматичному режимі**

1. ОБСТАВИНИ, ЩО ПОМ'ЯКШУЮТЬ ТА ОБТЯЖУЮТЬ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Чинний КУпАП у статтях 34 та 35 визначає вказані обставини. Їх необхідно усвідомлювати за тими причинами, що механічний підхід у визначенні виду адміністративного стягнення є неприпустимим. Іноді зовнішні чинники доволі суттєво впливають на загальну оцінку правопорушення та вибір виду стягнення за його вчинення

Законами України може бути передбачено й інші обставини, що пом'якшують відповідальність за адміністративне правопорушення

Орган (посадова особа), який вирішує справу про адміністративне правопорушення, може визнати *пом'якшувальними і обставини, не зазначені в законі*

Обставини, що обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення:

продовження протиправної поведінки, попри вимогу уповноважених на те осіб припинити її

повторне упродовж року вчинення однорідного правопорушення, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню; вчинення правопорушення особою, яка раніше вчинила кримінальне правопорушення

втягнення неповнолітнього у правопорушення

вчинення правопорушення групою осіб

вчинення правопорушення в умовах стихійного лиха або за інших надзвичайних обставин

вчинення правопорушення у стані сп'яніння

Орган (посадова особа), який накладає адміністративне стягнення, залежно від характеру адміністративного правопорушення може не визнати цю обставину вчинення правопорушення у стані сп'яніння обтяжливою

МНОЖИННІСТЬ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Йдеться про необхідність вивчення ситуації, коли особа не вперше порушує встановлені правила поведінки і притягається до адміністративної відповідальності

КЛЮЧОВИМИ ЯВИЩАМИ МНОЖИННОСТІ ПРАВОПОРУШЕНЬ Є:

→ **Неодноразовість вчинків** – певна послідовність декількох вчинків

→ **Повторність вчинків** – послідовне вчинення особою двох однорідних вчинків

→ **Систематичність вчинків** – вчинення дії три та більше разів, що свідчить про сталі, негативні, антигромадські нахили у поведінці

Накладення адміністративного стягнення тягне для порушника певні несприятливі юридичні наслідки.

По-перше, повторне, упродовж року вчинення однорідного правопорушення, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, визнається обтяжуючою обставиною, про що згадувалось.

По-друге, законодавство про адміністративні правопорушення доволі часто розглядає повторність як кваліфікуючу обставину. Відтак у ст. 39 КУпАП встановлено строк, після закінчення якого особа вважається такою, що не була піддана адміністративному стягненню.

Якщо особа, піддана адміністративному стягненню, протягом року з дня закінчення виконання стягнення не вчинила нового адміністративного правопорушення, то ця особа вважається такою, що не була піддана адміністративному стягненню.

Для визнання особи такою, що не була піддана адміністративному стягненню, не потрібно видання будь-якого спеціального документа. Стягнення погашається автоматично після закінчення зазначеного строку і у випадках невчинення упродовж цього строку нового адміністративного проступку. Якщо особа вчинить нове правопорушення до погашення стягнення за попереднє, перебіг строку переривається. Давність у цих випадках починається з моменту закінчення виконання адміністративного стягнення, призначеного за новий проступок.

У разі вчинення **однією особою двох або більше адміністративних правопорушень** адміністративне стягнення накладається **за кожне правопорушення окремо**. Якщо особа вчинила кілька адміністративних правопорушень, справи про які одночасно розглядаються одним і тим же органом (посадовою особою), стягнення накладається в межах санкції, встановленої за більш серйозне правопорушення з числа вчинених. До основного стягнення в цьому разі може бути приєднано одне з додаткових стягнень, передбачених статтями про відповідальність за будь-яке з вчинених правопорушень.

Адміністративне стягнення може бути накладено **не пізніш як через два місяці з дня вчинення правопорушення**, а під час триваючого правопорушення – не пізніш як **через два місяці з дня його виявлення**, за винятком випадків, коли справи про адміністративні правопорушення підвідомчі суду (судді). Якщо справи про адміністративні правопорушення підвідомчі суду (судді), стягнення може бути накладено не пізніш **як через три місяці з дня вчинення правопорушення**, а при триваючому правопорушенні – не пізніш як через три місяці з дня його виявлення. Адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією, а також правопорушень, передбачених окремими статтями КУпАП, може бути накладено протягом **трьох місяців з дня його виявлення, але не пізніше двох років з дня його вчинення**.

У разі закриття кримінального провадження, але за наявності в діях порушника ознак адміністративного правопорушення, адміністративне стягнення може бути накладено **не пізніш як через місяць з дня ухвалення рішення про закриття кримінального провадження**.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Визначіть мету та систему адміністративних стягнень.
2. Охарактеризуйте штраф, штрафні бали та адміністративний арешт як адміністративні стягнення.
3. Охарактеризуйте обставини, що пом'якшують та обтяжують відповідальність.
4. Які є основні правила накладання стягнень у разі вчинення кількох адміністративних правопорушень?
5. Охарактеризуйте правила, що визначають строки накладення адміністративного стягнення.

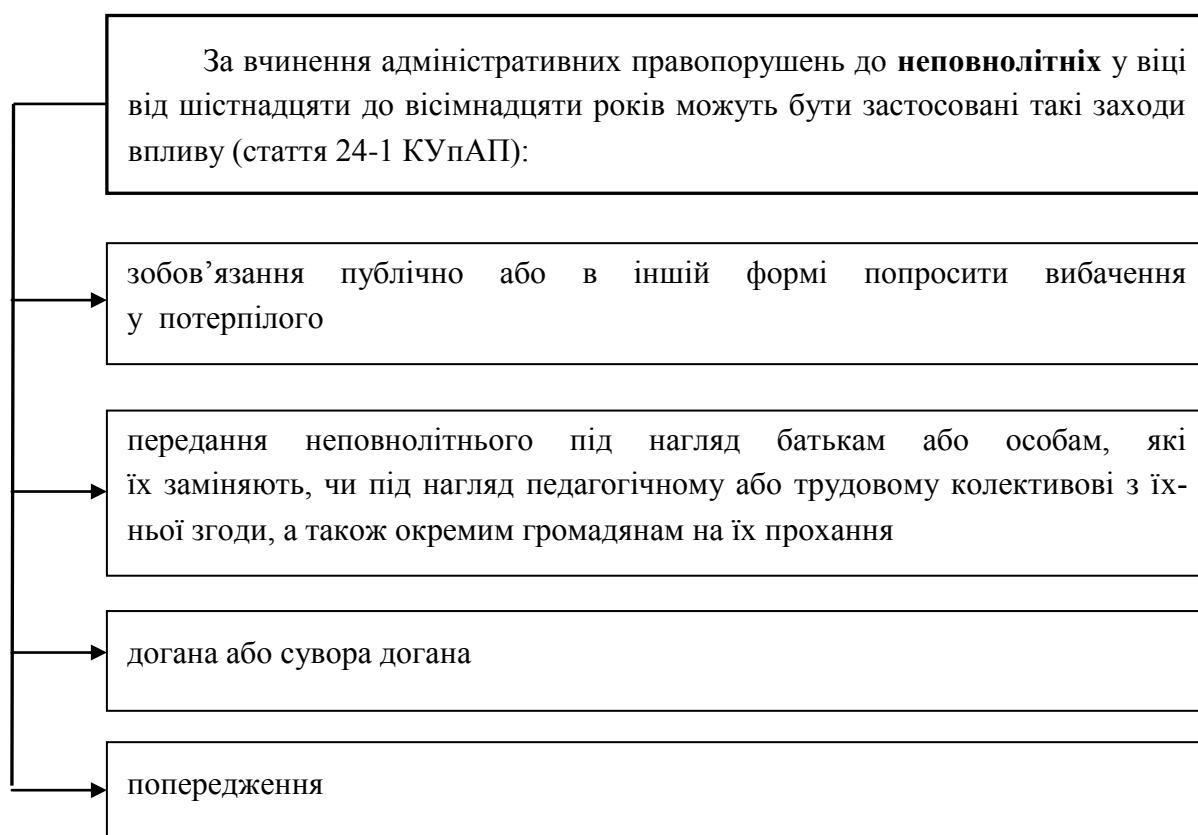
ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Класифікація адміністративних стягнень.
2. Основні та додаткові адміністративні стягнення.
3. Арешт з утриманням на гауптвахті як вид адміністративного стягнення.

Тема 13. ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СПЕЦІАЛЬНИХ СУБ'ЄКТІВ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

- 13.1. Неповнолітній як учасник адміністративно-деліктних відносин
- 13.2. Особливості адміністративної відповідальності посадових осіб
- 13.3. Адміністративна відповідальність власників (співвласників) транспортних засобів
- 13.4. Військовослужбовці та інші особи, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів та їх відповідальність за вчинення адміністративних правопорушень
- 13.5. Відповідальність за адміністративним законодавством іноземців та осіб без громадянства

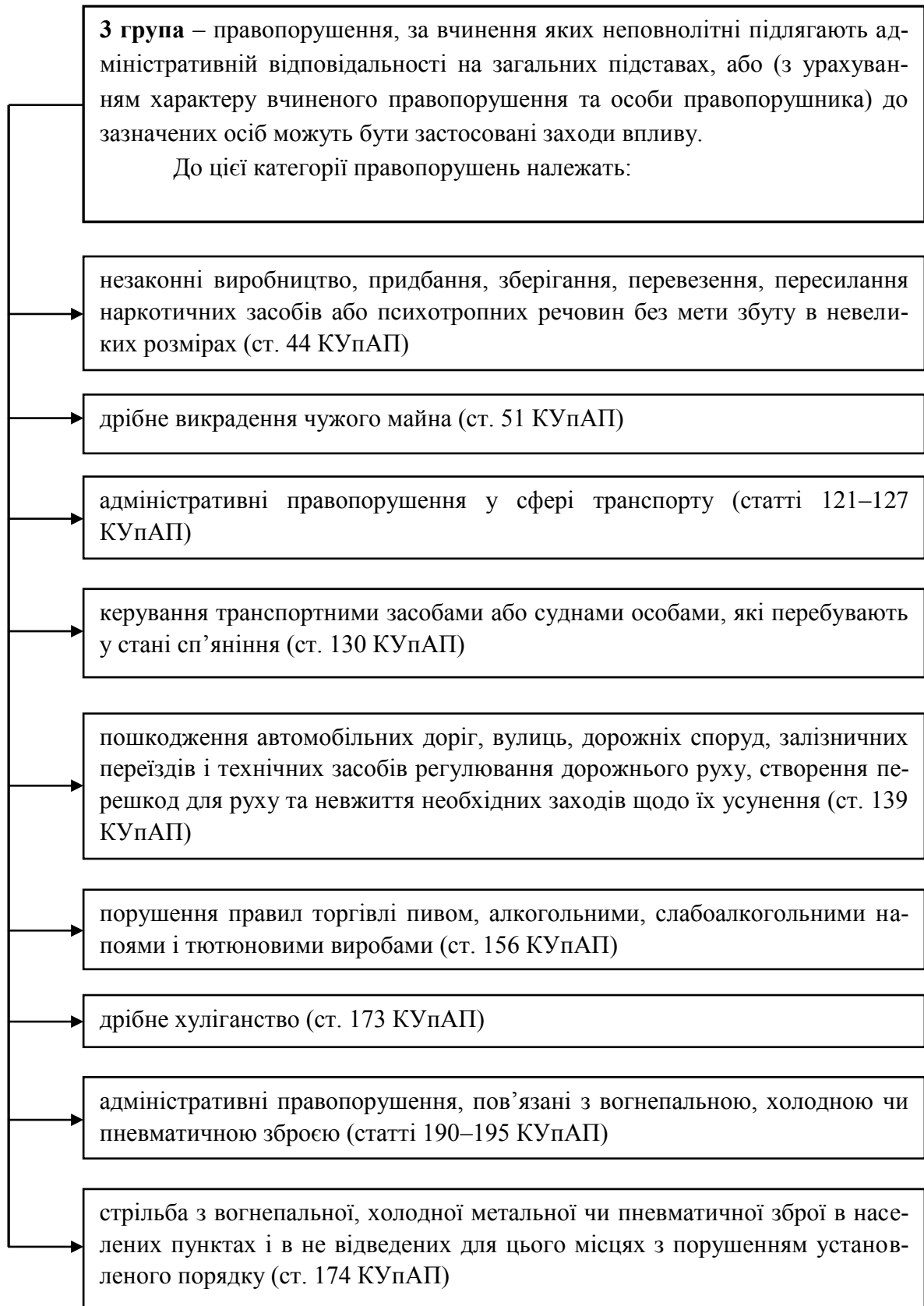
13.1. НЕПОВНОЛІТНІЙ ЯК УЧАСНИК АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНИХ ВІДНОСИН

Усі правопорушення, за вчинення яких неповнолітні можуть бути притягнуті до адміністративної відповідальності, можна розділити на **три групи**:

1 група – правопорушення, за вчинення яких до неповнолітніх застосовуються заходи впливу (більшість правопорушень, визначених чинним КУпАП);

2 група – правопорушення, за вчинення яких неповнолітні підлягають адміністративній відповідальності виключно на загальних підставах. До цієї групи належить єдине правопорушення – злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця (ст. 185 КУпАП). З огляду на цю обставину можна зробити висновок, що згідно з вимогами чинного законодавства саме вказане правопорушення може вважатися найбільшою мірою суспільно шкідливим (із тих, що вчиняють неповнолітні віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років)

13.2. ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПОСАДОВИХ ОСІБ

Посадові особи підлягають адміністративній відповідальності за адміністративні правопорушення, пов'язані з недодержанням установлених правил у сфері охорони порядку управління, державного і громадського порядку, природи, здоров'я населення та інших правил, забезпечення виконання яких входить до їхніх службових обов'язків. Ступінь суспільної шкідливості таких порушень є вищою.

Посадові особи – це громадяни, які здійснюють організаційно-розпорядчі та адміністративно-господарські функції в державних і комунальних органах та організаціях. Ключовою ознакою посадової особи може вважатися наявність владних повноважень.

Важливою обставиною, на яку необхідно вказати у контексті адміністративної відповідальності посадових осіб, є корупція і адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією.

Корупція – використання особою, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей.

**АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ,
ПОВ'ЯЗАНІ З КОРУПЦІЄЮ (ГЛАВА 13-А КУпАП)**

Порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності

Порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків

Порушення вимог фінансового контролю

Порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів

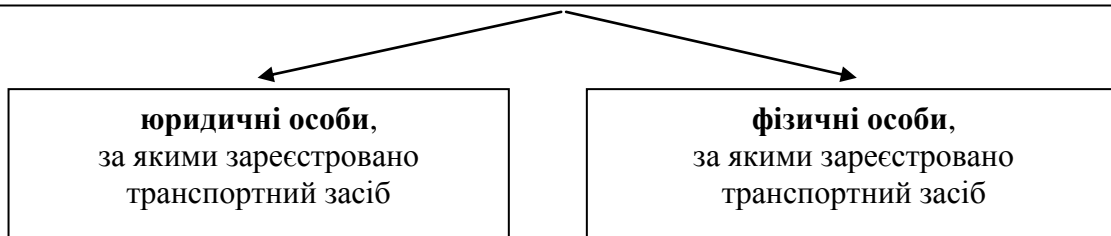
Незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових повноважень

Невжиття заходів щодо протидії корупції

Порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних з маніпулюванням офіційним спортивним змаганням

13.3. АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВЛАСНИКІВ (СПІВВЛАСНИКІВ) ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

Адміністративну відповідальність за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі (за допомогою технічних засобів, що дають змогу здійснювати фотозйомку або відеозапис та функціонують згідно з законодавством про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах), несуть:

У разі, якщо транспортний засіб зареєстровано за межами території України і такий транспортний засіб відповідно до законодавства не підлягає державній реєстрації в Україні, до адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, **притягається особа, яка ввезла такий транспортний засіб на територію України.**

У разі, коли адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху зафіксовано в автоматичному режимі, посадова особа уповноваженого підрозділу Національної поліції встановлює особу, за якою зареєстровано відповідний транспортний засіб.

Постанова про накладення адміністративного стягнення за правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, **може виноситися без участі особи**, яка притягається до адміністративної відповідальності. Постанова надсилається фізичній або юридичній особі, за якими зареєстровано транспортний засіб, **протягом трьох днів з дня винесення** (складення) рекомендованим листом із повідомленням на адресу місця реєстрації (проживання) фізичної особи (місцезнаходження юридичної особи).

Власник транспортного засобу або особа, яка ввезла транспортний засіб на територію України, звільняється від адміністративної відповідальності у разі, якщо:

ним надана інформація, що транспортний засіб вибув з його володіння внаслідок протиправних дій інших осіб, або щодо протиправного використання іншими особами номерних знаків, що належать його транспортному засобу

постанова про притягнення до адміністративної відповідальності скасовується

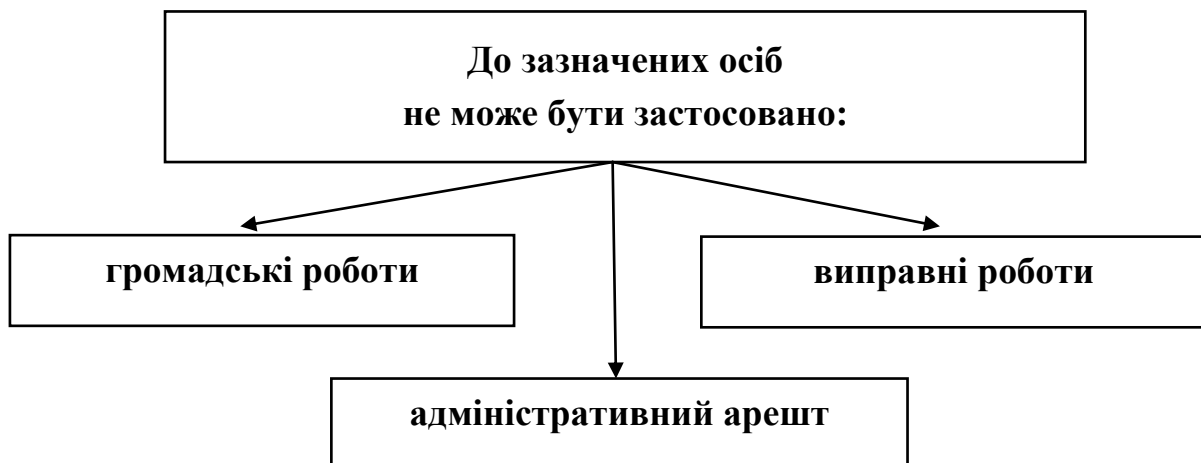
упродовж 14 днів з моменту отримання постанови про накладення адміністративного стягнення, особа, яка фактично керувала транспортним засобом на момент вчинення правопорушення, звернеться особисто або за допомогою засобів телекомунікаційного зв'язку до уповноваженого підрозділу Національної поліції із відповідною заявою про визнання зазначеного факту адміністративного правопорушення та згоди на притягнення до адміністративної відповідальності

постанова скасовується, виноситься нова постанова стосовно особи, яка фактично керувала транспортним засобом в момент вчинення правопорушення

13.4. ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІ ТА ІНШІ ОСОБИ, НА ЯКИХ ПОШИРЮЄТЬСЯ ДІЯ ДИСЦИПЛІНАРНИХ СТАТУТІВ, ТА ЇХ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВЧИНЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Військовослужбовці, військовозобов'язані та резервісти під час проходження зборів, а також особи рядового і начальницького складів Державної кримінально-виконавчої служби України, служби цивільного захисту і Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, поліцейські несуть відповідальність за адміністративні правопорушення за дисциплінарними статутами

За порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, санітарних норм, правил полювання, рибальства та охорони рибних запасів, митних правил, вчинення правопорушень, пов'язаних з корупцією, порушення тиші в громадських місцях, неправомірне використання державного майна, незаконне зберігання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації, невжиття заходів щодо окремої ухвали суду, ухилення від виконання законних вимог прокурора, порушення законодавства про державну таємницю, порушення порядку обліку, зберігання і використання документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію, ці особи несуть **адміністративну відповідальність на загальних підставах**

13.5. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ ІНОЗЕМЦІВ ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА

Іноземці та особи без громадянства, які перебувають на території України, підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах із громадянами України. Питання про відповідальність за адміністративні правопорушення, вчинені на території України іноземцями, які згідно з чинними законами та міжнародними договорами України користуються імунітетом від адміністративної юрисдикції України, вирішуються *дипломатичним* способом.

Крім заходів стягнення, передбачених КУпАП до *іноземців та осіб без громадянства* може використовуватися **видворення за межі України**.

На підставі винесеної постанови адміністративного суду примусово видворити з України іноземця та особу без громадянства мають право:

→ центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері міграції

→ органи охорони державного кордону (стосовно іноземців та осіб без громадянства, які затримані ними у межах контрольованих прикордонних районів під час спроби або після незаконного перетинання державного кордону України)

→ органи Служби безпеки України

Примусово видворити з України іноземця та особу без громадянства можливо, якщо **вони не виконали в установлений строк без поважних причин рішення про примусове повернення або якщо є обґрунтовані підстави вважати, що іноземець або особа без громадянства ухилятимуться від виконання такого рішення**, крім випадків затримання іноземця або особи без громадянства за незаконне перетинання державного кордону України поза пунктами пропуску через державний кордон України та їх передання прикордонним органам суміжної держави.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері міграції, або орган охорони державного кордону на підставі відповідного рішення з подальшим **повідомленням протягом 24 годин прокурора** розміщує іноземців та осіб без громадянства, зазначених у частині першої цієї статті, у пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають на території України.

Іноземці та особи без громадянства перебувають у пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають на території України, протягом строку, необхідного для виконання рішення суду про примусове видворення, **але не більш як дванадцять місяців**.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Проаналізуйте особливості адміністративної відповідальності неповнолітніх як учасників адміністративно-правових відносин.
2. У чому полягають особливості накладення адміністративних стягнень щодо військовослужбовців?
3. За які правопорушення, пов'язані з корупцією можуть бути притягнені до адміністративної відповідальності посадові особи?
4. В яких випадках власник транспортного засобу звільняється від адміністративної відповідальності за правопорушення, зафіксовані в автоматичному режимі?
5. Охарактеризуйте особливості адміністративної відповідальності іноземців та осіб без громадянства.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

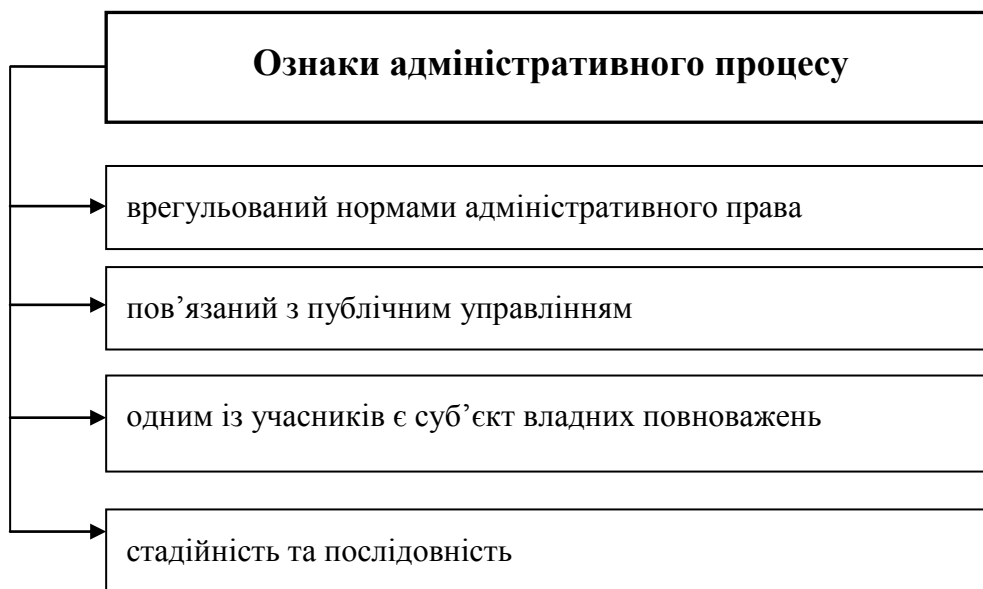
1. Адміністративно-правовий статус посадової особи, яка вчинила адміністративне правопорушення.
2. Адміністративна та дисциплінарна відповідальність поліцейських.
3. Порядок та підстави видворення іноземців з України.

Тема 14. АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРОЦЕС. АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО

- 14.1. Поняття та види адміністративного процесу*
- 14.2. Проведення як складова адміністративного процесу*
- 14.3. Загальні положення адміністративного судочинства*
- 14.4. Учасники та стадії адміністративного судочинства*

14.1. ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ

Адміністративний процес – врегульований правом порядок прийняття адміністративно-правових актів і розгляду індивідуальних публічно-правових справ адміністративними судами, органами виконавчої влади, а в передбачених законодавством випадках і іншими, уповноваженими на те органами.

ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ

законність

верховенство права

охорона інтересів особи і держави

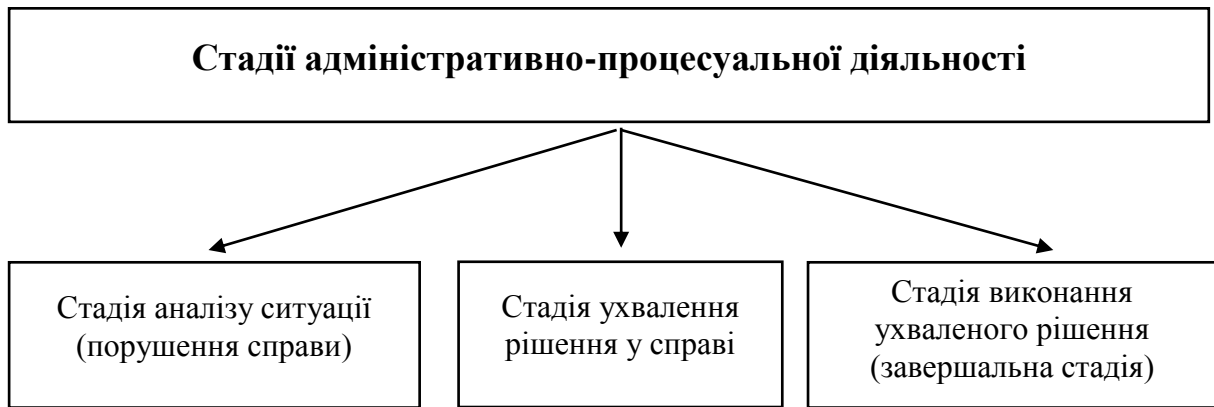
рівність сторін

національна мова

самостійність органів (посадових осіб)
в ухваленні рішень

оперативність та доступність

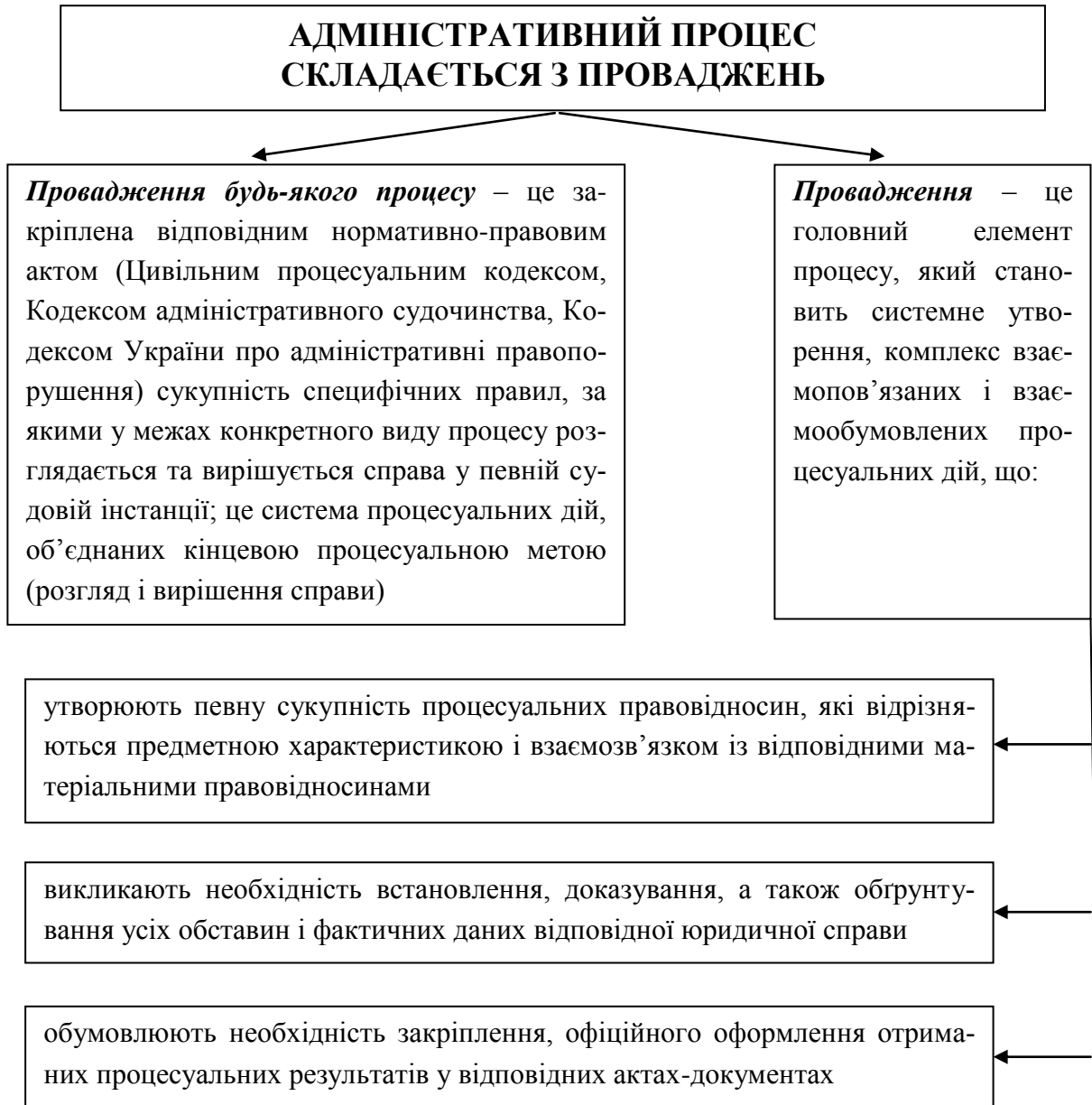
об'єктивність та неупередженість

Адміністративний процес у широкому розумінні має свою структуру, складається із сукупності проваджень, під якими розуміють діяльність по вирішенню певної, порівняно вузької групи однорідних справ.

14.2. ПРОВАДЖЕННЯ ЯК СКЛАДОВА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ

Адміністративне провадження – це послідовна діяльність публічної адміністрації, урегульована адміністративно-процесуальними нормами, щодо розгляду та вирішення тих чи інших однорідних груп адміністративних справ

НОРМОТВОРЧІ

– провадження з видання нормативних актів управління

ЗАСНОВНИЦЬКІ

– провадження зі створення, реорганізації та ліквідації організаційних структур у сфері публічного управління;
– провадження з комплектування організаційних структур у сфері публічного управління персоналом

ПРАВАЗАСТОСОВНІ

– провадження із застосування заходів примусу в публічному управлінні:
а) дисциплінарне провадження; б) провадження у справах про адміністративні правопорушення; в) провадження із застосування заходів матеріального впливу;
– провадження із застосування заходів заохочення і стимулювання в публічному управлінні: а) провадження у справах про нагородження державними нагородами, відзнаками Президента, грамотами та ін.; б) провадження у справах про присвоєння почесних та інших звань; в) провадження у справах про преміювання; г) провадження у справах про зняття стягнень тощо;
– провадження з реалізації громадянами своїх прав і обов'язків:
а) провадження щодо пропозицій, скарг, заяв громадян; б) провадження з отримання громадянами дипломів, авторських свідоцтв, патентів та ін.; в) провадження з виконання громадянами військового обов'язку; г) провадження з виконання обов'язку громадянами мати паспорт; г) провадження з отримання громадянами житла; д) провадження з реалізації громадянами права користуватися комунально-побутовими послугами та ін.;
– провадження з реалізації юридичними особами своїх прав і обов'язків:
а) провадження з легалізації юридичних осіб; б) провадження з виділення юридичним особам кредиту; в) провадження з оформлення і видачі юридичним особам ліцензій; г) провадження з виділення юридичним особам земельних ділянок;
– провадження зі здійснення контролю і нагляду (контрольно-наглядове провадження) та інші.

Класифікація адміністративних проваджень
*відповідно до змісту діяльності, яку виконує публічна адміністрація,
її посадові та службові особи*

1. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРОЦЕДУРНІ ПРОВАДЖЕННЯ

Ця група проваджень характеризується тим, що метою діяльності публічної адміністрації є виконання покладених на неї обов'язків, зокрема щодо реалізації законних прав та інтересів громадян. Метою цих проваджень є реалізація публічно-правових функцій, так званого безконфліктного змісту

«Управлінська» – починається за ініціативою адміністративного органу, яка може бути зумовлена виконанням обов'язків, що покладені на відповідні органи законом, або впливати з доручень інших органів чи посадових осіб, але це також має впливати з закону. Крім того, має бути належна підстава для початку процедури: або якісь об'єктивні події (наприклад стихійне лихо), або ухвалення адміністративно-правового рішення компетентним органом чи посадовою особою (наприклад, примусове виконання рішення) тощо

«Адміністративні процедури з надання адміністративних послуг» – це встановлений нормами адміністративного права порядок діяльності органів публічного управління, що спрямована на забезпечення умов для реалізації прав, свобод та інтересів фізичної або юридичної особи, яка здійснюється за зверненням цієї особи. Адміністративні процедури з надання адміністративних послуг розрізняються залежно від характеру адміністративної послуги, що надається органом публічного управління. За таким критерієм можна виокремити: реєстраційні, дозвільні та ліцензійні процедури тощо

«За зверненнями громадян» – розгляд заяв громадян та юридичних осіб, коли йдеться про задоволення прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб

2. АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНІ ПРОВАДЖЕННЯ – це врегульована адміністративно-процесуальними нормами діяльність публічної адміністрації з розслідування, розгляду, ухвалення рішень та винесення постанов, їх виконання в адміністративних справах деліктного характеру.

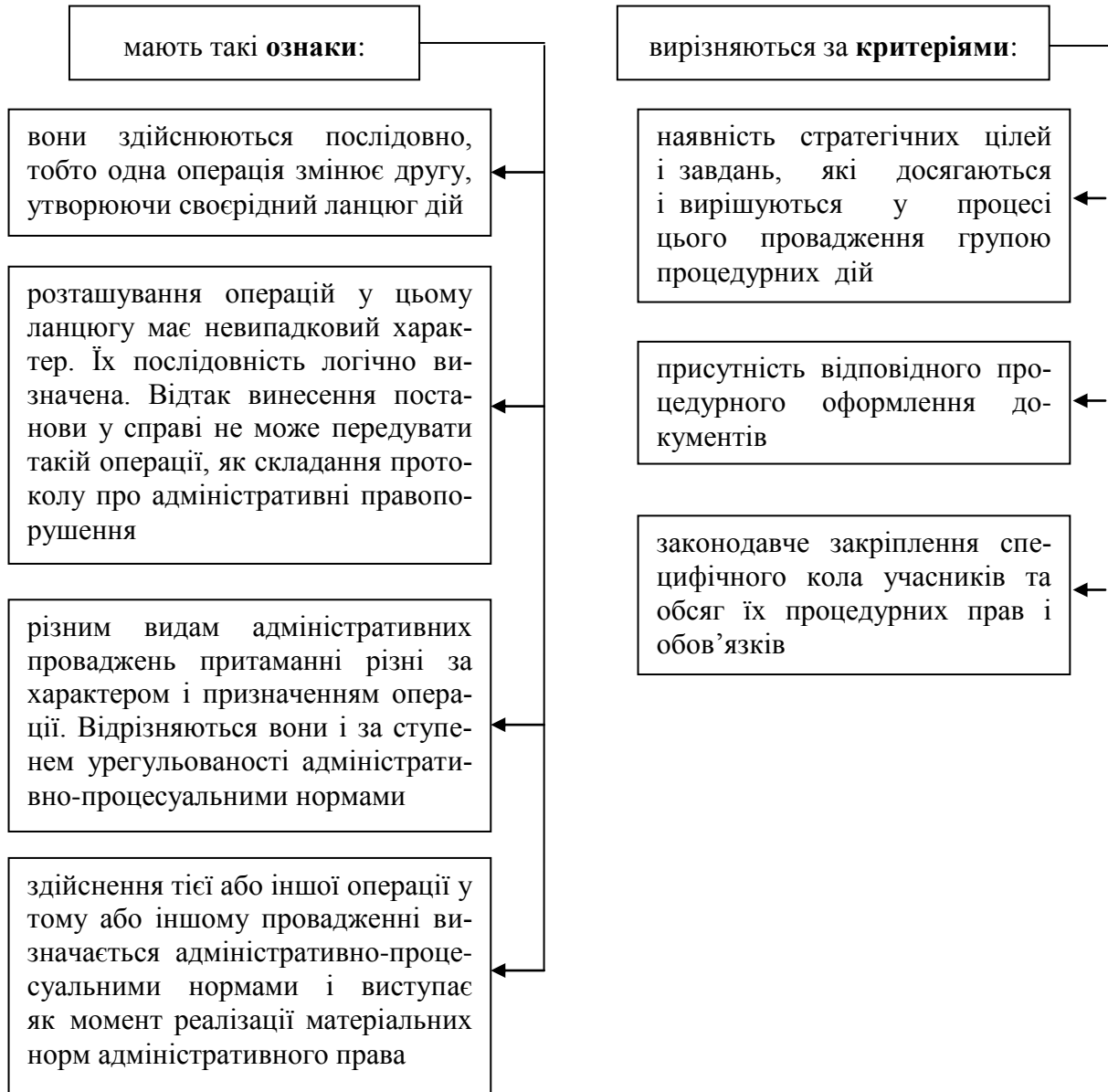
До цієї групи проваджень належать: провадження у справах про адміністративні проступки; провадження по застосуванню заходів припинення (наприклад, огляд речей, індивідуальний огляд тощо).

3. АДМІНІСТРАТИВНО-СУДОЧИНСЬКІ ПРОВАДЖЕННЯ (провадження в адміністративному суді)

Завданням адміністративного судочинства є захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, інших суб'єктів під час здійснення ними владних управлінських функцій на основі законодавства, зокрема й на виконання делегованих повноважень.

До адміністративних судів можуть бути оскаржені будь-які рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів владних повноважень, крім випадків, коли щодо таких рішень, дій чи бездіяльності Конституцією чи законами України встановлено інший порядок судового провадження.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРОВАДЖЕННЯ СКЛАДАЄТЬСЯ ЗІ СТАДІЙ

АДМІНІСТРАТИВНА ПРОЦЕСУАЛЬНА СТАДІЯ – це відносно відокремлена частина адміністративного провадження, яка є сукупністю процесуальних етапів, спрямованих на досягнення локального завдання в межах загальної мети вирішення індивідуально-конкретної справи

Обов'язкова стадія провадження – це стадія адміністративного провадження, проходження якої є обов'язковим для досягнення цілей і завдань, які поставлені перед провадженням.

Наприклад, у провадженні в справах про адміністративні правопорушення однією з обов'язкових стадій завжди є стадія розгляду і прийняття постанови у справі

Факультативна стадія провадження – це стадія адміністративного провадження, проходження якої не завжди є обов'язковим для досягнення загальних цілей і завдань провадження.

Наприклад, факультативною стадією в провадженні у справах про адміністративні правопорушення є стадія перегляду постанови про накладення адміністративного стягнення

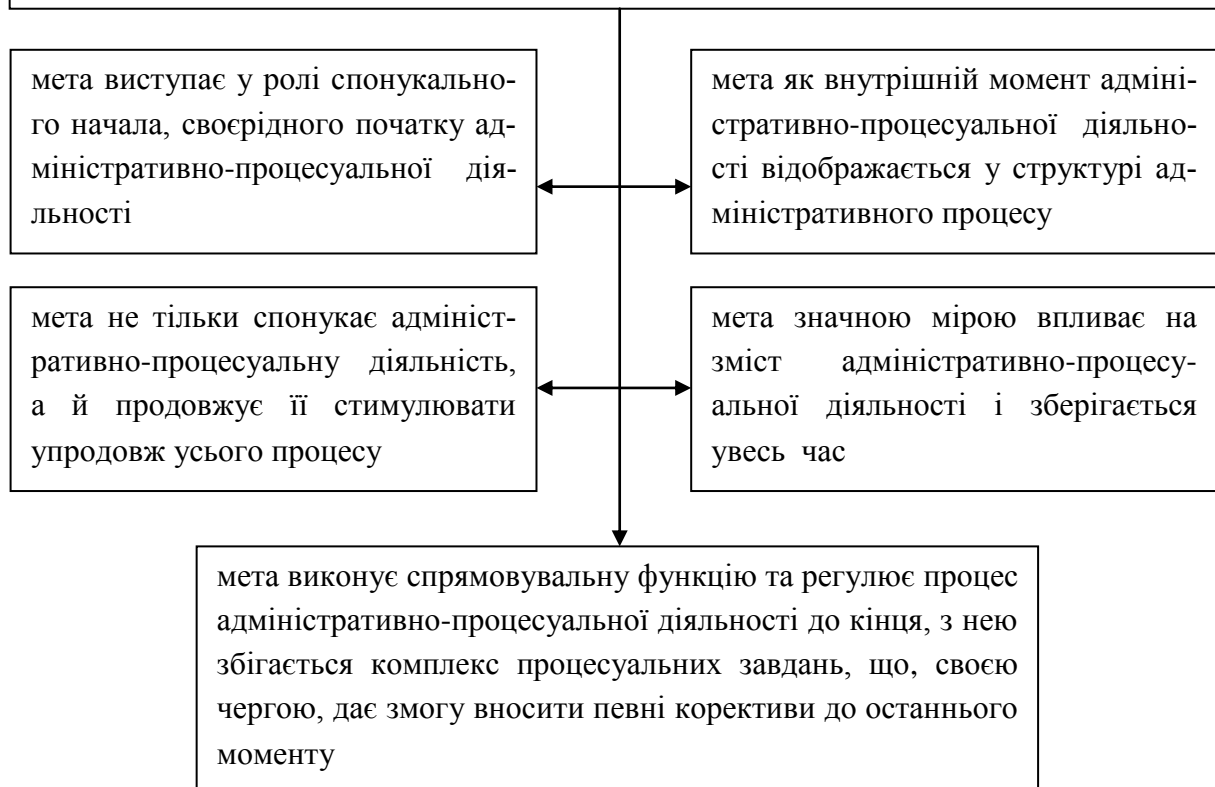
Спільними для адміністративного процесу є такі стадії

аналіз ситуації, під час якого збирається, досліджується інформація про фактичне становище справи, про реальні факти, про існуючі проблеми. Ця інформація фіксується на матеріальних носіях у вигляді протоколів, довідок, схем, звітів тощо та є основою рішень публічної адміністрації

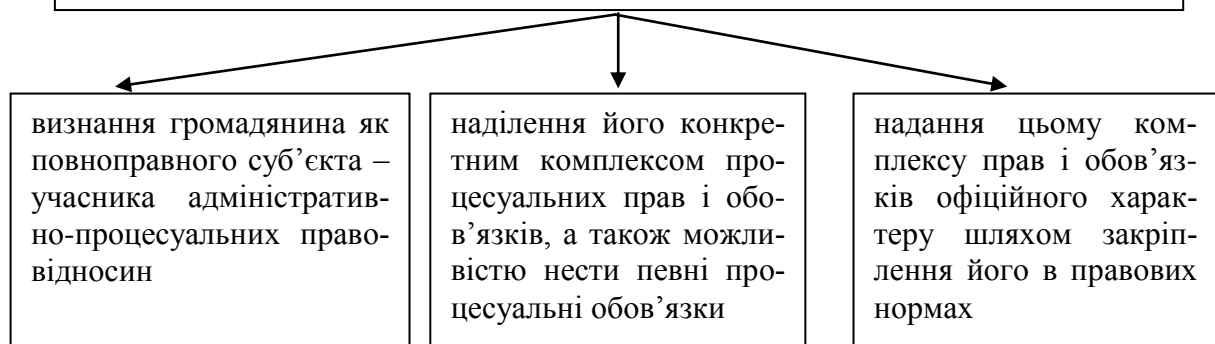
ухвалення рішення (наказу, постанови, інструкції) у справі, в якій фіксується воля суб'єкта публічної адміністрації

виконання рішення

ОСОБЛИВОСТІ МЕТИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ

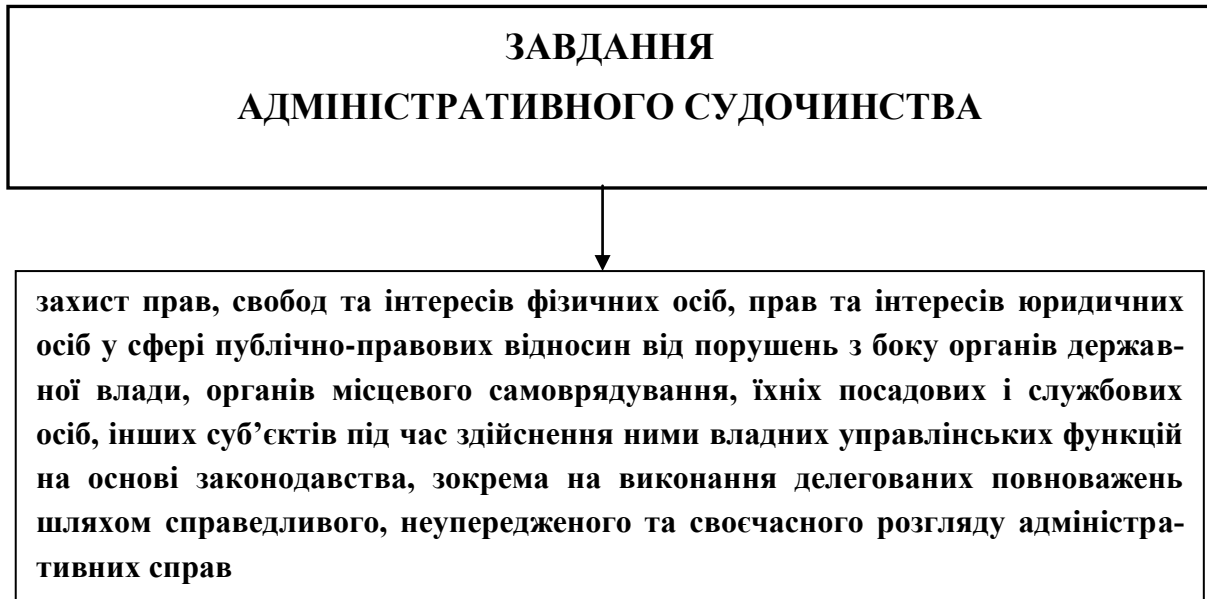

Формування адміністративно-процесуального статусу громадянина має за мету:

14.3. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

Адміністративне судочинство – це діяльність адміністративних судів щодо розгляду і вирішення адміністративних справ у порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України (далі – КАС України).

Кожна особа має право звернутися до адміністративного суду, якщо вважає, що рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень порушені її права, свободи або інтереси. У випадках, установлених законом, до суду можуть звертатися органи та особи, яким надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб.

Ніхто не може бути позбавлений права на розгляд його справи в адміністративному суді, до підсудності якого вона віднесена КАС України. Відмова від права на звернення до суду є недійсною.

ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

верховенство права

законність

рівність усіх учасників
адміністративного судочинства

змагальність сторін,
диспозитивність та офіційне з'ясування всіх обставин справи

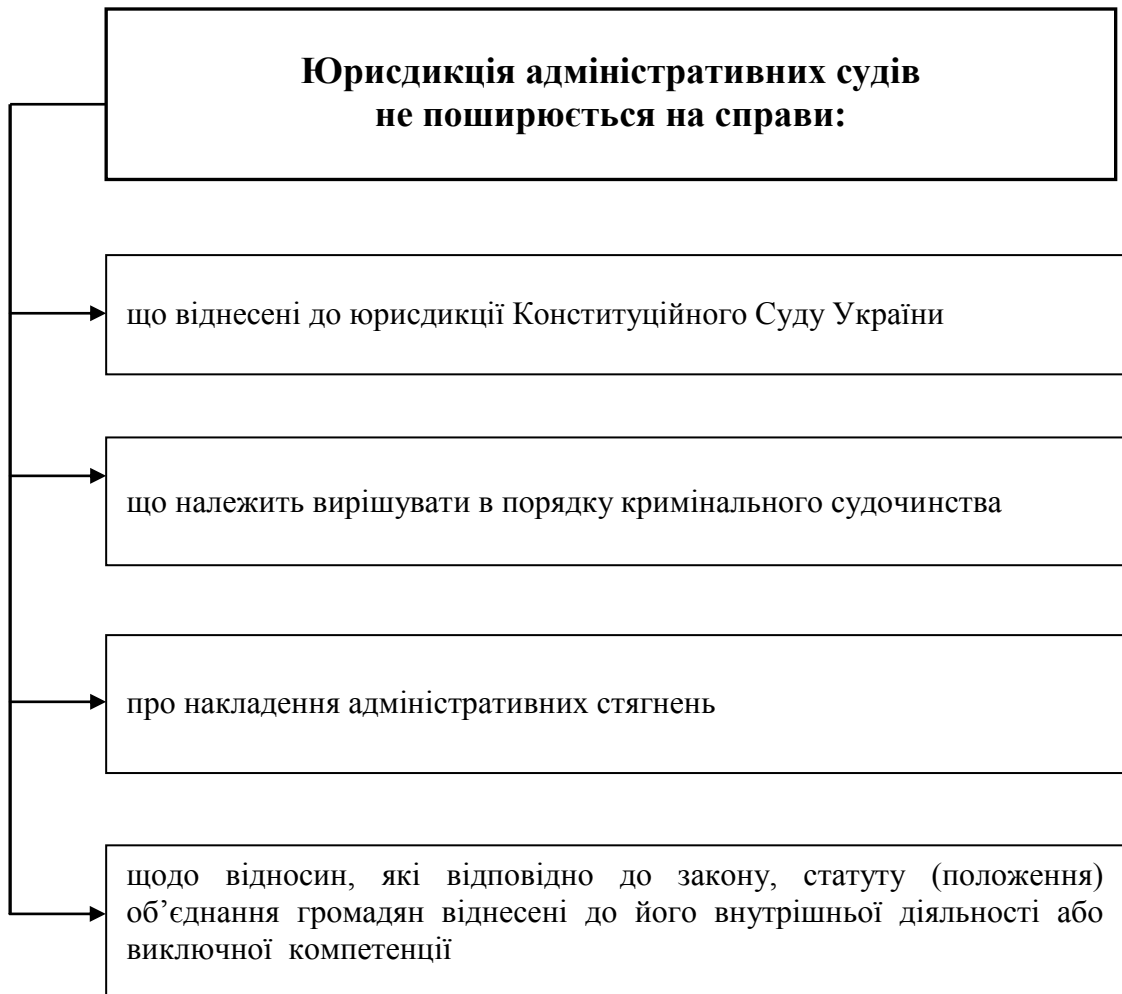
гласність і відкритість

забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішень
адміністративного суду

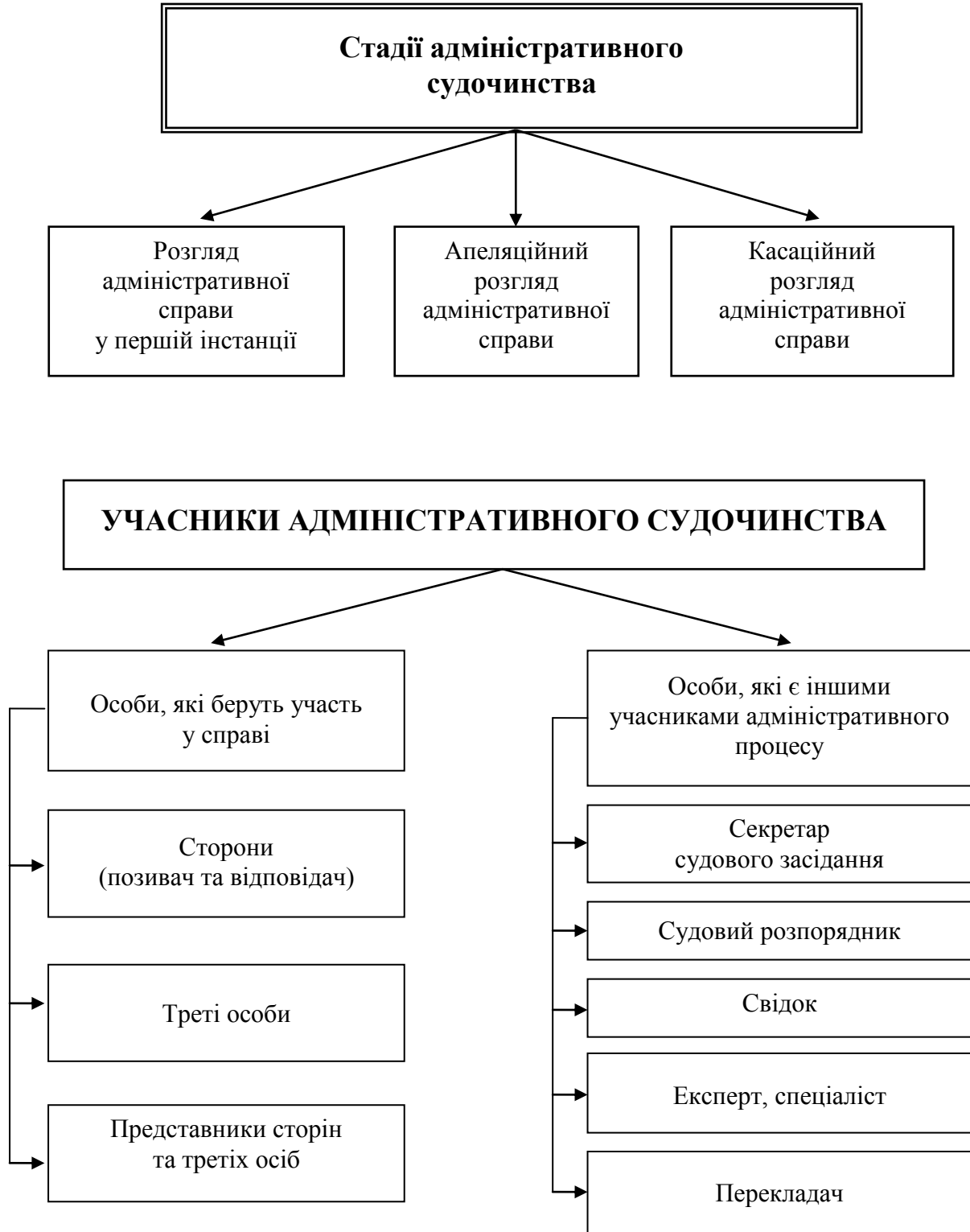
обов'язковість судових рішень

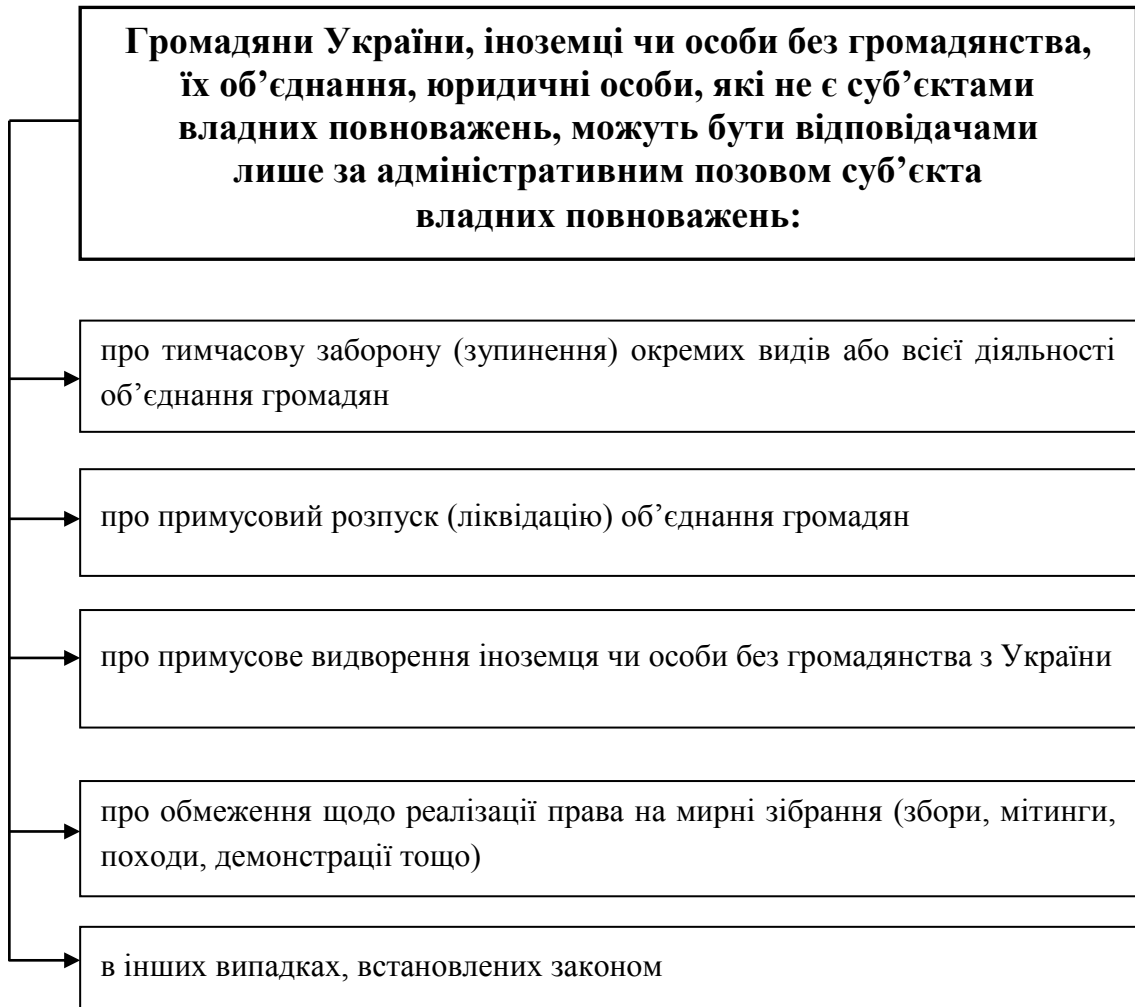
Юрисдикція адміністративних судів поширюється на правовідносини, що виникають через здійснення суб'єктом владних повноважень владних управлінських функцій, а також у зв'язку з публічним формуванням суб'єкта владних повноважень шляхом виборів або референдуму.

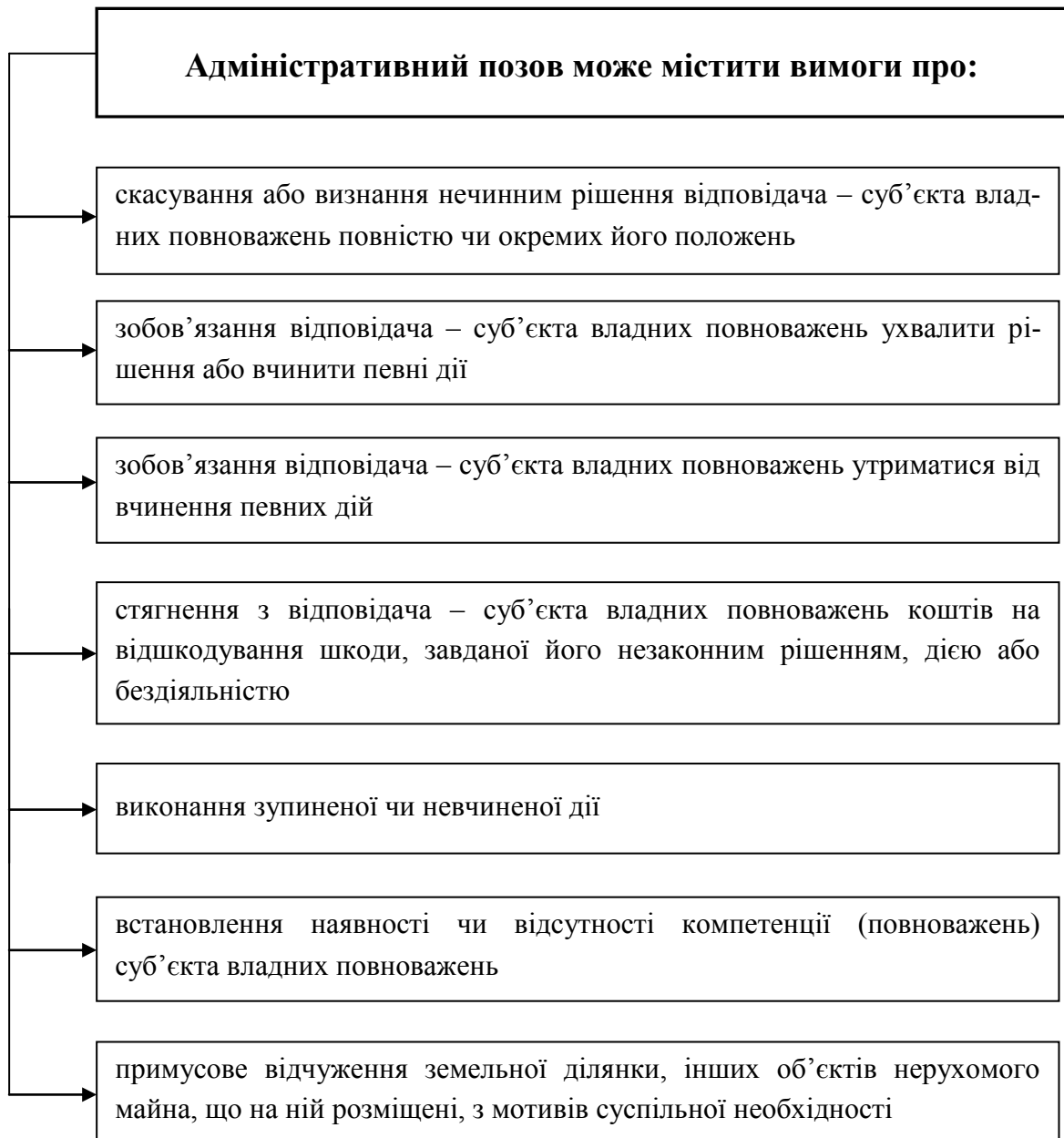

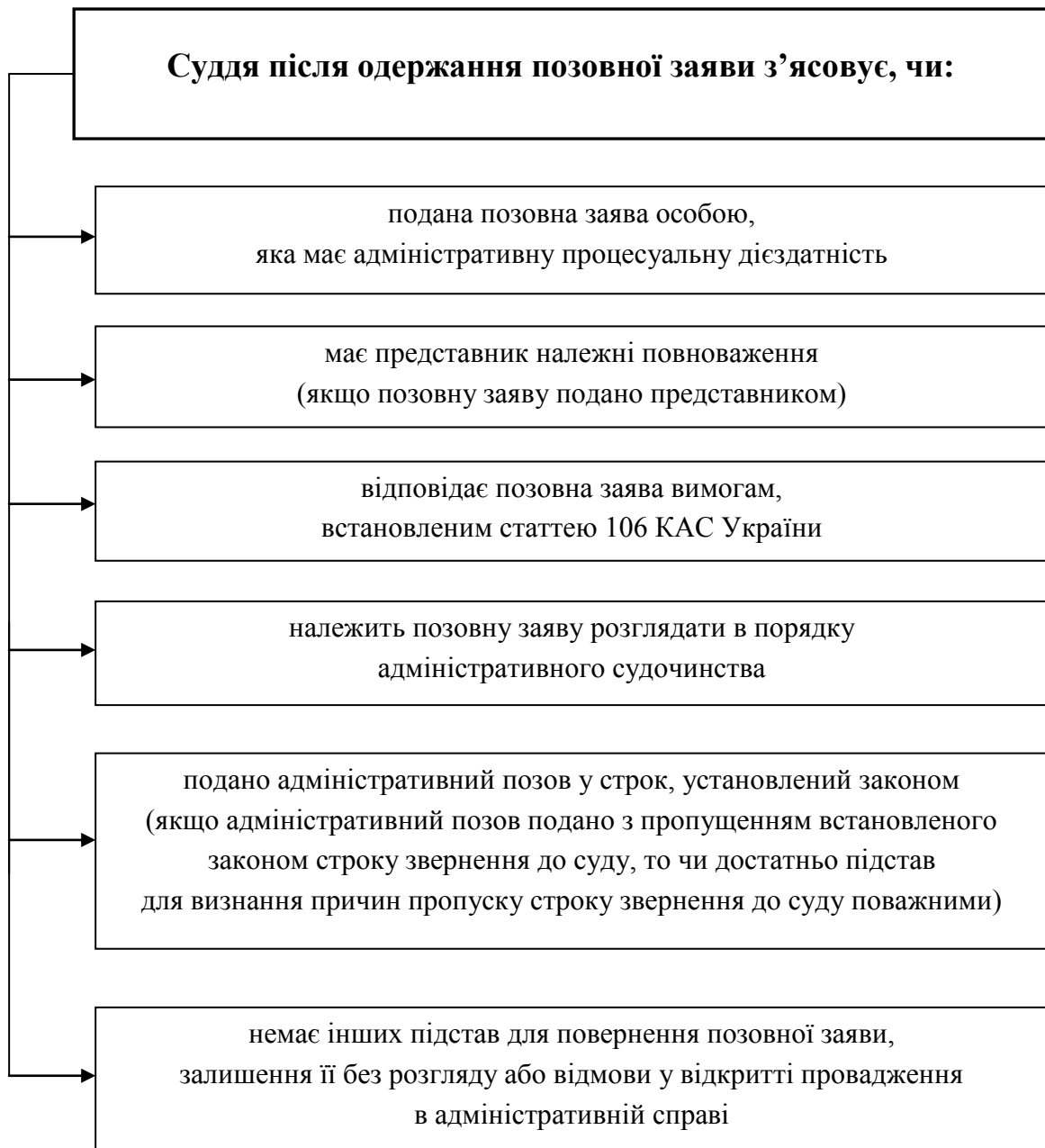
14.4. УЧАСНИКИ ТА СТАДІЇ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

Позов пред'являється шляхом подання позовної заяви до суду першої інстанції. Адміністративний позов подається до адміністративного суду у формі письмової позовної заяви особисто позивачем або його представником. Позовна заява може бути надіслана до адміністративного суду поштою.

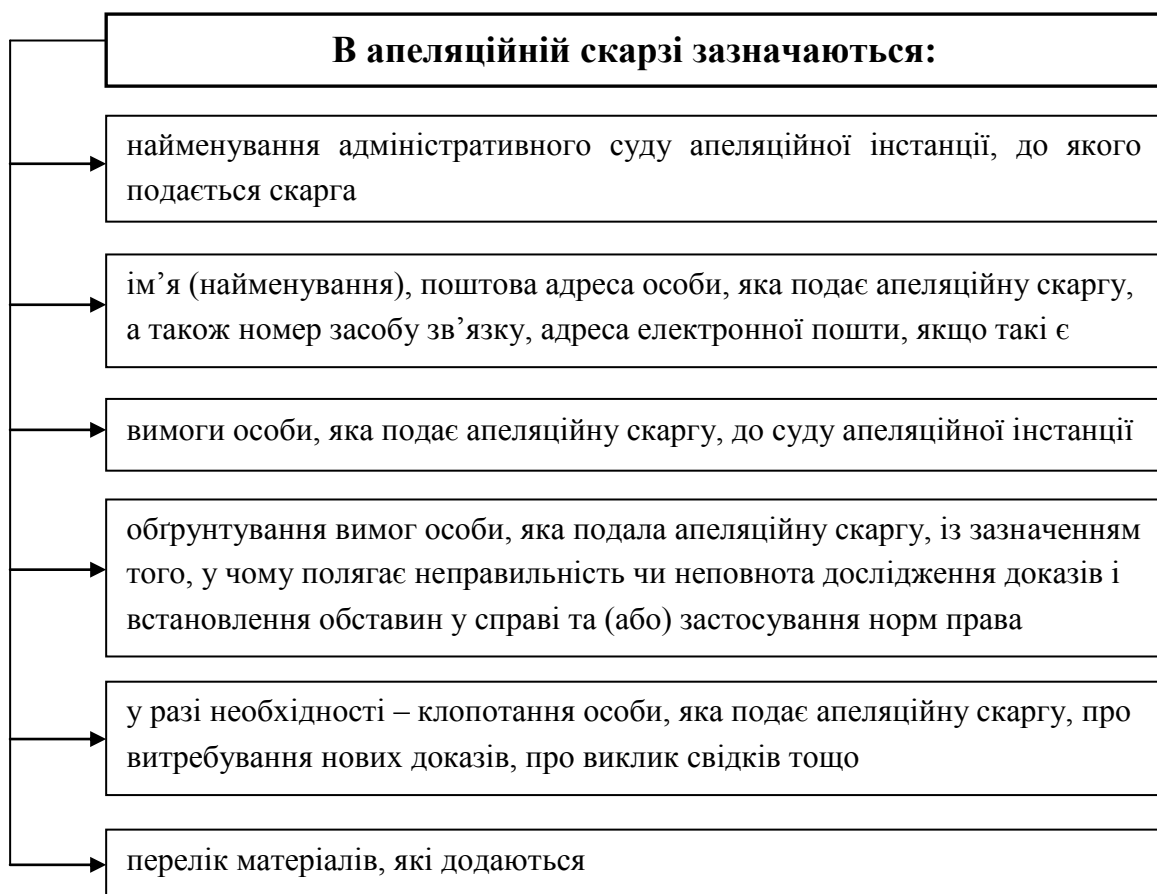

Суддя відкриває провадження в адміністративній справі на підставі позовної заяви, якщо відсутні підстави для повернення позовної заяви, залишення її без розгляду чи відмови у відкритті провадження у справі.

Адміністративна справа має бути розглянута і вирішена протягом розумного строку, але **не більше місяця з дня відкриття провадження у справі**, якщо інше не встановлено КАС України.

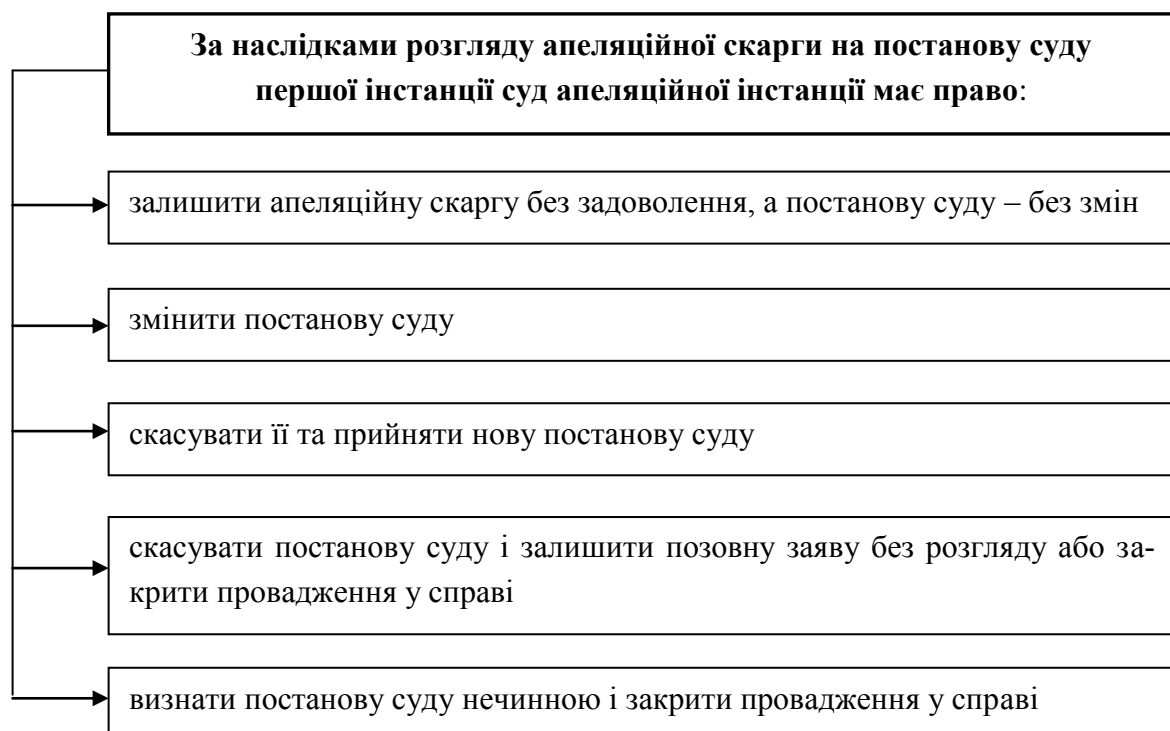
Сторони та інші особи, які беруть участь у справі, а також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси чи обов'язки, мають право оскаржити в апеляційному порядку постанови суду першої інстанції повністю або частково, крім випадків, встановлених КАС України. Апеляційна скарга на постанову суду першої інстанції подається **протягом десяти днів** з дня її проголошення.

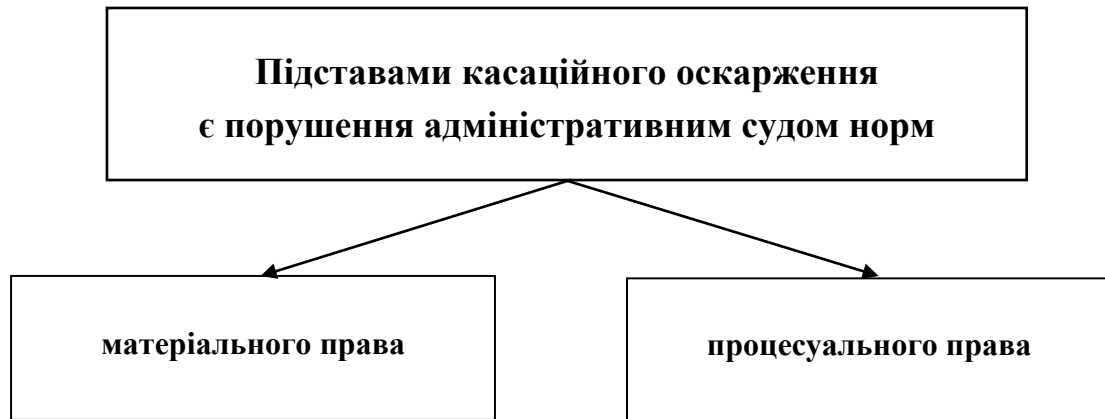
Суд апеляційної інстанції переглядає судові рішення суду першої інстанції в межах апеляційної скарги. Суд апеляційної інстанції може порушити межі доводів апеляційної скарги в разі встановлення під час апеляційного провадження порушень, допущених судом першої інстанції, які призвели до неправильного вирішення справи.

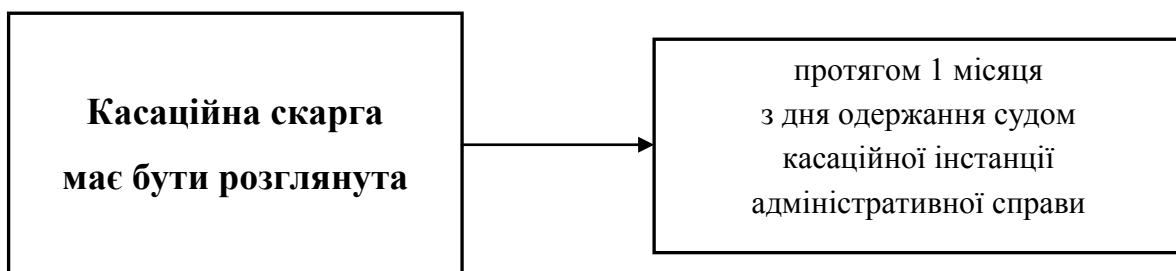
У виняткових випадках апеляційний суд за клопотанням сторони та з урахуванням особливостей розгляду справи може продовжити строк розгляду справи, але не більш як на п'ятнадцять днів, про що постановляє ухвалу.

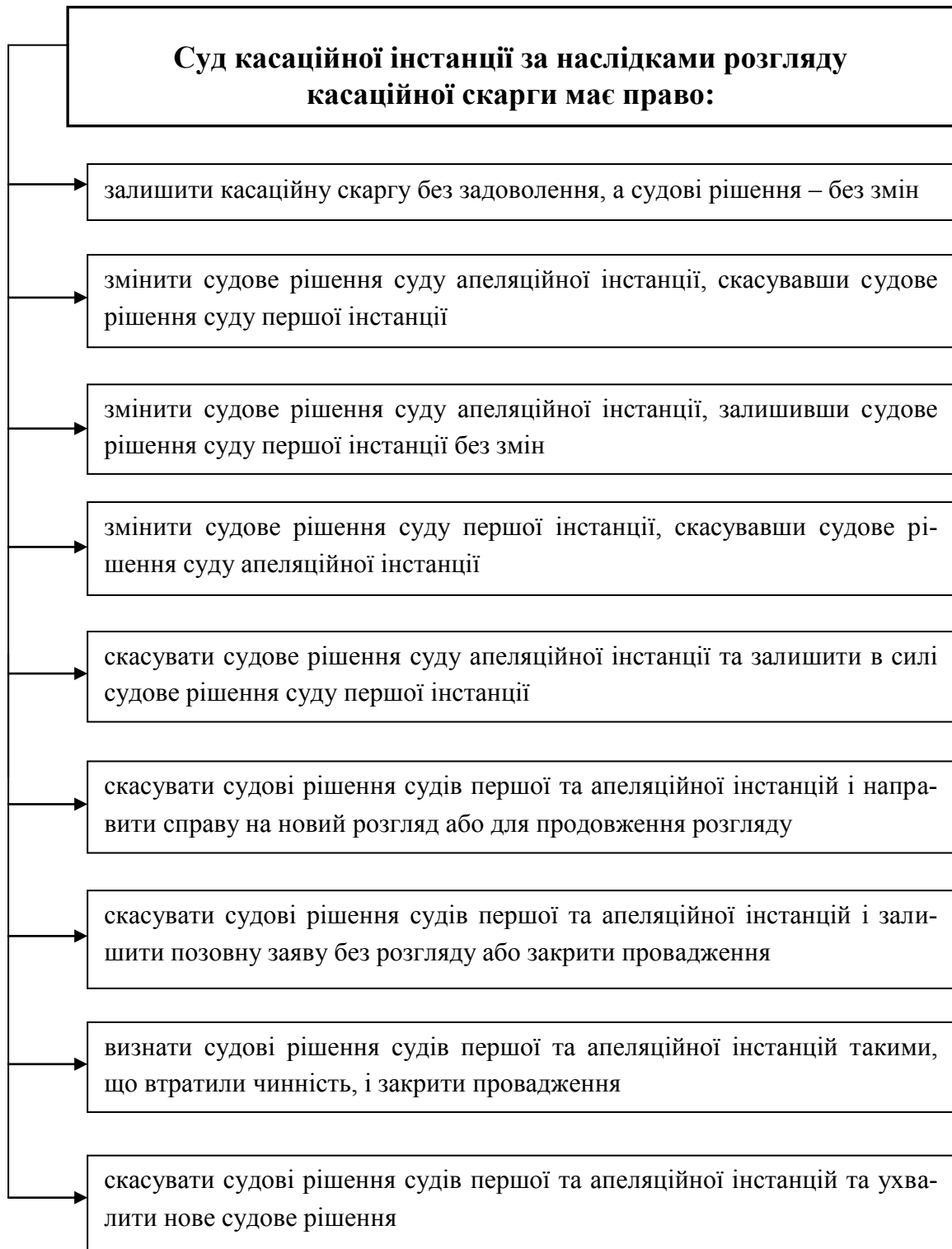

Сторони та інші особи, які беруть участь у справі, а також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та обов'язки, мають право оскаржити в касаційному порядку судові рішення суду першої інстанції після їх перегляду в апеляційному порядку, а також судові рішення суду апеляційної інстанції повністю або частково, крім випадків, передбачених КАС України.

Суд касаційної інстанції перевіряє правильність застосування судами першої та апеляційної інстанцій норм матеріального та процесуального права, правової оцінки обставин у справі і не може досліджувати докази, встановлювати та визнавати доведеними обставини, що не були встановлені в судовому рішенні, та вирішувати питання про достовірність того чи іншого доказу. Суд касаційної інстанції переглядає судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій у межах касаційної скарги, але водночас може встановлювати порушення норм матеріального чи процесуального права, на які не було посилання в касаційній скарзі.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Охарактеризуйте ознаки адміністративного процесу.
2. Вкажіть, які є види адміністративно-процесуальних проваджень.
3. Охарактеризуйте особливості юрисдикції адміністративних судів.
4. Проаналізуйте випадки, коли фізичні та юридичні особи, які не є суб'єктами владних повноважень, можуть бути відповідачами за адміністративним позовом суб'єкта владних повноважень.
5. Охарактеризуйте стадії адміністративного судочинства.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Поняття та стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення.
2. Правовий статус позивача та відповідача в адміністративному судочинстві.
3. Система адміністративних судів в Україні.

Тема 15. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ

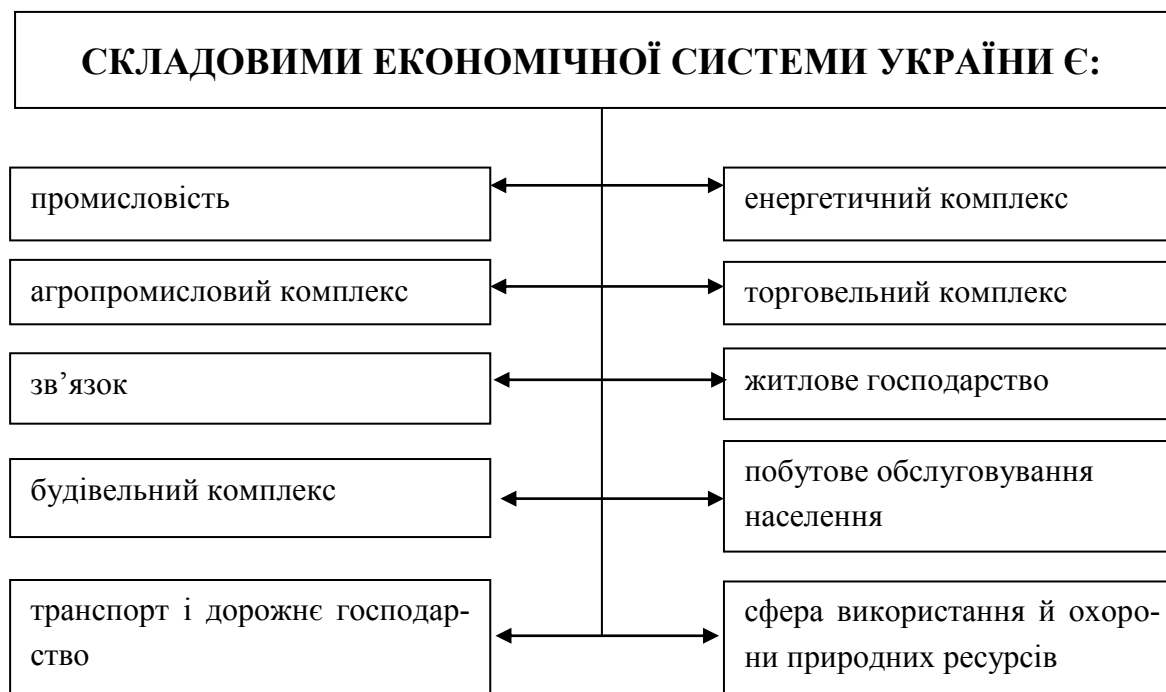
15.1. Публічне управління у сфері економічного розвитку та торгівлі

15.2. Публічне управління у сфері фінансів

15.3. Публічне управління у сфері зовнішньоекономічної діяльності

15.1. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ТОРГІВЛІ

Економіка – це система взаємопов’язаних галузей та комплексів народного господарства, що містить взаємозв’язані та взаємозалежні ланки суспільного виробництва, розподілу і обміну виробленого продукту в масштабах усієї держави з метою задоволення потреб суспільства.

ОСНОВНІ ЗАСАДИ В ЕКОНОМІЦІ:

забезпечення конкурентоспроможності національної економіки, досягнення високих темпів її зростання, забезпечення макроекономічної стабільності та низького рівня інфляції

розвиток внутрішнього ринку, підвищення ефективності його функціонування та вдосконалення механізмів державного регулювання, забезпечення збалансованості попиту та пропозиції на окремих ринках

проведення стабільної, раціональної та справедливої податкової політики, яка передбачає зниження податкового навантаження на економіку з розширенням бази оподаткування

проведення прозорої та виваженої бюджетної політики як дієвого інструменту соціально-економічного розвитку, захисту вразливих верств населення та інвестування в реальний сектор економіки для підтримки національного товаровиробника і збереження робочих місць

підвищення результативності державних видатків, реалізація прозорої політики закупівель за державні кошти, яка гарантуватиме раціональне використання ресурсів

проведення ефективної політики управління державним боргом

забезпечення економічної збалансованості розвитку регіонів, узгодженості напрямів їх розвитку із загальнонаціональними потребами

створення сприятливих умов для розвитку підприємництва, спрощення умов запуску бізнесу та виходу з нього, зменшення втручання держави в економічну діяльність суб'єктів господарювання, спрощення системи отримання дозволів, зниження тиску на бізнес з боку контролюючих органів

перехід на європейську модель ринкового нагляду, якості та безпеки продукції

впровадження європейських підходів у сфері делегування функцій держави суб'єктам господарювання

розвиток конкуренції як основного чинника підвищення ефективності економіки, забезпечення дієвого регулювання діяльності природних монополій, недопущення виявів монополізму на державному та регіональному рівнях

запровадження економічних стимулів для заохочення модернізації національного виробництва, спрямування інвестицій у новітні технології, формування національної інноваційної інфраструктури та державних програм промислової модернізації

Основними формами реалізації державою економічної політики є довгострокова (стратегічна) і поточна (тактична) економічна політика, спрямована на реалізацію та оптимальне узгодження інтересів суб'єктів господарювання і споживачів, різних суспільних верств і населення загалом.

Мета такої політики досягається за допомогою:

Економічної стратегії – це обраний державою курс економічної політики, розрахований на тривалу перспективу і спрямований на вирішення крупномасштабних економічних та соціальних завдань, завдань культурного розвитку, забезпечення економічної безпеки держави, збереження і примноження її економічного потенціалу і національного багатства, підвищення народного добробуту. Економічна стратегія охоплює визначення пріоритетних цілей народного господарства, засобів та способів їх реалізації, з огляду на зміст об'єктивних процесів і тенденцій, що в національному та світовому господарстві, та враховуючи законні інтереси суб'єктів господарювання

Економічної тактики – сукупності найближчих цілей, завдань, засобів і способів їх досягнення для реалізації стратегічного курсу економічної політики в конкретних умовах, що виникають в поточному періоді розвитку народного господарства

Здійснення державою економічної стратегії і тактики у сфері господарювання спрямовуються на створення економічних, організаційних та правових умов, за яких суб'єкти господарювання враховують у своїй діяльності показники прогностичних і програмних документів економічного та соціального розвитку.

Відтак лише законами визначаються принципи державного прогнозування і розробки програм економічного та соціального розвитку України, система прогностичних і програмних документів, вимоги до їх змісту, а також загальний порядок розробки, затвердження та виконання прогностичних і програмних документів економічного й соціального розвитку, повноваження та відповідальність публічної адміністрації в цих питаннях.

Публічна адміністрація виконує такі **основні функції**

в сфері економіки:

Організаційна функція включає нормотворчу діяльність, тобто створення правової основи здійснення господарської діяльності та організаційних структур публічної адміністрації, які будуть забезпечувати реалізацію цих норм.

Контрольна функція охоплює контроль за дотриманням правових норм і законодавства в сфері господарювання.

Зміст регулятивної функції:

- 1) ліцензування, патентування і квотування;
- 2) сертифікація та стандартизація;
- 3) застосування нормативів та лімітів;
- 4) регулювання цін і тарифів;
- 5) державне замовлення;
- 6) надання інвестиційних, податкових та інших пільг;
- 7) надання дотацій, компенсацій, цільових інновацій та субсидій

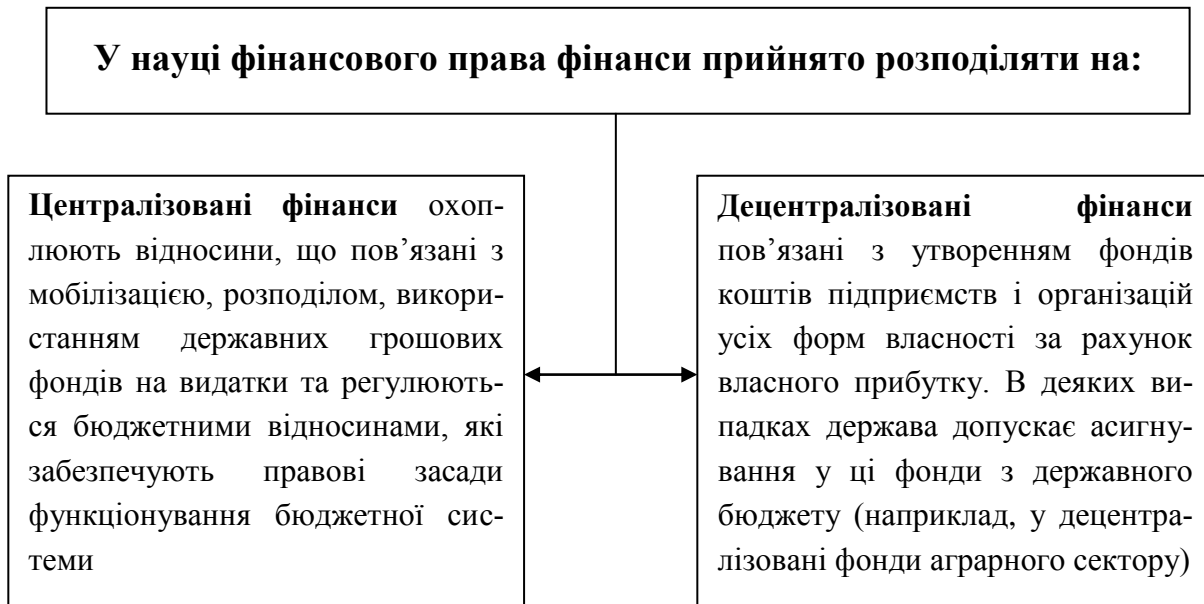
Функція захисту господарських відносин, спрямована на:

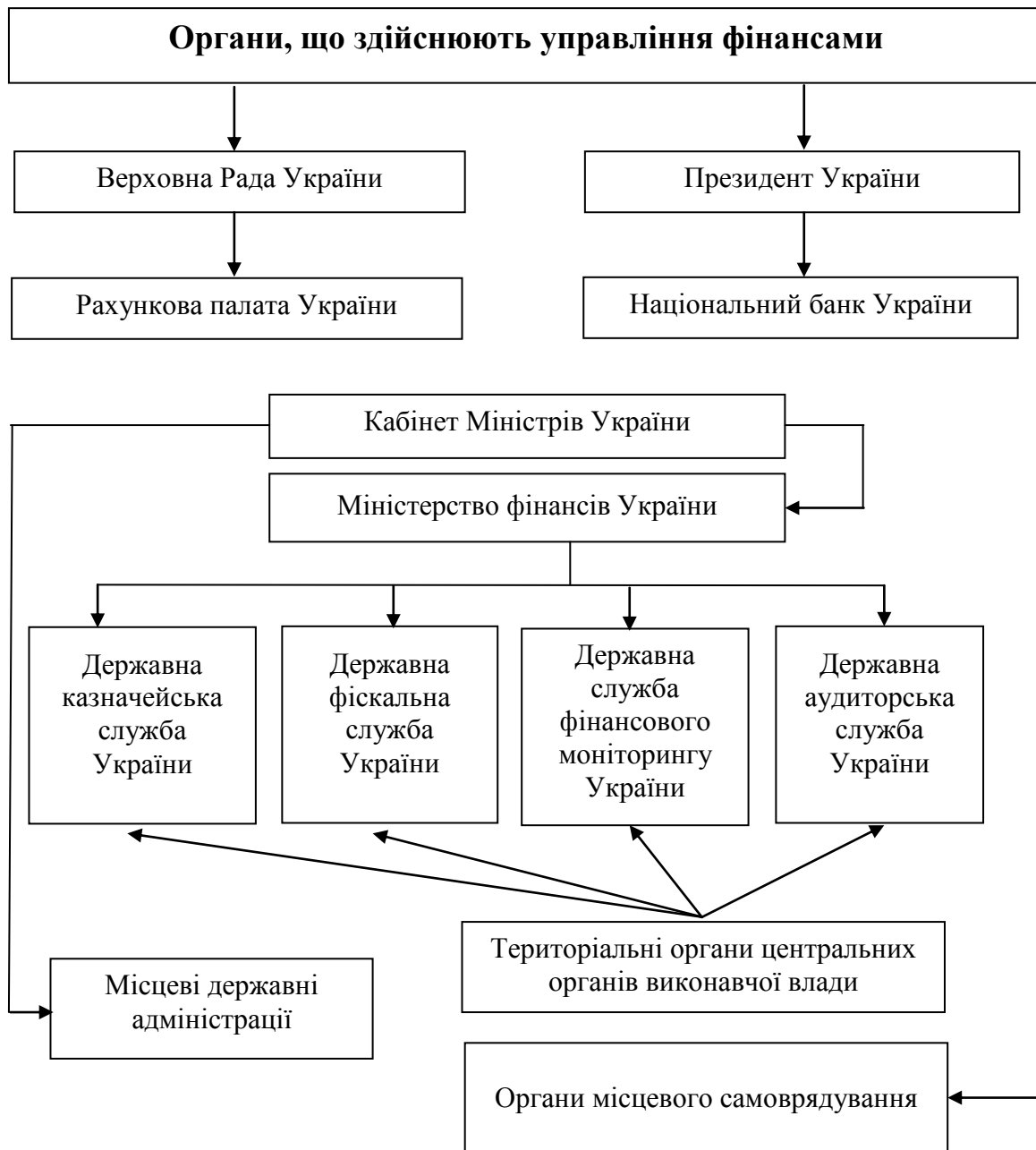
- захист економічної конкуренції на засадах рівності суб'єктів господарювання перед законом та пріоритету прав споживачів, запобігання, виявлення і припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції;
- недопущення концентрації, узгоджених дій суб'єктів господарювання та регулювання цін (тарифів) на товари, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій;
- здійснення контролю щодо створення конкурентного середовища та захисту конкуренції у сфері державних закупівель

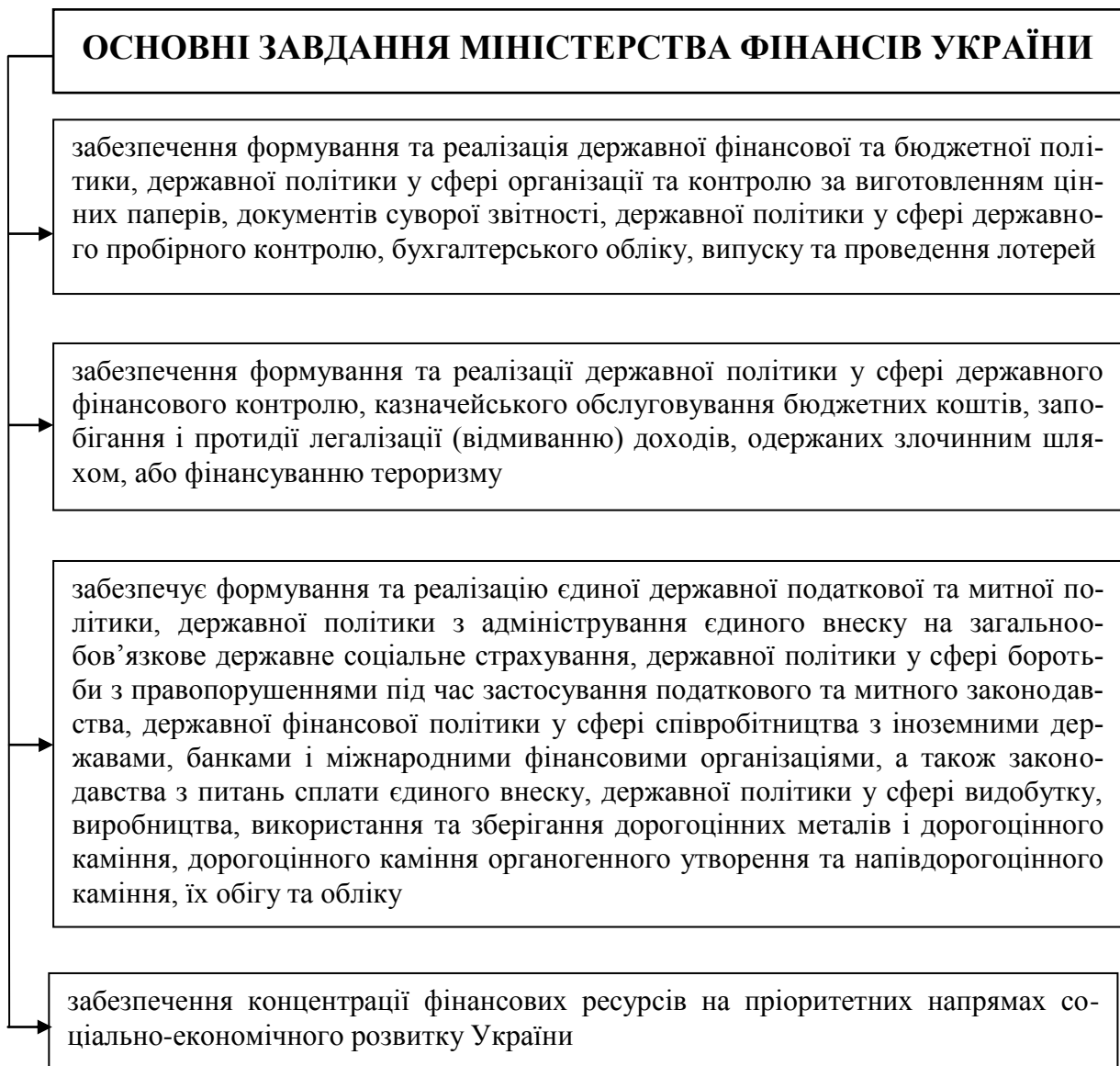
15.2. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ФІНАНСІВ

Фінанси – це сукупність відносин, які регулюють утворення та витрачання фондів коштів, що необхідні для виконання завдань і функцій держави.

Міністерство фінансів України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

15.3. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Зовнішньоекономічна діяльність – це діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, що ґрунтується на взаємовідносинах між ними та існує і в Україні, і за її межами.

Експорт (експорт товарів) – продаж товарів українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності іноземним суб'єктам господарської діяльності (у тому числі з оплатою в негрошовій формі) з вивезенням або без вивезення цих товарів через митний кордон України, включаючи реекспорт товарів. Водночас термін «реекспорт» (реекспорт товарів) означає продаж іноземним суб'єктам господарської діяльності та вивезення за межі України товарів, що були раніше імпортовані на територію України.

Імпорт (імпорт товарів) – купівля (у тому числі з оплатою в негрошовій формі) українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності в іноземних суб'єктів господарської діяльності товарів з ввезенням або без ввезення цих товарів на територію України, включаючи купівлю товарів, призначених для власного споживання установами та організаціями України, розташованими за її межами.

Іноземні інвестиції – всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються іноземними суб'єктами господарської діяльності в Україні, внаслідок чого утворюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект.

**СУБ'ЄКТАМИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В УКРАЇНІ Є:**

– **фізичні особи** – громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, які мають цивільну правоздатність і дієздатність згідно з законами України і постійно проживають на території України

– **юридичні особи**, зареєстровані як такі в Україні і які мають постійне місцезнаходження на території України (підприємства, організації та об'єднання всіх видів, включаючи акціонерні та інші види господарських товариств, асоціації, спілки, концерни, консорціуми, торговельні доми, посередницькі та консультаційні фірми, кооперативи, кредитно-фінансові установи, міжнародні об'єднання, організації та інші), зокрема й юридичні особи, майно та/або капітал яких є повністю у власності іноземних суб'єктів господарської діяльності

– **об'єднання фізичних, юридичних, фізичних і юридичних осіб**, які не є юридичними особами згідно з законами України, але які мають постійне місцезнаходження на території України і яким цивільно-правовими законами України не заборонено здійснювати господарську діяльність

– **структурні одиниці іноземних суб'єктів господарської діяльності**, які не є юридичними особами згідно з законами України (філії, відділення, тощо), але мають постійне місцезнаходження на території України

– **спільні підприємства** за участю суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, зареєстровані як такі в Україні і які мають постійне місцезнаходження на території України

– **інші суб'єкти** господарської діяльності, передбачені законами України.

Україна в особі її органів, місцеві органи влади і управління в особі створених ними зовнішньоекономічних організацій, які беруть участь у зовнішньоекономічній діяльності, а також інші держави, які беруть участь у господарській діяльності на території України, діють як юридичні особи.

ВИДИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

експорт та імпорт товарів, капіталів та робочої сили

надання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності України послуг іноземним суб'єктам господарської діяльності, зокрема: виробничих, транспортно-експедиційних, страхових, консультаційних, маркетингових, експортних, посередницьких, брокерських, агентських, консигнаційних, управлінських, облікових, аудиторських, юридичних, туристських та інших, що прямо і виключно не заборонені законами України; надання зазначених послуг іноземними суб'єктами господарської діяльності суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності України

наукова, науково-технічна, науково-виробнича, виробнича, навчальна та інша кооперація з іноземними суб'єктами господарської діяльності; навчання та підготовка спеціалістів на комерційній основі

міжнародні фінансові операції та операції з цінними паперами у випадках, передбачених законами України

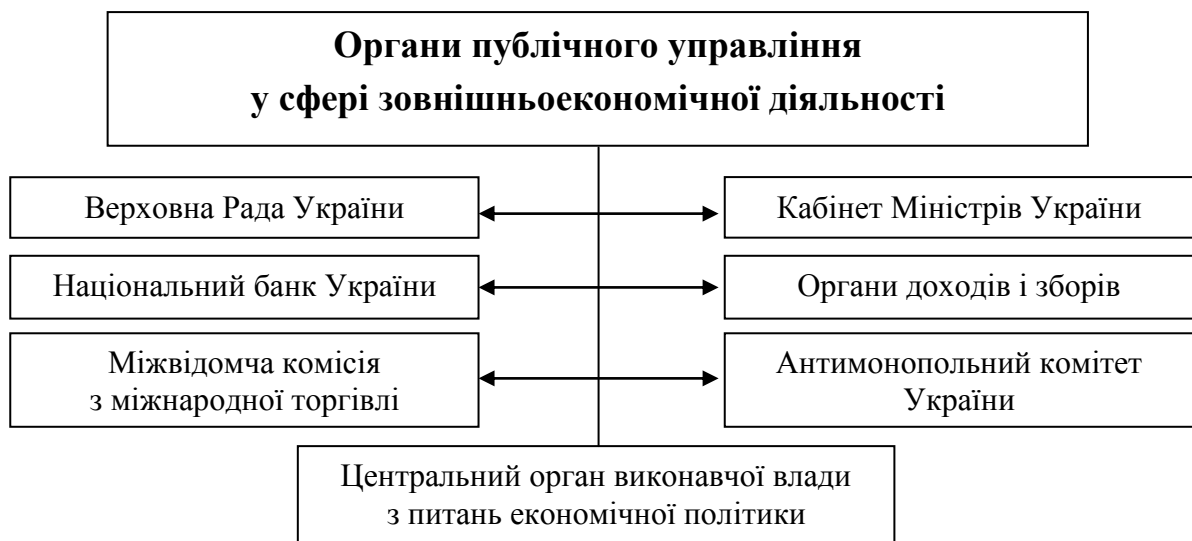
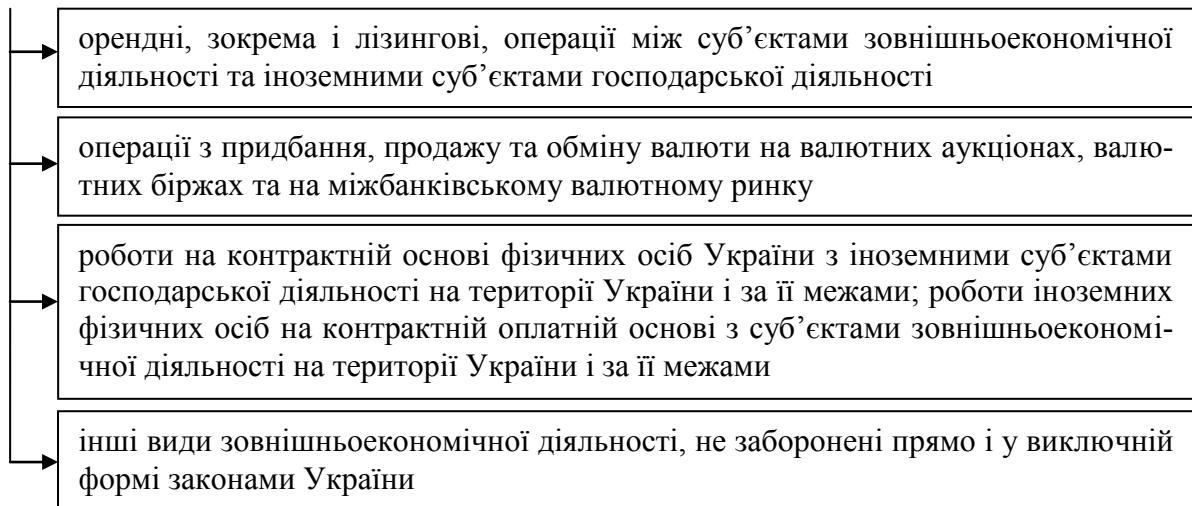
кредитні та розрахункові операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності; створення суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності банківських, кредитних та страхових установ за межами України; створення іноземними суб'єктами господарської діяльності зазначених установ на території України у випадках, передбачених законами України

спільна підприємницька діяльність між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності, що включає створення спільних підприємств різних видів і форм, проведення спільних господарських операцій та спільне володіння майном на території України і за її межами

підприємницька діяльність на території України, пов'язана з наданням ліцензій, патентів, ноу-хау, торговельних марок та інших нематеріальних об'єктів власності з боку іноземних суб'єктів господарської діяльності; аналогічна діяльність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності за межами України

організація та здійснення діяльності в галузі проведення виставок, аукціонів, торгів, конференцій, симпозіумів, семінарів та інших подібних заходів, що здійснюються на комерційній основі, за участю суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; організація та здійснення оптової, консигнаційної та роздрібною торгівлі на території України за іноземну валюту у передбачених законами України випадках

товарообмінні (бартерні) операції та інша діяльність, що ґрунтується на формах зустрічної торгівлі між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності

Україна як держава і всі суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності та іноземні суб'єкти господарської діяльності несуть відповідальність за порушення законів України та/або своїх зобов'язань, які зазначені у договорах (контрактах), тільки на умовах і в порядку, визначених законами України.

Україна як держава не несе відповідальності за дії суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності не несуть відповідальності за дії України як держави.

Всі справи та питання щодо визначення відповідальності, які виникають під час застосування цього та пов'язаних з ним законів України, підсудні судовим органам України. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності та іноземні суб'єкти господарської діяльності мають право на судовий розгляд зазначених справ та питань.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Назвіть основні функції публічної адміністрації у сфері економіки.
2. Охарактеризуйте правовий статус суб'єктів публічного управління у сфері економічного розвитку та торгівлі.
3. Назвіть органи публічного управління у сфері фінансів.
4. Визначте основні функції Міністерства фінансів України.
5. Охарактеризуйте суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та суб'єктів публічного управління у цій сфері.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Повноваження Міністерства економічного розвитку і торгівлі України.
2. Адміністративна відповідальність за порушення бюджетного законодавства.
3. Основні напрями удосконалення публічного управління у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Тема 16. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПОЛІТИЧНОЮ СФЕРОЮ

- 16.1. Публічне управління у сфері оборони і безпеки*
- 16.2. Публічне управління у сфері зовнішніх відносин*
- 16.3. Публічне управління у сфері юстиції*
- 16.4. Публічне управління у сфері внутрішніх справ*

16.1. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОБОРОНИ І БЕЗПЕКИ

Оборона України – це система політичних, економічних, соціальних, воєнних, наукових, науково-технічних, інформаційних, правових, організаційних, інших заходів держави щодо підготовки до збройного захисту та її захист у разі збройної агресії або збройного конфлікту.

Оборона України ґрунтується на готовності та здатності органів державної влади, усіх ланок воєнної організації України, органів місцевого самоврядування, єдиної системи цивільного захисту, національної економіки до переведення, за необхідності, з мирного на воєнний стан та відсічі збройній агресії, ліквідації збройного конфлікту, а також готовності населення і території держави до оборони.

Військово-адміністративний поділ території України – це розмежування території держави на військово-адміністративні зони в інтересах забезпечення оборони України.

Основою для здійснення військово-адміністративного поділу є: адміністративно-територіальний устрій України; відомості про характер можливих воєнних конфліктів та основні реальні і потенційні загрози національній безпеці у воєнній сфері; функції та завдання Збройних Сил України, інших військових формувань і правоохоронних органів у мирний та воєнний час, дані про стан і перспективи їх розвитку; дані про стан і перспективи розвитку військової інфраструктури.

Територія України поділяється на такі військово-адміністративні зони:

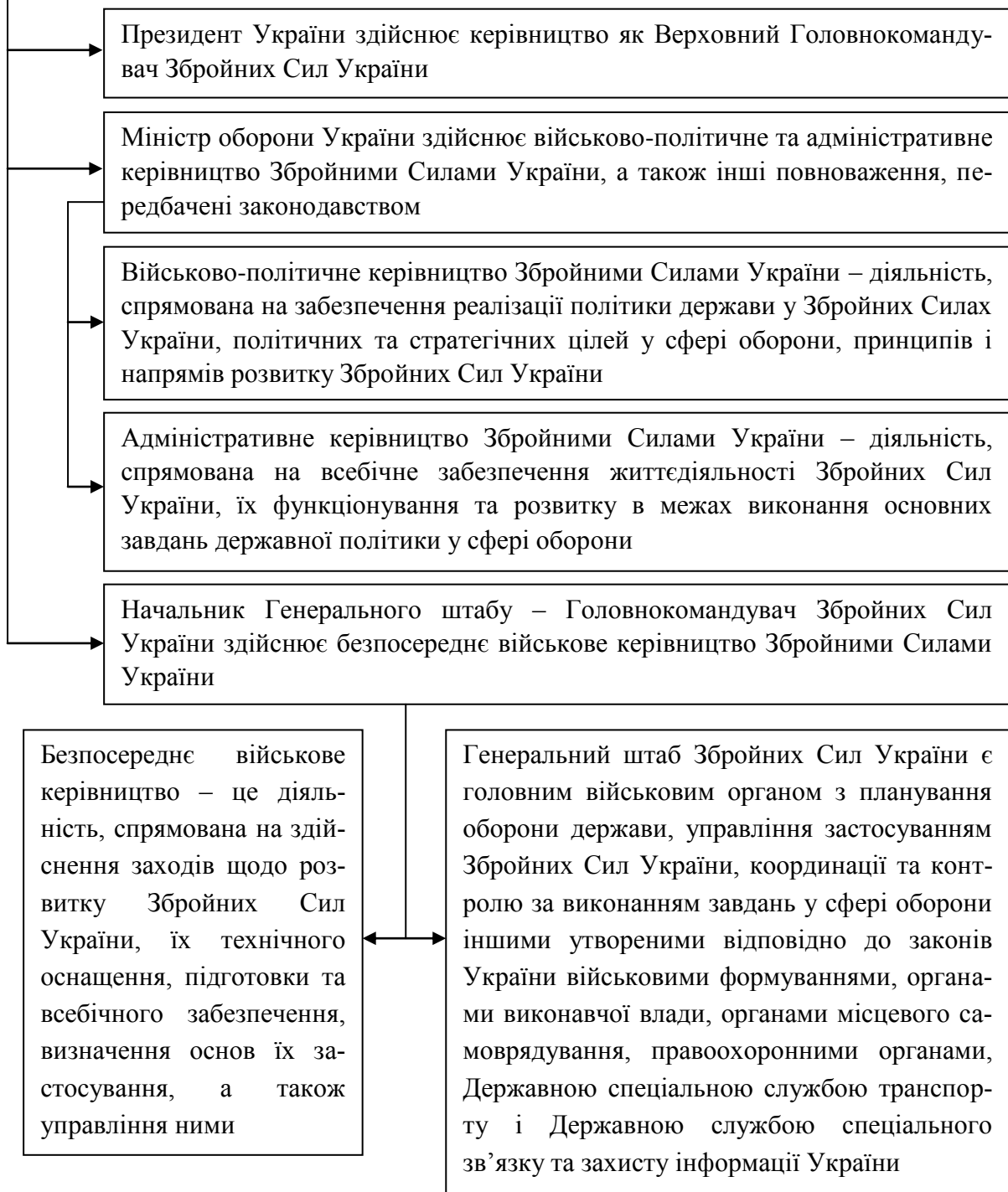
- військово-сухопутні – для поділу суші;
- військово-повітряні – для поділу повітряного простору;
- військово-морські – для поділу територіального моря і внутрішніх вод України у Чорному морі, внутрішніх вод України в Азовському морі та Керченській протоці.

ОРГАНИ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ УПРАВЛІННЯ ОБОРОНОЮ:

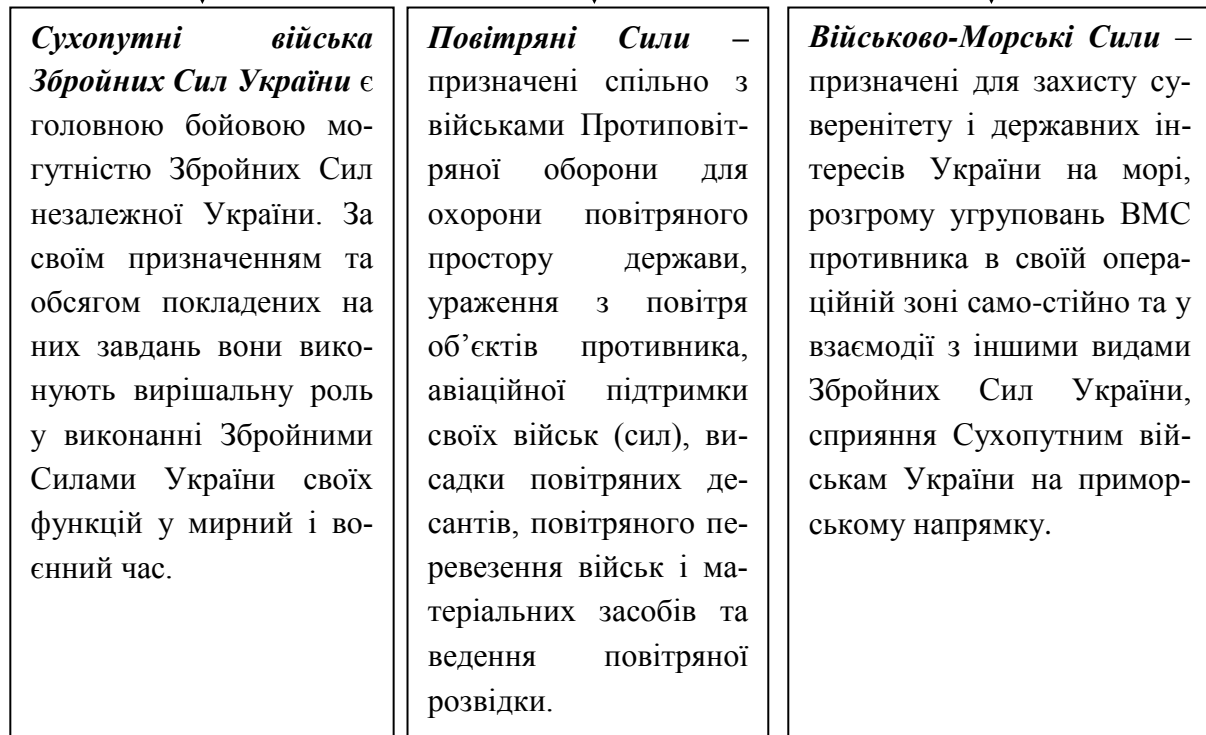

ЗБРОЙНІ СИЛИ УКРАЇНИ – це військове формування, на яке покладаються оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності (Закон України «Про Збройні Сили України» від 6 грудня 1991 р.)

Суб'єкти, що здійснюють керівництво Збройними Силами України

СТРУКТУРА ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Чисельність Збройних Сил України не повинна перевищувати 250000 осіб, у тому числі 204000 військовослужбовців. В особливий період чисельність Збройних Сил України збільшується на кількість особового складу, призваного на військову службу на виконання указів Президента України про мобілізацію, затверджених законами України.

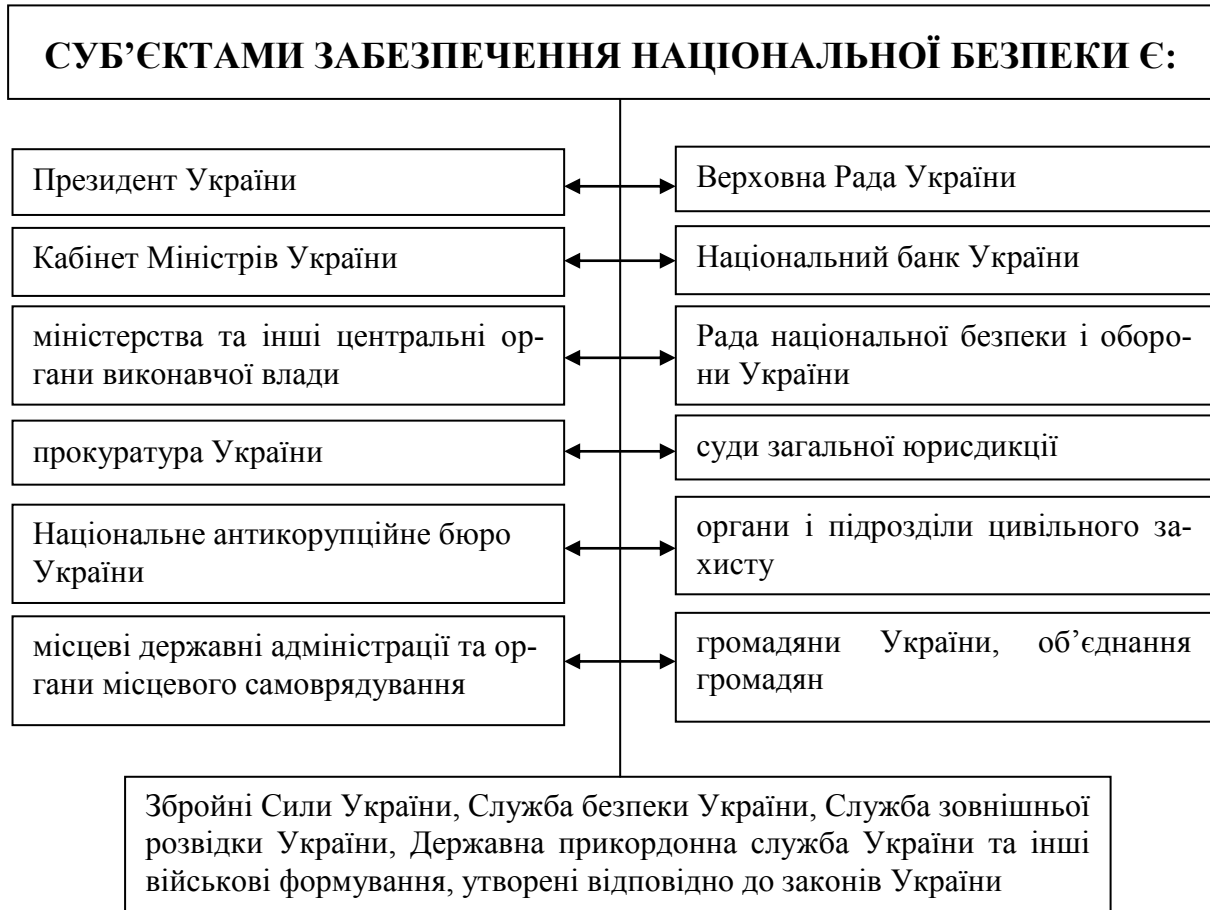
Для забезпечення правопорядку і військової дисципліни серед військовослужбовців Збройних Сил України створено Військову службу правопорядку у Збройних Силах України.

Військова служба правопорядку у Збройних Силах України – спеціальне правоохоронне формування у складі Збройних Сил України, призначене для забезпечення правопорядку і військової дисципліни серед військовослужбовців Збройних Сил України у місцях дислокації військових частин, у військових навчальних закладах, установах та організаціях (далі – військові частини), військових містечках, на вулицях і в громадських місцях; для запобігання злочинам, іншим правопорушенням у Збройних Силах України, їх припинення; для захисту життя, здоров'я, прав і законних інтересів військовослужбовців, військовозобов'язаних під час проходження ними зборів, працівників Збройних Сил України, а також для захисту майна Збройних Сил України від розкрадання та інших протиправних посягань, а так само для участі у протидії диверсійним проявам і терористичним актам на військових об'єктах.

Національна безпека – це захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у сферах правоохоронної діяльності, боротьби з корупцією, прикордонної діяльності та оборони, міграційної політики, охорони здоров'я, освіти та науки, науково-технічної та інноваційної політики, культурного розвитку населення, забезпечення свободи слова та інформаційної безпеки, соціальної політики та пенсійного забезпечення, житлово-комунального господарства, ринку фінансових послуг, захисту прав власності, фондових ринків і обігу цінних паперів, податково-бюджетної та митної політики, торгівлі та підприємницької діяльності, ринку банківських послуг, інвестиційної політики, ревізійної діяльності, монетарної та валютної політики, захисту інформації, ліцензування, промисловості та сільського господарства, транспорту та зв'язку, інформаційних технологій, енергетики та енергозбереження, функціонування природних монополій, використання надр, земельних та водних ресурсів, корисних копалин, захисту екології і навколишнього природного середовища та інших сферах державного управління при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам.

Національні інтереси – життєво важливі матеріальні, інтелектуальні та духовні цінності Українського народу як носія суверенітету і єдиного джерела влади в Україні, визначальні потреби суспільства і держави, реалізація яких гарантує державний суверенітет України та її прогресивний розвиток.

Загрози національній безпеці – наявні та потенційно можливі явища і чинники, що створюють небезпеку життєво важливим національним інтересам України.

Повноваження суб'єктів забезпечення національної безпеки

Відповідно до Конституції України і законів України:

Президент України як глава держави, гарант державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина, Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України і Голова Ради національної безпеки і оборони України здійснює загальне керівництво у сферах національної безпеки та оборони України;

Верховна Рада України в межах повноважень, визначених Конституцією України, визначає засади внутрішньої та зовнішньої політики, основи національної безпеки, формує законодавчу базу в цій сфері, схвалює рішення з питань введення надзвичайного і воєнного стану, мобілізації, визначення загальної структури, чисельності, функцій Збройних Сил України та інших військових формувань, створених відповідно до законів України;

Рада національної безпеки і оборони України координує та контролює діяльність органів виконавчої влади у сферах національної безпеки і оборони; з урахуванням змін у геополітичній обстановці вносить Президенту України пропозиції щодо уточнення Стратегії національної безпеки України та Воєнної доктрини України;

Кабінет Міністрів України як вищий орган у системі органів виконавчої влади забезпечує державний суверенітет і економічну самостійність України, вживає заходів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина, обороноздатності, національної безпеки України, громадського порядку і боротьби із злочинністю;

Національний банк України відповідно до основних засад грошово-кредитної політики визначає та проводить грошово-кредитну політику в інтересах національної безпеки України;

міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, Служба безпеки України та Служба зовнішньої розвідки України в межах своїх повноважень забезпечують виконання передбачених Конституцією і законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України завдань, здійснюють реалізацію концепцій, програм у сфері національної безпеки, підтримують у стані готовності до застосування сили та засоби забезпечення національної безпеки;

місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування забезпечують вирішення питань у сфері національної безпеки, віднесених законодавством до їхньої компетенції;

Воєнна організація держави (сукупність органів державної влади, військових формувань, утворених відповідно до законів України, діяльність яких перебуває під демократичним цивільним контролем з боку суспільства і безпосередньо спрямована на захист національних інтересів України від зовнішніх та внутрішніх загроз) забезпечує оборону України, захист її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності кордонів; протидіє зовнішнім загрозам воєнного характеру;

органи і підрозділи цивільного захисту здійснюють заходи щодо захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій у мирний час та в особливий період;

правоохоронні органи ведуть боротьбу із злочинністю і протидіють тероризму;

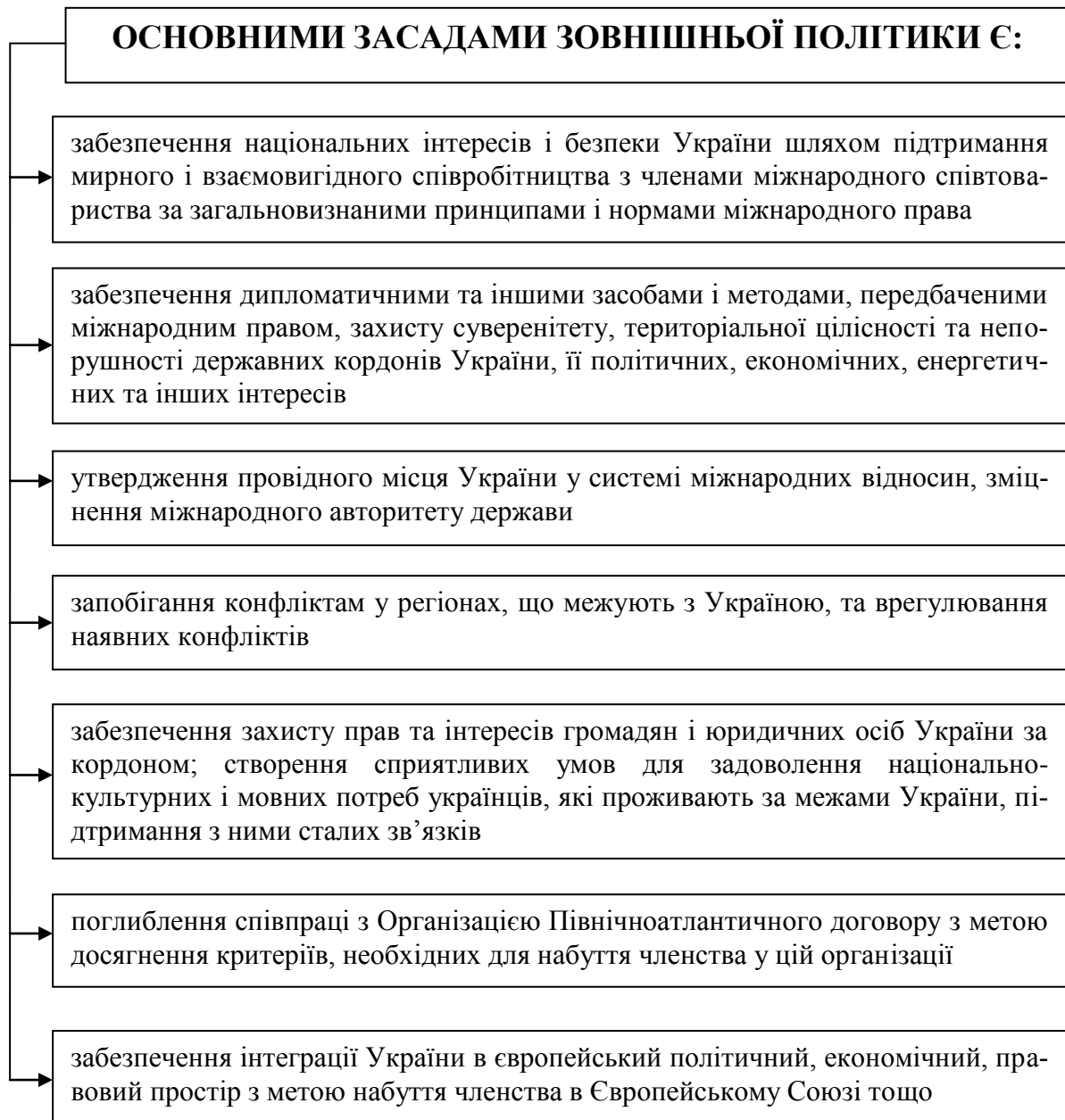
суди загальної юрисдикції здійснюють судочинство у справах про злочини, що завдають шкоди національній безпеці України;

прокуратура України здійснює повноваження у сфері національної безпеки України відповідно до Конституції України та Закону України «Про прокуратуру України»;

громадяни України через участь у виборах, референдумах та через інші форми безпосередньої демократії, а також через органи державної влади та органи місцевого самоврядування, які вони обирають, реалізують національні інтереси, добровільно і в порядку виконання конституційних обов'язків здійснюють заходи, визначені законодавством України щодо забезпечення її національної безпеки; безпосередньо і через об'єднання громадян привертають увагу суспільних і державних інститутів до небезпечних явищ і процесів у різних сферах життєдіяльності країни; у законний спосіб і законними засобами захищають власні права та інтереси, а також власну безпеку.

16.2. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗОВНІШНІХ ВІДНОСИН

Україна як європейська держава здійснює відкриту зовнішню політику і прагне рівноправного взаємовигідного співробітництва з усіма зацікавленими партнерами, з огляду насамперед на необхідність гарантування безпеки, суверенітету та захисту територіальної цілісності України.

СУБ'ЄКТИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗОВНІШНІХ ВІДНОСИН

Президент України: є главою держави і виступає від її імені; представляє державу в міжнародних відносинах, здійснює керівництво зовнішньополітичною діяльністю держави, укладає міжнародні договори України; ухвалює рішення про визнання іноземних держав; призначає та звільняє глав дипломатичних представництв України в інших державах і при міжнародних організаціях; приймає вірчі і відкличні грамоти дипломатичних представників іноземних держав

Верховна Рада України: визначає засади внутрішньої і зовнішньої політики; затверджує рішення про надання Україною позик і економічної допомоги іноземним державам та міжнародним організаціям, а також про одержання Україною від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій позик, не передбачених Державним бюджетом України, здійснює контроль за їх використанням; схвалює рішення про надання військової допомоги іншим державам, про спрямування підрозділів Збройних Сил України до іншої держави чи про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України; надає у встановлений законом строк згоду на обов'язковість міжнародних договорів України та денонсацію міжнародних договорів України

Кабінет Міністрів України забезпечує: державний суверенітет і економічну самостійність України, здійснення внутрішньої і зовнішньої політики держави, виконання Конституції і законів України, актів Президента України. Безпосередньо керівництво зовнішньополітичними діями та дипломатичною службою держави уряд здійснює через Міністерство закордонних справ, керівникові якого уряд дає прями доручення і слідкує за їхнім виконанням

Міністерство закордонних справ України є центральним органом виконавчої влади, що забезпечує здійснення зовнішньої політики держави і координацію діяльності органів державної влади у сфері зовнішніх зносин

Дипломатичне представництво України є постійно діючою установою України за кордоном, яка покликана підтримувати офіційні міждержавні відносини, здійснювати представництво України, захищати інтереси України, права та інтереси її громадян і юридичних осіб. Керівництво дипломатичним представництвом здійснює МЗС України.

Консульські установи України

Інші державні органи, які наділені окремими повноваженнями з управління у сфері зовнішніх відносин

Міністерство закордонних справ України здійснює свої повноваження безпосередньо та через інші органи дипломатичної служби. Представництва Міністерства закордонних справ України на території України утворюються в регіонах, де є іноземні консульські установи чи представництва міжнародних організацій.

Міністерство закордонних справ України здійснює керівництво системою органів дипломатичної служби України.

Дипломатичні представництва та консульські установи України за кордоном є постійно діючими установами України, основним завданням яких є представництво України в державі перебування та підтримання офіційних міждержавних відносин, захист інтересів України, прав та інтересів її громадян і юридичних осіб за кордоном.

Постійні представництва України при міжнародних організаціях є постійно діючими установами України за кордоном, основним завданням яких є представництво України при міжнародних організаціях, підтримання з такими міжнародними організаціями офіційних відносин та захист інтересів України за кордоном. У системі органів дипломатичної служби України можуть утворюватися **спеціальні місії, а також делегації на сесії міжнародних організацій**, статус, завдання та функції яких залежно від рівня місії визначаються Президентом України або Міністром закордонних справ України. Спеціальні місії є тимчасовими місіями, що за своїм характером представляють Україну і направляються Україною до іншої держави за її згодою для розгляду з цією державою певних питань або для виконання щодо неї певного завдання.

Безпосереднє керівництво органами дипломатичної служби здійснює Міністр закордонних справ України.

16.3. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЮСТИЦІЇ

Юстиція є однією зі сфер адміністративно-політичної діяльності держави. Термін «юстиція» має латинське походження (*justitia*), означає справедливість, законність і охоплює діяльність органів судової і виконавчої влади, що спрямована на вирішення спорів, забезпечення прав і свобод людини, захисту її інтересів, інтересів підприємств, установ, організацій та держави.

Міністерство юстиції України (Мін'юст України) є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну правову політику, державну політику з питань банкрутства та використання електронного цифрового підпису, у сфері нотаріату, організації примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), державної реєстрації актів цивільного стану, державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, державної реєстрації юридичних осіб, громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, та фізичних осіб – підприємців, реєстрації статуту територіальної громади м. Києва, державної реєстрації друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності; забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері архівної справи і діловодства та створення і функціонування державної системи страхового фонду документації, у сфері виконання кримінальних покарань.

Мін'юст України є спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

Управління юстицією – це діяльність, спрямована на виконання завдань зміцнення законності, організації захисту прав і законних інтересів громадян і їхніх об'єднань, підприємств, установ, організацій і держави.

**ОСНОВНИМИ ЗАВДАННЯМИ
МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ Є:**

забезпечення формування та реалізація державної правової політики, політики у сфері адаптації законодавства України до законодавства ЄС, політики з питань банкрутства

забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері архівної справи і діловодства та створення і функціонування державної системи страхового фонду документації, у сфері виконання кримінальних покарань

забезпечення проведення перевірки, передбаченої Законом України «Про очищення влади»

забезпечення формування та реалізація державної політики у сфері державної реєстрації актів цивільного стану, державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, державної реєстрації юридичних осіб, громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, та фізичних осіб – підприємців, реєстрації статуту територіальної громади м. Києва, державної реєстрації друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності

забезпечення формування та реалізація державної політики у сфері організації примусового виконання рішень; забезпечення своєчасного, повного і неупередженого виконання рішень

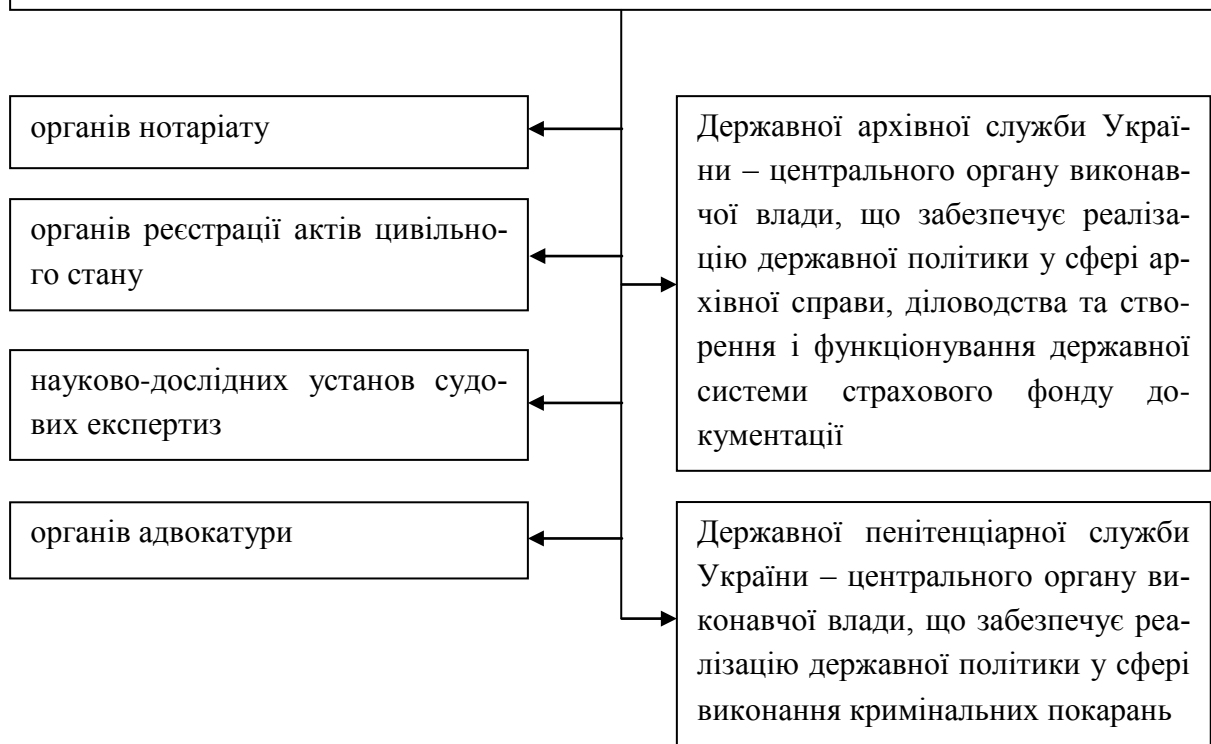
здійснення загального управління у сфері надання безоплатної первинної правової допомоги та безоплатної вторинної правової допомоги

забезпечення представництва інтересів держави у судах України, здійснення захисту інтересів України у Європейському суді з прав людини, під час урегулювання спорів і розгляду в закордонних юрисдикційних органах справ за участю іноземних суб'єктів та України

експертне забезпечення правосуддя та організація роботи нотаріату

виконання функцій центрального засвідчувального органу шляхом забезпечення створення умов для функціонування суб'єктів правових відносин у сфері електронного цифрового підпису та інші

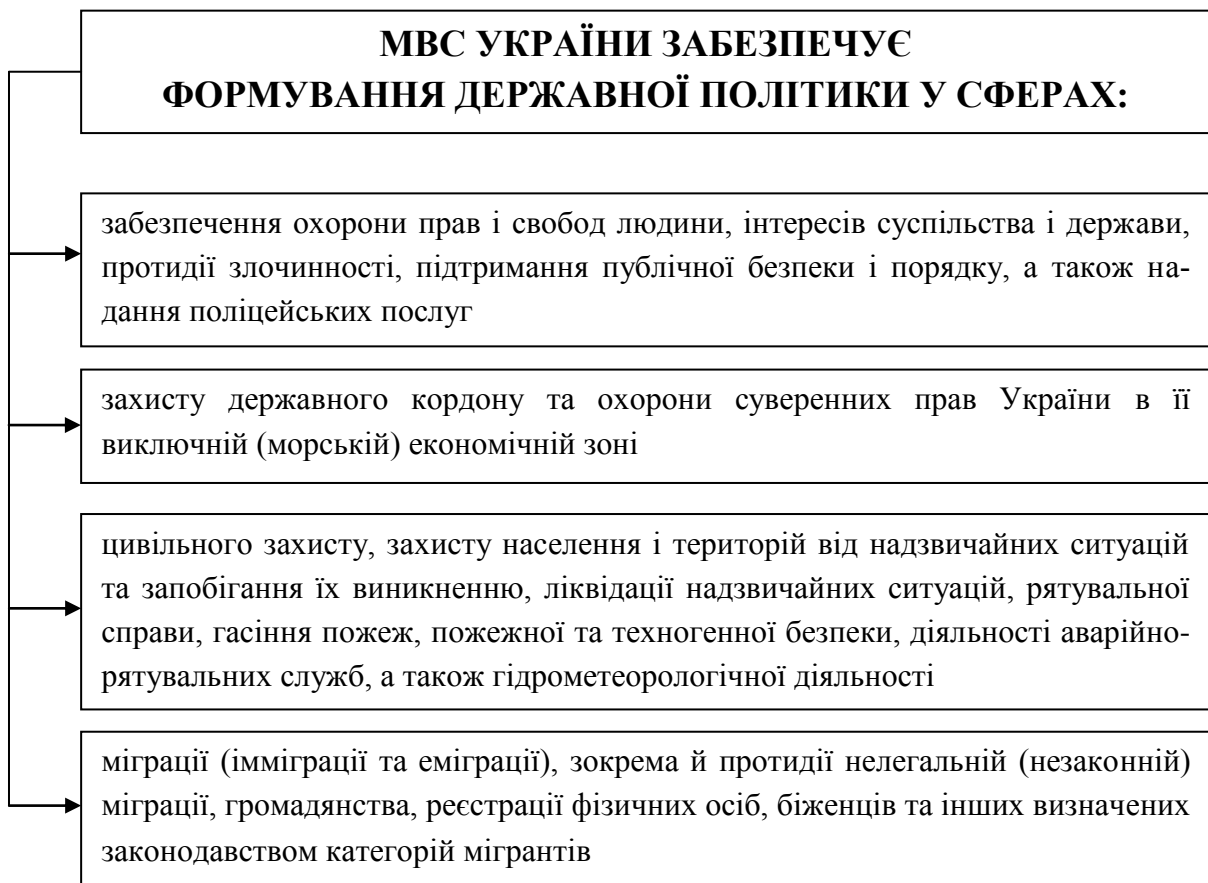
Міністерство юстиції України координує діяльність:

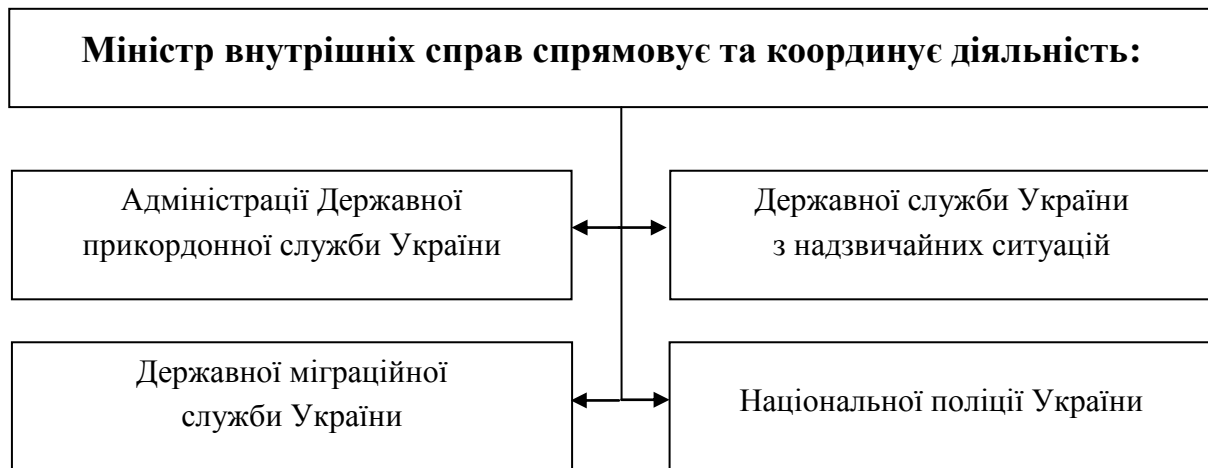

16.4. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Публічне управління у сфері внутрішніх справ розглядається як діяльність органів внутрішніх справ (Національної поліції України) і, відповідно, діяльність управлінського державного органу – Міністерства внутрішніх справ України.

Міністерство внутрішніх справ України (МВС України) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

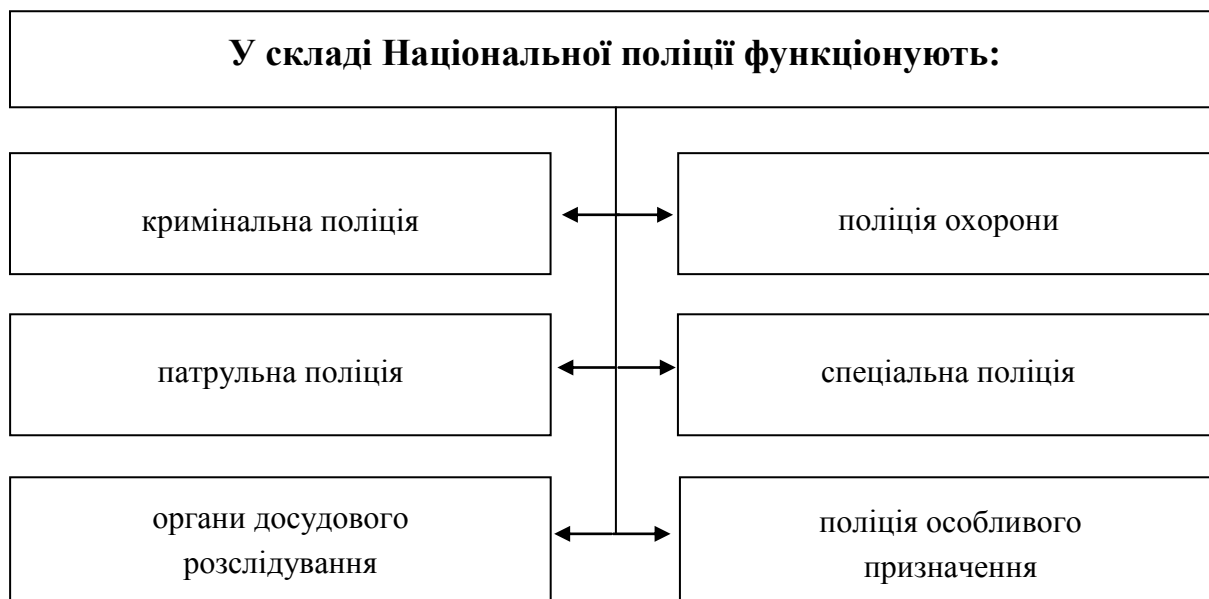
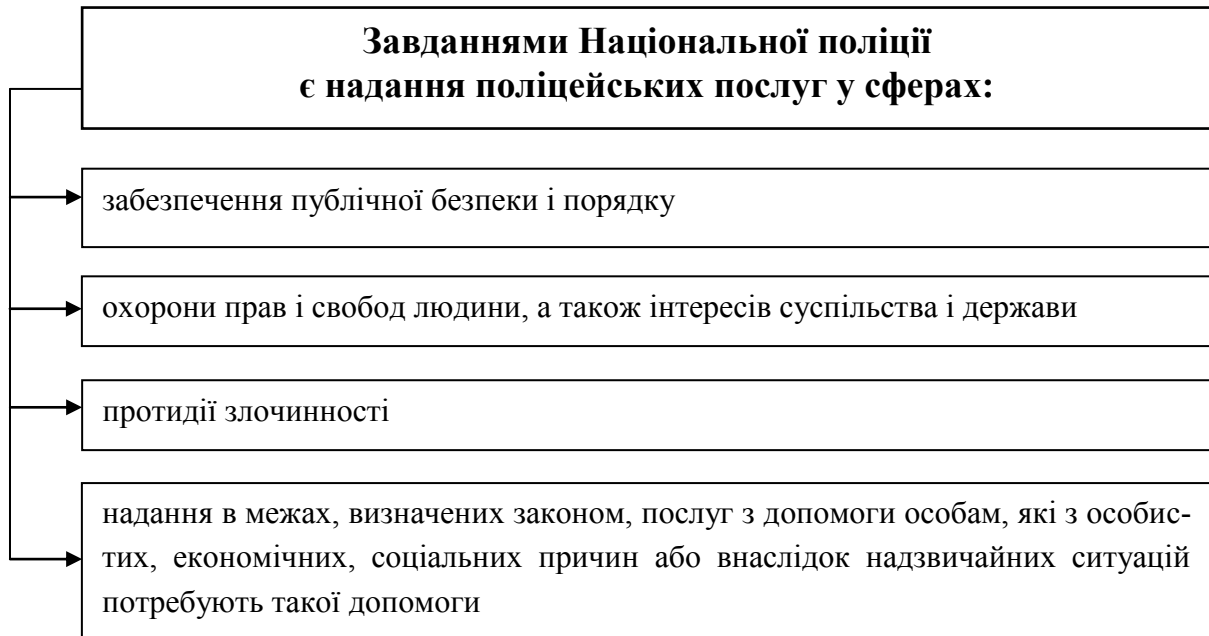

Адміністрація Державної прикордонної служби України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ і який реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні.

Державна міграційна служба України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ і який реалізує державну політику у сферах міграції (імміграції та еміграції), зокрема протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

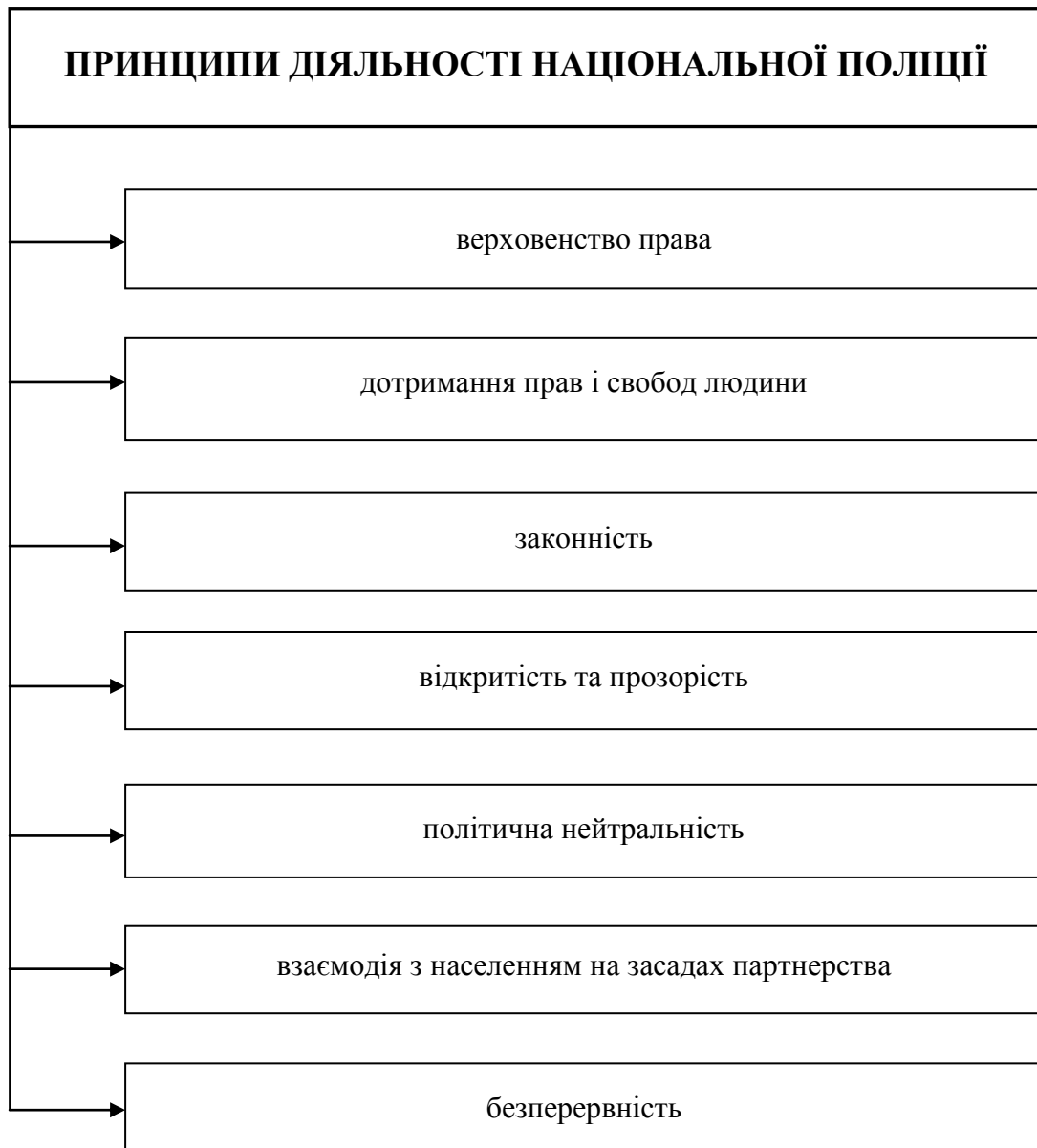
Державна служба України з надзвичайних ситуацій є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ і який реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності.

Національна поліція України – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Національну поліцію очолює Голова, якого призначає на посаду та звільняє з посади Кабінет Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України, внесеним на підставі пропозицій Міністра внутрішніх справ.

Поліцейським є громадянин України, який склав Присягу поліцейського, проходить службу на відповідних посадах у поліції і якому присвоєно спеціальне звання поліції. Поліцейський має службове посвідчення та спеціальний жетон.

З метою інформування громадськості про діяльність поліції керівник поліції та керівники територіальних органів поліції **раз на рік готують та опубліковують на офіційних веб-порталах органів поліції звіт про діяльність поліції**. Керівники територіальних органів поліції зобов'язані регулярно оприлюднювати статистичні та аналітичні дані про вжиті заходи щодо виявлення, запобігання та припинення порушень публічного порядку на офіційних веб-порталах органів, які вони очолюють.

Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Київська та Севастопольська міські ради, обласні, районні та міські ради мають право за результатами оцінки діяльності органу поліції на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці рішенням, ухваленим не менше двома третинами від складу депутатів, прийняти резолюцію недовіри керівнику відповідного органу (підрозділу) поліції, що є підставою для звільнення його із займаної посади.

Керівник органу поліції, до повноважень якого належить право призначення на посаду та звільнення з посади керівника органу (підрозділу) поліції, щодо якого прийнято резолюцію недовіри, з моменту надходження до очолюваного ним органу належно завіреної копії рішення відповідної місцевої ради про прийняття резолюції недовіри зобов'язаний невідкладно своїм наказом звільнити з посади такого керівника або відсторонити його від виконання службових обов'язків та призначити службову перевірку для вивчення обставин, що слугували мотивами для ухвалення місцевою радою такого рішення. Про ухвалене рішення відповідна місцева рада інформується в одноденний строк.

Місцева рада, яка прийняла резолюцію недовіри, упродовж одного місяця з дня отримання рішення про залишення на посаді керівника органу (підрозділу) поліції, щодо якого прийнято резолюцію недовіри, та копій матеріалів проведеної перевірки має право повторно розглянути питання про прийняття резолюції недовіри керівнику органу (підрозділу) поліції.

У разі, якщо **при повторному розгляді** за рішення про прийняття резолюції недовіри керівнику органу (підрозділу) поліції **проголосувало не менше трьох четвертей від складу відповідної місцевої ради**, таке рішення вважається **остаточним і підлягає обов'язковому виконанню у триденний строк з дня ухвалення**.

Міністр внутрішніх справ України здійснює військово-політичне та адміністративне керівництво **Національною гвардією України**.

Національна гвардія України є військовим формуванням з правоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України і призначено для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з правоохоронними органами – із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій

Військово-політичне керівництво Національною гвардією України – це діяльність, спрямована на забезпечення реалізації державної політики у сфері діяльності Національної гвардії України, політичних та стратегічних цілей, принципів і напрямів її розвитку.

Адміністративне керівництво Національною гвардією України – це діяльність, спрямована на всебічне забезпечення життєдіяльності Національної гвардії України, її функціонування та розвитку з метою виконання основних завдань державної політики у сфері її діяльності.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Які суб'єкти публічної адміністрації забезпечують публічне управління у сфері оборони та національної безпеки?
2. Охарактеризуйте суб'єктів публічного управління у сфері зовнішніх відносин.
3. Назвіть основні завдання Міністерства юстиції України.
4. Які державні органи координуються Міністерством внутрішніх справ України.
5. Охарактеризуйте основні завдання та принципи діяльності Національної поліції України.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Особливості адміністративної відповідальності за порушення законодавства про загальний військовий обов'язок і військову службу.
2. Адміністративно-правовий статус Міністерства внутрішніх справ України.
3. Повноваження Національної поліції України.

Тема 17. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІЙ СФЕРІ

- 17.1. Публічне управління у сфері освіти*
- 17.2. Публічне управління у сфері науки*
- 17.3. Публічне управління у сфері культури*
- 17.4. Публічне управління у сфері охорони здоров'я*

17.1. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОСВІТИ

Освіта – це основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави.

Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення освітнього рівня народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями.

Освіта в Україні ґрунтується на засадах гуманізму, демократії, національної свідомості, взаємоповаги між націями і народами.

Громадяни України мають право на безкоштовну освіту в усіх державних навчальних закладах незалежно від статі, раси, національності, соціального і майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, належності до партій, ставлення до релігії, віросповідання, стану здоров'я, місця проживання та інших обставин.

Основними принципами освіти в Україні є:

доступність для кожного громадянина усіх форм і типів освітніх послуг, що надаються державою

рівність умов кожної людини для повної реалізації її здібностей, таланту, всебічного розвитку

гуманізм, демократизм, пріоритетність загальнолюдських духовних цінностей

органічний зв'язок зі світовою та національною історією, культурою, традиціями

незалежність освіти від політичних партій, громадських і релігійних організацій

науковий, світський характер освіти

інтеграція з наукою і виробництвом

взаємозв'язок з освітою інших країн

єдність і наступність системи освіти

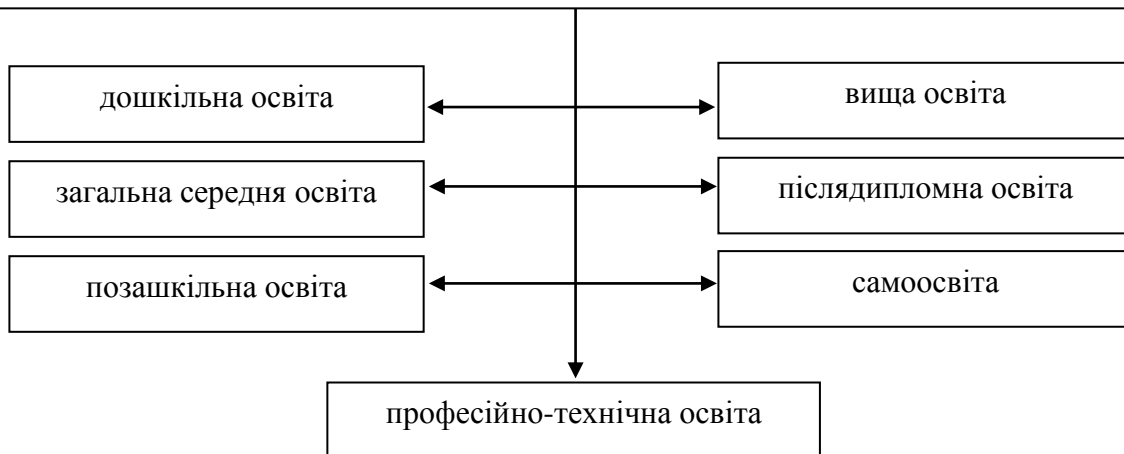
гнучкість і прогностичність системи освіти

поєднання державного управління і громадського самоврядування в освіті

безперервність і різноманітність освіти

СИСТЕМА ОСВІТИ – це єдність взаємопов’язаних підсистем, яка складається із взаємопов’язаних складових: навчальних закладів, наукових, науково-методичних і методичних установ, науково-виробничих підприємств, державних і місцевих органів управління освітою та самоврядування в галузі освіти.

Система освіти складається з таких структурних елементів:

Дошкільна освіта є обов’язковою первинною складовою системи безперервної освіти в Україні. Це цілісний процес, спрямований на забезпечення різнобічного розвитку дитини дошкільного віку відповідно до її задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, психічних та фізичних особливостей, культурних потреб; формування у дитини дошкільного віку моральних норм, набуття нею життєвого соціального досвіду.

Дошкільна освіта і виховання починають здійснюватися з народження і тривають приблизно до 7 років. Нині законодавець передбачив чотири періоди дошкільного віку: немовлята; молодший дошкільний вік; середній дошкільний вік; старший дошкільний вік та можливість отримання дошкільної освіти в сім’ї та дошкільному навчальному закладі.

Загальна середня освіта – цілеспрямований процес оволодіння систематизованими знаннями про природу, людину, суспільство, культуру та виробництво засобами пізнавальної і практичної діяльності, результатом якого є інтелектуальний, соціальний і фізичний розвиток особистості, що є основою для подальшої освіти і трудової діяльності.

Позашкільна освіта – це сукупність знань, умінь і навичок, що отримують вихованці, учні та слухачі в позашкільних навчальних закладах у час, вільний від навчання в загальноосвітніх та інших навчальних закладах.

До позашкільних закладів освіти належать: палаци, будинки, центри, станції дитячої, юнацької творчості, учнівські та студентські клуби, дитячо-юнацькі спортивні школи, школи мистецтв, студії, початкові спеціалізовані мистецькі навчальні заклади,

бібліотеки, оздоровчі та інші заклади. Для здійснення навчально-виховної роботи позашкільним закладам освіти надаються спортивні об'єкти, культурні, оздоровчі та інші заклади безоплатно та на пільгових умовах. Порядок їх надання визначається місцевими органами державної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

Професійно-технічна освіта є комплексом педагогічних та організаційно-управлінських заходів, спрямованих на забезпечення оволодіння громадянами знаннями, вміннями і навичками в обраній ними галузі професійної діяльності, розвиток компетентності та професіоналізму, виховання загальної і професійної культури. Професійно-технічна освіта громадян здійснюється на базі повної загальної середньої освіти або базової загальної середньої освіти з наданням можливості здобувати повну загальну середню освіту.

Професійно-технічними закладами освіти є: професійно-технічне училище відповідного профілю; професійне училище соціальної реабілітації; вище професійне училище, професійний ліцей; професійний ліцей відповідного профілю; професійно-художнє училище; художнє професійно-технічне училище; вище художнє професійно-технічне училище; училище-агрофірма; вище училище-агрофірма; училище-завод; центр професійно-технічної освіти; центр професійної освіти; навчально-виробничий центр; центр підготовки і перепідготовки робітничих кадрів; навчально-курсний комбінат; навчальний центр; інші типи навчальних закладів, що надають професійно-технічну освіту або здійснюють професійно-технічне навчання.

Вища освіта – сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у вищому навчальному закладі (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти.

Підготовка фахівців з вищою освітою здійснюється за відповідними освітньо-професійними, освітньо-науковими, науковими програмами на таких рівнях вищої освіти:

- початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти;
- перший – бакалаврський рівень;
- другий – магістерський рівень;
- третій – освітньо-науковий рівень;
- науковий рівень.

Початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти, який відповідає п'ятому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій та передбачає здобуття особою загальнокультурної та професійно-орієнтованої підготовки, спеціальних умінь і знань, а також певного досвіду їх практичного застосування з метою виконання типових завдань, що передбачені для первинних посад у відповідній галузі професійної діяльності.

Перший – бакалаврський рівень вищої освіти – відповідає шостому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій та передбачає здобуття особою тео-

ретичних знань та практичних умінь і навичок, достатніх для успішного виконання професійних обов'язків за обраною спеціальністю.

Другий – магістерський рівень вищої освіти – відповідає сьомому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій та передбачає здобуття особою поглиблених теоретичних та/або практичних знань, умінь, навиків за обраною спеціальністю (чи спеціалізацією), загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності.

Третій – освітньо-науковий рівень вищої освіти – відповідає восьмому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій та передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, вирішення комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Науковий рівень вищої освіти відповідає дев'ятому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає набуття компетентностей з розроблення і впровадження методології та методики дослідницької роботи, створення нових системоутворюючих знань і/або прогресивних технологій, вирішення важливої наукової або прикладної проблеми, яка має загальнонаціональне або світове значення.

Здобуття вищої освіти на кожному рівні вищої освіти передбачає успішне виконання особою відповідної освітньої (освітньо-професійної чи освітньо-наукової) або наукової програми, що є підставою для присудження відповідного ступеня вищої освіти:

- 1) молодший бакалавр;
- 2) бакалавр;
- 3) магістр;
- 4) доктор філософії;
- 5) доктор наук.

Післядипломна освіта – спеціалізоване вдосконалення освіти та професійної підготовки особи шляхом поглиблення, розширення й оновлення її професійних знань, умінь та навичок або отримання іншої професії, спеціальності на основі здобутого раніше освітньо-кваліфікаційного рівня та практичного досвіду.

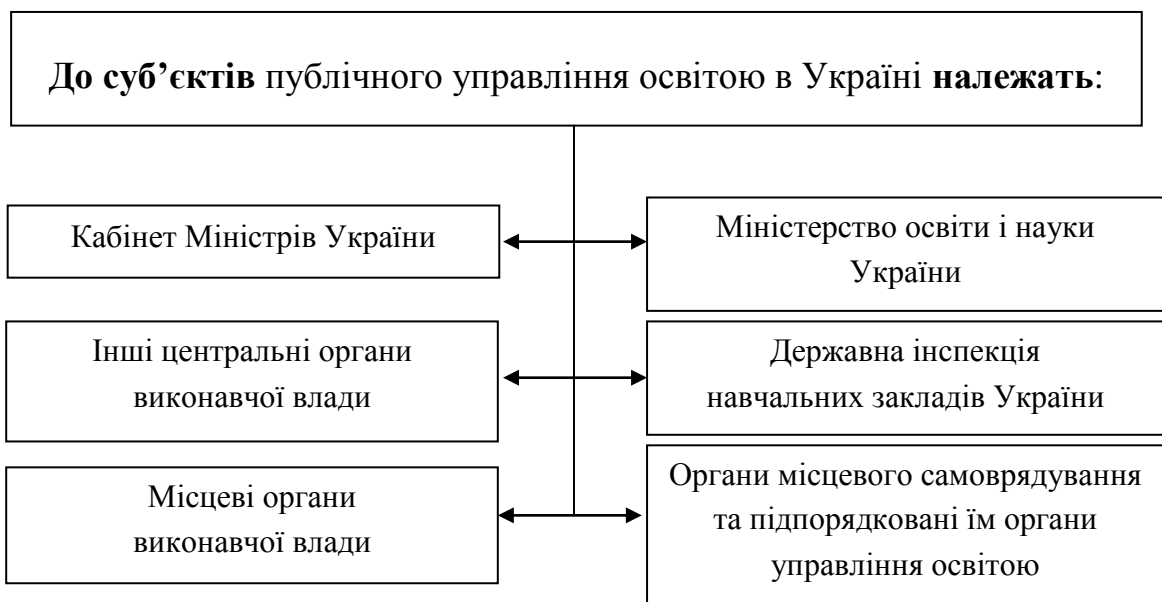
Післядипломна освіта створює умови для безперервності та наступності освіти і охоплює:

- 1) перепідготовку – отримання іншої спеціальності на основі здобутого раніше освітньо-кваліфікаційного рівня та практичного досвіду;
- 2) спеціалізацію – набуття особою здатностей виконувати окремі завдання та обов'язки, які мають особливості, в межах спеціальності;
- 3) розширення профілю (підвищення кваліфікації) – набуття особою здатностей виконувати додаткові завдання та обов'язки в межах спеціальності;

4) стажування – набуття особою досвіду виконання завдань та обов’язків певної спеціальності.

Післядипломна освіта здійснюється вищими навчальними закладами післядипломної освіти або структурними підрозділами вищих навчальних закладів відповідного рівня акредитації, зокрема на підставі укладених договорів.

Самоосвіта – освіта, яку отримують у процесі самостійної роботи без проходження систематичного курсу навчання в стаціонарному навчальному закладі. Крім того, самоосвіта є невід’ємною частиною систематичного навчання в стаціонарних закладах, сприяє поглибленню, розширенню та більш міцному засвоєнню знань.

17.2. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ НАУКИ

Наука є формою духовної діяльності людей, яка спрямована на отримання істинних знань про світ (природу, суспільство, мислення), на відкриття об'єктивних законів світу і прогнозування тенденцій його розвитку.

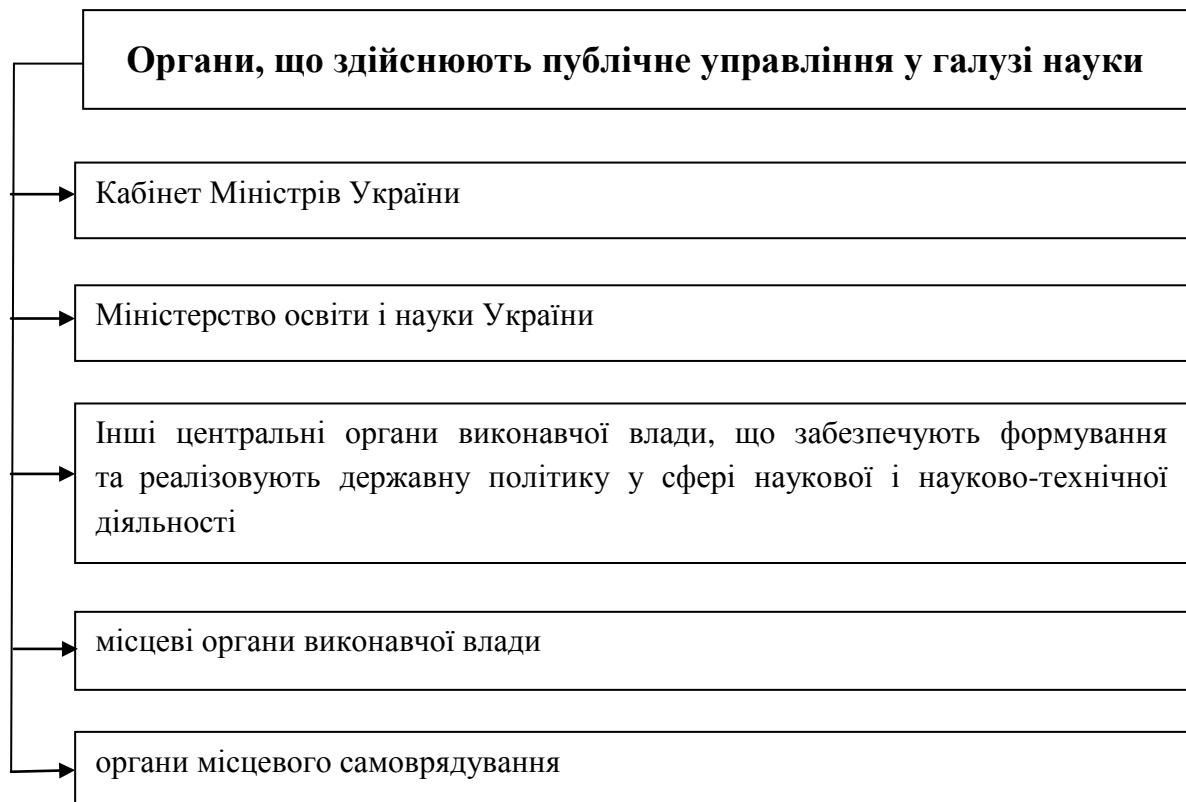
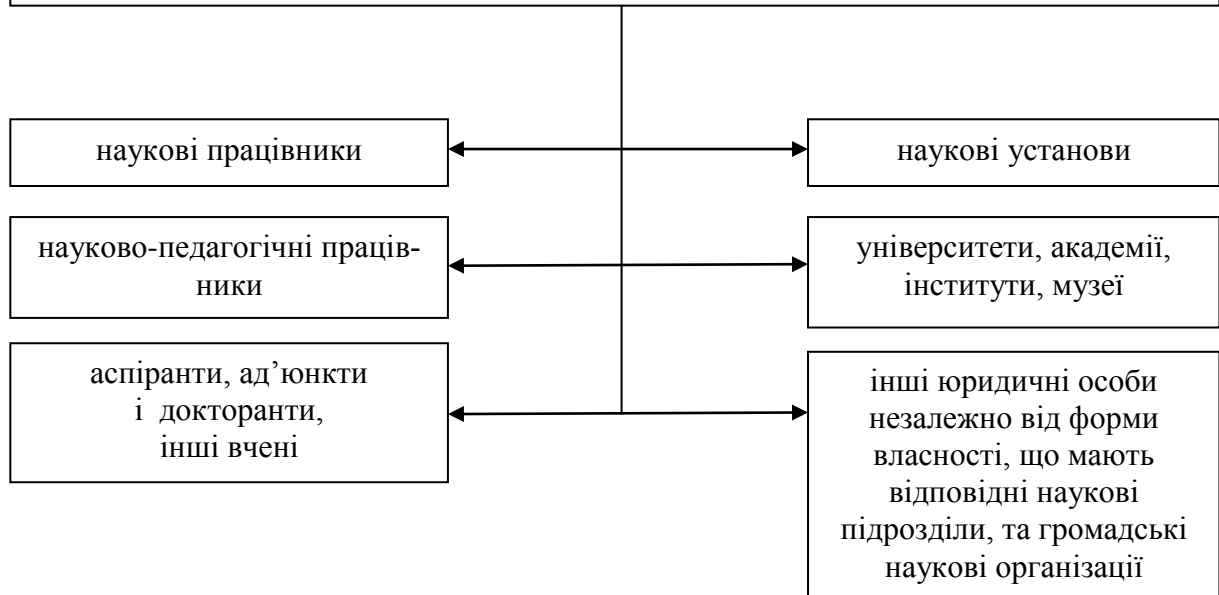
Наука є процесом творчої діяльності з отримання нового знання, і результат цієї діяльності становить цілісну систему знань, сформульованих на основі певних принципів.

Наукова діяльність, визначається як інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання і використання нових знань. Основними її формами є:

Фундаментальні наукові дослідження – це наукова теоретична та (або) експериментальна діяльність, спрямована на одержання нових знань про закономірності розвитку природи, суспільства, людини, їх взаємозв'язку. Вони поділяються на теоретичні та пошукові. Результатом їх виконання є гіпотези, теорії, методи тощо. Фундаментальні дослідження можуть закінчуватися рекомендаціями щодо проведення прикладних досліджень для визначення можливостей практичного використання одержаних наукових результатів, науковими публікаціями тощо.

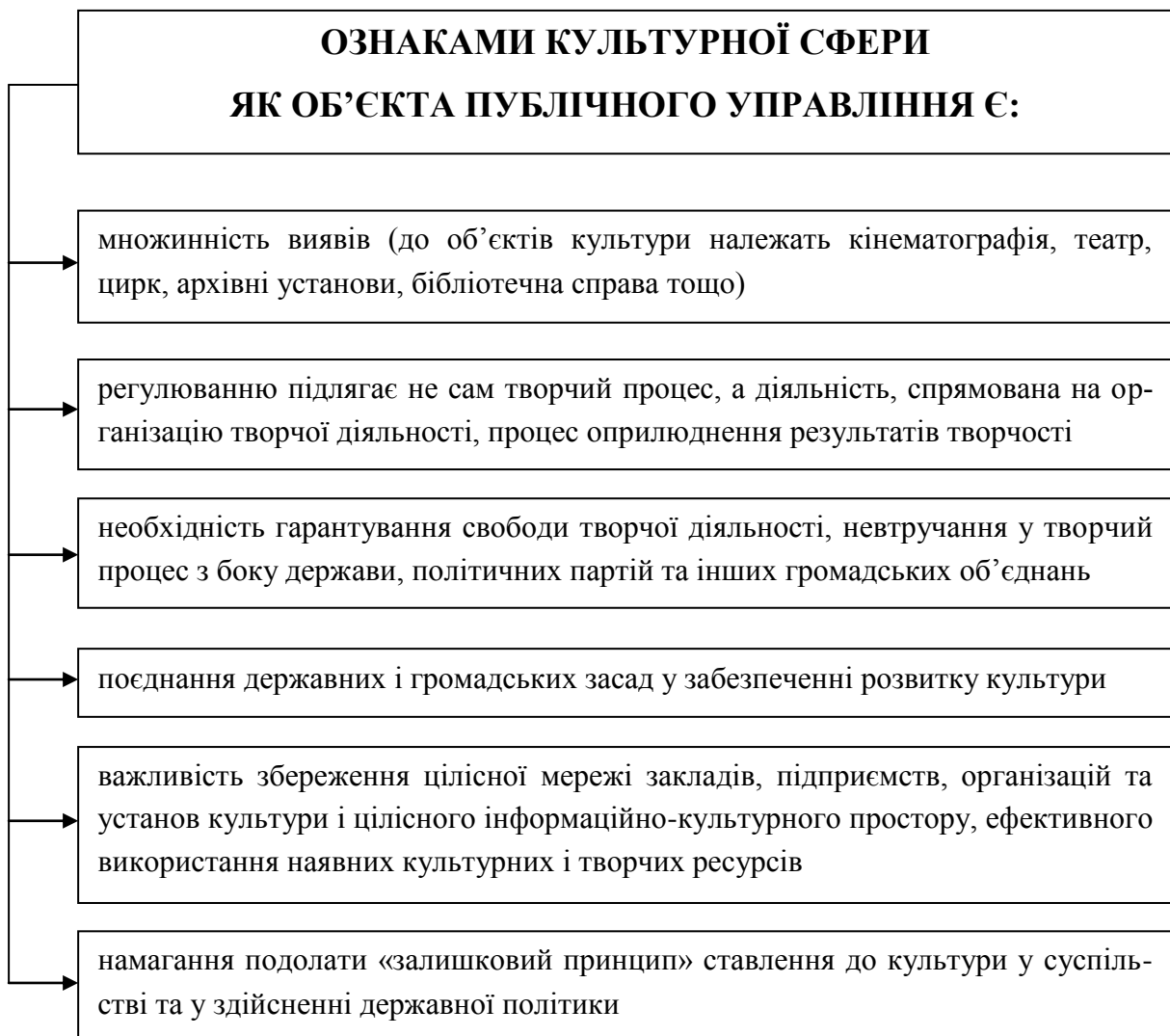
Прикладні наукові дослідження – це наукова і науково-технічна діяльність, спрямована на одержання і використання знань для практичних цілей.

СУБ'ЄКТИ НАУКОВОЇ І НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

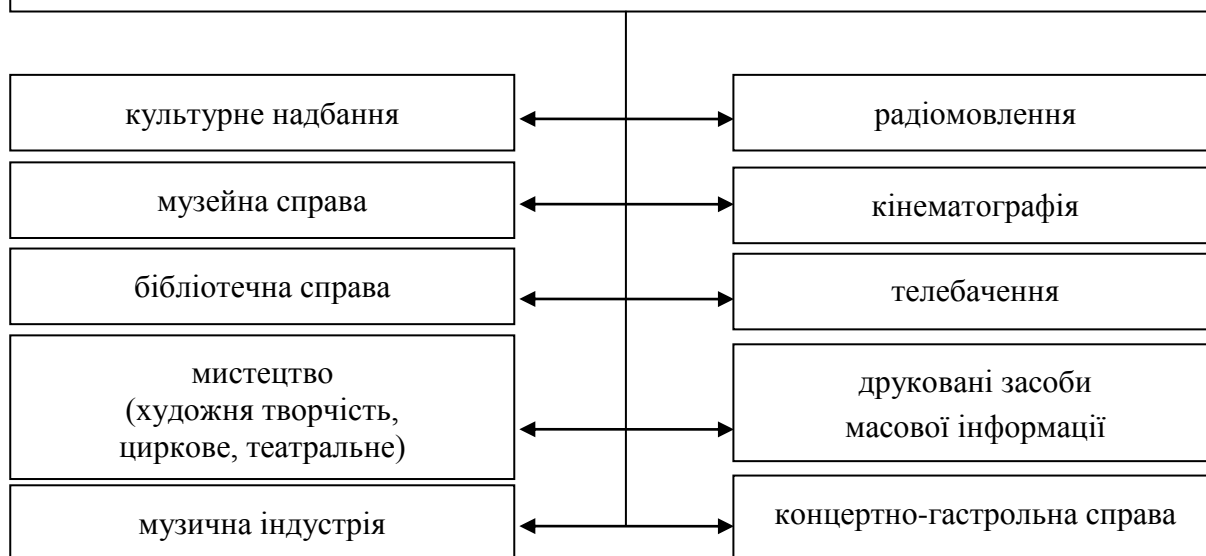

17.3. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ КУЛЬТУРИ

Культура – це сукупність матеріального і духовного надбання певної людської спільноти (етносу, нації), нагромадженого, закріпленого і збагаченого протягом тривалого періоду, що передається від покоління до покоління, включає всі види мистецтва, культурну спадщину, культурні цінності, науку, освіту та відображає рівень розвитку цієї спільноти.

Культурна сфера має складну систему, до якої входять такі явища:

Культурне надбання – це сукупність унікальних культурних цінностей, об’єктів культурної спадщини, що мають виняткове історичне значення для формування культурного простору України.

Друковані засоби масової інформації – це періодичні та такі, що продовжуються, видання, які виходять під постійною назвою, з періодичністю один і більше номерів (випусків) протягом року на підставі свідоцтва про державну реєстрацію.

Музейна справа – це спеціальний вид наукової та культурно-освітньої діяльності, що охоплює комплектування, зберігання, охорону та використання музеями культурних цінностей та об’єктів культурної спадщини України, зокрема їх консервацію, реставрацію, музеєфікацію, наукове вивчення, експонування та популяризацію.

Телебачення і радіомовлення – це виробництво аудіовізуальних програм і передач або комплектування (пакування) придбаних аудіовізуальних програм і передач та їх поширення незалежно від технічних засобів розповсюдження.

Видавнича справа – це сфера суспільних відносин, що поєднує в собі організаційно-творчу та виробничо-господарську діяльність юридичних і фізичних осіб, зайнятих створенням, виготовленням і розповсюдженням видавничої продукції.

Кінематографія – це галузь культури, що об’єднує комплекс видів професійної діяльності, пов’язаної з виробництвом, розповсюдженням, зберіганням та демонструванням фільмів, навчально-науковою роботою у цій галузі.

Бібліотечна справа – це діяльність, що охоплює створення і розвиток мережі бібліотек, формування та обробку бібліотечних фондів, організацію бібліотечного, інформаційного та довідково-бібліографічного обслуговування користувачів бібліотек, підготовку бібліотечних кадрів, наукове та методичне забезпечення розвитку бібліотек.

Мистецтво – це творча художня діяльність у сферах: літератури, архітектури, скульптури, живопису, графіки, декоративно-вжиткового мистецтва, музики, танцю,

театру, кіно та інші види діяльності людини, що відображають дійсність у художніх образах.

Музичне мистецтво – це активність у художньо-естетичному сприйнятті музичних цінностей, особливістю якого є естетичне цілепокладання, що полягає в можливості суб'єкта відкрити для себе в музичному явищі нову думку, переживання. Музична діяльність людини підрозділяється на три основні різновиди: композиція, виконавство і сприйняття музики.

Театральне мистецтво – це вид мистецтва, особливістю якого є художнє відображення життя за допомогою сценічної дії акторів перед глядачами. Водночас **театральна справа** – це комплекс заходів, спрямованих на створення, публічне виконання та публічний показ творів театрального мистецтва, їх поширення і збереження, забезпечення умов для розвитку театральної творчості, професійної освіти, науки, театральної журналістики, видавничої діяльності з історії, теорії та практики театрального мистецтва, відповідної музейної та архівної діяльності.

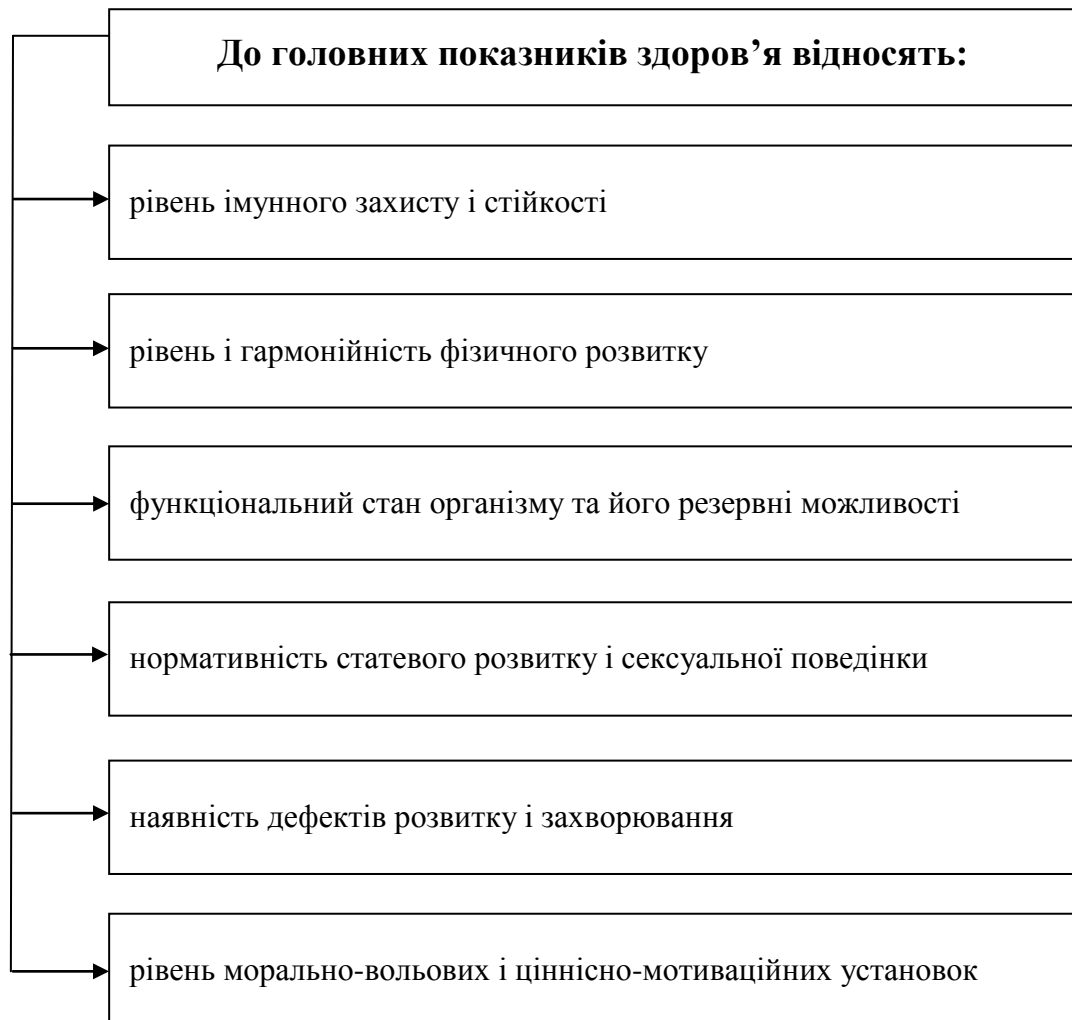
Концертно-гастрольна справа – це реалізація системи заходів зі здійснення концертно-гастрольної діяльності.

Гастрольні заходи – це видовищні заходи (фестивалі, концерти, вистави, лекційно-концертні, розважальні програми, виступи пересувних циркових колективів, пересувні механізовані атракціони типу «Луна-парк» тощо) закладів, підприємств, організацій культури, творчих колективів, зокрема тимчасових, окремих виконавців за межами їх стаціонарних сценічних майданчиків.

17.4. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Здоров'я – це стан повного фізичного, психічного і соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб і фізичних вад.

ОЗНАКИ ЗДОРОВ'Я:

нормальна функція організму на всіх рівнях його організації – органів, організму загалом, гістологічних, клітинних та генетичних структур, нормальна поточність типових фізіологічних і біохімічних процесів, які сприяють вираженню та відтворенню

здатність до повноцінного виконання основних соціальних функцій, участь у соціальній діяльності та суспільно-корисній праці

динамічна рівновага організму і його функцій та чинників навколишнього середовища

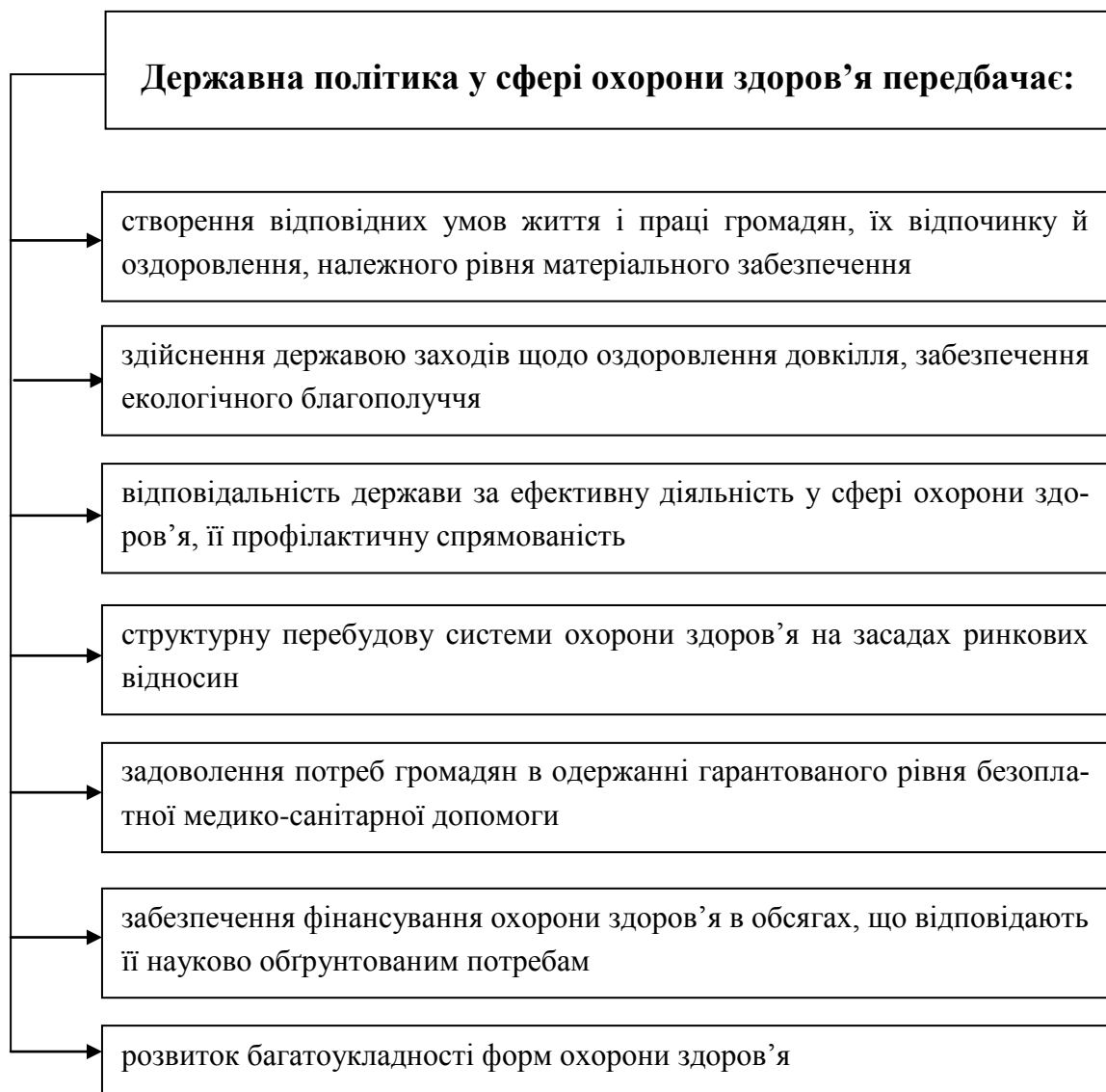
здатність організму пристосовуватися до умов існування в навколишньому середовищі, що постійно змінюється (адаптація), здатність підтримувати нормальну і різнобічну життєдіяльність та зберігання живої основи в організмі

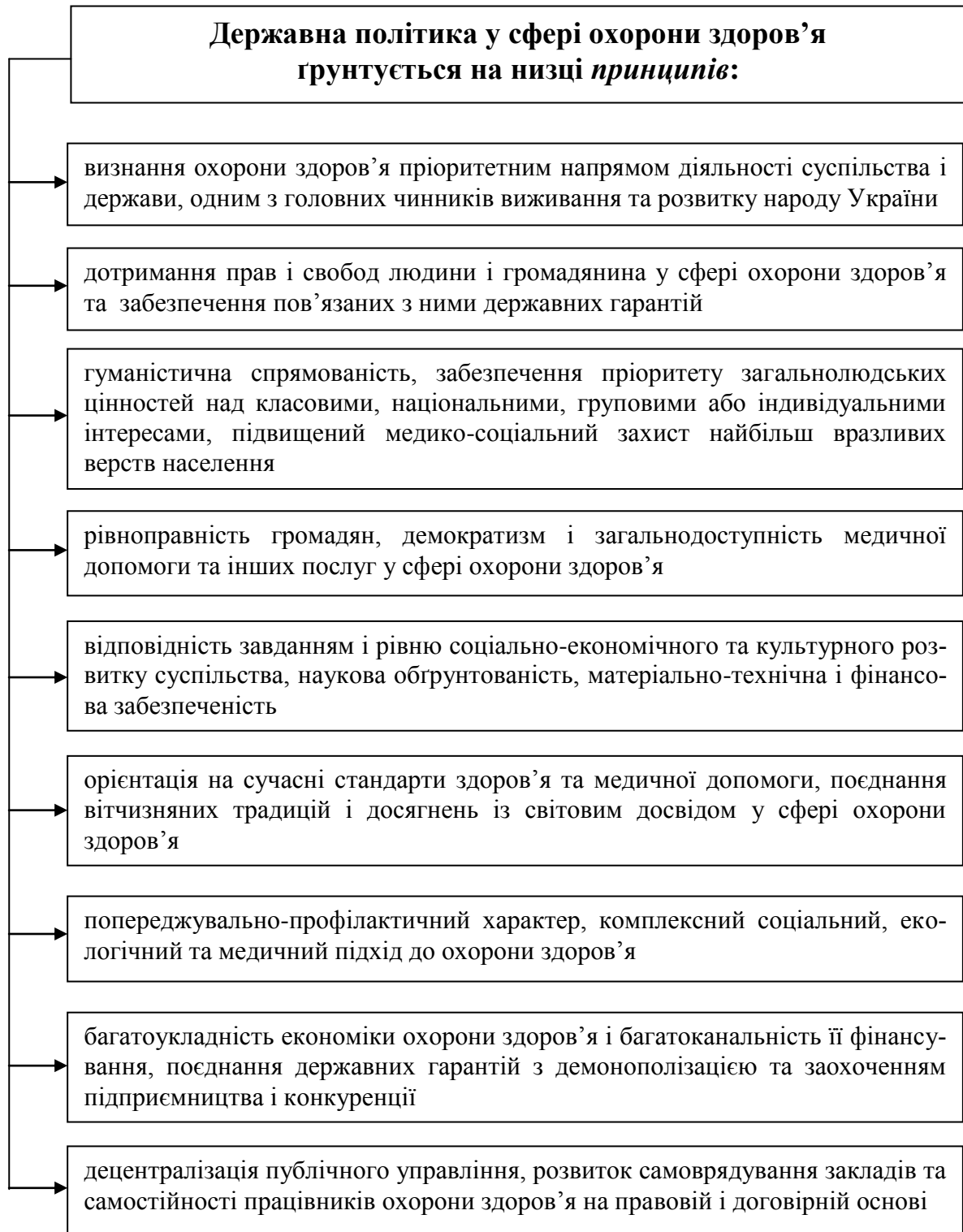
відсутність хвороби, хворобливого стану або хворобливих змін, тобто оптимальне функціонування організму за відсутності ознак захворювання або будь-якого порушення

повне фізичне, духовне, розумове та соціальне благополуччя, гармонійний розвиток фізичних і духовних сил організму, принцип його єдності, саморегулювання і гармонійної взаємодії всіх органів

ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я – це система заходів публічної адміністрації, спрямованих на захист здоров'я, шляхом створення сприятливих умов, що спрямовується на попередження і лікування захворювань з метою забезпечення оптимальної працездатності та соціальної активності людини при максимально можливій індивідуальній тривалості життя.

Сучасна державна політика у сфері охорони здоров'я в Україні – це організована та цілеспрямована діяльність публічної адміністрації, спрямована на створення сприятливих умов, що спрямовується на збереження та розвитку фізіологічних і психологічних функцій, оптимальної працездатності та соціальної активності людини при максимально можливій індивідуальній тривалості життя.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Розкрийте зміст публічного управління у сфері освіти.
2. Охарактеризуйте структурні елементи системи освіти.
3. Назвіть систему органів публічного управління у сфері науки.
4. Розкрийте зміст публічного управління у сфері культури.
5. Охарактеризуйте систему суб'єктів публічного управління у сфері охорони здоров'я.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Адміністративно-правовий статус вищих навчальних закладів.
2. Роль державного контролю та нагляду у сфері культури.
3. Адміністративно-правовий статус закладів охорони здоров'я.

ВИКОРИСТАНІ ТА РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 06 липня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35–36. – Ст. 446.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1984. – № 51. – Ст. 1122.
4. Науково-практичний коментар Кодексу України про адміністративні правопорушення / за заг. ред. С. В. Петкова, С. М. Морозова. – К.: Центр учбової літератури, 2015. – 744 с.
5. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05 липня 2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 27. – Ст. 282.
6. Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Закон України від 01 грудня 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 52. – Ст. 455.
7. Про альтернативну службу: Закон України від 12 грудня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 15. – Ст. 188.
8. Про бібліотеки і бібліотечну справу: Закон України від 27 січня 1995 р. // Відомості Верховної Ради. – 1995 – № 7. – Ст. 46.
9. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08 липня 2011 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 16. – Ст. 146.
10. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20 березня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 25. – Ст. 180.
11. Про видавничу справу: Закон України від 05 червня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 32. – Ст. 206.
12. Про вищу освіту: Закон України від 01 липня 2014 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2014 – № 37–38. – Ст. 2004.
13. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25 березня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 27. – Ст. 385.
14. Про Військову службу правопорядку в Збройних силах України: Закон України від 07 березня 2002 р. // Офіційний вісник України. – 2002. – № 14. – Ст. 708.
15. Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 1. – Ст. 1.
16. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 11. – Ст. 50.
17. Про державний кордон України: Закон України від 04 листопада 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 2. – Ст. 5.
18. Про Державну виконавчу службу: Закон України від 24 березня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 36–37. – Ст. 243.
19. Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб: Закон України від 04 березня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 35. – Ст. 236.
20. Про Державну прикордонну службу України: Закон України від 03 квітня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 27. – Ст. 208.
21. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01 липня 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 38. – Ст. 509.

22. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 травня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 31–32. – Ст. 263.
23. Про державну службу: Закон України 10 грудня 2015 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 4. – Ст. 43.
24. Про державну таємницю: Закон України від 21 січня 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 16. – Ст. 93.
25. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011 – № 32. – Ст. 314.
26. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні: Закон України від 16 листопада 1992 р. // Відомості Верховної Ради. – 1993 – № 1. – Ст. 1.
27. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24 лютого 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 27. – Ст. 1.
28. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 49. – Ст. 2056.
29. Про захист суспільної моралі: Закон України від 20 листопада 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 14. – Ст. 192.
30. Про Збройні Сили України: Закон України від 06 грудня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 9. – Ст. 108.
31. Про звернення громадян: Закон України від 02 жовтня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 47. – Ст. 256.
32. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 29. – Ст. 377.
33. Про імміграцію: Закон України від 07 червня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 41. – Ст. 197.
34. Про інформацію: Закон України від 02 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
35. Про кінематографію: Закон України від 13 січня 1998 р. // Відомості Верховної Ради. – 1998. – № 22. – Ст. 114.
36. Про комітети Верховної Ради України: Закон України від 04 квітня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 19. – Ст. 134.
37. Про Конституційний Суд України: Закон України від 16 жовтня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 49. – Ст. 272.
38. Про культуру: Закон України від 14 грудня 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011 – № 24. – Ст. 168.
39. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02 березня 2015 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 23. – Ст. 158.
40. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
41. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09 квітня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 20–21. – Ст. 190.
42. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21 жовтня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 44. – Ст. 416.
43. Про молодіжні та дитячі громадські організації: Закон України від 01 грудня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 1. – Ст. 2.
44. Про музеї та музейну справу: Закон України від 29 червня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 25. – Ст. 191.
45. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26 листопада 2015 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 12. – Ст. 165.

46. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26 листопада 2015 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 3. – Ст. 25.
47. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14 жовтня 2014 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 47. – Ст. 2051.
48. Про Національний архівний фонд та архівні установи: Закон України від 24 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 15. – Ст. 86.
49. Про Національну гвардію України: Закон України від 13 березня 2014 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 17. – Ст. 594.
50. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 40–41. – Ст. 379.
51. Про нотаріат: Закон України від 02 вересня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 39. – Ст. 383.
52. Про оборону України: Закон України від 06 грудня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 9. – Ст. 106.
53. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24 січня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 6. – Ст. 35.
54. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30 червня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 35. – Ст. 358.
55. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19 червня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 351.
56. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 08 червня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 39. – Ст. 333.
57. Про політичні партії в Україні: Закон України від 05 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 23. – Ст. 118.
58. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 28. – Ст. 250.
59. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16 березня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 23. – Ст. 176.
60. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22 вересня 2011 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 19–20. – Ст. 179.
61. Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки: Закон України від 11 липня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 48. – Ст. 253.
62. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 2–3. – Ст. 12.
63. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15 вересня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 45. – Ст. 397.
64. Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 05 березня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 35. – Ст. 237.
65. Про Рахункову палату: Закон України від 02 липня 2015 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 36. – Ст. 360.
66. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23 квітня 1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 25. – Ст. 283.
67. Про Службу безпеки України: Закон України від 25 березня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 27. – Ст. 382.
68. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07 червня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 33. – Ст. 175.
69. Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України: Закон України від 24 березня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 22–23. – Ст. 194.
70. Про столицю України – місто-герой Київ: Закон України від 15 січня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 11. – Ст. 79.

71. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07 липня 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 41–45. – Ст. 529.
72. Про телебачення і радіомовлення: Закон України від 21 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради. – 1994. – № 10. – Ст. 43.
73. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 20. – Ст. 99.
74. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22 червня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 40. – Ст. 338.
75. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17 березня 2011 р. // Офіційний вісник України. – 2011. – № 27. – Ст. 1123.
76. Питання Державної міграційної служби України: Указ Президента України від 06 квітня 2011 р. № 405 // Офіційний вісник Президента України. – 2011. – № 10. – Ст. 34.
77. Питання управління державною службою в Україні: Указ Президента України від 18 липня 2011 р. № 769 // Офіційний вісник Президента України. – 2011. – № 22. – Ст. 926.
78. Положення про Адміністрацію Президента України: Указ Президента України від 02 квітня 2010 р. № 504 // Офіційний вісник Президента України. – 2010. – № 13. – Ст. 468.
79. Положення про Міністерство охорони здоров'я України: Указ Президента України від 13 квітня 2011 р. № 467 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 29. – Ст. 1273.
80. Положення про національне агентство України з питань державної служби: Указ Президента України від 18 липня 2011 р. № 769 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 56. – Ст. 2240.
81. Про деякі питання впорядкування статусу державних службовців: Указ Президента України від 11 червня 2001 р. // Офіційний вісник України. – 2001. – № 24. – Ст. 1070.
82. Про затвердження положення про Державну реєстраційну службу: Указ Президента України від 6 квітня 2011 р. № 401 // Офіційний вісник Президента України. – 2011. – № 10. – Ст. 554.
83. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 09 грудня 2010 р. № 1085/2010 // Офіційний вісник Президента України. – 2010. – № 32. – Ст. 1026.
84. Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 89. – Ст. 2971.
85. Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1052 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 102. – Ст. 3514.
86. Про затвердження Порядку проведення конкурсу на заміщення вакантних посад державних службовців: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2002 р. № 169 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 8. – Ст. 351.
87. Про затвердження Порядку проведення перевірки стану виконавської дисципліни в органах виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2010 р. № 844 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 70. – Ст. 2518.
88. Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2008 року № 976 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 86. – Ст. 2889.
89. Про стан виконавської дисципліни в органах виконавчої влади та заходи щодо її зміцнення: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 травня 2004 р. № 630 // Урядовий кур'єр. – 2004. – № 91.
90. Про утворення територіального органу Національної поліції: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 887 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 90. – Ст. 3022.

91. Про затвердження Положення про продовольче забезпечення Національної гвардії України в мирний час: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 14 вересня 2015 р. № 1118 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 87. – Ст. 2919.
92. Типовий порядок проведення конкурсу на службу до поліції та/або зайняття вакантної посади: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 25 грудня 2015 р. № 1631 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 6. – Ст. 320.
93. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ: Загальна частина: навч. посібник / В. В. Середя, М. П. Гурковський, Ю. С. Назар та ін.; за заг. ред. В. В. Середи. – Львів: ЛьвДУВС, 2015. – 512 с.
94. Адміністративне право зарубіжних країн: курс лекцій / О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух, О. Є. Користін та ін. – К.: Юрінком Інтер, 2014. – 528 с.
95. Адміністративне право України. Загальна частина. Академічний курс: підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки. – Х.: Золота миля, 2011. – 584 с.
96. Адміністративне право України. Збірник основних питань відповідей (загальна частина): навч. посібник / за заг. ред. О. Д. Крупчана. – Бендери–Київ: Поліграфіст, 2012. – 444 с.
97. Адміністративне право України: навч. посібник / Н. В. Дараганова. – К.: ВНЗ «Національна академія управління», 2013. – 271 с.
98. Адміністративне право України: навч. посібник / С. В. Ківалов, Л. Р. Біла-Тіунова. – Одеса: Фенікс, 2012. – 400 с.
99. Адміністративне право України: навч. посібник для підготовки до іспитів / І. В. Тетарчук, Т. Є. Дяків. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 212 с.
100. Адміністративне право України: підручник / Т. О. Коломоєць. – Вид. 2-ге, змінене і доповнене. – К.: Істина, 2012. – 528 с.
101. Адміністративне право України: підручник: у 2 т. / В. В. Галуцько та ін. – Херсон: ХМД, 2013. – Т. 1: Загальне адміністративне право. Академічний курс. – 393 с.
102. Адміністративне право. Альбом схем: навч. посібник / Ю. П. Битяк та ін. – Х.: Право, 2012. – 160 с.
103. Адміністративне право. Загальна частина (альбом схем): навч. посібник / О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух, М. В. Пługатир, М. В. Співак. – К.: Центр учбової літератури, 2015. – 232 с.
104. Адміністративне право. Загальна частина (у схемах, таблицях та коментарях) / Н. І. Романів, К. М. Костовська, Ю. С. Назар. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. – 128 с.
105. Адміністративне право: навч. посібник / З. Р. Кісіль, Р. В. Кісіль. – К.: Алерта; ЦУЛ, 2011. – 696 с.
106. Адміністративне право: підручник / Ю. П. Битяк, В. М. Гарашук, В. В. Зуй. – 2-ге вид., перероблене та доповнене. – Х.: Право, 2013. – 656 с.
107. Адміністративно-правове регулювання публічного адміністрування в Україні: навч. посібник для студ. юрид. факультетів / О. Г. Бондар, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпаков, П. С. Лютіков, Ю. В. Пирожкова, А. А. Шарая. – Запоріжжя: ЗНУ, 2014. – 204 с.
108. Актуальні проблеми та перспективи розвитку публічного управління: матеріали Всеукраїнської підсумкової науково-практичної конференції за міжнародною участю (м. Одеса, 25 жовтня 2013 р.). – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2013. – 448 с.
109. Алфьоров С. М. Громадський контроль в умовах формування громадянського суспільства / С. М. Алфьоров, С. С. Вітвіцький // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2014. – № 1. – С. 101–109.
110. Афанасьєв К. К. Адміністративний примус у рамках надання державних управлінських послуг / К. К. Афанасьєв // Актуальні проблеми адміністративного законодавства України: шляхи його вдосконалення. – 2009. – № 1. – С. 14–18.

111. Безкоровайний Б. Державна служба: понятійно-категоріальний апарат / Б. Безкоровайний // *Право і безпека*. – 2012. – № 3. – С. 252–255.
112. Бурбика М. М. Адміністративне право України: навч. посібник / М. М. Бурбика, А. В. Солонар, К. Д. Янішевська. – Суми: Мрія, 2015. – 358 с.
113. Вітвіцький С. С. Державний контроль та інші суміжні поняття: питання співвідношення / С. С. Вітвіцький // *Підприємництво, господарство і право*. – 2014. – № 6. – С. 68–71.
114. Галуцько В. В. Взаємодія адміністративного права з іншими галузями права та галуззю науки «Державне управління» / В. В. Галуцько // *Вісник Луганського державного університету імені Євгена Кошового*. – 2011. – № 1. – С. 3–7.
115. Гарасим Л. Державна служба як ключовий елемент системи державного управління / Л. Гарасим // *Проблеми державотворення та правотворення в Україні*. – 2012. – С. 95–98.
116. Демократичні засади державного управління та адміністративне право: монографія / Ю. С. Шемшученко, В. Б. Авер'янов, О. Ф. Андрійко. – К.: Юридична думка, 2010. – 495 с.
117. Єрофєєнко Л. В. Адміністративне право: навч.-метод. посібник / Л. В. Єрофєєнко. – Х.: ХНАДУ, 2013. – 172 с.
118. Завальна Ж. В. Концептуальні засади договірної регуляції адміністративно-правових відносин: монографія / Ж. В. Завальна. – Суми: Мрія, 2010. – 360 с.
119. Загальне адміністративне право: підручник / І. С. Гриценко, Р. С. Мельник, А. А. Пухтецька та ін.; за заг. ред. І. С. Гриценка. – К.: Юрінком Інтер, 2015. – 568 с.
120. Зуй В. В. Правові аспекти запровадження та розвитку адміністративної юстиції: досвід України та зарубіжних країн / В. В. Зуй // *Право і безпека*. – 2012. – № 4. – С. 53–57.
121. Ієрусалімова І. О. Механізм адміністративно-правового забезпечення прав і свобод осіб, яких визнано біженцями в Україні / І. О. Ієрусалімова, Г. С. Тимчик // *Держава і право*. – 2013. – № 30. – С. 128–134.
122. Імплементція адміністративного законодавства Країн Європейського співтовариства в правовий простір України (теоретико-методичні аспекти) / Д. О. Бузубов, В. О. Заросило, В. В. Заросило, М. М. Коренева, О. Д. Нестеренко, С. А. Подоляка. – К.: ТОВ «МП Леся», 2015. – 112 с.
123. Кампо В. Методологія досліджень конституційної юстиції в Україні: науковий огляд / В. Кампо // *Право України*. – 2014. – № 6. – С. 158–170.
124. Ківалов С. До питання про співвідношення категорій «адміністративна юстиція» та «адміністративне судочинство» / С. Ківалов // *Право України*. – 2013. – № 5. – С. 354–361.
125. Клименко О. В. Адміністративне право й державне управління: спільне й особливе / О. В. Клименко // *Економіка та держава*. – 2011. – № 4. – С. 120–122.
126. Ковалів М. В. Адміністративний примус як різновид державного примусу / М. В. Ковалів // *Актуальні проблеми адміністративного законодавства України: шляхи його вдосконалення*. – 2009. – № 1. – С. 41–44.
127. Коломоєць Т. О. Глушення актів адміністративного законодавства: монографія / Т. О. Коломоєць. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. – 200 с.
128. Колпаков В. К. Адміністративне право – чинник правової держави / В. К. Колпаков // *Розвиток держави і права в сучасних умовах: досвід, реалії, перспективи*. – 2009. – № 3. – С. 171–182.
129. Колпаков В. К. Адміністративне судочинство України / В. К. Колпаков // *Право України*. – 2014. – № 3. – С. 145–158.
130. Константи́й О. В. Становлення і розвиток адміністративної юстиції в Україні / О. В. Константи́й // *Вісник Верховного Суду України*. – 2013. – № 11. – С. 42–48.
131. Косінов С. Контроль над публічною владою: теоретико-правова характеристика / С. Косінов // *Вісник Національної академії правових наук України*. – 2013. – № 4. – С. 49–57.

132. Костовская Е. Н. К вопросу об определении и видах административно-правовых норм / Е. Н. Костовская // *Международный научно-практический правовой журнал «Закон и жизнь»*. – 2013. – № 10/3. – С. 115–119.
133. Костовська К. М. Норма права в структурі правовідносин / К. М. Костовська // *Международная научно-практическая конференция «Юридическая наука в XXI веке: перспективные и приоритетные направления исследований»* (г. Симферополь, 13–14 сентября 2013 г.). – Симферополь: Научное объединение «Юридическая мысль», 2013. – С. 20–22.
134. Кузьменко О. В. Адміністративне та примусове видворення: помилка законодавця чи запровадження нових інститутів / О. В. Кузьменко // *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. – 2014. – № 1 (93). – С. 91–101.
135. Кузьменко О. В. Правова детермінація поняття «публічне адміністрування» / О. В. Кузьменко // *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. – 2009. – № 3. – С. 20–24.
136. Курс адміністративного права України: підручник / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух та ін. – 2-ге вид., перероблене і доповнене – К.: Юрінком Інтер, 2013. – 872 с.
137. Лазур Я. В. Правові норми як елемент адміністративно-правового механізму забезпечення прав і свобод громадян у сфері державного управління / Я. В. Лазур // *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. – 2010. – № 17. – С. 266–278.
138. Личенко І. О. Адміністративно-правовий статус громадян як суб'єктів права власності / І. О. Личенко // *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. – 2012. – № 2 (2). – С. 67–80.
139. Лютиков П. С. Юридичні особи як суб'єкти адміністративного права: аналіз змісту характерних ознак як умов вступу в адміністративно-правові відносини / П. С. Лютиков // *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. – 2013. – № 1 (1). – С. 98–104.
140. Ляхович У. Державне управління у сучасній теорії адміністративно-правової науки / У. Ляхович // *Бюлетень Міністерства юстиції України*. – 2012. – № 7. – С. 70–75.
141. Максименко О. В. Адміністративні правовідносини в теорії адміністративного права України / О. В. Максименко // *Бюлетень Міністерства юстиції України*. – 2014. – № 8. – С. 106–110.
142. Мельник Р. С. Система адміністративного права України: монографія / Р. С. Мельник. – Х.: Видавництво Харківського національного університету внутрішніх справ, 2010. – 398 с.
143. Мельник Р. С. Загальне адміністративне право: навч. посібник / Р. С. Мельник, В. М. Бевзенко. – К.: Ваіте, 2014. – 376 с.
144. Назар Ю. С. Взаємодія органів внутрішніх справ із місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування у профілактиці адміністративних правопорушень / Ю. С. Назар. – Львів: ЛьвДУВС, 2012. – 160 с.
145. Панова М. С. Критерії відмежування нагляду за дотриманням адміністративного законодавства від нагляду в інших сферах суспільно-правової діяльності / М. С. Панова // *Форум права*. – 2013. – № 2. – С. 442–446.
146. Присяжнюк А. Й. Центральні органи виконавчої влади як суб'єкти державного контролю / А. Й. Присяжнюк // *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. – 2012. – № 1. – С. 333–343.
147. Публічна адміністрація в Україні: становлення та розвиток: монографія / В. М. Алексеев; Секретаріат Кабінету Міністрів України. – Дніпропетровськ: Монолит, 2010. – 400 с.
148. Пухтецька А. А. Європейський адміністративний простір і принципи верховенства права: монографія / відп. ред. В. Б. Авер'янов. – К.: Юридична думка, 2010. – 140 с.

149. Серета В. В. Адміністративна та дисциплінарна відповідальність у системі юридичної відповідальності / В. В. Серета // Європейські перспективи: Науково-практичний журнал. – Х., 2014. – № 4. – С. 22–28.
150. Серета В. В. Дисциплінарна відповідальність в адміністративних публічно-правових відносинах: проблеми теорії та практики: монографія / В. В. Серета. – Х.: НікаНова, 2013. – 360 с.
151. Серета В. В. Поняття та класифікація адміністративних проступків, за які передбачено притягнення до відповідальності окремих спеціальних суб'єктів / В. В. Серета // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. – 2013. – № 4. – С. 162–174.
152. Смокович М. І. Адміністративний договір: примус чи волевиявлення / М. І. Смокович // Право і безпека. – 2012. – № 1. – С. 108–113.
153. Трансформація та розвиток адміністративного права в умовах сучасного державотворення: навчальний посібник / Д. О. Бузубов, В. О. Заросило, М. М. Коренева, С. А. Подоляка та ін. – К.: ТОВ «МП Леся», 2014. – 176 с.
154. Федорчук Н. С. Адміністративне право України (загальна частина): навч. посібник / Н. С. Федорчук. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2013. – 296 с.
155. Шестак Л. В. Адміністративне право: навч. посібник / Л. В. Шестак. – Чернігів: Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці, 2011. – 256 с.
156. Шмідт-Ассманн Е. Загальне адміністративне право як ідея врегулювання / Е. Шмідт-Ассманн. – К.: К.І.С., 2009. – 552 с.
157. Ярмакі Х. П. Державне управління та адміністративне право / Х. П. Ярмакі // Південноукраїнський правничий часопис. – 2010. – № 2. – С. 138–140.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
Тема 1. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ЙОГО МІСЦЕ В ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ	5
1.1. Поняття, предмет і методи адміністративного права.....	5
1.2. Поняття та зміст публічного управління.....	9
1.3. Система, джерела та принципи адміністративного права.....	16
1.4. Наука адміністративного права.....	20
1.5. Взаємодія адміністративного права з іншими галузями права.....	23
Завдання для самоконтролю.....	24
Теми рефератів.....	24
Тема 2. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ НОРМИ	25
2.1. Механізм адміністративно-правового регулювання суспільних відносин та місце у ньому адміністративно-правової норми.....	25
2.2. Структура та класифікація адміністративно-правових норм.....	29
2.3. Реалізація норм адміністративного права.....	34
Завдання для самоконтролю.....	37
Теми рефератів.....	37
Тема 3. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ	38
3.1. Поняття та сутність адміністративно-правових відносин.....	38
3.2. Види адміністративно-правових відносин.....	41
3.3. Підстави виникнення адміністративно-правових відносин.....	44
Завдання для самоконтролю.....	47
Теми рефератів.....	47
Тема 4. СУБ'ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА	48
4.1. Поняття та види суб'єктів адміністративного права.....	48
4.2. Органи виконавчої влади та Президент України як суб'єкти адміністративного права.....	51
4.3. Кабінет Міністрів України, центральні та місцеві органи виконавчої влади.....	55
4.4. Органи місцевого самоврядування.....	64
4.5. Приватні особи як суб'єкти адміністративного права.....	68
Завдання для самоконтролю.....	72
Теми рефератів.....	72
Тема 5. ПУБЛІЧНА СЛУЖБА	73
5.1. Поняття публічної служби та її види.....	73
5.2. Державна служба як вид публічної служби.....	75
5.3. Дисциплінарна відповідальність державних службовців.....	84
Завдання для самоконтролю.....	89
Теми рефератів.....	89
Тема 6. ФОРМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	90
6.1. Поняття та ознаки форм публічного управління.....	90

6.2. Види та характеристика окремих форм публічного управління.....	92
6.3. Поняття, ознаки та види правових актів публічного управління.....	98
Завдання для самоконтролю.....	109
Теми рефератів.....	109
Тема 7. МЕТОДИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....	110
7.1. Поняття, ознаки та види методів публічного управління.....	110
7.2. Методи переконання та заохочення у публічному управлінні.....	113
7.3. Поняття, ознаки та види адміністративного примусу.....	117
Завдання для самоконтролю.....	122
Теми рефератів.....	122
Тема 8. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ РЕЖИМИ.....	123
8.1. Поняття та види адміністративно-правових режимів.....	123
8.2. Поняття та види надзвичайних режимів.....	126
8.3. Режим державної таємниці.....	133
8.4. Правові основи режиму охорони державного кордону.....	136
Завдання для самоконтролю.....	138
Теми рефератів.....	138
Тема 9. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ ТА ДИСЦИПЛІНИ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ.....	139
9.1. Суть і значення законності та дисципліни в публічному управлінні, засоби їх забезпечення.....	139
9.2. Поняття та види контролю за діяльністю публічної адміністрації.....	145
9.3. Нагляд у публічному управлінні.....	149
9.4. Звернення громадян як спосіб забезпечення законності у публічному управлінні.....	152
Завдання для самоконтролю.....	158
Теми рефератів.....	158
Тема 10. ПОНЯТТЯ ТА ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	159
10.1. Поняття адміністративної відповідальності..	162
10.2. Особливості та принципи адміністративної відповідальності.....	162
10.3. Відмежування адміністративної відповідальності від інших видів юридичної відповідальності.....	165
Завдання для самоконтролю.....	167
Теми рефератів.....	167
Тема 11. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА ЙОГО ЮРИДИЧНИЙ СКЛАД.....	168
11.1. Поняття адміністративного правопорушення (проступку).....	168
11.2. Поняття складу адміністративного правопорушення.....	172
11.3. Структура складу адміністративного правопорушення.....	174
Завдання для самоконтролю.....	181
Теми рефератів.....	181
Тема 12. ВИДИ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ.....	182
12.1. Поняття, система та види адміністративних стягнень.....	182
12.2. Характеристика адміністративних стягнень.....	186
12.3. Накладення адміністративних стягнень.....	201
Завдання для самоконтролю.....	206
Теми рефератів.....	206

Тема 13. ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СПЕЦІАЛЬНИХ СУБ'ЄКТІВ.....	207
13.1. Неповнолітній як учасник адміністративно-деліктних відносин.....	207
13.2. Особливості адміністративної відповідальності посадових осіб.....	210
13.3. Адміністративна відповідальність власників (співвласників) транспортних засобів.....	212
13.4. Військовослужбовці та інші особи, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів та їх відповідальність за вчинення адміністративних правопорушень.....	214
13.5. Відповідальність за адміністративним законодавством іноземців та осіб без громадянства.....	215
Завдання для самоконтролю.....	216
Теми рефератів.....	216
Тема 14. АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРОЦЕС. АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО.....	217
14.1. Поняття та види адміністративного процесу.....	217
14.2. Проведення як складова адміністративного процесу.....	220
14.3. Загальні положення адміністративного судочинства.....	227
14.4. Учасники та стадії адміністративного судочинства.....	231
Завдання для самоконтролю.....	239
Теми рефератів.....	239
Тема 15. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ.....	240
15.1. Публічне управління у сфері економічного розвитку та торгівлі.....	240
15.2. Публічне управління у сфері фінансів.....	245
15.3. Публічне управління у сфері зовнішньоекономічної діяльності.....	248
Завдання для самоконтролю.....	252
Теми рефератів.....	252
Тема 16. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПОЛІТИЧНОЮ СФЕРОЮ.....	253
16.1. Публічне управління у сфері оборони і безпеки.....	253
16.2. Публічне управління у сфері зовнішніх відносин.....	260
16.3. Публічне управління у сфері юстиції.....	263
16.4. Публічне управління у сфері внутрішніх справ.....	266
Завдання для самоконтролю.....	272
Теми рефератів.....	272
Тема 17. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІЙ СФЕРІ.....	273
17.1. Публічне управління у сфері освіти.....	273
17.2. Публічне управління у сфері науки.....	279
17.3. Публічне управління у сфері культури.....	281
17.4. Публічне управління у сфері охорони здоров'я.....	284
Завдання для самоконтролю.....	288
Теми рефератів.....	288
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ТА РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	289

Середа Валерій Вячеславович,
доктор юридичних наук, доцент, ректор
Львівського державного університету внутрішніх справ

Назар Юрій Степанович,
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри адміністративного права та адміністративного процесу
Львівського державного університету внутрішніх справ

Костовська Катерина Миколаївна,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного права та адміністративного процесу
Львівського державного університету внутрішніх справ

АДМІНІСТРАТИВНЕ
ПРАВО
УКРАЇНИ
(у схемах та коментарях)

Навчальний посібник

Редагування *І. Б. Попик*

Макетування *Н. М. Лесь*

Друк *А. М. Радченко*

Підписано до друку 28.12.2016 р.
Формат 60×84/8. Папір офсетний. Умовн. друк. арк. 34,86.
Тираж 100 прим. Зам. № 115-15.

Львівський державний університет внутрішніх справ
Україна, 79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2541 від 26 червня 2006 р.